

Ajaleht muudab oma nime,

aga ainult koos Sinuga, lugeja. Mõned muudatused ajalehe «peas» oleksime sisse viinud nagu ni, et Eesti ajakirjandusega ühist sammu pidada. Tartu ülikooli ajaleht ta on ja seda võiks ka lehe algusest teada saada, eks ju?! Kas ei teki nüüd aga omamoodi paradoks: ajalehe nimi on «Tartu Riiklik Ülikool» ja väljaandjana kordub sama — Tartu ülikooli leht. Tuletagem meelde, millisena tahame oma kõrgkooli nime näha Eesti NSV Ministrite Nõukogule kinnitamiseks esitatud põhikirjas.

Praegu on toimetusel välja pakuda kaks ettepanekut:

«UNIVERSITAS TARTUENSIS»

«TARTU ÜLIKOOLI LEHT».

Ettepanekud on tulnud ajakirjandusüliõpilastelt, kolleegiumilt ja parteikomiteelt. Need kaks nime on kaunid ja igati paslikud, aga ikkagi — milline neist või hoopis mõni kolmas, neljas...? Saame suurepäraselt aru, et sessiaeg pole kõige õigem ajalehe nime ümber mõtisklemiseks, aga tahaksime siiski kuulda kohe paljude lugejate arvamust, et uue semestri algul ilmuks uues rüüs (ka sisus, aga sellest edaspidi!) ülikooli leht.

Kirjutage, helistage ühe nädala jooksul, parem kohe, kui olete kirjatüki läbi lugenud! Toimetus

Saadame Moskvasse Marju Lauristini

Valimised, mis pakkusid arutluspinget aastat poolteist tagasi teaduskondadevahelises teoreetilises seminaris, on nüüd käes. Ei osanud tollal küll veel nii kaugele arvata, et järgmiste valimiste kandidaadid koguni seminari osaliste seast saame esitada. Aga lõpuks ometi on see nii.

Et me kõik aulasse ei mahu, siis peab ülikool oma koosolekut allasutuste kaupa. Alustas teadusosakond. Parteikomitee sekretär Paul Kenkmann andis edasi komitee arvamuse. Ta põhjendas Tartu territooriaalsesse valimisringkonda nr. 750 esitatava kandidaadi kohta käivaid nõudeid nii: NSV Liidu rahvasaadikuks peaks olema selline inimene, kes suudab Moskvas ellu viia Eesti põhimõtteid ja kaitsta ka ülikooli

huve. Parteikomitee pakutud kandidaadi ajakirjanduskateedri juhataja dotsent Marju Lauristini ülesseadmise poolt oldi ühel meelel. Tema poolt kutsusid hääletama ka prof. Paul Alvre soome-ugri keelte kateedrist ning prof. Toomas Frey. Viimaselt kuulsime, et Rahvarinde ja roheliste toetus Marju Lauristini-le on olemas. Mis siis, et saadik peab tükk aega suures pealinna töötama, peasi, et Eesti asjad korraldaks. Aga selleks on vaja, et meie inimene valitaks ka rahvasaadiku kongressil edasi.

Samal koosolekul toetati ühel häälel Siim Kallase kandidatuuri, kelle esitas Kultuuritöötajate Ametiühingu EV Komitee laiendatud pleenum.

TRÜ nõukogus

30. detsembril

- VALIMISED
- UUED ÜLIÕPILASSELTSID
- SÕJALINE ÕPETUS

● VALIMISED. Kateedrijuhataja kohale kandideeris seekord taas kaks konkurenti: psühhiaatria kateedri senine juhataja dots. Lembit Mehilane ja prof. Märt Saarma. Ühe hääle sai rohkem L. Mehilane. Siin ei saa kuidagi jätta välja ütlemata ka nõukogus lausunud mõtet, et kõige paremini tunneb oma inimesi ikkagi kateeder ja teaduskond ning nemad peaksid suutma siiski ise otsustada, keda nad juhtivale kohale vajavad. Jääb ju suures nõukogus see protseduur mõneti formaalseks, sest inimesi ei tunta nii hästi.

Loogika ja psühholoogia kateedri professori kohale valiti prof. Mihail Kotik.

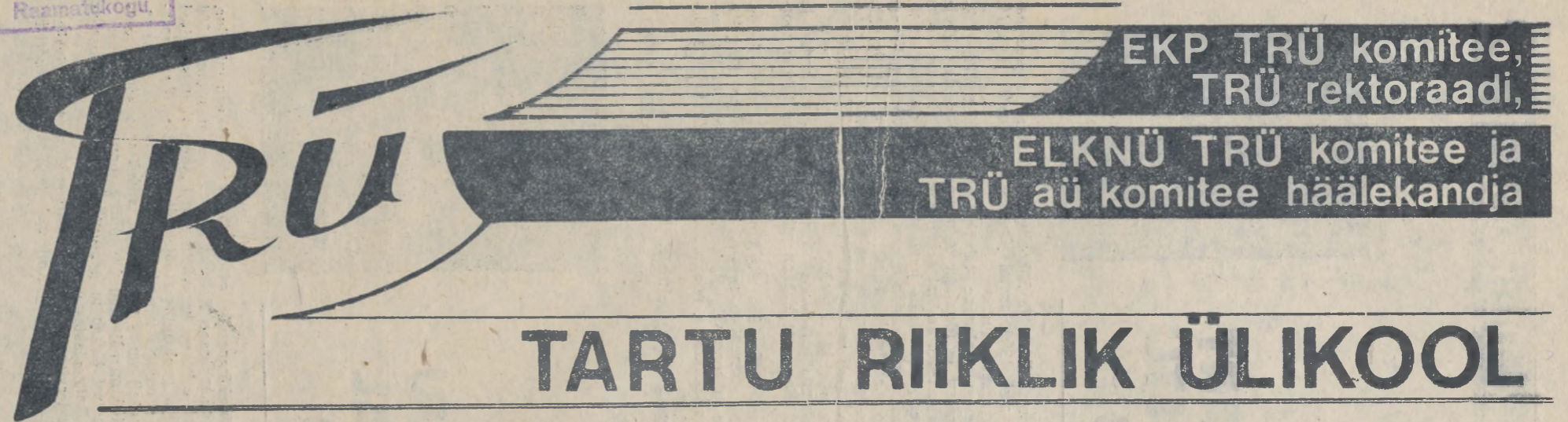
Dotsendi kutset taotleti majandusteaduste kandidaadile Hillar Padule, filoloogikandidaat Ljubov Kisseljovale ja haldusprorektor Vello Peedimaale (esitas poliitilise ökonoomia kateeder).

● Registreeriti Eesti Üliõpilaste Selts ja korporatsioon «Rotalla».

● Põhiküsimuseks pidi kujunema ja kujuneski sõjaline õpetus, mille ümber on nii palju piike muratud (muidugi mitte ainult meil, vaid ka Liidu teistes kõrgkoolides). Küsimus oli päevakorda võetud asjade seisust informeerimiseks, kuid kippus kujunema aruteluks, kus palju jäi veel arusaamatuks. Seda ei suuda vist ka lindilt maha kirjutades nii ruttu selgemaks teha. Arvan, et lehes tuleks anda ülevaade kõigest, mis viimasel semestril sõjalise ümber toimunud.

VARJE SOOTAK

Fr. R. Krautwald
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu.

Nr. 1 (1548)

Reede, 6. jaanuar 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

„Igaüks meist peab, positsioonist ja elukutsest hoolimata, pidevalt hoolitsema selle eest, et tema tegude läbi leiaks kinnitust tõeline inimlikkus“

Uue aasta esimest lehte võinuks ju alustada mõtisklustega eelmisest kaheteistkümnest kuust, aga arvan, et kõik ajakirjanduse aastaülevaated on meid juba ära tüüdanud. Mind küll. Oled ju iseendale ammu kokkuvõtted teinud, kus aina kordad, et sellist, nagu oli 1988, ei osanud ometi ette näha. Ainult et nendes mitmesugustes vana ja uue aasta arvamistes on minu jaoks viimastel päevadel kõrvu jäänud lausepoolik: «Kui see ikka nii edasi läheb...», «Kui perestroika kestab...», «Kui meil edasi ka nii vabalt lastakse...». Ei ole teinud mingit statistikat ei üllejaid-ega arvepidi, aga häirima see jäi. Vahest ehk oleme nüüd nii julged, et nn. laulvast revolutsioonist (miks mitte ka eelrevolutsioonist) päris revolutsioonini, s.o. sügavale ümberkorraldusteni jõuame. Ei tee seda keegi teine meie eest. Ei muutu ka meie põlevikivimaa, kui me ise ei püüa sinna minna. Aga on siis minejaid? Varsti hakatakse lõpetajaid tööle suunama...

Ei vaja vist vaidlustamist meie selle aasta põhiküsimused: I ME, ka valimised. Mäletan hästi teaduskondadevahelise teoreetilise seminari arutelusid, ettepanekuid. Nüüd on teatud võimalused meil käes, kuigi kogu valimiskampaania (selle sõna peaks küll asendama) läbiviimise kohta ei ole täit selgust. Aga kas me nüüd oleme nii järjekindlad selgitustöö tegemisel venelaste, ukrainlaste jt. Eestimaa

elanike seas, et suudame oma kandidaadid läbi suruda. Kui ei suuda, ei ole vist kedagi teist peale iseenda süüdistada.

Minu arust ei ole võimalik kõike seda ülikoolist lahutada ega ülikooli kusagil eraldi keeva katlana võtta. Ometi oleme rahulolematud. Palun vabandust, kui eksin, aga mulle paistab küll, et rahulolematud oleme rohkem teistega kui iseendaga. Uuenduste poolt? Oleme. Teeme ära? Ei saa, Moskvas nõutakse nii ja nii. Mina? Selleks on need ja need. Mõistan väga hästi, et teatud reaalsuse piirid on olemas, ka järkjärguline üleminek. Aga ometi on eitatud paljut sedagi, mida tõesti saaks kohapeal ära teha. Mu jutt on umbmäärane ja olgu pealegi. Tahan siin viidata loo pealkirjale. Jah, kes muu ikka niimoodi ütles, kui mitte ALBERT SCHWEITZER. Ma ei otsinud seda tsitaati kaua. Ta oli mus eneseki olemas, ainult mitte nii täpselt ja kaunilt sõnastatuna. Sest kogu meie ümberkorralduste tuhinas on ka üks-teise tallamist, hingele astumist. Küllap on igaühel oma näited. Võitlus idee või inimese nimel? Kui inimene ei ole mõista suutnud edasiminekku vajadust ennast ohverdada, kas on kellelgi õigust teda solvata, alandada? Või on tõesti nii, et «palju kalkust inimeste vahel on tingitud sellest, et me ei julge eistneda nii südamlilikult, nagu me oleme.»

VARJE SOOTAK

ILMAR KRUSAMÄE joonistus

Kas kõrghariduse (eelis)arendamine jätkub vaid sõnades?

ÜLIKOOLI 1989. AASTA EELARVEST

- Suurenen teadustööde finantseerimine riigieelarvest
- Üliõpilaste arvu planeeris Hariduskomitee tegelikust seisust väiksema
- Vähenesid tunnitafond jt. vajalikud summad
- Üld- ja kõrghariduse allutamise ühele komiteele või kaasa uusi ebasobilikke normatiive

● Kõrgetelt tribüünidelt on lubatud haridust, sh. kõrgharidust eelisarendada. Seda näeb ette ka IME kontseptsioon ja teaduspargi idee. Detsembri alguses sai me Eestis NSV Hariduskomiteelt 1989. aastaks kinnitatud eelarve. Võrreldes ülikoolile eraldatud rahaliste vahendite suurust meie taotluste ja meie antud lubadustega, näeme, et teadustööde riigieelarveline finantseerimine on tõesti suurenenud. 1988. aastaga võrreldes on see suurem 635 000 rubla ehk 32,4% (sealhulgas moodustab palgafondi kasv 286 000 rubla ehk 29,9%). Kaotatud on varem lepingulistele teadusuuringutele kehtestatud piirangud (palgafondi liimit). Kindlaks on määratud vaid palgafondi osakaal üldkuludest — 41,9%. Lepinguid võime sõlmida nii suures mahus, kui vajalikuks peame või õnnestub sõlmida.

● Hoopis kurvem lugu on ülikooli põhieelarvega, nn. hariduskuludega. Siin pole märkigi hariduse toetamisest, rääkimata eelisarendamisest. Hariduskulud määratakse lähtudes üliõpilaste arvust. Üliõpilaste loodetav kontingent on aga planeeritud väiksem, kui ta meil tegelikult kujuneb. Näiteks oli aastavahetuseks ette nähtud statsionaarsete üliõpilaste arvuks 5061, 1. detsembri seisuga aga oli meil päevase osakonnas 5210 üliõpilast. Ei tahaks uskuda, et detsembrikuu jooksul eksmatrikuleeriti 149 üliõpilast.

Kaugõppijaid oli 1. jaanuariks planeeritud 88 inimese võrra vähem. Aasta alguseks planeeritud väiksem üliõpilaste arv tingis ka

aasta keskmise üliõpilaskontingendi väiksema arvu. Eelnev planeering on rahaliste fondide ning ka õppejõudude arvu kindlaksmääramisel põhialuseks.

● Õppejõudude, abi-õppe- ja majanduspersonalil palkadeks on ette nähtud 5 195 000 rubla, mis on eelmiseks aastaks eraldatud summast vaid 20 000 rubla võrra suurem, kuigi õppejõudude palgad peaksid tõusma 1. septembrist 1989. Hariduskomiteest vastati sellele küsimusele, et palkade tõusuks eraldatakse lisapalgafond. Tunnitafond oli 1988. aastal 220 000, tänanu on see 185 000 rubla (vajadus 280 000 rbl.).

● 1989. aastaks oli meil taotletud mitmesugusteks vajadusteks, eelkõige uute hoonete teenindamiseks (Toome tennisepaviljon, Raja tn asuv ravimtaimede labor, Solnaste tn asuv Botaanikaia eksperimetaalalaed, Näituse tn 20, EPA-lt saadavad Laia tn hooned bioloogia-geograafia teaduskonnale) 71 ametikohta aasta palgafondiga 83 500 rubla. Hariduskomitee eraldas meile aga 15 ametikohta aastapalgafondiga 11 000 rubla, mis ei rahulda isegi minimaalseid vajadusi.

● Üliõpilaste ettevalmistusosakonna kuulajate, aspirantide ja doktorantide stipendiumideks on planeeritud 2 464 000 rbl. (1988. aastaks oli eraldatud 2 485 200 rbl. ja täiendavalt lubati veel 45 000 rbl., mis aga ei kata meie tarvidusi täielikult). Tagasihoidlike arvestuste kohaselt vajaksime 1989. aasta stipendiumideks veel 214 000 rbl. Hariduskomiteest lubati eelarve täpsustamise korras see puudujääk likvideerida.

● Seadmete ja inventari ostmiseks oli 1988. aastal antud 570 000 rbl. Järgmiseks aastaks on ette nähtud vaid 500 000 rbl. mis ei võimalda õppetööd varustada kaasajaga tehnikaga. (Arvutustehnika ostmiseks lubati siiski raha juurde anda. NSVL Rahandusministeerium on reserveerinud 5,9 miljonit rubla ENSV-le arvutite soetamiseks, millest kaetakse ka meie vajadused.)

● Hoonete kapitalremondiks on eraldatud 609 000 rbl, meie vajadus on ca 1 000 000. Et suur osa õppehooneid on vanad (ehitatud aastail 1809—1929), siis nõuab nende korrashoid tunduvalt suuremaid kulutusi kui uuemad hooned.

Kui üld- ja kõrgharidus olid eri ministeeriumide alluvuses, anti kesk- ja algkoolidele kapitalremondiks raha normatiiviga 50,4 kop m²-le. Kõrgkoolidele kindlat normatiivi polnud ja raha eraldati enam-vähem vastavalt vajadustele. Haridussüsteemide ühendamisel kehtestati ka kõrgkoolidele sama normatiiv, mis tõi kaasa selle, et rahandusministeerium andis 470 000 rbl vähem, kui Hariduskomitee oli küsinud.

Kogu hariduskulude eelarve on 1989. aastal 11 313 000 rbl, möödunud aastaks oli meile kinnitatud 11 481 000 rbl. See näitab, et täieliku rahalist katet meie uutmissoovidel pole. Meie tegevust raskendab ka asjaolu, et aasta alguseks ei ole veel teada, kui suures ulatuses meid tegelikult finantseeritakse, sest osa raha saame kätte alles aprillis eelarve täpsustamisel. Ülejäänud osa summast antakse meile vähehaaval, justkui annetas, selle järgi, kuidas mõni hädaline Hariduskomiteelt või Rahandusministeeriumilt välja suudab kaubelda.

OLEG ANDLA, plaani-finantsosakonna juhataja

HEINART SILLASTU 60

41 aastat on ta seotud Tartu ja ülikooliga. ÜTU-st sai alguse teadustöö tuberkuloosi alal. 1959. aastal järgnes kandidaadi- ja 1974. aastal doktorivältekirja kaitsmine.

Praktilises tervishoius: osalemine tuberkuloosi haigestumise järkjärgulise vähendamise ja üleminek pulmonoloogia laualatusele ja süvitsi arendamisele. 1978. aastast räägitakse ja kirjutatakse Tartu pulmonoloogiakeskusest, mis sündis juubilaril aktiivsel osalusel. 1988. aastal nimetati Tartu Tuberkuloosidspanser esimesena Nõukogudemaal kliiniliseks pulmonoloogiahaiglast. Tuberkuloosi ja kopsuhaiguste õpetamise kliiniline baas, mille loomiseks pole seni leitud võimalusi kulu- tada tervishoiu ega ülikooli kapitalmahutusi, ei jää võimalustelt ega töötulemustelt alla muudele kliinikutele.

Prodekaani, teaduskonna parteisekretäri, teadusnõukogu sekretäri ja aseesimehe ülesanded ning suur ühiskonnatöö pole olnud tühine koormus.

Stažeerimine Soomes 1965—1966 viis juubilaril rahvusvahelisele orbiidile. Ülemaailmsed konverentsid, rahvusvahelised komiteed ning komisjonid tuberkuloosi ja kopsuhaiguste vastases võitluses, milles juubilar on tihti NSVL ainuesindaja, nõuavad erialast eruditsiooni, keele- oskust, energiat ja aega.

Kõigele selleks soovib kolleegide nimel jätkuvat jõudu GUIDO ARRO

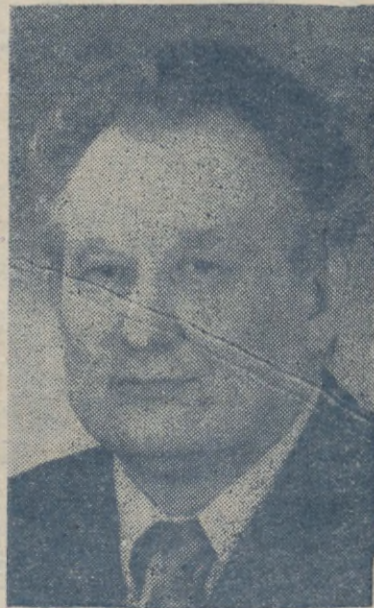
KALJU UTSAL 60

3. jaanuaril sai kuuekümneseks geofüüsika kateedri vanemteadur, geoloogia-mineralogiakandidaat Kalju Utsal. Ta alustas oma tööd TRU-s 1953. aastal, oli esimene, kes võttis siin kasutusele füüsikalised meetodid maavarade jt. geoloogiliste objektide uurimisel. Tema rajatud on röntgenlabor geoloogia kateedris, kus ta töötas üle 20 aasta.

K. Utsal on erakordselt suure tööviimaga, andekas ja nõudlik eksperimentaator, kelle töö on pärilvud üleliidulise tunnustuse.

Alates eelmisest aastast töötab ta geofüüsika kateedris, kus osaleb energilisel keskkonnakaitsealastes uuringutes.

Soovime juubilarile tervist ja jätkuvat eestlase jonnit ning visadust oma töös ja elus. Kolleegid geofüüsika kateedrist

KARL KARLEP 50

Sünnilt töökas töstamaalane, hingelt tahtejõuline isamaalane, kes Moskval lasknud kanda enda koolikulud, et siis Eestimaa oma tööga tuua tulu. Meil ammu selgemast selgem on see, Sinuta rappa oleks läinud me defektoloogia tee. Nüüd meilt Sulle siiraim õnnesoovitust teel tõisel, mida astume koos.

Kateedripere nimel ANTS REINMAA

Korporatsioon „Indla“

Me kirsipruun, valge, roheline. On sõprus, kainus, noorus. Neid kalliks pidage!

Korporatsioon «Indla» algusmõte pärineb 1923. aasta sügisest. Rühm arstiteaduskonna üliõpilasi leidis, et ükski naiskorporatsioon pole neile vastuvõetav, ja otsustas asutada uue korporatsiooni. Sihiks seati töökuse, kohusetunde, tõsirahvusliikkuse ja täiskarskuse kasvatamine. 1924. aasta esimeseks semestriks, pärast pooleaastast ettevalmistus- aega, oldi jõutud niikaugele, et ülikooli valitsus kinnitas 7. märtsil korporatsiooni põhikirja, kuhu oli asutajaliikmena alla kirjutatud 10 kaasvõitlejat.

Uue korporatsiooni nimeks sai eestipärane «Indla» (Aaviku sõnast ind, om. innu), millega taheti iseloomustada organisatsiooni, kus valitseb virkus, hoolsus ja agarus. Värvideks valiti kirsipruun, valge ja roheline, mis tähistasid sõp-

rust, kainust, noorust — korporatsiooni põhilisi ideaale. Lipukirjaks sai: «Sõnasse kindlust, teosse aust, kodule armastust!»

Uude korporatsiooni astuda soovijate arv oli esialgu suur. Kui aga selgusid täpsemalt korp. «Indla» eesmärgid, soovijate arv kahanes. Põhimõtted ei tundunud olevat ajakohased.

Aastal 1924 oli liikmete arv 18, 1927 — 25 (neist 2 vilistlast). 10. aastapäevaks oli aga liikmete arv tõusnud 146-ni (neist 31 vilistlast).

«Indla» esimesed külastusvahekorrad tekkisid 1924. aastal korp. «Filla Patriae»-ga ja korp. «Ugalaga», aukohtu vahetuse loodi EUS-ga.

1930. aastal sõlmiti sõprusleping Helsingi Ülikooli Savo osakonnaga. Korp. «Indla» nagu teisedki üliõplasseltsid ja korporatsioonid lõpetas oma tegevuse Eestis 1940. aastal.

«Indla» tuld on alal hoitud Aust-raalia, Kanada, SLV ja Rootsi koondistes. Nüüd, kui on möödunud ligi poolsada aastat, on korp. «Indla» Eestis taas ärkamas. Tegutses initsiatiivgrupp, kes on omaks võtnud indlaensiste põhimõtet ja rüh- hib selle poole, et seni meil surma- unes viibinud korporatsioon «Indla» taas reaalsuseks muutuks. 16. detsembril toimus sel puhul korp. «Indla» elavnemiskoosolek, üliõpilaste ja vilistlaste esimene suurem kokusaamine.

Initsiatiivgrupp, kes koosneb praegu peaaesjalikult bioloogidest, usub, et küllap leidub Tartu üli- kooli teisteski teaduskondades noori daame, kellele eespool nime- tatud põhimõtted südamelähedased ja kes korp. «Indla» ennistamise mõttesse sugugi ükskõiksel ei sub- tu. Neil palutakse ühendust võtta Ü. Sillasoo või S. Lepaga (Lenin- gradi mnt. 27) bioloogia V kursu- selt.

ULLE SILLASOO

Keeleseaduse üliõpilasarühma avaldus

Kuigi mõistame, et vene keele mainimine Eesti NSV põhiseaduse riigikeelt käsitlevas täienduses oli tingitud teravast olukorrast Eestis, ei ole me sellega nõus, kuna nii loodi pretsedent, millele tuginedes võidakse taotleda vene keele esiletõstmist ka keeleteaduses eneses.

Märgime tunnustusega ära rah- vasaadik Juhana Aare ettepaneku jääda esialgse sõnastuse «Eesti NSV riigikeele ja teiste keelte...» juurde. Kiidame heaks istungjär- gul antud vastulöögi Malkovski ettepanekule tunnustada vene keel rahvastevahelise suhtlemise keeleks.

Oleme veendumusel, et keeletea- dus peab andma riigikeeleks mitte-

olevatele keeltele võrdse staatuse Eestis.

Toetame 30. oktoobril ajakirjan- duses avaldatud keeleteaduse eel- nõu, mis pälvis rahvahulkade toe- tuse. Arvame, et keeleteaduse vas- tuvõtmisel ei tohi taganeda 30. oktoobri põhimõtetest.

Keeleseadus, mille Ülemnõukogu Presiidiumi töörühma poolt re- videeritud eelnõu arutati Ülemnõuko- gu viimasel istungjärkul ja mis 10. detsembril avaldati ajakirjan- duses, ei taga eesti keele funktsio- neerimist riigikeelena kogu Eesti NSV territooriumil (pg 36 lg 1). Selle variandi paragrahvid 3 lg 1; 8 lg 2, 3; 10; 11 lg 2; 12 lg 2;

15 lg 2; 16 lg 2; 22 lg 2; 24 lg 6 ja 36 lg 3 annavad vene keelele privileege. Seetõttu ei tohi kee- leseaduse põhineda uusimil redak- tsioonil.

Kutsume Eesti üldsust üles aval- dama protesti vene keele esiletõs- tmise vastu põhiseaduse täienduse vastuvõetud sõnastuses ja vältima vene keelele otsese või kaudse eri- staatuse andmist keeleteaduses.

Keeleseaduse üliõpilasarühm: REIN APSOLON OSKAR ISSAK ALLAN JAARMA JEVGENI RJAZIN INDREK SARG PEETER TALI

Kõrgtunnustusartikkel professor Viktor Masingu kohta

Juba ammu ajast on professori tiitel kaunistanud teadlase perekonnanime, kuid aastate jooksul, mil tihti koostisid ovatsioonid kaheldavate saavutuste puhul, on paljugi muulunud. Professoritiitel on mõneli devalveerunud ja seepärast, kui kedagi nimetatakse professoriks, ei tähenda see veel, et tegemist on intellektuaali, tõeliselt targa ja pädeva eriteadlasega. Tänapäeval kaunistab pigem teadlase nimel professori tiitlit. Kui üle vaadata professuur selles teaduse valdkonnas, kus mul saatuse tahtel tuleb töötada, siis üheks eredamaks nimeks meie maa botaanikute hulgas on Tartu botaanikaprofessori Viktor Masingu nimi.

Nii algab Baškiiria Riikliku Ülikooli eksprorektori, Baškiiria teenele teadlase, üle kogu Liidu oma terava sule ning suure ja sisuka teadusliku toodangu poolest tuntud geobotaaniku, professor BORISS MIRKINI artikkel Ufaa ajalehes oma Tartu kolleegist.* Artiklis räägitakse teadussuhetest meie ülikoolide vahel, T. Lippmaa koolkonna järgijate ja Ufaa geobotaanikute viljakast koostööst. Meie ülikooli spetsialiseeritud kaitsmisnõukogus on Ufaa teaduskeskusest kaitsitud kaks doktori- ja kuus kandidaadidissertatsiooni. Sealjuures B. Mirkin tegi seda Tartus pärast seda, kui tema Leningradis kaitsitud, tollaseid (1968. a.) kivistunud vaateid

lõhkuv dissertatsioon ei arvatud kõrgemas atestatsioonikomisjonis doktorikraadi vääriliseks. B. Mirkin märgib, et Tartusse sõidavad sageli kraadi kaitsma teadlased, kelle vaated lähevad laiku tsentrite liidrite vaadetest.

Eestlastel on teoreetiline platvorm alati sõltumatu mingist teaduslikust konjunktuurist (kahjuks sõltub paljudel juhtudel teadlase positsioonivalik liidrite hinnangust: kus liider on autoriteetsem, seal hinnatakse ka seisukoht veenvamaks). Tartu ülikooli nõukogu on iseseisev, ja just seal lähevad läbi kõige «vasakpoolemad» tööd.

B. Mirkin väidab, et Tartu ülikooli diplomit hinnatakse kõrgemalt kui mõnegi teise kõrgkooli oma. Tartu ülikool on ka säilitanud mitmeid traditsioone alates värvimütside kandmisest ja lõpetades piduliku lõpuaktusega valgesambalises aulais.

Kirjutises meenutatakse kokkupuuteid eesti teadlastega, osavõttu suunda andvatest teaduskonverentsidest, eesti teadlaste põhimõttekindlust ja teaduslikku ausust. B. Mirkin märgib, et 1981. aastal Ufaas toimunud pöördeline taimkatte klassifikatsiooni alane nõupidamine (mida püüdis ära keelata üks oma autoriteediga rõhuv akadeemik) õnnestus suurel määral tänu prof. V. Masingu abile. Nõupidamisel võeti vastu otsused, mis

aitasid nõukogude geobotaanikat lähendada rahvusvahelisele teadusele, väljuda rusuvast isolatsioonist.

Artiklis avaldatakse imestust, et kuuekümnendaastane teadlane, olles hea tervise juures, hakkas kohe pensionivanuse saabumisel konsultantprofessoriks, et jätkata intensiivsemalt teadustööd. Eestis on vähe töökohti ja selleks, et tagada võimalus noortel loominguks kasutada, annab vanem põlvkond aegsasti nende teed.

Artiklis hinnatakse kõrgelt V. Masingut kui teadustööde retsensenti. Kui kirjastus «Nauka» saatis talle 1984. aastal retsenseerimiseks ufaalaste «Kaasaegse fütotsoonoloogia seletava sõnaraamatu», tegi V. Masing nii põhjaliku töö, et teda oleks tulnud arvata «Sõnaraamatu» kaasautoriks, arvab B. Mirkin.

V. Masingu teadustööd hinnatakse kõrgelt kõikjal Nõukogude Liidus ja välismaal, kus tegeldakse soode uurimisega, linnaökoloogiaga, taimkatte teooria küsimustega. Ta on oluliselt mõjutanud vastavate uurimistööde arengut ka Baškiirias, mis väljendubki B. Mirkini tunnustavas artiklis.

HANS TRASS

* Знакомьтесь: Виктор Мазинг. Профессор БГУ о своем эстонском коллеге. «Ленинец», Уфа, 1. XI 1988 (Baškiiri komsomoli häälkandja).

Matemaatikateaduskonna nõukogu

otsus 5. detsembrist

Matemaatikateaduskonna nõukogu, ära kuulunud teaduskonna dekaani dots. M. Kilbi avalduse ja nõukogu liikmete prof. O. Lumiste, prof. T. Araku, dotsentide H. Türrpu, J. Kiho, L. Loone, A. Pedase ja P. Miidla, üliõpilaste A. Pandise ning P. Sadraku sõnastatud olukorra kohta seoses Vanemuise 46 aud. 133 kasutamise, ja

märgib,

et niisuguse olukorra tekkimine kõrgkoolis on lubamatu. Ruum 133 oli kasutusel matemaatikateaduskonna auditoriumina. Jaanuaris 1988 toimunud veevarii tõttu Vanemuise 46 õppehoone 2. korrusel läks ruum remonti, mis tekitas suuri raskusi matemaatikateaduskonna varustamisel õpperuumidega. Remondi organiseerimisest võttis

osa ka matemaatikateaduskonna õppeprodekaan A. Pedas. 1988/89. õppeaasta teiseks õppeveerandiks planeeriti auditoriumisse 133 uuesti õppetöö.

Ootamatult ilmnes, et remonditud auditoriumisse kanti mingeid matemaatikateaduskonna õppetööga mitte seotud pakke ja kaste, kusjuures äsja remonditud ruumis algas ümberehitus. Avastanud sellise kummalise olukorra, pöördus dekaan dots. M. Kilp rektor prof. J. Kärneri poole. Viimane teatas, et ta pole asjast informeeritud, ent pöördub sissekolimist juhtiva dots. A. Heinaru (bioloogia-geograafia-teaduskond) poole asja uurimiseks. Pärast seda kõnelust sissekolimine jätkus ja matemaatikateaduskond ei saanud mingit selgitust ega põhjendust, miks muudeti auditorium 133 laoks. Seoses sellega saatis

matemaatikateaduskonna dekaan rektori nimele veel kaks kirja (16. nov. ja 18. nov.), mis jäid aga vastusetta.

Eeltoodud arvestades matemaatikateaduskonna nõukogu otsustab

1. hinnata dots. A. Heinaru poolt auditoriumi ülevõtmise viisi sobimatuks ja sellega seotud asjaajamine ning ülikooli juhtkonna tegevus ebakorrektselt;
  2. nõuda ruumi 133 staatuse taastamist matemaatikateaduskonna auditoriumina, et mitte luua pretendent, kus ruumid lähevad jõuga ühest alluvusest teise;
  3. saata käesolev otsus TRÜ rektoraadile;
  4. saata käesolev otsus avaldamiseks ajalehele «TRÜ».
- Matemaatikateaduskonna nõukogu

Ilus on ta praegu lumise metsa taustal ja meie lipuga. Nüüd silis juba 25 aastat tegutsenud õppejõudude spordibaas Mustametsa Kääriku lähedal. Selle sporditäre rajasis õppejõud ise dots. Uno Sahva eestvõttel.

EDUARD SAKI foto

Tühja neist üliõpilastest ... Söögiks ainult makaronid

MARGUS SANGLEPA joonistus

Ei oleks seda asja vist üldse ajama hakanud, kui poleks ühele kaebusele saanud seesugust vastust: *Vastuseks Teie avaldusele teatame järgmist:*

Jaehinnaga tooraine puudumisel oleme sunnitud valmistama salateid, mille sees on kokkuostu hinnaga tooraine, vastasel juhul peame jätma einelaua salatita. Söökla brigadir-kokkadele on juhitud tähelepanu ja kohustatud valmistama einelaudadele jaehinnaga salateid. ...

Üle «Ülikooli» juhataja

V. Pärn

Omaette jutt oleks, missugust eesti keelt me ikkagi räägime-kirjutame. Kuid alustagem

MAKARONIDEST

Tormame loengu vaheajal söök-lasse, seisame tüütus sabas. Leti ees leiame oma taldrikult kartuli asemel makaronid. Nii tuttav pilt juba aastakümneid. Sama kaua on püütud asja lähendada, sama kaua on leitud subjektiivseid ja objektiivseid põhjuseid ette tuua. Kuid sama kaua on hinge tulist viha täis teinud teadmine, et juba mõni kuu pärast porise kartulivõtu lõppu sööb tudeng oma sööklas makaroni.

Ühendettevõtte «Ülikooli» juhataja Virve Pärn: «Iga päev tellitakse 10 kasti kartulit, sageli tuuakse aga 2. Meid peab varustama Tartu Konservitehas.»

Konservitehase juurviljatsehhi meister Aivar Känd: «Kartulit saavad esmajoones üldhariduskoolid. Ülikool saab alles teises järjekorras. Kartulit ei jätku sellepärast, et tänava on mugul halb, mädaniku-ga, mille puhastamiseks kulub tavalisest rohkem aega ja tööjõudu.» Viimast polevat juurviljatsehhis palju, puudust tuntavat ka autodest, mis kraami laiall veavad, ja bensiinist. Kartulit ennast on küll.

Imelikult kõhku jaotuvad prioriteetid ümber: septembris on eranditult just tudengid need, kes kartulipõllule suunatakse. Nüüd aga ühtäkki pole kartulit söögiks ette nähtud. Kui konservitehas ei saa meie korralikult kartulit antud, leppigem siis mõne kolhoosiga kokku, et see meid varustaks.

V. Pärn: «Siis pole, kes kartuli ära puhastab. Meil puhastusmasinat ei ole. Pole ka kuhugi ära mahutada. Ka tööjõudu koorimiseks ei ole.»

Nii et asi on segane. Muide, laos pidavat lõppema ka makaronid. Asja vastu maksaks vahest huvi tunda ametühingul. Kasvõi selle kandi pealt, et järgmisel aastal saadetakse üliõpilasi siis mitte kolhoosi, vaid makaronitehasesse nr. 15.

Ja veel üks asi, millest maksaks ametühingul huvituda. Nimelt on makaron lisanähtu kallim kui kartul. Eriti ehedal kujul avaldub see

SALATIHINGADE

puhul. Kui kartulisalati kilo hind on kahest rublast 2,30-ni ja rosolje maksab 2 rbl. kilo (võrdluseks: kulinaariakaupluses «Koduköök» maksab lihaga kartulisalat 1 rbl. 60 kop. kilo ja rosolje 1 rbl. 30 kop. kg), siis ühel heal päeval üllatati ostjaid Pälsoni 14 puhvetis makaronisalatega, mille hind neli rubla kilo. Päev hiljem tõusis ka kartulisalati hind, jõudmata siiski eelmisele järele: 3,30. Sellisele inflatsioonile reageerisin kaebusega vastavas raamatus. Saadud vastust tsiteerisin kirjatüki algul. Et pisut ultimatiivnegi (vastasel korral peame jätma einelaua salatita) vastus mind põrmugi ei rahundanud, uurisin ka salatiasjandust lähemalt.

V. Pärn: «4-rublane hind oli kalkuleeritud valesti. Einelaua juhataja oli haige ja segadusse sattunud kokk arvutas portsjoni hinna valesti.»

3,30-st hinda V. Pärn ei vaidlustanud: «Salatisse pandi kokkuostuhinnaga kurki, mistõttu hind tõusis ki. Jaemüügihinnaga kurki on meil ääretult vähe.»

Vabandust, kuid ühes sügiseses «Edasis» väideti, et Konservitehas tegi tänava konservkurke sisse rohkem kui kunagi varem. Sama väitis mulle hilisemal täpsustamisel ka konservitehase turustusosakonna kaubatundja Mare Mätk: «Igaüks sai niipalju kui tellis.» Ka poes on konservkurki küll.

V. Pärn: «Meie eraldati liiga vähe kurki. Poest me ju ei osta.» Vabandust, eraisikutelt aga ostate ja märksa kallimalt, kui poes müüakse.

V. Pärn: «Me ei saa ju raha klaastaara alla kinni jätta. Peaksite siis siiski hoida purgid tavalisse klaastaara kokkuostu viima.»

M. Mätk: «Meie paneme kõik konservkurgid 3-liitristesse purkidesse.»

Segased lood need toitlustamise lood. Aga veel segasemaks teeb asja V. Pärna niisugune repliik: «Sel aastal lubati katseliselt ka üliõpilastele kokkuostuhinnaga roogi valmistada.» Kas mitte siin ei peitugi asja tuum. Kallim tooraine, kallim roog. Kalli kaubaga on lihtsam rahalist plaani täita ja ongi kogu lugu. Kas just üliõpilane peab see katsejanes olema, jäägu ühendettevõtte «Ülikooli» kokkade-brigadiride hingele.

Pärast visiiti ühendettevõtte «Ülikooli» juhataja V. Pärna juurde on ülikooli sööklas prae juurde peasjalikult kartulit pakutud ja Pälsoni 14 puhvetis müüakse kartulisalati hinnaga 1,60–1,80 kilo. Hakka või uskuma, et asjad niisama lihtsalt lahenevadki. Lootkem, et nihe paremuse poole ei jää ajutiseks nähtuseks.

URMAS LOIT

Veel naljavõistlusest ja nalja kah!

Eelmise lehte jäi nii vähe ruumi, et me ei saanud isegi kõiki naljavõistluse osalejaid ja pärjatuid nimepidi ära mainida. Nagu juba öeldud, oli saagikaim **ERKKI KOLU** ajakirjanduse I kursusel, kelle kalender jäi sellesse lehte jätkuma. Tema luuletuse suhtes ei olnud žürii päris üksmeelel ja enamiku arvates ei pääse see lehte.

SILVER SÄRA (õigusteaduskonna I kursusel) läkitatud naljadest noppisime üht-teist välja ning neid sai samuti eelmisest lehest lugeda. Veel on nimetamata **PRIIDU TANAVA** arstiteaduskonna II kursu-

sel ja **JURI KIRSS** elektromee- ria sektorist. Täna saab nende kirjutatud lugeda. Ühtlasi palub toime- tus kõigil meenete järele tulla.

Kas joonistusi ei olnudki? Otse- selt võistluse tarvis ainult ühelt. Aga see ei ole ju siis enam konk- kurs.

Toimetuse on tänulik žüriile (Su- lev Uus, Raimu Hanson, Margus Sanglepp) ja neile vähestele julge- tele, kes sulge teritasid.

JÄRGI JÄÄME OOTAMA SESSINALJA!!! Juhtub ju tavapä- ratut eksamilgi!

***

Kust algab või kus lõpeb kultuur? Laupäeval, 10. detsembril Tartu raudteejaama meeste peldikus hoo- likalt pintsliga kirjutatud loosung: «TRÜ — EPA VIVAT PROFES- SORES», mille kirjavea VIVA(N)T on keegi pliitsiga ära paranda- nud.

IIBEDEKREET!
OMETI KORD MIDAGI MAS- KULIINSET!!!
ELAGU EESTI MEES!

PRIIDU TANAVA

JURI KIRSS

Ülikooli kalender 1989. Väljavõtteid

(Algus eelmises lehes)

September:
01. 09 — Teadmisjanulised koo- lieelikud piketeerivad kõikide ülikooli sisse- pääsude ees.
15. 09 — Et parandada meie suure kodumaa majan- duslikku olukorda, ha- katakse keemiahoones savist kulda ajama.
Oktoober:
03. 10 — Rooma paavsti toetu- sel alustavad vanemad kursused ristisõda re- baste vastu.
24. 10 — Tudengite lööksalgad riisuvad Toomemäel.

November:
19. 11 — «Tudengidžäss '89» asendatakse «Tudengi- mässuga '89».
20. 11 — Järjekordsed komsomo- li poolt korraldatud üliõpilaspäevad lähevad aia taha.
Detsember:
06. 12 — Paranenud Jevgeni Ko- gan peab peahoone aul- las oma 1. kodumaa- kõne.
09. 12 — Kõigi ühiselamute luti- kad alustavad protes- tiks ülikooli sisepoliiti- ka vastu nälgastreiki.
ERKKI KOLU

RIGA-RÄGA

Seoses meelemuudatustega an- netan kiiresti Eesti Suveräänsuse Fondi eesti-rootsi sõnaraamatu ja mootorpaadi ning ostan talukoha ja traktori Karula kuppelmaastikul. Teatada ülikooli postitalitusse K. Eiguse nimele.

Mõnes teaduskonnas ja osakon- nas on tagaotsitavaks kuulutatud OTU (üliõpilaste teaduslik ühing). Keskmise vanus 40, põhirahvus eestlane, tundemärgid — autori- teetne, andekas, töökas. Leid tuua OTU-d juhendava õppejõu kätte.

Ajaleht läheb kallimaks

Jaa, ajaleht ei muuda mitte ainult oma nime, vaid tahab ka kallimaks minna. Miks? Tõuke an- dis linna trükikojas klišeede val- mistamise hinna kolmekordistumine. Et aga enam ammu ei kata üli- koolilehe tulud kulusid, siis oleks aeg asja parandada. Seepärast maksab nüüd «TRÜ» 3 kopeikat (NB! ka EPA leht).

Ka tellimise hind on suurem: postiga koju saatmise eest 3.20, valvelauda 1.20.

Ajast aega on saanud lehte mit- med asutused ja organisatsioonid, ka isikud tasuta. Et ülikooli finant- siline seis pole ka praegu kiita (loe 2. lk.), siis oleks ütle mata kena, kui iga lehesaaja, kelle hul- gas on palju vilistlasi, toetaks oma alma mater'it.

Tellimine käib ikka vanaviisi: raamatupidamisest kviitung, maksta kassasse ja tuua kviitung + aad- ress toimetusse. Võib üle kanda ka arvega või saata raha toimetusse.

Et me kallimat ajalehte pakume, peaksime teda ka paremaks tege- ma. Kuigi välimuse üle ei julge esialgu midagi lubada (meie lehte trükatakse ikkagi 1927. aastal val- mistatud masinal), siis sisu on meie teha ja seda püüame küll loetava- maks ja probleemsemaks teha. Aga üks ikka koostöös autoritega.
Toimetus

SELTSIÕHTU TOOMAPÄEVAL

Arstiteaduskond leidis Tooma- päevaks (21. det.) uues Nooruse läänava ühiselamus kauni parketiga saalikese, kus Avo Rosenväld muinsuskaitseklubist «Sild» slaidi- de saatel kõneles jõulude päritolust ja sisust ning ansambli «Pan- tograator» ja TRÜ folgiklubi lau- jad lasid kõlada jõulu- ja folgiviisidel. Oösügavusse ulatunud küün- lahelgine seltsiõhtu jättis häid tun- deid kogu sõbralikule seltskonnale, kellele korraldajad Olev Poola- mets ja Andres Männart lubasid peagi põhjust taas siin kokku tulla.

VERBAARIUM

ISEVAJANDAMINE
GLAS I NOS
ÕO TOOLISTAB
SEADUSRAAMATUKOGU
RAKTAIM (lüh. rakvere raibe).

Mis see on? Löhnab, aga kätte ei saa? Vastuse saab teada viimase lehekülje eelviimasest veerust.

Spitak!

Eesti NSV Ministrite Nõukogu korraldusel on moodustatud Spita- ki linna taastamise fond. Selleks on NSVL Elamu-Sotsiaalpanga Eesti Vabariikliku Panga Operat- sioonide Valitsuses avatud eriarve nr. 700967 (šiffer 781017). Spitaki rajooni Kogarani kolhoosi taasta- mise fondi arve on NSVL Agro- tööstuspanga Eesti Vabariikliku Panga Operatsioonide Valitsuses 406636 (šiffer 781255).

JÕUPROOV KAUNASES

20.—21. detsembril toimus 55. korda sõpruskohtumine TRÜ ujumiskoondise ja Leedu Kehakultuuri- instituudi veesportlaste vahel. La- dusalt korraldatud võistlustel paist- sid meie tudengitest silma Jelena Jürgel (KKT IV), Angela Leedu (biol. II), Tiit Kutser (füüs. IV), Priit Jagosild (arst. IV) ja Jüri Tuzilkin (KKT I). Viimane tuli meeste arvestuses ka üldvõitjaks. Kahepäevase närvipinge järel pidi meie asjaarmastajatest koondis tun- nistama Leedu tegevujute nappi paremust.

Võistlused lõpetas mõnus lõogas- tus kohvitassi ja videoaparaadi taga. 1956. aastal alustatud tradit- sioonile otsustati dots. Heino Laidre ettepanekul lisada ka teaduslik-me- toodiline konverents. Kevadel oota- me leedukaid vastukülaskäigule.

I. PAGE

MÖTTESPORT ÜLIKOO LIS

Semestri lõpul toimus Tartu Ma- leklubis mitu huvitavat üritust. TRÜ kiirmalemeistrivõistlustel oli 20 osalejat, neist 3 meistrikandidaa- did ja 6 esimese järgu maletajad. Esikohale tuli TOOMAS VALGE- MÄE (maj.), kes võitis kõik kuus partiid. Teiseks jäi IGOR ROTOV (žurn.) ja kolmanda koha sai ber- geri koefitsiendi järgi PAAVO PALK (ajal.).

Malematši TRÜ ja Tartu vahel võitis kümnel laual ülikool 5,5:4,5. Kaalukeeleks kujunes meistrikandi- daat Igor Rõtovi mäng meister Aarne Hermliniga esimesel laual. Mustadega mänginud I. Rõtov sai väheke parema lõppmängu, kuid võitis meistri mõnda ebatäpset käi- ku ära kasutades selle kergesti. Esimesed säärased matšid peeti Eesti Vabariigi ajal, suure hoo said nad pärast sõda suurmeister Kerese hiilgepäevil. Stagnaajal neid enam ei toimunud. Nüüd on traditsioon taastatud. Lähemal ajal on plaanis uuesti luua Akadeemiline Male- selt.

PAAVO PALK

Üliõpilas- konkurss!

Eesti Akadeemiline Oigusteaduse Selts (EAOS) kuulutab välja üli- õpilastööde konkursi teemadel:

1. Artur-Tõeleid Kliimann — ees- ti haldusõigusteaduse koolkonna ra- jaja.

2. Väliskaubandusliku tegevuse organid ja selle tegevuse õiguslik reguleerimine Eesti Vabariigis.

Tööde esitamise tähtaeg on 1. sep- tember 1989. Osa võtta võivad kõik Eesti kõrgkoolide üliõpilased. Tööd tuleb esitada masinakirjas kahes eksemplaris koos kinnise ümbriku- ga, millel on märgusõna ja autori perekonna-, ees- ning isanimi, sa- muti aadress ja andmed kõrgkooli, teaduskonna ja kursuse kohta. Töö- des tuleb järgida üldkehtivaid tea- dustööde vormistamise ning viita- mise ja tsiteerimise reegleid. Tule- mused tehakse teatavaks EAOS-i aastakoosolekul 1989. aasta ok- toobris.

Kummalgi teemal kirjutatud töö- dele on ette nähtud rahalised pree- miad. Preemiafond 400 rubla võib langeda kas ühele tööle või selle võib jagada ka mitme töö vahel.

Prof. ILMAR REBANE,
EAOS-i esimees

PARIMAD LOOD!

Detsembrikuu parimateks autori- teks tunnistati MARIN ROOSE (Karusoo teatrist ja Gustav Suit- sust), ULO VELDRE (ÜP-st), ANTTI ROOSE (kaevanduse põle- misest) ning õppejõududest JURI VALGE (jõulumõtisklus).

TRÜ KLUBI VIDEOTEEK

pakub võimaluse end jahutada ja maha rahustada

SESSILÖPVESTUSDISKOL

reedeti (6., 13. ja 20. jaanuaril) ning laupäeviti (7., 14. ja 21. jaanuaril) kl. 21.

UUT LAVALAUDADELT

Rahvamajas «Kannel» lavastati Ida-Permi noorte lavajõudude abi- ga seebiooper «Konsulid erus». La- vateose põhiideeks on konsolidee- rumine. Ooperi sponsoriks aga nõustusid olema mitmed Permi lin- na ühendettevõtted, kes väga konst- ruktiivselt lähenesid ettepanekule.

Esietenduse lõppedes tõusis inim- faktor saalis püsti ja aplodeeris.

Toimetaja VARJE SOOTAK

AUTASUSTAMISI

Hariduskomitee aukirjaga auta- sustati kauaaegse viljaka teadus- liku, pedagoogilise ja aktiivse ühis- kondliku töö eest 60. sünnipäeva puhul prof. INGE UNTI ja dots. NADEZDA VIHMA.

TÄNU

Rektori käskkirjas avaldati tänu hea töö eest ja õnnitleti 50. sün- nipäeval vaneminsener MALLE MOLDAUD, 55. sünnipäeval inse- ner LINDA PEETSOT ja 60. sünni- päeval muuseumiteenijat MIRALDA

JÄRGMINE LEHT

tuleb juba tuleval nädalal, s.o. reedel, 13. jaanuaril. Siis jääb leht kaks või kolm nädalat vahele (sees, vaheaeg ja toimetaja Tallinnas täienduskursustel).

MARGUS SANGLEPA joonistus

NAARIMEHE VAIMUVARA

Mehe kont maksab raha. Nahkjas mees ja pajukarva õlut on kõige kangemad, neid äi tia millaskid uskuda. Habe on mehe au, nina mehe nägu. Tartu linnas toodetav pärmipulk. Mees sureb, sõna jääb. Parem paksu painutada, kui peent peras vedada. Mees on sõnn surmani. Kes mees siin, see mees seal, see mees igal pool.

Suurest naerust tuntakse ruma- lat meest. Rebane on raibe, jännes temast järgmine. Tuul on seltsimees.

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 15. Tiraaž 3000 eks. MB 01303.

«Tartu Рийглик Юлклоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитетта ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета. г. Tartu, Эстонской ССР.

Lugejale selgituseks

Pole halba ilma heata ja vastupidi. Naivne on arvata, et sessipalavik ei kuulu krooniliste nakkushaiguste nimekirja. Igal juhul on tegemist pagana ohtliku nakkusega, mis vähemal või suuremal määral pureb igaüht, kes nõuks võtnud ülikooli varasalvestest tarkuseivasisid nokkida.

Kuidas haigus levib? Avalikustatud andmetest sellele küsimusele vastust ei leia. Omalt poolt pakusime:

- loomade ja putukate kaudu,
  - suult suule hingamisel,
  - ligimese toidunõude kasutamisel (vältige juhulikke söögikordi!)
  - higistamise teel.
- (Täname lugejat, kui ta joonib alla sobiva variandi ja saadab vastuse elukohajärgsesse sanepidjama.)

Tegelikult ei ole meie eesmärgiks uurida nakkuse levikut, vaid hoopis sellega kaasnevaid tüsistusi. Lisaks otsime ravimeid, mis põdejad taas terveks teeksid.

Järgnevas loos esinevad inimesed eelistasid lugejale peagi selguvatel põhjustel jääda anonüümseks.

Meie nakkus — sessipalavik!

1. tüsistus — ebauk

* Sõna on tudengil:

Olavi: «Kopikate pildumist aksamastele ja purskkaevudesse ma ei poolda. Usun, et lollidel veab.»

Katrin: «Algas minu kolmas sess. Olen kogenum kui kunagi varem. Märkasin kohe, kui ülikooli tulin, et paljud tüdrukud ei seisa kahe jalaga maa peal. Algul sõin õhtul varakult kõhu täis ja läksin magama. Ükskord aeti üles ja süüdistati norskamises. Siis ma nägin. Hakasin järgnevatel öödel salaja padja tagant piiluma. Nad kargasid ümber küünalde, õõtsutasid büste ja nõidusid. Lõpuks ilmus seinale mingi vari. Kohutav.»

Tiina: «Küünlad on liialt vananenud. Praegu tasub ennustada kohvipaksult, mis annab alati positiivseid tulemusi.»

Kai: «Heaks kombeks peeti kunagi viiekopikaliste poetamist kingade sisse.»

Mall: «Mäletan juhtumit, kui ühiselamusse pääses üks inimese neljajalgne sõber. Kogu esimene korrus lahkus raamatuvirnade ta-

K'ASI TASKUS, SÜDA SAAPA- SÄ'ARES

gant, et karjuda: «Püüdke libakoer kinni! Püüdke libakoer kinni!»

Sander: «Naised kütavad end liialt üles. Nad tunnevad meeltesegadustest mõnu, et siis pessimismi langeda. Enne eksameid peab rahulikult magama. Padja all ei pea ilmtingimata olema kohustusliku kirjanduse nimekiri või õppejõu 3x4 foto. Kas hommikul astud vasaku või parema jalaga raudvoodist välja, ei mängi ka mingit rolli. Mulle tundub, et oleme mingitel ajahetkedel liiga nõrganärvilised.»

* Õppejõud arvab:

Dotsent: «Külmajudinad jooksevad üle selja, kui mõtlen, kuidas üliõpilased tühja-tähjaga tegeldes kallist aega raiskavad. Noorus on ikka hukas küll. Meie omal ajal võtsime asja palju kainema pilguga, deklameerisime enne eksameid üksteisele löike õpitust ja istusime ööde kaupa raamatute taga.»

Aspirant: «Pole kerge eksamit vastu võtta, kui tudengite nägudelt öise nõiatantsu jäljed vastu peegelduvad. Kas nad tõesti arvavad, et me ei tea, mis tantse sessi ajal tantsitakse?»

Professor: «Uskuma peab, ainult mitte ebajumalatesse. Kas igaüks annab ikka endale aru, keda ta kummardab?»

* **Koristaja repliik:** «Koridori nurgad on suitsu täis, konid vedelevad maas. Keda see suitsuloor varjab ja mida ülikoolis üldse õpetatakse?»

* **Komandandi kurtmine:** «Sessi ajal kubiseb ühiselamu vaimudest ja viirastustest. Seoses mao aasta saabumisega on hakatud lubamatult palju flooti puhuma...»

* **Psühholoog:** «Mida siin öelda või kommenteerida. Tudengid on täitsa vuntsid. Näha, et vaimus pole veel päris alla käinud. Ei tahaks nende käitumist kritiseerida.»

2. tüsistus — spikerdamine

* Sõna on tudengil:

Mart: «Arvan, et spikerdamise juured peituvad üldhariduskoolides. Paljud saavad keskkooli lõpetades lisaks lõputunnistusele veel täieliku mahakirjutamisokuse. Miks spik-

(Järg 3. lk.)

Fotod on ANDRES JOALALT ja toimetuse arhiivist.

AVALIK PÖÖRDUMINE

EESTI NSV EHTUSKOMITEE JA TARTU LINNA RSN TÄITEVKOMITEE POOLE

TÄNAVUSE AASTA algus tõi Tartu Ülikoolile ärevust tekitava sõnumi: 10. jaanuaril teatas ülikooli kauaaegne ehituspartner Tartu Ehitustrust suurema osa ülikooliga sõlmitud lepingute tühistamisest, tuues põhjenduseks ettevõtte desentraliseerimise. Ühtlasi andis trusti 1. ehitusvalitsus teada, et ehitusvõimsuste puudusel ei mahu valitsuse 1989. aasta kavadesse järgmised ülikooli objektid: humanitaarteaduste õppehoone Lossi tänavas, botaanikaia eksperimentaalosakond, veesporti ja raskejõustiku kateedri olmeblokk Emajõe ääres ning Lossi tänavatrafoalajaam.

LEPINGU KOHASELTL tuluks trustil alustada trafo-alajaama ehitust juba möödunud aastal, seda aga ei tehtud. Botaanikaia eksperimentaalosakonna ehitusel pidi mullu tehtama töid 200 000 rubla eest, aga ei tehtud. Ülikooli arengukavade seisukohalt nelja olulist ehitust ähvardab lükkumine määramatusse tulevikku. Kui see tõesti aset leiab, satub ülikooli programmi realiseerimine tõsisesse ohtu. Ometi on tegemist programiga, mille on heaks kiitnud linnavõimud nii ehituskomitee kui ka hariduskomitee juhtide teadmisel.

ETTEVÕTTE DETSENTRALISEERIMINE ei saa olla korrektselt põhjenduseks lepingute täitmata jätmisele, mis ettevõtte poolt juba varem on sõlmitud. Ilmselt on tegemist siiski tõi- asjaga, et ehitustrustist jaoks on ülikooli objektid nn. ebamugavad objektid — vähe on suuremahulisi ja ühelaadilisi töid, mis võimaldaksid kiiret plaanitöid. Kõigil asjaosalistel on ilmselt hästi mees, kui tihti kõlas ülikooli 350. aastapäeva eel ja ajal eri taseme juhtide suust: ülikooli ehitused peavad nii linna kui ka ehitustrustist kavades olema esikohal! Kas tõesti peavad üksnes suurpeod olema nendeks tõukejõudeks, mis häid sõnu heade tegudega kokku suudavad viia?

TEGELIKULT POOLSI hoopiski pidudes või nende «vääriskas tähistamises». Suutumisest Tartu ülikooli kui meie ainsa rahvusliku ülikooli väljaarendamise avaldub sootuks olulisem hoiak, kui soovite — poliitika. Ja nimelt: kas jätkata endiselt toda aastakümneid väldanud nurilükkumist, mis Tartult on viimas tema kultuuri- ja hariduslinna mainet ning andnud talle halvasti arenenud tööstuslinna ilme, või suunata siiski oma jõupingutused sellele, et taastada Tartu omaaegne maine Eesti juhtiva haridus- ja kultuurikeskuseks, loomaks aluse edasiminekuks ühele suveräänsele riigile kohast teed mööda, kus haridus ja kultuur pälvivad mitte vähemat hoolt kui majandus ja sotsiaalsfäär.

POÖRDUMINE TARTU ÜLIKOOLI NIMEL Tartu linna ja Eesti ehitusjuhtide poole tungiva palvega vaadata kriitiliselt pilgul läbi Tartu lähiaastate ehituskavad ning leida neis kindel koht ülikooli ehitusliku arenguprogrammi häireteta elluviimiseks.

TARTU ÜLIKOOLI REKTOR, PROREKTORID JA DEKAANID

Teadusosakonna nõukogus

20. detsembril

● Kuulati ära välissuhete osakonna juhataja Riina Laidvee aruanne TRÜ välissidemete 1988. aastal. See on üks vähestest ülikoolielu tahkudest, kus perestroika mõju silmanähtav. Traditsioonilise 50—60 välissõidu asemel tehti sel aastal 265 välissõitu, sealhulgas 124 kapitalistlikesse maadesse (seni tavaliselt aastas 30—40 sõitu). Seda välissõitude arvu ei ole veel põhjust piisavaks pidada. Tavalise paarikümne spetsialisti asemel võtsime vastu 134 kutsutud väliskülast. Seda välissõitude arvu ei ole veel põhjust piisavaks pidada. Tavalise paarikümne spetsialisti asemel võtsime vastu 134 kutsutud väliskülast.

Välissidemete arendamisel on probleeme siiski rohkem kui lahendamisi. Suuri raskusi välismaaga suhtlemisel põhjustab rahvusvaheliste sidemete (telex, telefax) puudumine ülikoolil, vastuvõtjatele väga pingutav on külaliste transpordiprobleemide lahendamine, ülikooli külalistele ei jäta kuigi inimsõbralikkumult- jät paremaga harjunud külastajatele.

Publikatsioonide saatmine välismaale on seni veel endiselt kauge ja kõrge bürokraatia otsustada.

Välissidemete areng peab jätkuma ja need peavad saavutama kvalitatiivselt uue taseme. Seejuures annab paljutki paremini korraldada ülikoolisisesest takistustest ületamisega.

● Kuulati teadustöö planeerimise osakonna juhataja Sirje Margi aruannet teadusosakonna planeerimise ja infotöö osakonna tööst ja 1989. aasta teadustöö plaanist. Viimasest on esitatud 210 teemat, neist 6 täidetakse VMN-maade kompleksprogrammi raames, 51 täidetakse 19 üleliidulise programmi raames.

● Esitati informatsioon riigielarvelise teadustöö tegemiseks 1989. aastaks eraldatud täiendava palgafondi jaotuse põhiprintsiipidest. Esmakordselt rahuldas Hariduskomitee eelarvelise teadustöö täiendava palgafondi taotluse küllalt suures mahus — 1 243 000 rbl. (1988. a. maht 957 000 rbl.).

Käesolevast aastast juurdub eelarvelise teadustöö finantseerimine teemade kaupadele, mis pole uudiseks neile, kes harjunud teadustööd lepingute vormis tegema.

Pärast koosolekut alanud kerge mõll tõendas, et mitmedki teadustöö planeerijad olid suhtunud planeerimisvajadusse formaalselt, arvestamata reaalseid vajadusi, teised tegid näo, nagu poleksid nad programmide alusel täidetavate teadustööde prioriteetidest varem kuulnudki ja nõudsid enda poolt planeeritust enam. Ilmes ka juhtumeid, kus teadusosakonna korralistel koosolekutel esitatavat info oli edastatud moonutatult. Toimust on õppida nii fondide saajaile kui jagajail.

● Haridussotsioloogia laboratooriumi teaduslikuks juhendajaks kinnitati prof. Paul Kenkmann.

● Kinnitati väliskoostöölepingu Halle ülikooli füsioloogia instituudiga aastaks 1989—1993 (juhendajad A. Kallikorm, E. Sepet, L.-H. Humal, V. Mihkelsoo).

Rektoraadis räägiti inglise keeles

reedel, 6. jaanuaril. Uhel pool lauda rääkisid Kieli Christian Albrecht ülikooli rektor prof. dr. jur. JOST DELBRÜCK ja välissidemete osakonna ülem JONATHAN GRIGOLEIT, teisel pool meie rektor bioloogiadoktor prof. Jüri Kärner ja teadusprorektor, samuti bioloogiadoktor prof. Ants Kallikorm. Inglisekeelne jutuaegamine oli lühike, koostöölepingut oli juba suvel Kieli arutatud. Samal õhtul kirjutati ka lepingule alla. Pärast arutelu jäeti küllalised ajakirjanike käte. Teadusprorektor Ants Kallikormilt lepingu eelloost:

«Augustis olin seal Kieli linnavalitsuse nimelise kutsega. Peale Lübecki meditsiinistituudi valmistamise ette lepingut Kieli ülikooliga. Saksamaal Liitvabariigis on kõneldud veel koostööst Müncheni

ülikooliga. Kieli leping võimaldab vahetada teadlasi, aspirante, üliõpilasi jt. Iga aasta 1. novembril täpsustatakse järgmise aasta kava. Sel aastal vahetame ajaloolasi. Kiellased saavad meile vahast juba sel poolaastal.»

Kieli ülikooli rektor Jost Delbrück:

«Olen jurist, minu erialaks on Saksamaa ja rahvusvaheline õigus. Kahjuks pole seni olnud kontakte Tartu ülikooliga, ometi on meie maa ja rahvas olnud üksteisega tihedalt seotud. Nii palju kui meie raamatukogudesse on teie erialakirjandust jõudnud, olen sellega kursis. Mul seisab ees ka kohtumine õigusteaduskonnaga, kus tahaksin rääkida edaspidise koostöö üle.»

VARJE SOOTAK

Nõuame õiglust!

TRÜ 1988. aasta sotsiaalse arengu fondi kasutamise määrustiku esimese punktina kehtestatakse töökollektiivi koostöökordse toetuse maksmise TRÜ töötajatele kolmanda või enama lapse sünni korral. Selle sügava positiivse sisuga ettepaneku vastuvõtmine töökollektiivi poolt lõi aga automaatselt jämeda sotsiaalse ebaõigluse pretseedi nende perede suhtes, kus kolm või enam last juba kasvamas.

Ainsa võimalusena tekitatud ebaõigluse heastamiseks näeme TRÜ töökollektiivi otsust 1989. ja järgnevat aastat sotsiaalse arengu fondist niisama suure ühekordse toetuse väljamaksmiseks kõigile TRÜ töötajate peredele, kus kasva-

tatakse kolme või enam last. Seejuures on õiglane maksta toetus ka neile, kelle laps (lapsed) on ületanud 18. eluaasta piiri, õpivad ja elavad koos vanematega või vanemate kuld.

Kutsume kõigi kolme- ja enamalapseliste perekondade esindajaid osalema töökollektiivi koosolekul ja võitlema õigluse jaluleseadmise eest!

Kolme- ja enamalapseliste perede vanemad, ühinegem!

AAVO LUUK
MATI SALUNDI
PEEP MIIDLA
EDUARD RASKA
JAAK SAARNIIT

Kuidas jagati(da) sotsiaalse arengu fond(i)?

Veebruarikuu alguses, esialgsel andmetel 10. veebruaril, kogunevad aulasse meie töökollektiivi konverentsi delegaadid, et kuulata, kuidas kulges TRÜ sotsiaalse arengu fondi kasutamine 1988. aastal, ning määrata kindlaks selle kasutamine 1989. aastaks.

Alljärgnevalt üldjoontes eelmise aasta summade kasutamisest, mis olid eraldatud sotsiaalse arengu kiirendamiseks:

1. Laste sünni stimuleerimiseks ja lasterikaste perede toetamiseks on kokku välja makstud 72 000 rbl. (J. Kivistik, S. Jaksmann, L. Espenberg, M. Merilai — a 4000 rbl.; K. Kivi, E. Muni, K. Loolaid, E. Lauk, A. Rannikmäe, L. Matisen, N. Mody, A. Uus, J. Ruus, A. Arak, P. Järvelaid, L. Alaoja, A. Joala, T. Taremaa — a 3000 rbl.; J. Reimand, M. Jõgi, T. Peterson, J. Pedaste, T. Mõis, M. Peedimaa, K. Haava, A. Tamm, H. Kruse, J. Kaasik, E. Ustav, M. Uudam, P. Vesik, J. Miljan, A. Nagel, A. Anton, O. Teller, R. Urbel — a 1000 rbl.).

2. Invaliidse lapse hooldamiseks on 7 perele välja makstud 4000 rbl.

3. Lasteaiakohtade toetamiseks-kompensatsiooniks on tasutud 3000 rbl.

4. Kooperatiivkorterite laenu ja sissemaksu osaliseks kompensatsiooniks on antud 103 töötajale toetusi kokku 70 700 rbl. ulatuses. Täpsemat nimekirja võib vaadata ametiühingukomitee teadetahvlil.

5. Klubi eraldatud kultuuritööks 20 000 rbl.

6. Aianduskooperatiivile «Palu» elektritöödeks 2000 rbl.

***

Nüüd lühidalt ettepanekutest, mis lisanduksid eelmise aasta kasutussuundadele:

1. Haarata toetusesaajate ringi ka 3-lapselised pered, kuid kuna nende arv on selgitamisel, siis summa osas tuleb täpsustus edaspidi (ettepaneku on teinud 3-lapselised

pered). Vt. artiklit «Nõuame õiglust» — toim.

2. Maksta toetust 500 rbl. aastat vallasematele, kes on ülikoolis töötanud vähemalt 5 aastat ja Eestis elanud vähemalt 15 aastat. Käesoleval ajal töötab ülikoolis liigikaudu 60 vallasema ja seega oleks aastas kuluv summa 30 000 rbl. (ettepanek on tulnud ÜMPI ja majandusteaduskonna töökollektiivit, naistenõukogult ja emade- ja lastekaitsekomisjonilt).

3. Maksta toetust 1000 rbl. aastat isikutele, kes on ülikoolis töötamise ajal tööõnnetuse läbi või kutsu-õnnetuse tagajärjel invaliidistunud ning töövõime kaotanud. Selliseid isikuid on praegu 2, niisiis kokku 2000 rbl. aastas (ettepaneku on teinud ÜMPI ja majandusteaduskonna töökollektiiv).

4. Anda materiaalselt toetust neile töövahekorra katkestanud vanadus- ja invaliiduspensionäridele, kes on ülikoolis töötanud vähemalt 25 aastat ning kelle pension on alla 100 rbl. kuus — kuni 20 rbl. arvestusega, et pension ja toetus kokku ei ületaks 100 rbl. kuus. See nõuaks ca 20 000 rbl. (ettepaneku TRÜ töö- ja sõjaveteranide nõukogult, naistenõukogult ja ametiühingukomiteelt).

5. Aianduskooperatiiv «Ojapalu» Illil soovib toetust oma territooriumi ümber aia ehitamiseks selle materjali maksumuse ulatuses 9700 rbl. Kooperatiivis on 18 TRÜ töötajat ja sõjaveterani.

6. Moodustada 5000—10 000 rbl. suurune fond toetuste maksmiseks materiaalselt vähekindlustatud ülikooli töötajatele (palga piirmäär võib olla kindlaks määratud). Toetuste maksimise suuruseks on 100 rbl. ning toetuste taotleja peab olema ülikoolis töötanud vähemalt 5 aastat (ettepaneku teadusraamatukogu kollektiivilt).

***

Üks ettepanek on sotsiaalse arengu fondi kasutamise määruse p. 7 muutmiseks järgmiselt:

(Järg 4. lk.)

Evald Tamme- põld 60

Pühapäeval on juubel nakkushaiguste kateedri dotsendil Evald Tammepõllul.

Pärast arstiteaduskonna lõpetamist jäi ta kohe aspirantuuri. 1957. aastast on ta meditsiinkandidaat. Oma väitekirjas kasutas ta ühe esimesena NSV Liidus hemaglutinatsioonireaktsiooni kõhutüüfusi diagnostikas. Tema juhendamisel on praktikasse viidud biokeemilisi, immunoloogilisi ja morfoloogilisi uurimismeetodeid nii baashaiglas kui vabariiklikus viirushepatiidikeskuses. Ta on ka üleliidulise viirushepatiidialase probleemkomisjoni liige. Sellest tööst kasvas välja doktoridissertatsioon, mis jäi aga stagnaagsetes tingimustes kaitsmata.

Juubeliüritus toimub teisipäeval, 24. jaanuaril kl. 15 Leningradi mnt. 27 kohvikus.

*

Rektori käskkirjas pälvivad tänu kauaaegse hea töö eest ja õnnitluse 50. sünnipäeva puhul dots. KARL KARLEP ja 65. sünnipäeval tööline ENDEL GUTMANN.

25-aastase eduka töö eest ülikoolis avaldati tänu saksa filoloogia kateedri juhatajale prof. JUHAN TULDAVALE.

TRÜ aukirjaga autasustati kauaaegse viljaka töö eest 60. sünnipäeval vanemteador KALJU UTSALIT ja dots. EVALD TAMMEPÕLDU.

Ülikooli on saanud mitu telegrammi ja kirja Armeenias, kus öeldakse häid sõnu eestlaste abi kohta. Jerevani ülikooli rektori S. Ambartsumjani allkirjaga uus-aastaõnnitluses väljendatakse sügavat tänu Armeenia rahva moraalse ja materiaalse abistamise eest maa- värina puhul.

***

Eelmise aasta lõpul viibis nädalpäevad Tartus Szegedi ülikooli soome-ugri keelte kateedri juhataja prof. Tibor Mikola. Ta pidas täis-auditooriumile loenguid teemadel «Araaltüpoloogilised meetodi rakendamisel ungari, soome ja eesti keele uurimisel» ja «Fennougristika ning samojedoloogilise aktuaalseid probleeme Ungari RV-s». Külaline tundis elavat huvi Tartu kultuurielu vastu, viibides muuhulgas ka G. Ernesaksa juubelikontserdil ülikooli aulasse. Tõisema poole pealt oli arutluse all teaduskontaktide tihendamise Szegedi ja Tartu ülikooli vahel: regulaarsed üliõpilaste ja teadlasvahetused, ühised publikatsioonid jms.

PAUL ALVRE

***

Auvaärt komisjon, vaadanud läbi matemaatikateaduskonna 1988. aasta II kursuse kursusetööd, mis olid esitatud kandideerimata kooperatiivi Q-SOFT teadusstipendiumile, otsustas määrata nimetatud stipendiumi matemaatikateaduskonna III kursuse üliõpilasele EPP TOHVERILE töö «Euler-Knoppi summeerimismetlus» eest (juhendaja dots. Leiki Loone).

Stipendium on määratud kuueks kuuks (a 70 rubla).

Q-SOFT

Käsi...

(Algus 1. lk.)

reid kasutatakse? Põhjuseid on mitmeid. Esiteks vähene nõudlikkus, teiseks plaan, mida täites tuleb silmad sulgeda. Kolmandaks, õpilasi sunnitakse talletama seda, mida õpetajad ise ka ei usu.»

Aavo: «Panen jah teinekord maha. Piinlik on küll, aga mis sa teed! Pea ei ole ju põõning, kuhu igasugu tarbetut majakraami võib kuhjata.»

Olga: «Mina puksida ei julge. Lähen kohe näost punaseks ja tunnen end kole ebamugavalt. Ajan kogu materjali ikka pähe.»

Kalle: «Oo! Spikerdamine on omamoodi mäng ja risk. Kõige suuremat naudingut pakub see vist õppejõududele. Imestan tihti, miks nad kõva häälega auditooriumi ees naerma ei hakka.»

Ruth: «Spikrite kirjutamisest on igal juhul kasu. Tuleb ju kirjapanu nii või teisiti läbi töötada.»

Jaana: «Vaidleksin vastu! Neid nn. abimaterjale kasutavad vaid piiratud mõttega inimesed.»

Deana: «Haridus on haige. Enne kui ülikool ainesüsteemile üle ei lähe, spikerdamisele piiri ei panda. Kassi-hiire mäng jätkub.»

Raivo: «Enesekindlust jääb väheks. Ikka on alla surutud oma arvamust. Paber on kasvanud üle pea. Pole mingi ime, kui üks paberilipakas ees-, teine tagataskus täieliku kindlustunde tagavad.»

* Õppejõud arvab:

Aspirant: «Spikerdamine on alatu pettus!»

Professor: «Meie ei julgenud ülikooliaastatel mõeldagi, et võib õppejõudu ninast vedada.»

Dotsent: «Ma ei saa ju nõuda vastuseid asjade kohta, mille õppimine on kohustuslik, kuid millesse keegi ei usu.»

* Lehemehed repliik: «Kui õige jätaks spikerdamise ja hoiaks paberit kokku. Saaksime kena üliõpilaslaike käima panna.»

* Psühholoog: «Alaväärsuskompleks, tahtejõuetus, harjumus kergelt läbi lüüa, valikuvabaduse piiramine, mõttetused — mõelge nendele sõnadele.»

3. tüsistus — ebaõnnestumised, põrumine

* Tudeng:

Aire: «Pisar tuleb teinekord ikka silmanurka. Olen mõned korrad komistanud. Omad viitsad peksavad.»

Kati: «Ma tean alati, mida tahan. Alla nelja ei ole veel mu teadmisi hinnatud.»

Siim: «Pange peotäis valminud toomingamarju suhu, siis saate teada, mis tunne on eksamil läbi põruda.»

* * *

Kolmest tähtsamast sessipalaviku kõrvalnähust oleme rääkinud. Viimasel neist ei tasu praegu pike-malt peatuda, sess veel kestab. Kui kellelgi on välja lõõnud veel midagi, mis aitaks kirjapanu täiendada, siis palume võtta TRÜ arstipunktist kinnitatud tõend suunamiskirjaga. Nende dokumentidega pöörduge toimetusse.

Ah jaa, rohud oleksime äärepealt unustanud.

* Velsker: «Soovitame kasutada selliseid rahvameditsiinis väga levinud vahendeid nagu urvaplaster, külm vesi, soojaveekott, viinasokid, silmaklapid jt. Need aitavad teid kindlasti.»

Toredat põrumist!

MARGUS SANGLEPP
ja salk ühiskondlikke
sanitare

P. S. Avaldame tänu õppejõududele ja üliõpilastele, kes kiirel ajal leidsid võimaluse sõna sekkuda õelda.

EKP TRÜ komitee otsus

9. JAANUARIST 1989

KOMMUNISTIDE OSAST SÕJANDUSE ÕPETAMISE PROBLEEMIDE LAHENDAMISEL

EKP TRÜ komitee, ära kuulanud ja läbi arutanud sõjanduse kateedri parteibüroo ning ELKNU TRÜ komitee sekretäri A. Pandise ja sekretäri asetäitja K. Vilgatsi informatsiooni, otsustab:

1. Teaduskondade parteibüroodel kontrollida teaduskondade juhtide-kommunistide tegevust koostöö arendamisel sõjanduse kateedriga. Tagada sõjanduse kateedri õigeaegne informeerimine igast vajadusest korrigeerida õppetöö graafikut. Suunata üliõpilastel normaalseks õppetöös vajaliku hoiaku kujunemist sõjanduse õppimise suhtes.

2. Tunnustades üliõpilaste õigust avaldada oma arvamust sõjanduse õpetamisest ning komsomolomitee kohust koguda ja avalikustada üliõpilaste seisukohad õppeprotsessi valupunktide kohta, rõhutab parteikomitee, et nimetatud seisukohad tuleb esitada argumenteeritult ja vormiliselt konkreetset. Komitee leiab, et kommunistide A. Pandise ja K. Vilgatsi kirjutis «Sõjalise kateeder on tõstnud mööga» ajalehes «TRÜ» 27. detsembril 1988 ei vasta kõigis punktides nendele nõuetele.

3. ELKNU TRÜ komiteel esitada parteikomiteele oma seisukohad sõjanduse õpetamisest pärast selle küsimuse arutamist komsomolomitee koosolekul.

PAUL KENKMANN,
EKP TRÜ komitee sekretär

Auditoorium 133

Oppeuumide olukord ülikoolis on enamikule teada. Usume, et ei ole kuigi palju neid kateedreid, kes on oma ruumidega rahul. Ruumide vähesus lihtsalt ei võimalda korraldada õppetööd normaalselt päeva esimesel poolel. Küsimus eeldab pikemat ülevaadet ka ajalehes. Sellest edaspidi, siin piirduksime mõningase ülevaatega olukorrast, mis kujunes Vanemuise 46 auditooriumi 133 ümber.

* * *

Auditoorium 133 on õppeosakonna ruumide nimistus ning selle kasutamist korraldab õppeosakond. Geneetika ja tsütologia kateeder pöördus 1. novembril põhjendatult taotlusega õppe- ja teadusprorektori poole anda aud. 133 nende kasutusse. Taotlusele kirjutasid mõlemad prorektorid «Toetan». Ka õppeosakond pidas võimalikuks selle ruumi edaspidist kasutamist bioloogiaosakonna õppetöök.

Taotleja teguviis tekitas aga skandaalse olukorra. Nimelt ei jõudnud põhimõtteliselt võimalikuks peetud varianti arutada, ka mitte informeerida matemaatikuid aud. 133 endisi kasutajaid. Oigustamatult (vastav korraldus puudus nii suuliselt kui kirjalikult) kolis geneetika ja tsütologia kateeder dots. Ain Heinaru juhtimisel aud. 133 sisse, niipea kui remont lõpetati. Oma-poolses kirjas rektorile 16. novembril selgitab A. Heinaru veel kord kateedri rasket olukorda ning märgib, et «õppeprorektor tegi otsuse eraldada aud. 133 geneetika ja tsütologia kateedril» ja lisab kirja lõpus: «Talitasin õigesti, kuna aud. 133 eraldati meile.» A. Heinaru jaoks oli vajalik võrdsustada põhimõtteline toetus loa saamisega omapoolseks tegutsemiseks.

Matemaatikute protestile (suuliselt prodekaan Arved Pedas) vastas õppeosakond, et bioloogidele polnud sissekolimis luba antud, kuid arvestades reaalselt olukorda (aparatuuri sisseviimist, alustatud täiendavaid töid seadmetiku paigaldamiseks jm.) pakume matemaatikule õppetöök ruumi Tiigi t. 78.

Pärast veelkordset olukorra kaalumist ja reaalse situatsiooni hindamist otsustati õppeosakonnas, et A. Heinaru tegutsemine tuleb igal juhul hukka mõista, kuid jätta aud. 133 eespool mainitud asjaolude tõttu bioloogiaosakonnale. Matemaatikute ettepanekut saada aud. 133 kompensatsiooniks samas hoones aud. 120 (siiani geograafiaosakonnal) arutatakse mõlema teaduskonnaga. Õppeosakond peab reaalseks õppetöö osalist üleviimist Tiigi 78 majja, kus kevadsemestriks saab ette valmistada vähemalt 3 ruumi.

* * *

Meie arvates peaksid kõik õppe- ja muude ruumide puhul arvestama:

ruumide tegelik kasutamine ja muudatused selles tuleb igal juhul fikseerida käskkirjaliselt. Sellele peab aga eelnema projekti igakülgne läbiarutamine asjaosaliste vahel. Omavahelised ruumide hõivamised lugeda sisekorraeskirjade jämedaks rikkumiseks koos sellest tulenevate järelduste ja meetmetega. Rektoraat tahab kevadsemestril läbi vaadata veel mitme probleemse ruumi kasutamise.

Prof. HEINO SIIGUR,
õppeprorektor
MATI SALUNDI,
õppeosakonna juhataja

MEID ON NÜÜD VIIS! VIIS KORGKOOILEHTE! VIIENDAKS ON JAANUARIS ILMUMA HAKANUD ERKI KUUKIRI 1 (infoleht), toimetajaks ülikooli filoloogiadiplomiga lõpetanud TIINA JOGEDA. KUUKIRJA NIMEKS ON «KOGUJA».

«ERKI KUUKIRJA EESMÄRK EI OLE KLERIKAALNE PROPAGANDA, KUID KOGUJA RAAMATUS SISALDUVAD ÜLDINIMLIKUD TÄHELEPANEKUD SOBIVAD JUST NOORE INIMESE ELUJUHISEKS: TAOTLE TARKUST!»

MAAILMAKULTUUR 1(17)

NÕUTUS OLEMISE EES

Nagu teadmatus, on ka nõutus niisugune seisund, mida meelsasti ei tunnista. Eks ole, palju lihtsam on öelda pärast kahetsusväärseks osutunud tegu, et «ma ei teadnud», kui öelda kõigepealt «ma ei tea» ja jätta seejärel seniks, kui teadmine käes, tegu tegemata. Samasugune on lugu ka nõutusega. Seegi on midagi säärast, mille hābenemine on peaaegu et enesestmõistetav. Ometi on nõutus täiesti loomulik seisund. Viga pole mitte selles, et me nii sageli nõutud oleme, vaid just selles, et me hābeneme seda tunnista, et me varjame oma objektiivset nõutust ja omistame endile teadmise, nõulikkuse seal, kus seda tõeliselt pole. Me loome pseudoteadmise.

See pärand, millest me tahame lahti saada, sest ta koormab meid, koosnebki suuresti nimelt pseudoteadmistest, teadmistest, mis teadmised polegi. Kuid seda pärandit ei loonud sugugi ainult viimane stagnatsiooniperiood. See pärand on loodud mitmekordsete stagnatsioonide ja sulade vaheldumise/jätkumise käigus, ideoloogilise konjunkturismiga, kus «sula» on kahtlemata parem kui stagnatsioon või jääaeg, kuid kus «sula» ei vii kunagi tõelisele kevadele ja sellele järgnevale suvele. Just selline tsüklilisus ongi süvendanud skeptilist arusaama, et jõudmine tõeliste teadmiseni, aus pääsemine nõutusest üle ei anna tegelikult midagi.

See pärand hoiabki meid tolles eetilises kriisiseisundis, millest viimastel aegadel üsna palju juttu on olnud. Nii siis me teame, et midagi on viltu, et püsivalt on häiritud nii meie suhe iseenesega kui ka teistega. Ent me rahuldume hāmmastavalt kergesti nende päästerõngastega, mida meile visatakse ja mis isegi võivad kaldale aidata, kuid mis ei õpeta kunagi täit ujumisostkust. Rahuldume, sest eesmärk ujuda ise-seisvalt nõuaks meilt kahtlemata rohkem kui paljalt instinkti veest välja saada. Kaldume rahulduma ka nüüd, kus suveräänsusest kõneldakse juba ilma mõistukõneta — ja ometi veel nõnda, et jätetakse ära tema eetilises mõttes kõige olulisem tunnus. Suveräänsus on nimelt ennekõike kohustus. Kohustus mitte ainult istungjätkudeks või deklaratsioonideks või poliitikutele, vaid kohustus kõigile ja pidevalt.

Mis oleks niisuguse kohustuse mõõdupuuks? Ilmselt vastus küsimusele «mis saab inimesest?» Kui pidada kõige lähemas perspektiivis silmas IMET, siis — me ei lähe IMESse võrdsetena ega saa ka seal võrdseteks. Kuidas ka ei kutsutaks üles konsolideeruma — klassi- ja rollivahed on sedavõrd suured, et reaalselt saab kõnet olla vaid ajutistest liitudest küllalt suurte vaikivate järeleandmist hinnaga. Küsigem kasvõi puht-praktiliselt: mis saab IMEs neist, kes seni on kannatanud, ja neist, kes seni on kannatama pannud? Kui õigusriiki kavandatakse tõsiselt, siis ei tohi ei ühiskond tervikuna ega ka üksik-isikud eraldi olla ses suhtes korra- ja ühiskõiks. Jah, on hakatud kõnelema ka halastuse vajalikkusest. Aga mil viisil siduda omavahel halastus ja karistus nõnda, et see ei devalveeriks ei üht ega teist? Kuni see küsimus on kõikide jaoks püstitamata, seni ähvardab ka õigusriiki mõistest saada üks päästerõngas teiste hulgas, ei muud.

Vahede tunnetamine inimeste vahel ei tähenda ometi, nagu poleks inimeste ühendamine üldse võimalik. On kahtlemata ja peabki olema. Inimesi ühendab juba ainuüksi see keskkond, kus nad kõrvuti eksisteerivad ning kus nende saatused on mõõdapääsmatult seotud. Ning kui õiguse sisu avaneks iga inimese jaoks ainult eriomasel viisil, siis oleks demokraatia põhimõtteliselt välistatud olemise vorm. Kuid selle nii soovitava seisundi nimel ei tohiks neid vahesid ka päriselt maha salata, sest vastasel korral osutuks utoopiliseks niigi praktiline eesmärk nagu IME. Ideaalide, ülesannete ja vahendite konkurents juba ise teeb vahed inimeste vahel varjamatuteks (kuigi ka heitlikeks). Ongi õieti teinud — konsolideerumine varjab Eestisse puutuva ühiskonna lõhestatust üksnes selle jaoks, kes on sotsiaalselt infantiilne.

Kõik see puudutab otsejoones maailmakultuurigi. Sest esiteks on maailmakultuur loodud ka teatavate eetiliste hoiakute tulemusena, eetilise käitumise kaudu. Järelikult tuleb meil maailmakultuuri sisu tundma õppides paratamatult otsustada sellegi üle, mida nood eetilised hoiakud endast kujutavad. Näiteks kuidas hinnata imperiumi loomist, mis käib alati ainult läbi teiste rahvaste alistamise, ja kummatigi sellega kaasnevat kultuurisuhete tihenemist (mitte ainult hellenismi perioodil). Aga teiseks otsime me ise maailmakultuuri loomise kogemusest tuge oma, meie eetilistele püüetele, nendele taotlustele, mis peaksid looma kindla põhja meie (mitte ainult rahvuslikule) olemisele, mis peaksid vabastama meid just sellest nõutusest, millest me nii sageli katsume üle saada pelga maha-salgamisega.

Hetkel on maailmakultuuri mõtestamises rõhutatud rohkem selle praktilist külge, seda, mida lubab intensiivne turism, mida võimaldaksid majanduslikud otsesidemed Nõukogude Liidust välja, mida annaks autonoomne osalemine rahvusvahelises olümpialikumises jne. Eetiline pool, see, kuidas muutunud kontaktid hakkavad muutma inimest ennast ja millise hinnaga neid kontakte õigupoolest luuakse, on jäänud fragmentaarsete mõtiskluste mureks. Ja see maksab end kätte, sest nõnda avatakse varjamatult roheline tee sellele mittemillestki hoolivale pragmatismile, mille sihiks on kauakestev IME ja õigusriik küll kõige vähem.

PEETER OLESK

„Tsensuur on süsteemiks saanud vägivald“

(F. TUGLAS)

22. detsembril tähistasime Jaan Tõnissoni 120. sünniaastapäeva. Oma mitmekülgses avalikus tegevuses on Jaan Tõnisson kõige kauem ja kõige tihedamini olnud seotud ajakirjandusega. Tema tegevus ajakirjanduses kestis ühtekokku umbes samapalju aastaid, kui on praegu ajakirjaniku keskmine eluiga — ümmarguselt 40 aastat.

Suurema osa sellest ajast seisis Tõnisson «Postimehe» eesotsas.

Üheks kõrghetkeks tuleb Jaan Tõnissoni ajakirjanikuteel pidada 1905. aastat. Ühiskonna revolutsioonilise käärimisega kaasnes siis ka ajakirjanduse poliitilise aktiivsuse järsk tõus. See oli aeg, mil eesti ajalehed said esmakordselt oma eluloos ilmuda tsensuurivabalt. «Suukorv pudeneb meie pääst, käte ja jalgade ümbert katkevad köidid», kirjutab «Sakala». On selge, et sõnavabadus ei tulnud meie ajakirjandusele ei jumala ega Vene tsaari armuannina. See võideldi käte kangekaelses ja järjekindlas võitluses, milles tähelepanuväärne osa oli Jaan Tõnissonil ja «Postimehel».

***

1905. aasta 17. oktoobri manifest kuulutati teiste demokraatlike vabaduste kõrval välja ka sõnavabadus. Ajakirjanduses tõlgitseti seda kui täielikku trükivabadust ning võeti rõõmuhoiustega vastu. Paraku osutus manifest üksnes rahva petmiseks tehtud manöövrisk. Ka ajakirjandus suruti jõuga vanadesse raamidesse tagasi: 19. oktoobril saatjs Trükiasjade Peavalitsus välja ringkirja, milles teatati, et kuni uue trükiseaduse kehtestamiseni jääb kõik vanaviisi, järelikult jääb ka eeltsensuur, see

kõige valusamalt ajakirjandust piigistanud «suukorv».

Ringkiri avaldati eesti ajalehtedes, nende seas ka «Postimehes» 21. oktoobril. Samal kuupäeval teatas «Postimehe» toimetuse oma lugejatele, et hakkab nüüdsest peale lehte välja andma ilma tsensuurimata, kuigi selleks pole ametlikku luba. «Postimehe» eeskujule järgnesid kohe teisedki Liivimaa eesti ajalehed. Juba järgmisel päeval ilmus tsensori loamärkusega ajaleht «Uudised», järgnesid «Olevik», «Sakala», hiljem Tallinna ajalehed. Trükiasjade Peavalitsusele saatis «Postimehe» toimetaja aga telegrammi, milles protesteeris trükivabaduse kitsendamise vastu, nimetades seda konstitutsiooni rikkumiseks. Ühtlasi hoiatas ta, et toimetused panevad üldsusele survele lehed seisma, kui tsensuur ei kaotata.

Telegrammi tekst avaldati «Postimehes» koos üleskutsega otsustavalt võidelda trükivabaduse eest: «Ilma tõise sõna- ja trükivabaduseta ei suuda meie rahvas nüüdsel ajal enam ära elada — astume kui üks mees kõik vabaduse kitsendamise vastu välja.»

Vastukajaks «Postimehe» nende julgetele sammudele oli muidugi lugejate siiras tunnustus ja toetus, aga samas ka tsensori ähvardused ja kaebekirjad võimudele.

Lugejatele tuli toimetusele toredaid poolehoiuavalduisi. Näiteks kirjutas üks 40-aastase «Postimehe»-staažiga lugeja Peterburist: «Omas viimases lehes (...) annate lugejatele teada, et lehe seisma panete, kui tsensuuri alt ei pease — see on tubli! Parem surm kui kiratsemine! (...) Olen tüdinud neist igavestest kaebustest: «ei peasunud

lehte, jäi kitsasse värvasse kinni (...)!» On aga kord juba kitsendustest peasetud, siis mitte milgi tingimusel ennast enam võrku anda. Ma olen selles kindlas arvamises, et kõik Postimehe lugejad minuga ühes nõus on.»

Tsensor kirjutas samal ajal usinasti kaebekirju Peterburi Trükiasjade Peavalitsusele ning Riia ringkonnakohtu prokuröörile, nõudes nii «Postimehe» kui teiste eeltsensuuri rita ilmunud ajalehtede kohtulikku karistamist. Neis kirjades rõhutati eriti seda, et toimetused astuvad sihilikult võimu vastu välja — trükisid ise ära 19. oktoobri ringkirja, kuid keelduvad tsensuurist.

24. novembril 1905 hakkas kehtima uus ajutine trükiseadus, mis sätestas eeltsensuuri asemele järeeltsensuuri. Nii ei õnnestunud tsensooril seekord ajalehtede tsensuurimata ilmumise pärast karistust kaela tuua. Seda norivamaks muutus ta järeeltsensuuri teostamisel, leides vägagi sageli põhjust ka «Postimehe» karistamiseks. Tõise löögi andis Tõnissonile ja «Postimehele» Liivimaa kuberner 1906. aasta sügisel, tagandades Jaan Tõnissoni vastutava toimetaja kohalt. Ettekäändeks see, et toimetaja oli koos paljude teiste duumasaadikutega alla kirjanud protestiaidukusele I rügiduuma laialisaatmise vastu.

Siiski ei tähendanud tagandamine Jaan Tõnissoni jaoks avalikust võitlusest ja lehetööst väljalülitumist. Oma lugejatele püüdis ta selgest ka lehe kaudu märku anda: «Muutlikkudes oludes jäägu igaüks iseendale ustavaks ja oma põhjused kindlaks!» Et see toimetaja kindel lubadus oli, mõistis küllap iga «Postimehe» sõber.

EPP LAUK

ELULÄHEDASED REFORMID

Meil on vahest avaldatud arvamust, et ülikooli lõpetanud noored olevat liiga eluvõõrad ja tegeliku elu jaoks sobimatud.

Et kogu seda asjandust elulähedasemaks teha, oleks vaja võtta ette uusi reforme.

Siin esitame mõningaid:

***

KEELETEADUSES tuleb jätta kõrvale igasugune grammatika ja muu sääranegeligikuks eluks sobimatu praht. Selle asemel peaksid professorid, kes tegelevad keele küsimusega, hoolitsema selle eest, et tudengid omaksid hästi libeda keele. (Karikatuuril määrib professor üliõpilase keelt vaseliiniga.)

***

Elulähedasemaks tuleb muuta ka KEHAKASVATUSE INSTITUUT. Siin tuleb erilist rõhku panna tudengite küünarnukkide tugevusele. Tegelikus elus läheb sagedasti tugevaid küünarnukke vaja, kellel neid pole, on kadunud inimene.

***

Tuleks muuta ka AJALOO ÕPETAMIST. Nüüd juhtub nii, et tudeng tunneb peast Karl XII elulugu, aga ei tunne oma naabrite lähemat minevikku. Ja ometi on viimastel tegelikult elus suur tähtsus. Huviitav jutuaine seltskonnas ja kohvilauas.

***

KIRJANDUSAJALOOST tuleks võtta kuiv teooria. Sellel pole mingit mõtet. Selle asemel tuleks võtta tegelik luuletamine. Elus peab inimene, kes tahab edasi jõuda, tihutilugu luuletama omale külge vööri, mis teistel puuduvad.

***

Ümberkorraldamisele tuleks võtta ka LOODUSTEADUSKOND. Ladinakeelsete nimetuste pähetuupimise asemel tuleks õpetada noortele inimestele lõbusate väljasõitude korraldamist loodusse. Sel teel võib luua häid tutvusi, mis elus hädavajalikud.

***

ÕIGUSTEADUSES tuleb jätta kõrvale kõik paragrahvid ja konsud. Noortele tudengitele tuleks õpetada selgeks ainult üks lause: Just nii, härra šeff, teil on õigus! Säärase tarkusega varustatult võib iga mees teha elus suurt karjääri.

***

MURDMAASUUSATAMINE

Järgmisel võistlusel on Käärikul esmaspäeval, 23. jaanuaril kl. 15.30 (M 15 km, N 8 km, klassikaline stiil) ja esmaspäeval, 30. jaanuaril kl. 15.30 (M 20 km ja 30 km, N 10 km vaba stiil).

Registreerimine toimub võistluspaigas. Sõit liinibussiga kl. 12.05 bussijaamast.

TAASTRÜKK

TAASTRÜKK

TAASTRÜKK

MAJANDUSTEADUKONNAS peaks kõigepealt üliõpilastele õpetatama ajalehe müümist. Nagu Ameerikast ja mujalt maailmast kuulda, on just ajalehepoistest tulnud kõige paremad majandusteadlased ja suuremad miljonärid.

***

Samuti tuleks tuua ka MATEMAATIKA tegelikule elule lähemale. Tuleks näiteks õpetada noortele inimestele, kuidas kiirelt ja asjalikult saab kõrtsiarvet asjaosaliste vahel ära jagada.

***

Ja lõpuks seisab suur töö ees ka USUTEADUSKONNAL. Seal tuleb kasvatada üliõpilastel usku endasse. Nagu näha, teistel seda usku tänapäeva tudengitesse ei ole ja selteparast ongi vaja neid ümberkorraldamisi ette võtta.

«ÜLIÕPILASLEHT» nr. 5/6 30. juunil 1938

***

Kas rong on juba läinud? Jah, juba viie minuti eest. Mis kord see on, akadeemiline veerand pole ju veel möödas.

«ÜLIÕPILASLEHT» nr. 12/13 1937

MALEVAHUUMORIT

Ehitusmaleva komandöriilt küsiti: «Mil viisil kavatses EUE tänava viina vastu võidelda?» «Ollega,» vastas komandör kähku. Ta tegi nalja.

***

Nagu mullugi kehtivad malevas energia jäävuse seadus, kolm Newtoni seadust ja kuiv seadus.

«Suveseisund» EUE 25 (Koostaja Margus Mets)

ESMATRÜKK

Kuulutatakse välja konkurs Pluralismi Praktilise Juhtimise Instituudi teadusdirektori kohale. Kandidideid võivad keskhariidusega mehed alates 55. eluaastast. Nõutavad dokumendid:

1) demagoogia rakendusliku juurutamise tunnistus,
2) Stagnantide Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituudi diplom.

Vajatakse ka pluralismi juhtimise õiguslike aluste sektori juhatajat.

***

ETTEPANEK. Nimetada Ülikooli tänav Jaani tänava asemel Kesklinna tänavaks, sest see asub Kesklinnas, kus paikneb ka uus kaubahall «Kesklinna».

ANTON LUULE

MUINSUSKAITSE VILISTLASKLUBI

11. jaanuaril asutatud Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi vilistlasklubi teatab, et klubi kõnetunnid on E ja N kell 17—18.30 peahoones ruum 240, tel. 3 51 80 («TRÜ» toimetuse). Info ka telefonidel 3 54 14 (klubi esimees T. Ilomets), 3 53 84 (A. Laansalu), õhtuti 7 10 37 (I. Palm), peahoone infotahvil ning ülikooli lehes. Järgmine üritus loodetavasti 1. veebruaril. Pike-malt klubist mõnes järgmises lehes.

NB!

«TRÜ»

jääb nüüd vähemalt ühe nädala vahele. Kas ajaleht ilmub ka 3. veebruaril, selgub nädala pärast.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Asi läheb segasemaks

Lisaks viimases ajalehes mainitud kahele nimele «Universitas Tartuenssis» ja «Tartu Ülikooli Leht» on pakutud ülikooli ajalehe uueks nimeks veel:

- * «Ülikooli Leht»,
- * «Vox Universitas Tartuenssis»,
- * «Alma Mater»,
- * «Avatud Maailm»,
- * «Eesti Üliõpilane»,
- * «Eesti Teadus»,
- * «Postimees»,
- * «Ülikooli Postimees».

Milline on Sinu arvamus?

Kuidas ...

(Algus 2. lk.)

kehtestada toetuse maksmine TRÜ töötajale individuaalelamu ehituseks või ostmiseks vormistatud pangalaenu kustutamiseks summas vähemalt 1000 rbl., kui pangalaenu võtnud töötaja on elanud Eestis vähemalt 15 aastat, töötanud TRÜ-s vähemalt 5 aastat ja kui perekonnas on kaks või enam alaealist või stacionaarselt õppivat last. TRÜ töötajatele, kelle perekonnas on 3 või enam alaealist või stacionaarselt õppivat last ning kelle abikaasa töötab samuti TRÜ-s, maksta toetust koefitsiendiga 1,5. Juhul kui on täidetud üks viimati nimetatud tingimustest, maksta toetust koefitsiendiga 1,3 (ettepanek ÜMPI ja majandusteaduskonna töökollektiivilt).

Seni rohkem ettepanekuid laekunud ei ole. Kui ettepanekuid soovitakse veel teha, suunata need kohe ajalehele «TRÜ», et nendega saaksid kõik tutvuda ja anda siis oma soovitusused delegaatidele nende toetamiseks või mitte.

HELVE KABUR, ametiühingukomitee esimees

Arheoloogiline keraamika seminarkas

Viimastel aastatel aina suurenenud ehitustegevus on toonud rohkesti arheoloogilisi päästekaevamisid. Uutele teedele ette jäänud asulakohad ja vanadele kalmistutele kerkivad majad on tohutult suurendanud arheoloogide töömahtu. Ühelt poolt on suurenenud arheoloogiline materjal, kasvanud teadmised ja leikukogud. Teiselt poolt aga on meil arheoloogide liiga vähe, et kogutud leiutematerjali kohe läbi töötada. Leitud jäävad pikaks ajaks riulitele tolmuma, ilma et laiem üldsus neist oluliselt midagi teada saaks. Kujunenud lünga täitmise üks võimalusi on mitmesuguste arheoloogianäituste korraldamine. Möödunudkevadine muinsuskaitse suurüritus Tartus tõi kaasa idee eksponeerida arheoloogilisi leide liisaks Tartu Linnamuuseumi ekspositsioonile veel TRÜ raamatukogus.

Just sealt saadud mõjutusest valmis hiljuti väike väljapanek Tartu

Lossi tänava viimaste aastate kaevanditest leitud keraamikast seminari raamatukogus. Peaasjalikult tervematest nõudest koosnev väljapanek püüab anda mõningast ülevaadet ka 15 000 senini leitud keraamikafragmendist.

Vaadata on võimalik savinõusid väga pikast ajavahemikust, alates käsitsi vormitud nõu kildudest I aastatuhande teisest poolest ja lõpetades portselankruusiga moodunud sajandist. Rohkemalt on esindatud 13. sajandi teise poole ja 14. sajandi alguse keraamika. Kõrvuti kohapeal valmistatud nõudega on välja pandud keskaja tähtis kaubandusartikkel — kaunid kaoliinsavist reini kannud, mis nagu juba nimigi märku annab, kuulsatest Reini-äärsetest pottsepatöökodadest pärinevad.

Lisaks savinõudele on ka Tartu arheoloogiat käsitlevaid raamatuid ja artikleid. AIVAR KRIISKA

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 3 (1550)

Reedel, 3. veebruaril 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

NB! Sotsiaalse arengu fond!

TRÜ töökollektiivi konverents on esmaspäeval, 13. veebruaril kell 15 aulas. Arutame sotsiaalse fondi kasutamist.

Kõigi delegaatide kohalolek väga vajalik!

*****

Et heastada 3-lapseliste perede tehtud ebaõiglust, analüüsi olukorda aü komitee presiidiumil. Praegu on 3-lapselisi peresid arvel 160. Nendest 13 said 1988. aastal kolmanda lapse sünni puhul toetust 3 tuhat rubla.

Tehakse ettepanek anda ühekordset toetust 500 rubla neile 3-lapseliste peredele, kes 1988. aastal toetust ei saanud ja kelle sissetulek ühe pere liikme kohta on alla 100 rubla kuus. Selleks tuleb fondist eraldada kokku 70 tuhat rubla.

Teiseks. Eraldada 10 tuhat rubla fondist rektori käsutusse mitmesuguste ettenägematute ja ootamatute õnnetusjuhtude toetamiseks (näit. maavärin Armeenias).

Kolmandaks. Eraldada fondist 48 tuhat rubla riikliku elamislinna osamaksuks linnale. See võimaldaks osta elamislinna 200 m² (4 2-toalist korterit).

Ametiühingukomitee

PREEMIAID JAGATAKSE!

Üleminek uutele majandamistingimustele kõrgkooliteadusese toob endaga kaasa mitmeid põhimõtteid muudatusi ka teadustöö premeerimises. Tähtsamatest uuendustest kõrgkooli materiaalse ergutamise fondi (MEF) jaotamisel võib mainida järgmisi:

Kõrgkool kehtestab täiesti iseseisvalt oma MEF-i jaotamise korra, mis fikseeritakse vastavas premeerimisjuhendis.

Ei ole piiratud teadustöös osalejate individuaalselt väljamakstav preemiasumma, ega ka teadustööle kaasaaitajatele väljamakstava preemia proportsioon üldises MEF-is. Erandina võib premeerida ka töötajaid väljastpoolt ülikooli.

Juhtkonna preemia ei tohi ületada väljamakstud preemiate üldist keskmist taset.

Ohesõnaga, kõik otsustab preemiasfondi või selle üksikosaade käsitaja (loomulikult koosõlas töökollektiivi ning a/ü-ga). Järgnevas projektis, mille koostas TRÜ MEF-i jaotusprintsipiide väljatöötamise komisjon, lähtutakse eeldusest, et MEF-i jaotamine taandub vastavate preemiasummade täieliku kasutamisele delegerimisele.

Preemia liik

	%	MEF-ist
1. Teadustöö täitjate preemiasfond.	60	
Lepingulise või riigieelarvelise teema täitjate kollektiivi käsutusse lähtudes teema lõppedes ülikooli MEF-i kantud summast.		
2. Teaduslike nõukogude preemiasfond.	15	
Summa jaotatakse nõukogude käsutusse normaalsel alusel lähtudes nõukogu alluvuses töötavate teadustöö plaanide täitjate arvust.		

Mitteteaduskaader (abiõppe-, insener-tehniline personal) arvestatakse kaaluga 0,5. TO nõukogu alluvusse loetakse teadusraamatukogu, muuseumid, teaduskonradadevahelised laborid.

3. Rektori ja prorektorite preemiasfond. 15
Rektori ning prorektorite käsutusse neile alluvate teadustööde teinudavate osakondade premeerimiseks.

4. Juhtkonna preemiasfond. 5
TO nõukogu käsutusse juhtivkoosseisu premeerimiseks.

5. Reservfond. 5
TO nõukogu käsutusse juurutuskonkursside, parrimate teadustööde jms. premeerimiseks.

REIN KINKAR

SPORDILE KA!

Pärast 20. jaanuari ajalehe ilmumist on TRÜ spordiklubi poole pöördunud rida spordihuvilisi töötajaid ettepanekuga, et sotsiaalse arengu fondist eraldataks mõningaid summasid ka kehakultuuriharrastuse toetamiseks.

Spordiklubi juures tegutsevad aktiivsemalt naiste võrkpalliklubi «Volle», alpliklubi «Firn», sulgpalliklubi «Sule», võimlemisrühm, korvpalliklubi, võrkpallimeeskond, naisvõimlemise rühmad, lauatennise ja

malevõistkond, tenniseklubi, mitme teaduskonna rahvaspordiklubid.

Nende klubide, rühmade ja võistkondade tegevuse toetamiseks ja korraldamiseks (kulutused ametlikest võistlustest osavõtuks, võistlusvarustuse ja inventari hankimiseks, kursusteks, välisvõistkondade vastuvõtmiseks, spordipäevade korraldamiseks jne.) oleks vaja 20 000 rubla.

Spordiklubi

VASTUKAJAKS
ÕIGLUSENÕUDJATELE

Raske on määrata oma tundeid, mis tekkisid lugedes lehest «Nõuame õiglust». Need olid imestusest sügava nõrdimusest, tegemist on minu arust jultumusega. Äkki õnnestub välja kaubelda ports raha!

Saaks veel aru, kui seda taotleksid vanemad, kel kodus aastakahene-kolmene, sest neil lihtsalt ei vedanud. Nende jaoks võeti toetav otsus vastu vähe hilja. Sellistele võiks tõesti määrata mingi toetuse paljulapselisuse eest, sest just selles oli ja on toetuse mõte: aidata ja stimuleerida noori peresid laste kasvatamisel.

Kui aga hakatakse taotlema preemiamääruse tagasiulatuvat jõudu 18–20 aasta taha ja tahetakse saada «sünnitustoe» abielueelikutele, siis siin on õiglusest või «jämedast sotsiaalse ebaõigluse pretsedendist» lubamatu rääkida. Tegemist on kas rumala nalja või häbematusena.

JURI KIRSS

● ÜLIKOOLI EHTUSLUGU

(vt. eelmisest lehest «Avalikku pöördumist»). Eelmisel nädalal oli ülikooli juhtidel kaks kokkusaamist Ehituskomitee esimehe Peeter Paluga, samuti Ministrite Nõukogu esimehe Indrek Toomega. Asja on arutatud ka linna juhtkonnas. Esmaspäeval seda lehte tehakse teada, et ülikooli ehitusküsimusi vaagitakse ka partei linnakomitee neljapäevasel bürool. Haldusprorektor Vello Peedimaa ütles, et niipea, kui on midagi konkreetset teada (st. lepingu tasemel), teatame sellest ka «TRÜ» lugejale.

● ÜLIKOOLI SAADIKUKANDIDATIDEST registreeriti esimesena valimisringkonnas nr. 750 dots. Marju Lauristin. Tema jääb konkureerima koos «Vperjodi» toimetaja Valter Tootsiga.

TRÜ töötajaid on esitatud saadikukandidaatideks veel professorid Mihhail Bronšteini, Viktor Palm, Hans Trass, haldusprorektor Vello Peedimaa ja dots. Indrek Koolmeister.

● TÄNU. Kauaaegse pedagoogilise ja teadusliku töö eest ülikoolis avaldati rektori käskkirjas tänu 60. sünnipäeva puhul prof. INGE UNIDILE ja eeskujuliku töö eest kesk- küttekütjale MEEEME KRIISEMAN- NILE.

Pikaaegse laitmatu töö eest ülikoolis pälvis tänu ka assistent GREETA VESMAN.

● AJALEHE UUE NIME PAKKUMISI aina tuleb. Toome siin veel kord ära kõik variandid: «UNIVERSITAS TARTUENSIS» «TARTU ÜLIKOOLI LEHT» «ÜLIKOOLI LEHT» «VOX UNIVERSITATIS TARTUENSIS» «ALMA MATER» «AVATUD MAAILM» «EESTI ÜLIPIILANE» «EESTI TEADUS» «POSTIMEES» «ÜLIKOOLI POSTIMEES» «TARTU ÜLIKOOLI TEATAJA» «ÜLIKOOLI TEATAJA» «ÜLIKOOLI HÄÄL» «ÜLIKOOLI SONUMID»

Palume avaldada kõigil oma poolehoidu mõnele pakutud nimele või kirjutada siia alla hoopis mõni muu ettepanek. Lõigake see välja ja saatke ära postiga või laske lehelaua kastikesse või toimetuse uksele asuvasse postkasti kuni 10. veebruarini. (Soovi korral palume lisada põhjenduse ja oma nime.) Siis hakame otsi kokku tõmbama.

Toimetus

ÜLIKOOLI AJALEHE NIMEKS:

Veel prantsuse keele õpetamisest

ÜLIKOOLIS valitseb põikpäiselt eirav suhtumine prantsuse keelesse. Kui dotsent Kallista Kann töötas õppejõuna, oli prantsuse keelele austusväärne koht, sest särava isikuna suutis ta prantsuse keele õpetamist organisiseerida ka siis, kui prantsuse filoloogia oli suletud. K. Kanni lahkumise järel ülikoolist jäi prantsuse keele vaeslapse ossa. K. Kanni surmaga ühenduses kirjutasin pikema artikli «Sõrbele ja Vasarale». Selgitasin prantsuse keele osa maailmakultuuris ja tänapäevases suhtlemises, viitasin ka võimalustele prantsuse filoloogide rakendamisel Eestis, sest eriprogrammide alusel on võimalik anda sobivat ettevalmistust, kui asutus on aegsasti taotluse esitanud. Minu korduvatest järelepärimistest hoolimata on kirjutis tänini avaldamata. Eks kiinita seegi seik, et prantsuse keelest kirjutamist ja kõnelemist peetakse ebasoovitavaks.

OLUKORD ülikoolis on ebanormaalne. Üle aasta võetakse vastu väike prantsuse filoloogide rühm, sealjuures hädaldatakse, et lõpetajaid pole kuhugi panna. Aga kas asutustega on peetud nõu? Paljud ei teagi, et prantsuse filoloogid on ülikoolist võimalik saada. Plaani- komiteele lootma jäädes tööpoolest kohti ei tule. Häda on ka selles, et õppejõudude madala kvalifikatsiooniga üliõpilaste vähesuse tõttu pole olnud võimalik luua prantsuse filoloogia kateedrit. Uuesti tuleks päevakorda võtta prantsuse ja klassikalise filoloogia kateedri loomine ning anda sellele nii eriainete kui üldainena prantsuse, hispaania, ladina ja kreeka keele õpetamine. Taastada tuleks prantsuse filoloogia õpetamine ka kaugõppes, nagu see omal ajal oli. Allkirjutanu õp-

pis prantsuse filoloogiat just mittestatsionaarselt, õppimine sobis eriti Tartu inimestele, kes said käia ka statsionaarsete erialaloengutel.

TÄIESTI käsitatamatu olukord valitseb inglise filoloogia osakonnas, kus üliõpilaste soovi õppida plaanilise ainena prantsuse keelt ei rahuldada. Käsitamatus kulmineerus sellega, et kunstiajaloo professor Voldemar Vaga pidi inglise keele spetsialistidele selgitama, kui oluline on prantsuse keel inglise keele kujunemises. Et õppeplaani ei kärise, näitab see, et eesti keel lülitati plaani kerge vaevaga, küllap on võimalusi veelgi, näiteks vene kirjanduse asendamine prantsuse keelega. On kindlat teada, et inglise filoloog ei hakka kunagi õpetama vene kirjandust. Muidugi on prantsuse keel vajalik ka saksa filoloogidele.

TÄIESTI korraldamata on prantsuse keele õpetamine fakultatiivselt eri teaduskondade üliõpilastele. Võõrkeelte kateedris on 31 koosseisulist ja 15 mittekoosseisulist inglise, saksa ja ladina keele õppejõudu, neile lisaks ainult üks poole kohaga prantsuse keele õpetaja, kelle tegevus ülikoolis on märkamatu. Vähegi taibukam inimene saab aru, et proportsioonid on väärad. Lisaks prantsuse keelele peaks igauks saama fakultatiivselt õppida ka hispaania keelt.

MITMETE keelte õpetamine ei ole midagi uut. Eesti-aegsest ülikoolist säilinud tavade kohaselt õpetati pärast sõda fakultatiivselt peale saksa, inglise ja prantsuse keele veel hispaania, läti, bulgaria, poola, kreeka, rootsi ja sanskriti keelt. Loengukursuse alguse

kohta pandi ajaloo-keeleteaduskonna vitriini teade ning edasi läks kõik tavalist rada. Küllap läksid loengud kas õppejõu koormuse või maksti tunnitasu alusel. Miks me ei võiks seda kaunist traditsiooni taastada ning noori rikastada keelealaste teadmistega? On ju taas loengute vabakuulamise õigus ning mõne hõreda sisuga loengu asendamine keeletunniga on igati tulus.

KAS poleks noortel aeg ülikoolis ärgata ja mõista, et rahvastevahelise suhtlemiseks on vaja õppida keelt? On suur enesepete, nagu saaks vene keelega kõikjal läbi. Isolatsiooniaeg hakkab lõppema, praegune põlvkond peaks seda eriti hästi mõistma. Filoloogiateaduskond peaks muutuma keelte õpetamise keskuseks, kuhu koondatakse oma ala tõelised spetsialistid ning fanaatikud, kellest enamik võiks õpetada tunnitasu alusel. Paljudel praegustel keeleõpetajatel puudub missioonitunne ning võlu, millela aga keelte õpetamine muutub tüütavaks kohustuseks. Neid muidugi rakendada ei saa. Filoloogiateaduskond saab õigustada oma nime üksnes siis, kui ta on paljude keelte õpetamise tõeline keskus. Ei tohi ennast uinutada sellega, et orientalistid ju õpetavad keelt. Nendelt tuleb just õppida, kui palju võib saavutada ka kesiste tingimuste puhul.

JA VEEL: miks pole ülikoolis prantsuse keele professorit ja dotsente? Kas on prantsuse filoloogia osakonna lõpetanuid suunatud aspirantuuri kaudu kraadi taotlema? Kes oleks seda pidanud tegema kui mitte filoloogiateaduskond? Niisiis on palju probleeme keelte õpetamise reorganiseerimisel. Kõik need

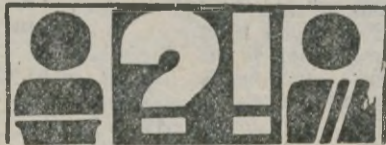
tuleb lahendada, milleks on kindlasti vaja ka uue rektori ja prorektorite kindlat toetust. Paljude keelte eri tasemel oskamist nõuab aeg.

EDUARD VÄÄRI

● Vt. ka Voldemar Vaga «Inglise keel Tartu ülikoolis» («TRÜ» nr. 16, 1988)

● Heino Liiv «Topelt ei kärise» («TRÜ» nr. 17, 1988)

● Lauri Leesi «Kärisea ei peagi» («TRÜ» nr. 19, 1988)

NB!
JÄRGMIST LEHTE

hea lugeja, saate kätte võtta taas 4-leheküljelisena reedel, 10. veebruaril. Too number koosneb ainult üliõpilasseltside materjalidest, seepärast palume kõigil autoreil olla kannatlik ja oodata 17. veebruari lehte. Täna poolik väljaanne on tingitud vaheajast ja kolmapäeval ning neljapäeval toimunud dekaanide nõupidamisest. Seetõttu pääsesid sisse veel vaid esmaspäeval kirjutatud lood.

VALMAR ADAMS 90

TÖDE TEGEVTEOS

Kõikjal maailmas leidub vajadust tõe tendentsvaks ümber muuta. See on eriline, esoteeriline kunst, mida tuleb täiuslikult valitseda nõnda, et vale või pooltõde pääseks käibele tõena. Teadlikku valet peetakse kas tõeks või siis turtakse ära valena, kuid lastakse eksisteerida nõutava tabuna, mida pole kasulik puutuda. Nii on käibel hulk pseudotõdesid, mida keegi ei usu, kuid millesse süüski ei puututa. Nii võivad aastasadu elada terved pseudotõdede süsteemid.

Kõige vähem on see võimalik teaduse alal, sest siin ohustab iga vale uurimist. Teadlane oskab tõtt valest eristada, vähemalt omalerialal. Teadliku hariduse väärtus seisnebki peamiselt selles, et õpitakse tõtt valest eristama. Võhikud langevad enamasti manipuleerimise ohvriks või siis elavad teadlikult tabu-põhimõtte järgi («pole minu asi», «las nad olla»).

«Vaarao käsk ja käed»

SIGNALISEERIV POEET

Signaliseerimise mõiste on ammu käibel meie poliitilises keeles. Aga sama mõiste on vajalik ka kirjandusliku protsessi valdkonnas. Poeet on otsekui seismograaf, kes oma suurema tundlikkuse tõttu on võimeline registreerima psüühilisi, moraalseid ja sotsiaalseid muutusi, mis teistele on alles olematud.

Võimukandjad püüavad olematuks vaikida võimutsemise moraalseid järelusi. Poeet on moraalsete signaalide indikaatoriks. Poeet mõtleb ka seal, kus võimukandjad ei viitsi veel mõelda, kuna probleem pole neil päevakorras. «Üliõpilastele» 1936. aasta esimeses numbris ilmus mu mõtisklus «Aatomipurustus», mis oli otsene reaktioon esimesele aatomipurustuskatsele Rutherfordi poolt (1935). Selle kirjutise põhitooniks oli sügav mure — juba siis, kui sõnum sellest pöördelisest sündmusest ei aratanud meil Eestis kellegi tähelepanu (ajakirjanduses ei leidu viisi ühtki reageeringut). Kümne aasta pärast heitis ameeriklane Claude Eatherley Hirošimale aatomipommu.

Signaliseeriv poeet on oma ajastu laiem ja inimlikum mõistus ka siis, kui ta tehnilise informatsiooni puudumise tõttu päevaülesandest aru ei saa.

ELLUJÄÄNUD SÕNAD

Esmaspäeval, 14. märtsil kutsuti mind Tõe tänava tudengiklubis, kus eesti filoloogid olid korraldanud dramatiseeritud luuleõhtu minu «Suudlus lumme» ja H. Visnapuu «Amorese» lembevärssidest. Kuus noormeest esitasid 40 minuti jooksul värsse, mida saatis lavaliklus ja lindimuusika. Valgusefektid põhinesid mu pildikesel «Hinge mu värsid»: sinised õd, punased päevad ja «segatud», «patune violet».

Jahmusin, kuuldes neid saatutuid ja mu enda poolt ammu unustatud sõnu. Hetkeks vaatas mulle näkku unistav noormees Supilinast.

Omeli pidi see kuidagi ära võluma 1970. a. noormehi, kes paljajalu (gripi ajal) tammusid 40 minutit külmal laval. Kõik need romantilised ja eluvõõrad värsid tuli noortel raamatukogus välja kirjutada, pähe õppida ja kunstiliselt kujundada. Olin liigutatud...

Kuigi ma pimedas saalis peaaegu midagi ei kuule, tundsin ära «Sentimentalse preili armastuse», lüürilise «Sa tuled sisse omamoodi», mille I. Severjanin vene keelde tõlks, ja «Gaseeli», aga ka häbiõhulise näivuse «Epiloogi» kogust «Suudlus lumme».

Ühtki artisti ma isiklikult ei tunne, aga mõned näod on loengusaalist mulle meelde jäänud. Eelnevalt minuga nõu ei peetud, asi tuli mulle üllatusena.

Luulesõna näib olevat midagi väga pikaeallist ja hävitamatut. Sõna on tugevam kui raud.

«Kirjaniku materjal»

Kirjanikku ja ülikooli õppejõudu Valmar Adamsit õnnitlevad tema pikal eluteel

ülikool ja tema vilistlased, maestro kunagised tänuilukud kuulajad.

MARGINAAL ● MARGINAAL ● MARGINAAL

Mida kangem ja pinevam huvi evitakse oma rahvuse ja tema tõusu ning edu vastu ja mida enam kõik võetakse oma rahvuse seisukohalt, seda enam püütakse selle hääks töötada, seda rohkem võidelda kõikisugu pahede ja takistuste vastu, mis rahvust ühel või teisel viisil kahjustavad, olgu majanduslikult, teroistlikult, kõlbeltiselt, hariduslikult, poliitiliselt. Kuna kõik, mida ühiskondlikult korraldada ja hästi teha oma erialal ja kutsealases tegevuses — riigimehena, töölises, ametnikuna, teadlasena, kultuuritegelasena, töösturina, ärimehena, arstina, õpetajana, käsitöölises — ja isegi see, kui korraldikut käitub ta oma eraelus, läheb ta rahvuse kasuks, siis peaks õige rahvuslane, kes tõsiselt oma rahvusest on huvitatud, seda paremini ja kohusetruumalt püüda täita oma ülesandeid ja kohaldama selle järele oma eluviisi.

Oigel rahvuslusel on seega suur kõlbeline mõju, mis paneb inimest pingutama oma parimaid võimeid ja püüdma saavutada kõrgemaid tulemusi.

JOHANNES AAVIK «Rahvustunde nõrkusest Eestis», «Loomingu» Raamatukogu nr. 50, 1988, lk. 47.

MARGINAAL ● MARGINAAL ● MARGINAAL

Palgareform: kas meie kõik koos?

Inimeste tähelepanu on koondunud teravatele ühiskondlik-politilistele probleemidele. Konstitutsiooniparandused, keeleseadus, valimisreformsioon... Võimatu on nendega seonduvate probleemide tähtsust üle hinnata. Ülikool saab oma funktsioone edukalt täita ainult normaalses ühiskondlik-politilistes tingimustes. Ülikool peab omalt poolt kaaluma sõna sekka ütlema ühiskondlike suhete ümberkorraldamise teaduslike aluste kujundamisel ja praktiliste meetmete väljatöötamisel.

Kõrgeid ja kaugeid perspektiive arutades ei tohi aga mingil juhul igapäevaelu probleeme unustada. Helge tuleviku poole tõtates võib päris tavalise kánnujuurika otsa komistada ja konidid murda. Ülikool suudab kriisist väljuda ja mõjusaks ühiskondlikult-kultuuriliseks keskuseks kujuneda ainult tervikliku ja efektiivse sisetöö arengu mehhanismi alusel. Vähemalt majanduslikus plaanis selline mehhanism senini puudub. Oma teadmisi pidevalt kriitiliselt hindama ja täiendama, õpetaja teadustööd muutuvale vajadusele vastavalt ümber korraldama ei sunni ilusad loosungid ega üleskutsed. Ka kárarikkad kampaaniid kujunuvad tavaliselt paigaltammumise asemel paigaltjooksuks. Igapäevased töötingimused (nende keskmeks asub töö tasustamise mehhanism) peavad iseenesest meile pidevalt sisenema, et hästi töötada on tunduvalt kasulikult kui töötajad siimuleerida. Praegu oleme sellisest olukorrast küll väga kaugeid.

EKP TRÜ komitee püstitas konverentsile esitatud teesides õigustatud küsimuse «teaduse arendamise strateegia TRÜ-s». Ilma kindla strateegiata kujunevad taktikalised otsused paratamatult vastuoluliseks. Ülikool peab kujunema teaduste fundamentaaluuringute (üldteoreetiliste aluste) arendamise keskuseks. Ainult fundamentaaluuringute baasil, isikliku osalemisega üldteoreetiliste probleemide lahendamises on õppejõud võimeline anda üliõpilasele kaasaja nõuetele vastava hariduse. Hariduse, mis diplomid kättesaamisel poleks juba vananenud.

Loomulikult ei piisa üldteoreetiliste uuringute tähtsuse konstateerimisest. Siin on vaja kiiret radikaalset lahendust, sest viimastel aastatel tekkevad järsult majanduslike tegurite mõju, mis kiiret tule mitte andvatele uurimisele vastu töötavad. Pidurdamiseks oma elatustaseme edasist langust (alpool keskmist taset on sissetulekud teadus- ja haridustöötajatel juba niigi) suunatakse üha enam energiat lepingulistele töödele ja viimase ajal ka kooperatiividele. Võib-olla tehnikalist aladel need ettevõtmised tõesti toetavad fundamentaaluuringuid. Ühiskonnateadustes, eriti aga majandusalal julgen ma kindlalt vastupidist väita.

Igal inimesel on keskeltläbi siiski ainult üks inimjõud. Kui (ühiskonnaelu) arhitekt peab elatise hankimiseks mullatööd tegema, siis jääb (meie ühiskondlik-politilise) ehitise projekti väljatöötamiseks paratamatult palju vähem energiat. Kui tahame kõrgharidust tõesti vial kaasaja tasemele, peab riigieelarves leidma vahendid kõrgkooliteaduse oluliselt suuremaks finantseerimiseks (vähemalt Teaduste Akadeemiaga võrdsel tasemel — töötajate kvalifikatsioon pole ju ülikoolis madalam). Ülikoolis tuleb

aga luua mehhanism nende finantside efektiivsaks ja konkurentsivõimelliseks kasutamiseks fundamentaaluuringute arendamisel. Eriti vajavad seda ühiskonnateadused. Seejuures pole tarvis mitte niivõrd luua uusi allüksusi, sektoreid, laboreid jms. (vastava kaadri puudumisel tulemit loota ei ole), vaid finantseerida (ajutisi) loomekollektiive üldteoreetiliste uurimisprogrammide realiseerimisel.

Majandusalal oleks näiteks just praegu hädasti vaja finantseerida omandiga, turumajandusega, väärtuse jaotamise ja ümberjaotamisega ning paljude teiste taoliste majanduse aluselementidega seotud probleemide üldteoreetilisi käsitlusi, sest praktilised ettevõtmised majanduse ümberkorraldamisel sarnanevad väga kompassita laeva manööverdamisega määsaval merel.

Fundamentaaluuringute arendamisel võime võib-olla loota fanaatikutele (iga tõeline teadlane pidavat olema fanaatik), kuigi sellisele lootusele arenenud maailmas ei toetuta. Veelgi halvem on aga olukord õppemetoodilises töös. Oppevahendite väljaandmine, metoodiliste materjalide koostamine jms. on õppejõutu tasuta kaasanne, mis rajaneb peamiselt administratiivsel sunnil. Eespool nimetatud majanduslikud tegurid (rääkimata üldisest ajasäästu majandusseadusest) töötavad aga otseselt vastu. Majanduslik huvi kujuneb igapäevaelu administratiivsest sunnist tavaliselt tugevamaks (eriti kvaliteedi kindlustamisel).

Kõrgkool peab endale riigieelarvest välja võitlema vahendid õppemetoodilise töö piisavaks (konkurentsivõimelliseks) tasustamiseks ja looma mehhanismi nende vahendite efektiivsaks kasutamiseks. Loengukursuste ja muude vajalike materjalide perioodiline publitseerimine peab olema õppejõu kohustus (alutab tema töö nii sisuliselt kui vormiliselt avalikule kontrollile). Kohustuse täitmine peab aga ennast ka materiaalselt ära tasuma. Vastasel juhul areneb õppe-metoodiline töö edaspidigi edukalt paberil, üliõpilasel pole aga iseseisvaks tööks endiselt sisulisi võimalusi.

Es seisab kõrgkooli ümberkorraldamise põhisuundades välja kuulutatud **palgareform**. Reform on juba kavandatud pooliku ja viletsana ning selle elluviimine ei suuda kuidagi leevendada aastakümnetega teravnud sotsiaalset ja majanduslikku ebaõigsust töö tasustamisel kõrgkoolis. Ainult juhul kui fundamentaaluuringute ja õppemetoodilise töö tasustamiseks suunatakse summad moodustaksid ülikoolis edaspidi vähemalt 50—60 protsenti palgafondist, võiks rääkida võimalusest tõotatu diferentseerimiseks töötajate järgi.

Senini makstav sotsiaalne abiraha (teisisi praegust kõrgkoolitöötaja palka nimetada ei saa) arvestab parimal juhul inimese potentsiaalset võimalusi: kraad teaduslikku taset ja staaži kogemusi (ametnimetused ja kutsed määratakse põhiliselt nende järgi). Kas ja kuidas see potentsiaal erinevatel inimestel tegelikult töös realiseerub, ei avalda palgale enam mingit mõju. Nendel, kellel põhitööga pole võimalik oma sissetulekuid suurendada, jääb üle ainult üks majanduslikult põhjendatud tee: minimeerida garanteeritud põhipalga kättesaamiseks vajaliku töö hulka. Töö tasustamine korraldab ühiskondliku töötajate tööpangust suurendama, vaid hoopiski vähendama. Sellega tulevad paljud ka edukalt toime, säästes väärtus-

● **ÜLES VÕI ALLA!** ●
Toimetuse pakub välja uue rubriigi «ÜLES VÕI ALLA», kuhu ootame vastukajasisid dots. Janno Reiljani artiklile, aga samuti meie ülikooli sisuliste muudatuste edasiminekuprobleeme. Arutame kõike sedagi, mis paneb meid seisma jääma või tõmbab hoopis tagasi.

● **ÜLES VÕI ALLA!** ●

likku aega meeldivamaks või kasulikumaks tegevuseks kui põhitöö. Väljakuulutatud palgareform ei muuda selles osas põhimõtteliselt midagi. Avaneb siiski kitsas pilu värskendava õhmu juurevooluks. Kuidas oleme aga meie valmis kasutama neid tagasihoidlikke töötasu ja tööpanuse seostamise võimalusi, mis selle reformiga loode-tavasti avanevad? Kuidas diferentseerida palk vabaks jäetud viiekümnerublalises vahemikus nii, et see stimuleeriks kas või moraalset tööpanust suurendama? Materiaalselt stimuleerimiseks niisugastes piirides tõsiselt rääkida ei saa.

TRÜ parteikonverentsil kutsusid ma ülikooli administratsiooni üles avaldama ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» uue palgareformi praktilise realiseerimise (eriti palkade diferentseerimise) põhimõtted üldiseks aruteluks. Seal jäi see igapäevatu töö puuduvad proosaline ettepanek globalprobleeme kajastavate üleskutsede ja deklaratsioonide varju. Kordan seda siis veel kord, sest isegi IME-line elu saab toetuda ainult reaalsetele huvidele.

Palgareformide küsimuses sooviks kuulda ka ametühingutöötajate arvamust, sest just see organisatsioon on seotud töötajate huve (sealhulgas õiglust töö tasustamisel) kaitsma. Palga diferentseerimise tuleks ilmitingimata arvestada kogemusi, mis kogunesid õppejõudude töö kompleksse võrdleva hindamise katsetamisel sotsialistliku võistluse raames.

Majanduslikud suhted kujundavad paljude muude inimestevaheliste suhete sissu. Nende suhete puudulikkus ja vastuolulisus on peamiseks põhjuseks, mis pole võimaldanud kujundada õhkkonda (stiimuleid) õppeprotsessi radikaalseks uuendamiseks. Seega on tegemist poliitilise küsimusega, mis peab olema ülikooli parteiorganisatsiooni töö lahutamatuks koostisosaks.

Tuleb ühiselt välja töötada põhjendatud palgareformide projekt, et tšinovnikud meid ühel heal päeval jälle toiminud fakti ette ei saaks. Selleks ajaks, kui IME vabariigi valitsusele õigus annab ka ise midagi otsustada, peab ülikoolil olema muuhulgas selge ka täiendavate finantside vajadus fundamentaaluuringute ja õppe-metoodilise töö tasustamiseks. Pakkuma meile keegi midagi ei hakka. Resursside piiratud tingimustes antakse aga ainult juhul, kui vajadus on tõesti igati põhjendatud ja selge.

JANNO REILJAN, rahvamajandusharude õkonoomika kateedri dotsent

VÄRAVPALLURID SOOMES

Möödunud aasta viimased päevad lõpetas TRÜ väravpallinaiskond võistlustega Soomes. Esimeseks vastaseks oli Soome koondis. Tasavägiselt kulgenud mäng oli väga pingeline ja jäi siiski 20:20. Teisel päeval võideti Helsingi «Dickens» 24:18, kuid kaotati Eesti koondisele 18:31. Viimasel päeval oli vastaseks meie vastuvõtja Helsingi

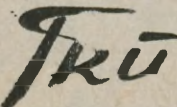
«Kiffen», keda võideti 19:17. Võistluste organiseerijad soovisid muuta aastalõpu turniiri traditsiooniliseks ja kutsuda juurde veel Rootsi ja Norra esindused.

V. PALL

UUSI TRÜKISEID

Abiks litoloogia õppijatele. Valk loengute illustreeriv materjalist. Koostanud A. Oraspõld, A. Loog. Tartu 1988, 500 eks., 56 lk., 10 kop. Conversational Exercises to the Textbook «Advanced English for the Estonian Learner» H. H. Koop, N. Toots. Tartu 1988, 400 eks., 92 lk., 15 kop.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalöhe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemann n m, trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 507. Tiraaž 3000 eks. MB-01324.

«Тарту Рийаглик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома ректората, комитета ЛКММ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 4 (1551)

Reede, 10. veebruar 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

VILISTLASE JAAN KROSSI SÕNAVÕTT

EÜS-i TAASTAMISKOOSOLEKUL EÜS-i MAJAS
1. DETSEMBRIL 1988

KALLID KAASVÕITLJAD JA KAASVILISTLASED!

Me elame Eestis juba mõnda kuud ootamatus ja peaaegu unenäoliselt ajas. Tunnete, õisi küll, püüti meie reaktiivdünnet taas ärkvele häratada. Aga ma lootan, et me virgusime täpipoalt meile tarvilikul määral ja mitte kriipsugi rohkem.

Sest me peame hetkel olema suutelised orienteerumiseks mõlemal kõikuval tasandil — unenäolisuses ja reaalsuses. Kuna on asju, mis asetsevad ühtaegu mõlemal tasandil ja lähevad meile sealjuures kõige lähemalt korda:

Eesti Üliõpilaste Selts on uuesti olemas. Ka vilistlaskogu on uuesti olemas. Nojaa — kas uuesti või aina, kas üha või jälle, selle üle vaidlevad ja seda täpsustavad edaspidi vastavad redaktsioonitoimkonnad. Aga et ta on olemas eilsega ja kogu möödunud nelja-kümne kaheksa aastaga võrreldes just nagu vanal kujul, aga oluliselt uue ja värske inimsisuga — see on vaieldamatu. Sest kui EÜS oli eile olemas keskmise bioloogilise vanusega 70 kuni 90 aastat, siis täna oleme äkitselt unenäoliselt viisil noorenenud, nii et meie vanused algavad üpris lootusrikkal viisil 20-st aastast.

Seltsi taassünni elloost ja üksikasjust kõneldakse ja kirjutatakse loodetavasti tulevikus. Kõnelgem siin paar sõna seltsi asendist ja ülesandeist olevikus. Olen hoopis kaugel tahtmast püstitada mingeid konkreetseid programme. Tahaksin ainult visandada paaris põhijoones ja ühe võimaliku lähtena oma isikliku nägemuse.

EÜS pole kunagi olnud poliitiline partei. Ega taha selleks arvata kunagi saada. Aga siiski oleks siinkohal huvitav meenutada vähemalt üht poliitilise partei definitsiooni. Inglise Harold Laski ütleb omal iseloomult amorsel inglise viisil, formaalselt üsna kõlblimatult, aga sisuliselt pagana täpselt: poliitiline partei on rühm inimesi, kes on otsustanud töusta võimule ja sinna tõusnult sinna jääda.

Korrakem: Eesti Üliõpilaste Selts pole kunagi olnud poliitiline partei. Aga kultuurimõju ja — miks mitte — sellisena ka kultuuripoliitiline mõju on ta sealjuures olnud väga pikka aega ja üsna kõrge suurusjärgu tasemel. Ja selleks peaks ta minu arvates tahtma uuesti saada. Soada rühmaks, kes on otsustanud osutada Eesti elus taas kultuurimõjuriks, ja selleks saanud selleks jääda.

Mis tal, EÜS-il tähendab, tuleb selleks teha?

Kõigepealt: püüda tuua oma perre eesti rahvuslikult mõlleva ja tunda akadeemilise noorsoo parim osa. Kõige andekamad, kõige sihtteadlikumad, kõige töökamad, kõige eetilised noored. Ja koopteerimise korras sobiv määr vastavaid vanemaid kultuuritsiksusi.

Et nad meiega liituksid, peab meil olema neile midagi anda. Mille tõmbel võiksid nad meiega ühineda?

Loodan, et see pole sklerooos, kui ma arvan: üsna tähelepandaval määral võiks see toimuda nendesamad tõmbetegurite toimel, tänu peamiselt millele omal ajal paljud EÜSiga ühinesid, mina kaasa arvatud:

selle tõmbel, et EÜS kehastas eesti vanimat ja auväärsimat akadeemilist traditsiooni, et see traditsioon, kas või meie arhiivis esemestunud kujul pakkus peaaegu et füüsilist käesurvetunnet ülele Kreutzwaldini ja Faehlmanni välja;

Eesti Üliõpilaste Seltsi vapp

Seltsidele ja korporatsioonidele omaste sümbolite ja atribuutide seas on üheks keskemaks vapp. EOE-i vapi ajalugu ulatub aastasse 1881, mil Aleksander Mõtuse poolt valmis asutatava korporatsiooni «Vironia» vapi kavand. Pärast mitmeid arupidamisi otsustati see kujundada järgmiselt: neljavarvilise kilbi keskel paiknes südakilp, tähtedega V. V. — *vincit veritas* kus oli kujutatud avatud raamat (võidab tõde). Raamatu kohal asetseis tsaaririigi kahepäine kotkas. Kilbi ülemisel vasemal väljal paiknes Tartu vapp, paremal väljal korporatsiooni värvid sinine, must ja valge. Üstavuse ja sõpruse sümbolina oli alumisel vasakul mustal väljal kujutatud kaks teineteist suruvat kätt. Tähted V. C. F. V. — *vivat, crescat, floreat* Vironia (elagu, kasvagu, õitsegu Vironia — moodustasid alumisel paremal sinisel väljal asetseva väändähe. Vapikilbi kohal ilutses kolme sini-must-valge sulega ehitatud rüütliviiver, mille alumisel serval oli kuupäev «26. MAERZ». Vappi kaunistasid veel tammepuu oksad, paelad ning kaks korporatsiooni värvidega lippu.

Paraku aga jäi esimese eesti korporatsiooni asutamine mitme-aastastele asjaolude tõttu ära. Vär-

vid ja vapp võeti aga Eesti Üliõpilaste Seltsi poolt üle, nagu selgub 1883. aasta 5. märtsi koosoleku protokollist: «Mohrfeldt teadvustas, et Vironia endist osakonna Wappenit mitte enam saada epola, küll aga tahta Laakmanni asjatoimetaja kirjelduse järele uut Wappenit maalida. Uus Wappen lastakse teha ja nimelt värvidega.»

Tsensor viivitas vapi kinnitamisega ning seetõttu jäi see ka Seltsi lipule tikkimata, nagu oli esialgne soov. Peamiseks takistuseks kinnitamisel sai kahepäine kotkas, mille litografeerimise tensor keelas. Otsustati kasutada lahtise raamatu kohal lendavat ühepäist kotkast, mis Seltsi liikmetele pidi meelde tuletama, «et meil teaduse läbi kõrgemale, tõisele priitusele, vaimupriiusele peame püüdma.»

1880. aastate lõpul küpses uus idee ametliku korporatsiooni asutamiseks. «Fraternitas Viliensise» nime all see plaan teostuski. Korporatsiooni vapiks sai kunagise «Vironia» vapp mõningate muudatuste ja täiendustega. Erakoosoleku protokoll 9. septembrist 1890 fikseerib vapi kuju, mis on säilinud tänaseni. Vapi ülemisel vasakpoolisel valgel väljal on lahtine

raamat pealkirjaga CARPE DIEM (kasuta päeva). Kõrvalväljal paiknesid endiselt korporatsiooni värvid. Alumisel vasakpoolisel mustal väljal asendati kaks teineteist suruvat kätt rukkivihuga. Väändähele lisati kaks ristatud rapiiri. Vapi ülaosas asetseis rüütliviiver.

Alumist osa vapist piiras tammepärg, mille ümber põimitud lindil olid esitähed lausest FORTITER IN RE, SUAVITER IN MODO (põhimõtetest kindel, käitumisest tagasihoidlik).

Pärast «Fraternitas Viliensise» laialimineku jäeti oma nime, värvide ja vapi kasutamise õigus Eesti Üliõpilaste Seltsile.

1903. aastal, kui seltsis tugevnesid korporatsioonivastased meeleolud, pandi ette tõstatada ühisel koosolekul küsimus vapist. Nimelt arvati, et «Fraternitas Viliensise» vapi kasutamisest peaks selts loobuma. Küsimus lükati siiski edasi ja hiljem seda enam ei tõstatatud. 1912. aastast loodi seltsi majas Viljandil tn. 1 endise paugimistoa asemele vapituba, mis leidis edaspidi sagedast kasutamist värvide andmisel.

Vapp leidis ja leiab tänapäevalgi kasutamist uuriripatsitel, sõrmustel, märkidel.

edasi, selle tõmbel, et EÜS oli oma maailmavaatelise sisemise mitmekesisuse tõttu — aga see ulatus ju rahvaerakondliku tuuma ümber isamaalitsusest sotsiaaldemokraatiani — ainulaadseks parlamentarismi kooliks.

Kolmandaks — võibolla polnud EÜS-i keskmine akadeemiline tase meie üliõpilaskorporatsioonide ja vastavate vilistlaskogude seas vaieldamatult kõige kõrgem — ma arvan, et omas suhteliselt ahtas filoloogilises valdkonnas oli «Veljesto» oma kõrgem kui meil — aga tänu arvukusele ja nimelt mitmekesisusele pakkus EÜS noortele akadeemilistele inimestele igatahes kõige huvitavamat ja kvaliteetsemat keskkonda. Ta osutus meile kõige arendavamaks gravitatsiooniväljaks.

See kolmas on muidugi tõmbetegur, mille saavutamiseks meie algav taasmõdellemine nõuab esialgu omajagu aega.

Mida me peaksime seltsivälise kultuuritöö vallas praegu esmajoones tegema?

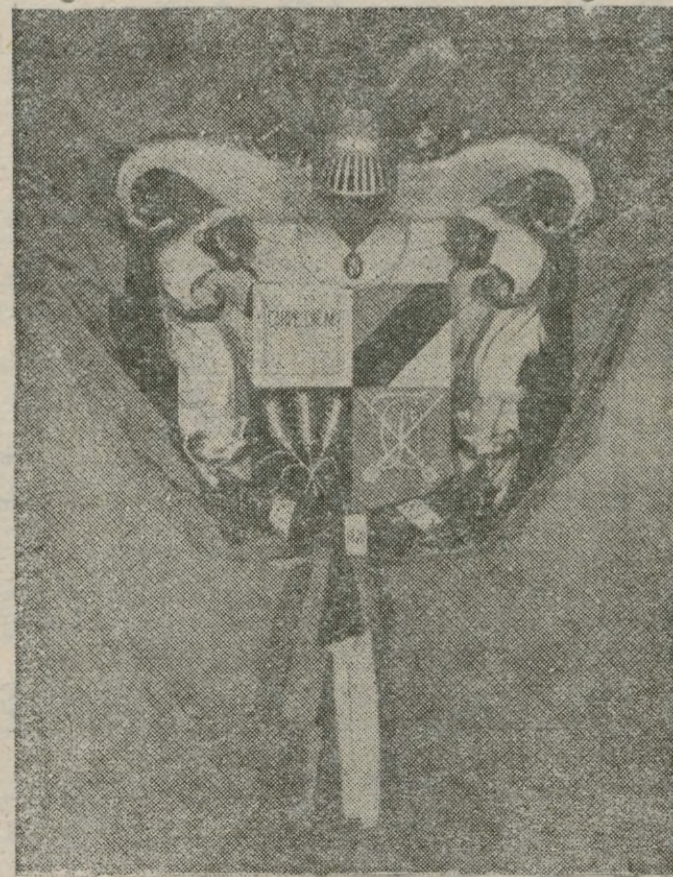
Noorte jaoks peaks see olema ilmselge: oma akadeemilist tööd. Esmajoones seda. Sest selles asjas ei tohi ühegi EÜS-lase sihiseade piirduda püüuga saada kuidagi mõõdi ülikoolist läbi. Siht peab olema — teha oma parim. Esiteks erialase eneseperfektsiooni, aga teiseks ka, üleme, rahvaalgustuse mõttes. Iga noor EÜS-lane peab seadma endale eesmärgiks jõuda oma erialal vähemalt Eesti eliiti. Aga miks mitte — jaa: ütlege, mis kuradi pärast siis mitte maailma eliiti?! Nii teadusliku kapatsiteedi kui ka seltsikondliku suhtlemisnõtkuse mõttes.

Ja ma mõlten, et me peaksime panema otse, praegu ja siinsamas aluse selleaeglaste püüdele eelastmele. Panen ette, et me otsustaksime siinsamas moodustada seltsi auhinnatõde fondi. Et me valiksime toimkonna, kes töötab välja selle fondi põhikirja ning et me — tähendab vilistlased — annaksime seltsi juhatajale igapäev võimalustele ja südametunnistusele sobiva kohustuse mingi summa loovutamiseks sisse fondi.

Teiseks, vilistlastele, see tähendab vanadele, tahaksin soovitada järgmist. Tuletagem meelde: täpselt saja aasta eest pöördus viilistlane Jakob Hurt eesti rahva ärksamate poegade ja tütarde poole õhutusega asuda üles kirjutama rahvaluulet. Me teame, kui hindamatute tulemustega see algatus oli. See oli töö, mille käigus rahva teadvusse talletunud kullamaak müüdi akadeemiliselt vermitud rahvuslikuks varanduseks. See varandus moodustas väga märkimisväärse osa kapitalist, millega me end siiani eneseunustuse-surmast vabaks ostame. Sest nimelt eneseunustuse surma on meile nii mitmelt poolt soovitud ja soovitatud. Aga meie tahame selle maa keelele ja meelele igavikku.

Rahvaluule üleskirjutamistöö jaoks oleme me hilinenud. Aga rahvusliku unustuse ületamiseks on meil oma võimalus — ja oma äärmiselt tungiv kohus. Meid on siin kuus- või seitsekümmend haritud, etukogenud, maailma näinud, kirjaoskajat meest. See tähendab kuuskümmend või seitsekümmend, vähemalt kuuskümmend või seitsekümmend kõidet kultuuriloolisi memuaare. Andkem oma noortele kaasvõitlejatele oma unustusevastane kirjatöö eeskujuks ning oma maailmanägemine teadmiseks: mingem koju ja kirjutagem omad memuaarikoited ära!

AHTO GRAHV

Mina või meie?

Esimest korda pikke aastate jooksul on Eesti ühiskonnas tekkinud teatud valikuvõimalus. Just võimalus, sest valikuvabadus eeldaks senisest tunduvalt laiemaid raame. Loomulikult on võimaluste arv erinevate ühiskondlike nähtuste puhul erinev. Näiteks poliitika ja eriti ideoloogias on alternatiivseid variante vähe ja needki üks-teisele üsna lähedased. Samal ajal on aga kujutavas kunstis võimalik valida erinevate suundade laial skaala. Muidugi võib väita, et valikuvõimalus pole meilgi uus asi, et mingi valikuvõimalus on inimesel igas olukorras. Kindlasti. Aga tundub siiski, et reaalse valikuvõimaluse tagamiseks peab võimuda tehtud valiku ise aktsepteerima või vähemalt mitte takistama teatud rühmadel seda tegemast.

Paljudest lähitulevikus oes seisvatest valikutest on üks olulisemaid, kuidas me määratleme, milleks kujundame indiviidi ja ühiskonna suhte. Milliste võimaluste vahel meil siis valida on? Jätkem kõrvale reaalse sotsialismi kontseptsiooni, mis asetab kollektiivi, ühiskonna (tegelikult riigi) huvid üheselt kõrgemale indiviidi omadest ja limiteerib väga kitsalt inimese mänguruumi nii ühiskondlikus kui privaatsfääris. Väga laialt liigitades jääb pärast seda alles kolm põhilist suunda.

Esimest neist võib pidada reaalse sotsialismi kontseptsiooni peegelpildiks. Praktikaks avaldub ta meil umbes järgmiselt. Nüüd, kus võimuparaat ja enamik rahvast on teineteist leidnud, on õigus ka ülejäänult (vähemuselt) ühise progressiivse idee jms. nimel nõuda erimeelsusest loobumist. Iseenesest on selline tendents ohtlikumgi kui avalik riiklik totalitarism. Miks? Kui riiklik totalitarism viib erimeelsed otsekonfliktid ainult võimuparaadiga ja võimaldab isegi (passiivset) poolehoidu vaikivalt enamusele, siis uues olukorras pole enam enam vaikiv ja kindlasti ei maksa ka poolehoidu loota. Küllap on paratamatult, et viiskümmend aastat kestnud üleskutsumine monoliitsusele ja ühtsusele tagab teatud tulemusi.

Teist võimalikku suunda nimetaksin tinglikult Eesti Vabariigi aegsete normide ja väärtuste taastamiseks. Soov iseseisvusaegsete mallide järgi elada on mõistetav. Traditsioonide taastamata on edasiminek teadagi võimatu. Arusaadav on ka soov paljut tollast otseselt kopeerida. Oli ju Eesti just tollal kõige lähemal maailma tippstandarditele. Lisaks mängib teatud rolli ka moraalne kohustus säilitada ja levitada tollaseid aateid.

Nii püütakse jäänudvustada neid, kelle ehitatu meidki veel kuidagi vee peal hoiab. Samal ajal ei tohiks aga unustada, et kui Eesti isearengut poleks vägivaldselt peatatud, kadunuks paljud tollased hinnangud ja arusaamad loomulikul teel.

Pole kahtlust, et Eesti Vabariigi ei saanud üksikisiku sõltumatu keskonnast ja sellest keskkonnast erinemise vabadus jõuda tasemele, mis tänapäeva demokraatiat rahuldaks. Mahajäämus tänapäevastest normidest oli kõige suurem just privaatsfääris. Näiteks perekondlike ja sugulussuhete oli üksikisiku mängumaa üsna kitsas. Suhteline sallimatus (tänapäeva mõistes) neis küsimustes polnud aga omane ainult Eestile, vaid suuremal või vähemal määral kogu maailmale. Teatud erinevus Eesti ja näiteks Inglismaa—Prantsusmaa vahel loomulikult oli. Tundub, et selle tingis paljuski Saksamaa pikaajaline mõju Eestile. Saksamaa ühiskond on oma lääne-naabritega võrreldes kuni päris viimase ajani märksa militariseeritum olnud. Ülejäänud Euroopa jaoks iseloomustasidki Saksamaad kaua märksõnad «kord» ja «preis

kaasvatus». Sõna militariseeritus ei tohiks siinkohal mõista liiga kitsalt. See tähendab esmajoones ranget alluvussuhteid isa ja poja, mehe ja naise vahel. Kokkuvõttes võib öelda, et iseseisvusaegne ühiskond tagas üksikisikule ülddemokraatlikud vabadused, kuid polnud veel kaugeltki valmis taluma erinevusi privaatsfääris.

Kolmas tee. Alates 60-ndatest aastatest on enamikku Lääne ühiskondi iseloomustanud indiviidi huvide eelistamine ühiskondlikele. Ei saa muidugi väita, et inimestele jätaks totaalse vabadus. Teatud piirangud loomulikult jäävad, aga neid on vähe ja võib-olla veel olulisem — need on väga täpselt piiritletud. Tõsi, 80-ndatel kerkisid esile mitmed tendentsid, mis viitavad, et areng inimese totaalse vabaduse suunas võib Lääneski katkeda. Rootsi heaoluühiskond piirab üksikisiku õigusi majanduses, Thatcheri uskonservatism üritab terrorismivastase võitluse ettekuandele taltsutada ajakirjandust ning taastada surmanuhtlust, uusmoralism ja AIDS asetavad kahtluse alla seksuaalrevolutsiooni jne. Meilt vaadatuna tunduvad aga kõik need piirangud üsna tühistena. Modernse ühiskonna üks olulisim tunnus, tolerantne suhtumine

vähemusrühmadesse (relvakandmisest keeldujatest kuni homoseksualistideni) ja üldse erinevustesse säilib ja tugevneb.

***

Kas oleme valmis modernseks euroopalikuks ühiskonnaks? Andres Langemets arvab («Looming» nr. 1, 1989): «Igasugune pikemaajaline ühiskondlik letargia põhjustab ühekorraga kaks pidurdust: esimene pidurdus on too letargia ise, teine aga letargiaaegse seisundi taastamine, mis talle paratamatult järgneb.» Eespool väitsin, et meil on valida kolme suuna vahel. Tegelikult sellist valikut pole, pole üldse mingit valikut. Kaks esimest suunda võivad parimal juhul kujutada vaid üleminekuetappe. Esimene etapp tähendaks põhiliselt võitlust ülddemokraatlike õiguste eest, teise etapi käigus aga jõuaksime sinnamaani, et üksikisikul oleks vabadus otsustada privaatsfääri kuuluvaid küsimusi ilma keskkonna surveta. Praeguse arengu jätkudes ei tohiks esimene etapp väga kaua kesta. Poliitilise demokraatia kogemus on Eestis olemas. Küllap määravadi selle etapi pikkuse põhiliselt välismõjud. Teine etapp kestab kindlasti kauem ja on meie olusid arvestades ka hulga vaevalisem.

INDREK KANNIK

Siin ma seisan ja teisiti ei või!

1913. aastal hoiatas J. Kerg, EOS-i esimese 1874 — II albumis «Eesti kultuura»: «Enne kütke oma tuba soojaks, siis hakakem ilma kütma!» Seda tõsiasi tasuks eestlastel põhjamaise rahvana ikka silmas pidada ning vastavalt ei pea me trügima üleliidulisele areenile või maailmalavale enne, kui Eestimaa kord majas. Antud väite paremaks tajumiseks oleks tarvilik täpsustada mõisteid.

Eestimaa ehk õigemini Eesti ei ole antud käsitluses mitte ühelgi juhul Taani valdus või Vene kubermang, ka mitte Kodu-, Väli- ega Liidu-Eesti, vaid Eesti Demokraatliku Vabariigi territooriumi koos selle põhirahvastikuga. (Äärmisel juhul võivad siia mitte kuuluda 1946. aastal sellest territooriumist eraldatud alad, kuid NB! — ainult äärmisel juhul.)

Kord tähendab eelkõige eesti rahva vaba arengut igakülgselt soodustavat situatsiooni, mitte peigalt ühiskondlik-majandusliku formatiooni või «korda» idanaabri mõistes (porjaadok = diktaator).

Seega võiks lause «Eestis kord majjal» tähendada üksnes Eesti iseseisvuse, vabaduse — suveräänsuse nõuet. Alles siis saab me tuba soojaks.

***

Kuna kõik siin ilmas on omavalitselises seoses, siis pole alust oletada, et meie mõnusasti koetud ahju äärde (või peale) ei tikkuks meie lähemad naabrid, kes arvu ja jõu poolest on meist üle. Püsib põgusastki pilgust maakaardile ja meie saab selgeks olukorra maateaduslik isearaus: Euroopa äärel, Venemaa kõrval. Kui võtame arvesse selle ruumilise paratamatuse (ja enne mandrite trüvimiskiruse märgatavat suurenemist pole meil alust seda mitte teha), siis võiksime nõustuda Rain Rebasega, kes, arendades edasi J. Brodsky mõtet «Ajaloos kordub. See on ajaloo paratamatus. Ajalool, samuti nagu inimesel, ei ole eriti palju valikuvõimalusi» leiab: «Kõht määrab sündmustiku. Teatud sündmused kinnistuvad teatud geograafilises ruumis.»

Kui lugeda viimaseks enamikku inimkonnast haaranud ajalooüldmuseks Teist maailmasõda, siis võime R. Taagepera ja R. Misiuana se uurimusele tuginedes väita, et eestlased olid koos lätlaste, leedulaste ja poolakatega elanikkonnast kõige suurema osa kaotanud hulgaks. Kaotasime surnoina rohkem kui juuadi, sakslased või SSSR. Ehkki rahvastiku suur suuremine pole meie ruumis mingi uad ne nähtus, siis üks lisafaktor teeb kaotused Teises maailmasõjas eriliseks.

Kui varemalt oli kaotusest toibumise järel võimalik geograafilise ruumi taas täita eestlastega, siis viimase sõja ohvritele veel pagulaste arvu lisades näeme, et see

ruum jäi nüüd hõredalt täide, et juba ühendatud anumate seaduse järgi pidi tühjale kohale midagi valguma. Eriti veel kui olla ühendatud säärse gigantliku anumaga nagu SSSR.

***

Mis aga kindlustab meie säilimist aja- ning ruumiparameetrite ebasoodsate näitudegi korral? Mis peab kindlustama meie soodsama tuleviku, aitama ära oodata meie meeldivate ajalooüldmuse kordumise meie ruumis? Allakirjutanu arvates võiks selleks teguriks olla meie rahvuslik iseloom, küll muutuv oma avaldumisvormide poolest,

1. detsember 1988 Eesti Üliõpilaste Seltsi majas ksvl Maasikas, ksvl Kasterpalu, ksvl Veldre ja viil Ojaver pühitsetud lipule hõbenaela lõmmas. viil Ojaver meenutab 1884. aasta ajaloolise EOS-i lipu pühitsemisel H. Rosenthal poolt öeldut: «Olgu Eestimaa täis kuradeid — meie lippu nad ei võid!»

kuid nü staatiline oma põhiolemuse püsivuses. See karakter on kujunenud sõltuvalt meie geograafilisest arealist, kuid teda on vorminud ka ajalootormide tugevus sellel pinnal. Lennart Meri kirjutab: «Mu luud on tulnud idast, liha läänest, aga seda on niisama raske kirjeldada nagu isiksuse kahestumist pärast pea-aju poolkerade lahutamist]. . . Meie keel, mälu ja enesetunnetus on tulnud idast, näojooned läänest]. . . Eestlaste karakter olla sulam indoeuroopa dünamiikast ja uurali staatikast.» Selles dualismis ongi peidunud meie võime parasjagu domineerivale ülemvõimule vastu seista ja siiski iseenadaks jääda.

See kahesus aitas meil välja kannatada seitsmesaja-aastast orjapõlve, tõusta vajalikul hetkel otsustavasse heitlusesse iseseisvuse eest. Eesti rahval tuli ammast ajast orienteeruda nende välispoliitiliste tegurite järgi, mis meie saatust nii otsustavalt mõjutasid. Pärast Põhjasõda oli «meie hoiakute» peajoon-

teks sotsiaalsel vastuolul põhinev eilane suhtumine «saksasse», tema valitsevasse võimusse, kõige teravamini väljenduv talupoja äärmiselt umbusalduses selle ühiskondlik-politiilise teguri vastu, ja usaldus Vene riigivõimu suhtes, mille aluseks mõjuka liitlase otsimine koduse vaenlase vastu, kirjutab selle kohta ajaloolane Hans Kruus. Kuigi Teise maailmasõjaga alanud uus ike on märksa lühemaajaline, on ometigi välja kujunenud sama nähtus, mida H. Kruus kirjeldab: «umbusaldus ja vaen sakste vastu oli sajandite jooksul peale maa vallutamist ja põlisrahva orjusse heitmist põlvest põlve edasi kandunud kui mitte emapiimaga, siis

Teisesuunaliseks põgenemiseks loen imbumist kõiguvõimsasse direktiivorganisatsiooni, mis rahvaarvust õige võimsa protsendi moodustab. Kui meie loomulik üve oleks kõrgem, poleks eestlasele probleemi olemas, eriti kui loota, et põgenikest moodustunud diasporaad mõjuvõimsalt sekkuvad ühiskonna elu rahvuse kasu silmas pidades. Ent paraku ei jäänud uues paigas eestlaseks kuigi kaua. Omandatakse uus keel, kaotatakse rahvuslik identiteet ja saadakse kellekski teiseks või kolmandaks. Meie lühike kultuurijärjepidevus ei suuda loota armeenlastele või juutidele omast võimast rahvastunnet, selle paratamatuse taustal tunduvad õigustuses ä la «ma toon rohkem kasu vaba eetri kaudu jäljeltone edastades ja kodueestlasi kohviga toetades» sama vähevärtuslikuna kui oiged «mis siis küll saab, kui komsomol muutub võõramaalaste organisatsiooniks» või «õiged mehed parteis aitavad rahvast rohkem kui niisama jonnijad».

Parteisse põgenead ei tahku küll geograafilisest ruumist, ent kui vaadelda, mida see sõna meie kandid praegu võiks tähendada (vt. A. Kaalepi märki «Vikerkaar» nr. 9, 1988), saab selgeks nende lahkumine rahvusliku iseloomu lätete juurest.

Nõnda ei aita ei itta ega läände põgenemine rahvuse kui kollektiivse organismi harmoonilisele arengule kuidagi kaasa, vaid suurel määral suisa kahjustab seda, sest

Täna avaldub see vaim ilmselt selgeminigi, kasutades Czeslaw Miloci sõnu: «. . . enamik, eestlast, lätlasi, leedulasi, poolakaid, tšehhe, ungariasi ja rumeenlasi lõikaks meeleldi igal ettejuhtuval venelasel kõri läbi, kui neid ei kammitseks hirm.» Säärane jonn ja usaldamatus vallutaja vastu on meie rahvusliku karakteri osa ning tema esmapilgul koletuslikult antihumaansel olemust võib muuta vaid võõrvõimupoolse järeleandlikkuse teel. Et säärane suhtumine vaid rõhutud olekule iseloomulik on, tõestab eelkõige Eesti Vabariigis kehtinud vähemusrhuvuste kultuuraautonomia ehk teisõnu tõik, et siinseid sakslasi ei kiusanud keegi taga, nüpea kui Võnnu lahing võimuküsimuse lõplikult oli otsustanud.

Ometigi ei ole ka rahvuslik iseloom enam täiesti kindel. Põgenemine selle rahvusliku vastupanuvõimu ja leidliku liitlaste otsimise juurest saab tasapisi üha ohtlikumaks eestlase elujõule, meie rahva säilimisele. Vastupanu on paljude juures asendunud konformismiga ja koalitsioonipartnerite juurde minnake mitte vastastikust, vaid ühepoolset ja pahatihti üksnes isiklikku kasu saama. Pean siinkohal silmas pagemist läände, mis pole küll piiride suletuse tõttu massiline ühine, ent mõtteviisina märksa levinum.

Ka ei soovi ma propageerida mingit rahvuslikku seletust. Tean hästi, et Ameerika on sadade rahvuste sulatuskatel ja suurte majandus- ning kultuurisaavutuste maa. USA keeleks on dominant-rahvuse keel. Selle maa õitsengusse on eestlasedki oma pisikes panuse pannud. Ameerika itaallane, iirlane, jaapanlane, rootslane või mõni muu on jänki, kuid on olemas ka Itaalia, Iiri, Rootsi ja Jaapan, kus elavad ustavad rahvused. Meil aga maa põleb jalge all.

Eestlaste olukord on keeruline, meie aeg on ilmselt veel hullem kui Hesiodose raua-aeg. Meie üha hõrenevat ruumi täidavad võõrad. Kuid meie kodukoldeid on tuli 1988. aastaga taas tugevamalt hõõguma löötsutatud, võimalik on ehk ahi tasapisi soojemaks kütta, et lahkujaid-pagejaid oleks vähem ja hädakorral võiksimine mõne õnnetu külmetajagi tule paistele nihutada. Ja loodame, et ajalooüldmuseid korõvad meie meeldival kujul. Omalt poolt saame sellele kaasa aidata juhindudes kõigjal EOS-i 3. põhimõttest: Eesti rahva ja riigi igakülge kultuurilise arenemise jaoks on meie saatust lahutamatu ühendatud.

INDREK TARAND

Kui kerkivad...

(Algus 2. lk.)

deng, kui ideaaliks on meld tüh-jaks imenud IME madaltihedas hoonestuses elavad tõeline eestl mees ja naine, müldugi koos väike-auto ja kolme lapsega. Ja kas ei teki mõnd teist värvil lipud hõlpsasti just siis, kui kõik alates majadest ja lõpetades ujumispükstega on sinimustvalge . . .

Millal see kõik juhtub, on muidugi raske öelda, võimalik, et meie lapsed lõdvad lahingu hoopis

meie põlvkonna tehnokraatidega. Olgu veel kord rõhutatud, et see on objektivne protsess ja jääb üle loota, et see ei lõpeks ühe või teise poole võiduga, et ühiskond ei upuks rasva ega põleks ka revolutsioonilistes kireleekides. Muidugi on teine ja tunduvalt tõenäolisem võimalus: me ei jõua kunagi teisele poole barrikaade, vaid hukkume samal poolel vene sõduri raudse saapa all.

JORI LUIK

EÜS-i ... auvilistlased

Jakob Hurt	Viktor Kargaja
Heinrich Rosenthal	Juhan Müller
Karl August Hermann	August Torma
Heinrich Koppel	Karl Kook
Martin Wühner	Ferdinand Petersen
Jaan Tõnisson	Ilmar Raamot
Aleksander Mohrfeldt	Leo Urm
Matthias Johann Eisen	Ilmar Rebane
Anton Schulzenberg	Gustav Ränk
Johan Köpp	Heino Riomar
Oskar Kallas	Artur Grönberg
Gustav Suits	Artur Taska
Aadu Lüüs	

... ajalooost

- 1870 — 26. III — Kalevipoja-õhtute algus
6.—7. VII — Väljasõit Helmesse ja Tarvaustesse — Eesti Kirjameeste Seltsi ja Aleksandrikooli idee rakendus.
- 1873 — II sem. — Selts Vironia
- 1881 23. V — Osakond Vironia. Vapp, värvid: sini-must valge
- 1882 — Osakonda ei kinnitata, see likvideeritakse 12. V
- 1883 — Eesti Üliõpilaste Seltsi põhikiri kinnitatakse. I koosolek 8. II
- 1884 22.—24. V — Väljasõit Otepäälle lipu õnnistamisega II sem. — Villistlaskogu asutamine.
- 1890 — Osakond Fraternalitas Villensis. Kuraator keeldub kinnitamisest. Kohustus eesti k. lektori dr. K. A. Hermannil loenguid kuulata.
- 1902 — 28.—29. VIII — Oma maja pühitsemine Viljandi t. 1.
- 1904 — Eesti rahvaviliste kogumisaktioonide algus.
- 1907 — Erialased teaduslikud osakonnad Seltsis. Asutatakse Eesti Kirjanduse Selts. Seltsist eraldub korp. Frat. Estica.
- 1908 — Korp. Sakala eraldub Seltsist. Asutatakse Eesti Rahva Muuseum (ERM)
- 1910 — Otsus eestikeelne raamatukogu ja rahvusliku muuseumi kogud üle anda ERM-ile.
- 1917 21 IX — Eesti üliõpilaste ühine meeleavaldus Maanõukogu toetamiseks EÜS-i sini-must-valge lipu all.
- 1918 24. II — Otsus in corpore rahvaväkke minna. Vabadussõda.
- 1921 — Asutatakse EÜS-i Tallinna Koondus.
- 1924 — Otsus astuda in corpore Kaitseliitu pärast 1. dets. mäsukatset.
- 1928 — Sõprusleping Soome üliõpilaste PPO ja EPO-ga.
- 1938 — Üliõpilaskonvent EÜS — uue Ülikoolide seaduse ajal. alusel.
A. Bergman-Vardi seinapanoo avamine Seltsi majas.
- 1940 — EÜS-i maja rekvireeritakse Vene okupatsiooni ajatel — Erakorraline eestseisus jätkab tegevust kuni 1945.
- 1942—1944 — Illegaalne rahvuslik tegevus Saksa okupatsiooni kestel. Viimne üritus — sini-must-valge lipu toimetamine üle lahe eesti vabatahtlikele Soomes.
1. dets. 1987 — asutati esimene nõukogudeaegne üliõpilasselts «Sodalium»
1. dets. 1988 — Tartus alustas taastegevust Eesti Üliõpilaste Selts

TEOSEID EÜS-i MÄRGI ALL:

J. Köpp «EÜS-i ajalugu» I Tartu, 1925; 2. trükk; Uppsala 1984)
Kirjandustegevuse algus.

- 1889 — EÜS-i I album (täni on ilmunud 15)
1896—1920 — tähtsamat «Sirvilauad»
A. Taska «Sini-must-valge värvikolmik eesti luules» (Stockholm, 1959)
A. Taska «Sini-must-valge 100 aastat» (Stockholm, 1984)
H. Lender «EÜS 1870—1905. Bibliograafilisi andmeid» (Stockholm, 1965)
H. Lender «EÜS 1906—1918. Bibliograafilisi andmeid» (Stockholm, 1970)
H. Lender «EÜS 1919—1940. Liikmete nimekiri» (Stockholm, 1974)
A. Grönberg «EÜS-i ajalugu» II (Montreal, 1985)
Koguteos «EÜS 100 aastat» (Toronto, 1971)
Koguteos «EÜS paguluses» (Toronto, 1979)

VANEMATEKOGU

- 1950 alustab VK tegevust Rootsis. Esimees auvil. A. Lüüs.
1960 siirdub VK USA-sse. Esimees vil. em. I. Rebane.
1966 siirdub VK Canadasse. Esimees vil. S. Veidenbaum.
1971 siirdub VK Rootsi. Esimees vil. H. Riomar.
1975 siirdub VK USA-sse. Esimees vil. J. Kork ja vil. A. Ers.
1980 siirdub VK Canadasse. Esimees vil. E. Leetmaa.
1985 siirdub VK Rootsi. Esimees vil. E. Pütsep.

ÜLEMAAILMSED KOKKUTULEKUD

- 1970 New Yorgis
1975 Skokloostriis
1980 ESTOI Stockholmis
1984 ESTOI Torontos
1988 ESTOI Melbourne's

Raudvärav avaneb

Uks hea omadus on EÜS-i, samuti teiste akadeemiliste tudengiorganisatsioonide taastamise juures kõigele lisaks veel. Nimelt see, mida E.Ü.S. «Logose» esindaja servapidi märkis ka meie taastamispidustustel, ja kui mõte otsekohesest sõnastusest välja tuua, siis — VEKSA-, EKP- ja KGB-vaba suhtlus Välis-Eesti analoogiliste ühendustega. On ju suur hulk seltse ja korporatsioone aastakümnete vältel enama või vähema eduga läänemaailmas edasi tegutsenud. Akadeemiliste organisatsioonide 7645 liikmest pääses läände 2734, s. o. 36% (R. Antik, «Akadeemilise organisatsioonid»: koguteos «Eestlased Kanadas», Toronto, 1975). Sidemed, mis mere taga asuvate üliõpilaskonventidega tekiavad, on loodetavasti innustavaks algülilis üldisemagi kultuurikogemuse vahetamisel, ühe lahkukäristatud rahva taasliitmisel.

Tutvustagem järgnevalt mõne reaga EÜS-i tegevust paguluses.*

1940. a. suveks oli seltsi pere kasvanud ligi 1100-liikmeliseks. Esimese nõukogude aasta jooksul mõrvati 2 kaasvõitlejat, arreteeriti ja küüditati 27, mobiliseeriti 38. Saksamaale oli ümber asunud 7, poliitilistel põhjustel välja heidetud 6 liiget. Vilistlaste seas olid kaotused mõistetavalt palju suuremad. Võõra võimuga kaasajooksikuks on nimetatud kolme. Saksa okupatsiooni ajal hukati 3 Seltsi liiget, arreteeritud oli tunduvalt rohkem (vt. K. Aun, «EÜS sõja-aastail 1939—1945»: koguteos «EÜS 100 aastat»). 1944. a. õnnestus läände põgenemisega okupantide sissemarssi ennetada 350 vilistlasel ja kaasvõitlejal, s. o. 32% ehk ligi 1/3 Seltsi perest (esineb ka arv 330 — «Eesti Päevaleht» 6. 04. 70).

Esimestena tulid eüsiased (8 in) kokku Rootsis Vikingshilli põgenekelaagris 23. aug. 1944. Asuti organiseeruma ja koostama Rootsi jõudnud liikmete nimekirja. 18. jaan. 1945 taastati STOCKHOLMIS nii sisuliselt kui ka vormiliselt EÜS-i tegevus ja asutati esimene koondus väljaspool kodumaad. See koondus ongi püsinud ühena elujõulisematest tänaseni. Liikmeid on seal praegu u. 120. Kaks koondust loodi Rootsis veel — 18. nov. 1945 GÖTEBORGIS ning 14. veebr. 1946 LOUNA-ROOTSIS. Esimeses oli 1984. a. 80 ja teises 21 liiget.

Saksamaale sattunud eestlasi kogunes kõige rohkem Geislingeni laagrisse (üle 4000). Nende seas oli u. 40 EÜS-i liiget. Augsburgi laagris oli EÜS-i mehi u. 20, Lüubekis veerandsada. Nimetatud laagris tegutseti ka võimalust mööda Seltsina, väiksemates Saksa koondamispunktides seda ei toimunud. Sõjapurustustes maalt soovis igaüks kiiresti lahkuda. Viiekümneandate alguseks oli paigale jäänud (pidanud jääma) u. 20 eüslasi. 1955 loodi koondus BAIERIS, mis kümnenäendi lõpuks aga aktivistide lahkumise tõttu elujõu kaotas. Alates 1967. a. käib informatsiooni vahetus Lääne-Saksas ja mujal elavate seltsikaaslaste vahel vastava sidepidaja kaudu.

Sydneys asutati EÜS-i AUSTRAALIA koondus 9. apr. 1949. Rahelisel Mandril on Seltsi liikmeid praegu 15, nendest on tegevad 5 («Eesti Üliõpilaste Selts», Bülletään nr. 73/1988).

11. märtsil 1950 loodi koondus USA-s, kuhu selleks ajaks oli jõudnud juba 60 Seltsi liiget ja paari aasta jooksul saabus hulgaliselt lisa. 1954 lahutati koondus kaheks osaks — seltsiks ja vilistlaskoguks. Selle sammuga anti tegev ja noorliikmetele võimalus arendada iseseisvat tegevust ja taastati EÜS-i EV-aege vorm. Paraku oli selliseks tegutsemiseks jõudu kuni 1965. a. 1984 oli koondusel 173 liiget, keskuseks New York.

Ameerika POHJA-LAANE kaldal asunud 8 eüslast löid oma koonduse 8 märtsil 1958 Vancouveris. Liikmete arv on pidevalt kõikunud 10 ümber, olles praegu 14 (Bülletään nr. 73).

1977 sai iseseisvaks koonduseks AMEERIKA LOUNA-LAANE koondus. 1984 oli seal liikmeid 10.

3. dets. 1955 loodi 11 villi ja ksvl poolt BALTIMORE-WASHINGTONI allkoondus, mis hiljem samuti iseseisvus ja kus 1984 oli liikmeid 28.

Seltsi tegutsemisele INGLISMAAL pani A. Torma aluse 1950. a., mil sinna oli u. 6000 eestlaste seas jõudnud ka mõningaid EÜS-i liikmeid. Paari aasta pärast hakkas aga enamik kaasmaalasi Inglismaalt lahkuma ning koonduse tegevus rauges. 1956 saadi taas jalad alla, kaasa aitas ka see, et kohalikesse ülikoolidesse oli astunud küllalt palju eesti noori. Paraku lahkus enamik neist õpingute

lõppedes maalt. Liikmete arv on peale seda kõikunud 10 ümber.

1950 hakkas elama EÜS-i koondus ARGENTIINAS, kus aga ühis-tegevust on takistanud pikad vahemaad. 1978 oli koondusel veel 15 liiget, praeguseks on eksisteerimine lõppenud.

Torontos valiti EÜS-i KANADA koonduse esimene eestseisus vanaaasta õhtul 1950. Paari aasta pärast oli liikmeid üle 80, 1984. a. 140.

Toronto koonduse osakonnaks sai 2. nov. 1952 MONTREALI koondus. 22. sept. 1955 EÜS-i Kanada Koondus Montrealis iseseisvus. 1984 oli liikmeid napilt 30.

Kokku võime EÜS-i liikmeid läänes arvestada praegu u. 700.

Laiapäillutatud seltsi töö koordineerimiseks tuli läänes luua spetsiaalne organ, milleks sai 26. nov. 1950 loodud Vanematekogu (VK). VK-sse valisid kõik koondused proportsionaalselt suurusele oma esindajad, kes VK liikmetena moodustasid koonduste juurde VK liikmete grupi. VK roteerub iga viie aasta tagant Rootsi, USA ja Kanada vahel. Praeguseks asukohaks on Rootsi. VK esimees on vill Ervin Pütsep. Tuleb tõdeda, et olgugi läbi raskuste, on selline struktuurine vorm end ainuvõimalikuna õigustanud.

1952. a. alustas ilmumist EÜS-i bülletään (täna 73 nr.), välja on antud 4 albumit ning terve rida trükiseid seltsi märgi all.

Tartu Ülikoolis viimase poolaasta jooksul toimuvat on väliseestlaste seas jälgitud hästi hoolega. Nii mõnigi kodumaa-külalastaja esitab ühena esimestest küsimuse: kas minu konventi ka taastatakse. EÜS-iga seondult on pideva tähelepanu all olnud tema maja saatus. Maja ehitamisest (1902), ümberehitamisest (1930) ja kasutamisest on põhjalikult juttu A. Grönbergi «EÜS-i ajaloo», samuti bülletäänides. Kui 1987 algasid taotlused selle maja noorharitlaste kasutusse andmiseks, reageeriti neile taotlusile soojalt ka välismaal, (bülletään nr. 71, «Meie Elu» 20. okt. 88, «Eesti Päevaleht» 11. nov. 88). Kus juures üsna karmi hinnangu saab ülikooli toonane kultuuripoliitika.

Asjade kõiku sai otsustest allikatest kontrollida vill Jüri Kärneri Põhja-Ameerika turnee aegu («Meie Elu» 8. dets. 88 «Vaba Eestlane» 8. dets. 88 jm).

«Ameerika Hääl» reporter küsis Jüri Kärnerilt (31. dets. 88): «Kuidas kulgeb vabade üliõpilaste organisatsioonide taastamine?» Rektor lõpetas oma vastuse: «Las õitseb tuhat lille, üks siis elu näitab, kellel on suurem võime läbi lüüa, kus tuleb korrigeerida, kas organisatsioonid liituvad või divergeeruvad.» Loodame, et areng kulgeb suunas, mis välistab võimaluse, et see loosung saab sellise sisu, nagu talle kunagi andis Mao. Viimases EÜS-i bülletäänis on foto, kuidas vill Aleksander Ers (esimees 1938-1), kes tuli USAst Eestit külastama, avab Seltsi maja raudvärava — «uuele iseseisvale EÜS-ile, kui see peaks osutama võimalikuks»...

* Artiklis viitamata andmed on põhiosas pärit koguteosist «EÜS paguluses» (Toronto, 1979). 1984. a. isikkoosseisu andmed on pärit samanimelisest brošüürist (Toronto, 1984).

TIIT PRUULI

Seltsi ruumid Tartus Viljandi t. 1.
EÜS-i postiaadress: 202400
Tartu postkast 194.

Erinumbri koostas Mart Soldro.

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

Nr. 5 (1552)

Reede, 17. veebruar 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

Kui jääks ikka ladinakeelse nime juurde

Nagu pealkirjast arvata, ei tahaks toimetuse inimesed oma esialgu pakutud ajalehe uuest nimest «UNIVERSITAS TARTUENSIS» taganeda. Ja seda mitmel põhjusel: kuigi meile on ette heidetud ladina keele mitteoskamist, akadeemilisuse puudumist, võiksime ju seda taas õppima hakata, taas akadeemilisuse poole pöörduda. Arvuliselt on muidugi raske välja tuua, millisel nimel rohkem poolehoidjaid oli, sest peale kirjade ja ajaleheväljalõigete on olnud kümneid telefonikõnesid ja suusõnalisi pakkumisi. Mõned näited.

«UT» poolt on näiteks Kalle Kiiranen teoreetilise füüsika kateedrist, teadusraamatukogu teadusbibliograafia osakond («tegemist on ülikooliga, mis asub Tartus, akadeemilisusega ning klassikaliste teadustega, vähemalt on säilinud see hõng») jpt. Kaja Noodla aga näiteks on vastu, sest ladina keel on tänapäeval kasutusel ainult teaduses ja katoliiku kirikus ning nende väljaannetes. Ülikooli ajalehes esinenud ladinakeelsetes väljendites on aeg-ajalt üsna ränki grammatilisi vigu ning ajalehe paber ja trükitehnoloogid ei sobiks kuidagi kokku auväärse klassikalise keelega.

Poolehoidjaid on ka teisele ladinakeelsele nimele «VOX UNIVERSITATIS TARTUENSIS» (Jaan Malin, Gudrun Veldre jt.).

On veel niimoodi ladinakeelse variant — «ALMA MATER» (Olev Saks, Maie Niit: «... sest nii kutsutakse rahva seas meie haridust ja vaimu kandvat templit, millel on tulevikus tema elujõudu edasiiviiv igavene alge»). Marin Roose, Olev Nagel ja mõned pakkusid sellele nimele veel sõna lisaks: «ALMA MATER TARTUENSIS».

Ja nüüd esitatakse nimesid. On niisuguseid variante: «TARTU ÜLIKOOLI LEHT» (Harri Kärtner jt.), «TARTU ÜLIKOOL» või «ÜLIKOOL» (Anne Schotter), «ÜLIKOOLI LEHT» (Marin Roose, Sulev Vahtre, Irene Maaros: «... sest Eestis on praegu üks maailmakuulsusega ülikool»).

Eduard Vääri luges pettumusega nimevarianti «Tartu Ülikooli Leht», sest kas siis kõnekeelne leht peab saama ajalehe ametliku nime osaks. «Ka tekstis on pidevalt leht, ajalehte pole kordagi. Me eristame ikkagi mõisteid-terminid leht ja ajaleht ning trükisõna peaks seda samuti tegema.»

Inge ja Gustav Liiv ning veel mõned pakkusid «ÜLIKOOLI POSTIMEEST». Nad arvavad, et kõhni Tartu on liigne, kuna Eestis on vaid üks ülikool. «Teataja» tüüpi nimetus viitavad liigselt ametkondlikule väljaandele, ladinakeelsetel on aga intellektuaalitsev maik.

Harald Rebane arvab sobivaks ajalehe nimeks «KÖRGNOORUS». Selle eelsteks peab ta ühesõnalisust, vormilist kaasaegsust, sisulist õigsust — eks kajast see ju eelkõige tudengkonna töövaeva ja rõõme kõrghariduse saamisel.

«TARTU ÜLIKOOLI TEATAJA» või «ÜLIKOOLI TEATAJA» ettepanek tuli Rene Rehtsalult. Leida Tuulmetes kirjutab, et ülikoolis on põhiühikutele siiski õpetamine ning et ka professorid on üliõpilaste teenistuses. Nii et ajalehe nimeks võiks olla «ÜLIÕPILANE» või koguni «PROFESSOR» kauge eesmärgina igale üliõpilasele.

On tulnud veel mitmeid ühekordseid pakkumisi, millel ei ole ilmselt mõtet praegu rohkem peatuda. Toimetusele on igatahes hea meel, et vaatamata sessile ja vaheajale nime arutelusele nii agaralt sekkuti ja me ütleme kõigile, kõigile siirad tänusõnad.

Mis siis nüüd saab? Toimetuse ja kolleegium esitab oma ettepaneku («UNIVERSITAS TARTUENSIS») ülikooli juhtidele.

Kui selle nimekuju nõi nõi, palume kunstnikul ajalehe uue «pea» kallale asuda. Sellegipoolest on oodatud ka ettepanekud uue pea suhtes (mis selles meie ülikooli esindada võiks?). Samuti võiks teha pakkumisi paslikku hüüdlause jaoks. Näiteks Vilniuse ülikooli ajaleht sai uuest aastast oma endise nime «Nõukogude Üliõpilane» asemel «Universitas Vilnensis». Julgen siin öelda, et ühesugused arvamused lehe nime suhtes tekkisid meil üksteisest täiesti sõltumatult. Motoks on leedulased võtnud endale «Hinc itur ad astra», mida võiks eesti keeles mõista — siit minnakse tähtede poole.

VARJE SOOTAK

Teadusraamatukogu infoosakonnas

saab tutvuda TASS-i uue väljaandega.

EKOTASS on majandus- ja kaubandusinformatsiooni teataja. EKOTASS informeerib lugejaid:

- 1) NSVL majanduse arengust,
- 2) NSVL majandusmehhanismi täiustamisest (väliskaubanduslik tegevus, kaubandus-majanduslik ning teadustehnoloogiline koostöö teiste maadega),
- 3) tööstuse ja põllumajanduse arengu perspektiividest,
- 4) läbirääkimistest ja kokkulepetest valitsuste vahel,

- 5) rahvusvahelistest näitustest. Teatmik ilmub 5 korda nädalas vene ja inglise keeles.

Antakse ka ülevaateid välisajakirjandusest (EKOTACC OESOP). Nendes on teavet:

- 1) NSVL seadusandlikest aktidest ja kavatsustest, mis puudutavad suhteid teiste sotsialismimaa-dega,
- 2) ametiisikute ja trükisõna reaktioonist majanduslike läbirääkimiste käigu kohta.

Ülevaade ilmub 2 korda nädalas vene keeles,

TR infoosakond

Teavet enda kohta tuleb anda meil endil

● Pöördumine kõigi kateedrite ja laborite, kõigi asjaosaliste ja asjast huvitatute poole ning ühtlasi ka kostmine hr. Aavo Luugi küsimiste peale ●

Ammendavat infot selle kohta, mida kujutab endast tänapäeva Tartu Ülikool, eesti rahva au ja uhkuse, poliitilise meilidilgi, väljamaalastest rääkimata. Tsiviliseeritud ja kommunikatiivse ülikoolide-ilmaga võrreldes oleme tõesti nagu mõni Aafrika suguharu. Ülikooli tutvustavad trükised ja muud publikatsioonid, mille arv suurpidude puhul lausa kümnetesse ulatub, pakuvad oma rõhuvas osas pajatusi ja nostalgiat: näete, milliseid kuulsaid mehi siin on õppinud ja õpetanud! On klants-pildialbumeid, muidu päris ilusaid, aga sobilikud on need vist rohkem nooremale koolileale, ei teadusala-seid kontakte ja objektiivset teavet otsivale inimesele. Aktuaalsusest ja nüüdisoludest vältimatust prag-maatiilsusest on paraku asi kaugel.

Muidugi pole me Berkeley või New Jersey ega ka mitte Sevilla või Helsingi, kus ülikoolid enda käsutuses oleva eeskujuliku trükitehnika ja hea paberi toel kõikvõimalikke teatmikke üllitavad. Vähemalt esialgu ei võimalda meile säherdust taset senine teabesse suhtumise tava ega ammugi mitte meie trükibaas (esindusalbumi «Alma mater Tartuensis» trükisid näiteks idasakslased Erfurdis). Oleme vaene nõukogude ülikool, kus puuduse, tigiduse ja omaette igritsemise hõngu tõuseb igast nurgast.

Aga mitte kõike ses vaesuses ei saa me endast eemal asuvate jõudude süüks panna. Meist endast põhjustatud vaesuse selgemaid tunnuseid on, et me oleme suuresti iseenda loiduse ja jõuetuse tõttu sulgunud teabesolatsiooni, mis õigupoolest on väldanud juba aastakümneid. Tollest aedikust peame nüüd ise välja ronima, ja soogumine siin ei aita. Ei maksa ära unustada, et hiljaaegu vastu võetud Tartu Ülikooli uus põhikirj tunnistab oma tegevuse aluseks Magna Charta Universitatum Euro-paeorum põhimõtteid, mille elluviimise vahendite loetelu 4. punkt kõlab nõnda: «Ülikoolid, iseäranis Euroopas, peavad püsiva teaduste arengu jaoks oluliseks vastastikust informatsiooni ja dokumentatsiooni vahendamist ning teaduslike ühisalgatuste sagenemist.»

Aavo Luugil on õigus (vt «TRÜ» 31, 32/1988): uueval ja uendaval Eesti ülikoolil, kui ta tahab enda olemasolu aktualiseerida mujalgi peale Eestimaa, tuleb täpse ja asjaliku teabe andmise läbi ennast tutvustama ja propageerima hakata.

Esmalt, arvame, on vaja üht talutavalt üllitatud ingliskeelset prospekti, mis lähidalt ja sisuliselt kajastaks kogu ülikooli struktuuri ja hetkel ülikoolis tehtavat ning mida kõlbaks häbi tundmata nii väljamaale kaasa võtta kui ka külalistele kinkida. Selles peaksid märksõnaliselt kajastuma kateedrite, laborite ja muude universitaalse all-

üksuste tegevusalad ja uurimisvaldad — mis neil on ja mida nad teevad; ammendav peaks olema isikute loetelu — kes millega tegeleb. Muidugi on niisugust teatmikku raske teha: sove-tistlikud terminid (sh. ka akadeemilised) kõlavad ingliskannide keeles vahel üsna tobedalt, paremal juhul aga jäävad ähmaseks. Katsume siis edastada sisu ja mõtet, mitte pelka sõna.

Järgnevalt lubatagu tuua üks näide asja võimaliku väljanägemisviisi kohta.

FACULTY OF PHYSICS AND CHEMISTRY SECTION OF CHEMISTRY

Department of Inorganic Chemistry Kingissepa St. 14/16, 202 400 TARTU, Estonia. Tel. 3 51 61

Head: Prof. Dr. Vello Past

Professors: Vello Past (physical chemistry, electrochemistry), Aarne Tõldsepp (teaching of chemistry)

Dozents (associate professors): Jüta Ehrlich (general chemistry), Heldur Keis (physical and colloid chemistry), ...

The Department also employs 14 persons without a further degree.

RESEARCH AREAS Electroanalytical of solid electrodes, electroanalytical chemistry, teaching of chemistry, environmental chemistry.

Research topics and teams

1. Kinetics and mechanism of hydrogen evolution reaction on iron group metals (Vello Past, Jüri Tamm, Lembi Tamm, Peeter Vares, Jaak Arold).
2. Teaching of chemistry (Aarne Tõldsepp, Vilja Toots).
3. ....

LABORATORY OF ELECTRO-CHEMISTRY

Head: Marju Salve

Scientific advisor: Prof. Dr. Uno Palm

Staff: 14 members

RESEARCH AREAS

The structure of the electric double layer on the polycrystalline and single crystal vismuth electrodes in aqueous and nonaqueous solutions. The influence of electrode surface crystallography on its electrochemical properties. Optical methods in electrochemistry. Environmental chemistry.

Lühiteatmiku tehnilise ja sisulise toimetamise võtaks enda kanda ülikooli teabetalitus, keeleliselt saame kindlasti abi meie haritud ja pädevatelt inglise filoloogidelt (keeletoimetajate töö saab antud

juhul olema vahest kõige vaeva-rikkam; loodame, et selle vaeva tasumiseks ka mingi hulk Nõukogude raha leitakse), trükkimise asjus annab kahtlemata oma parima kirjastusosakond, mis ikka on ennast näidanud ülikooli head nime hooldajana. Tiraaz ei tarvita olla suur, sest kui invariant olemas, saab teatmikku igal aastal uuesti üllitada — no ega me nüüd nii vaesed ka ole, et ei saaks!

Meie silras palve peamiselt kõigile kateedritele ja laboritele (nende juhatajatele eelkõige) on selline: tehke õige oma allüksuse kohta ingliskeelne lühikirjeldus — kes see muu oma eriala termineid (märksõnu) ikka paremini tunneb kui erialamehed ise, ja mõni inglise keele oskaja leidub vahest igas alma mater'i allüksuses — ning tooga/saatke see hiljemalt 28. veebruariks teabetalitusse Ester Schnuri või Tiit Matsulevitsi nimele (asume samas toas, kus töötavad aspirantuuriakond ja teaduslik sekretär, ph. 223. Meie telefon on 3 54 21). Kõikvõimalikes probleemides, mis niisuguse võrkeelse enesekirjeldamise puhul esile võivad kerkida, tahab teabetalitus tegijatele abiks olla. Kui ühes kirjelduses mõned asjad paratamatult kor-duvadki, ei ole sest vähimatki häda: teabedatuse kuldreegleid on, et pigem jäägu teavet üle, kui et seda puudu tuleb.

Loodame, et kõik asjaosalised sellele üleskõige vastutustundliku rutuga reageerivad ning et varsti (äkki isegi juba seks ajaks, kui soe aprilli- ehk siis maipäike inimete liikumisi nii siia- kui ka sinnapoole piiri tõhusalt ergutamas on) ilmubki meie ühistöö viljana väike teabekogumik — abiks endale ja teistele, kasuks kogu ülikoolile.

TOOMAS TENNO
TIIT MATSULEVITS

P. S. Voldikud on ka hea mõte. Nende tegemise kohta on meil ettepanek: iga suurem üksus — fakulteet, ÜMPI, TO, allosakond, muuseumid — leiab enda struktuur-nast ad hoc teabetegija, kes kogub vajaliku info kokku; hea oleks, kui ta suudaks selle enam-vähem inglise keelde panna. Toimetamistöö (sh. kujundusprintsii-pide väljatöötamine, voldikute stiililine ühtlustamine, keeleline redaktsioon, trükkiandmine) võtaks enda peale taas teabetalitus. Nagu hr. Luugi jutust selgub, on teadusosakonna käsutuses vahendeid teabetegijate premeerimiseks. Nii et — let's go!

P. S. P. S. Tartu Ülikooli eesti-, inglise- ja venekeelse «visiitkaardi» (struktuuriüksused + uuemad üld-andmed) publikatsioonina avamaterjalina ajakirja «ÜLIKOOL». Acta Publica Universitatis Tartu-ensis» esiknumber, mis lähemal ajal tuhandelises tiraazis trükitakse peagi ilmuma.

Üleeilsel ülikooli parteiaktiivi nõupidamisel

andis rektor prof. Jüri Kärner informatsioon meie kõrgkooli päevaküsimustest (põhimäärus, ehitamine jne.). Teise küsimusest oli kõne ajal demokraatia ja pluralism

ülikoolis, sealhulgas «TRÜ» eel-mine erinumber EOS-i materjalidest. Toetati arvamuste pluralismi, kuid mõisteti hukka mõnes kirjut-tises avaldunud üldinimlike printsii-

pide rikkumine, solvangud teiste-sotsiaalsete gruppide ja rahvuste vastu. Lähemalt järgmises lehes. Mõned vastukajad erinumbri kohta on 2 lk.

Rahvuslikust vaimust ja stalinismi retsidiividest

Indrek Tarandi usutunnistus (vt. «Siin ma seisn ja teisiti ei või!» TRU EÜS-i erinumber 10. veebr. 1989) on tekitanud ülikooli seinte vahel pingeid ja vääritimõistmisi. Sellest kirjutisest on välja loetud, nagu kuuluks Indrek Tarandi arvates ohjeldamatu verejanu eestlaste rahvuslikku karakterisse ning nagu takistaks vaid hirm selle verejanu avaldumist pogrommidena muulaste suhtes. Sellist tõlgendust on ajendanud Indrek Tarandi poolt kasutatud tsitaat Czeslaw Miloczi 1951. aastal kirjutatud esseest «Balti õppetund» (vt. «Valik» III, «Loomingu» Raamatukogu) 51/52 1988, lk. 108), milles sellele autorile omasel ironilisel ja oponentival viisil selgitatakse stalinismi kõrgperioodil Ida-Euroopas alustatud rahvaste hinges toimuvat. Stalinistliku terrori laostavat mõju inimhingele kirjeldab ka psühholoog V. Pinn viimasel SV-s kui sotsiaalset paranoiat, mille toimel «miljonite hingede kalesustid ja see kalesumine anti edasi lastele ja lastelastele». «Ja nii me olime otsinud objekte ja objektid on kerkinud ise meie ette. — Saavad kõik — süütud segi süüdlaste. Ühed seepärast, et on eestlased, teised seepärast, et on venelased.» (V. Pinn «Ohvrid ja timukad», SV nr. 6 1989, lk. 12.)

Ajalooost teame hästi, kuidas fasislikud terrorirežiimid on osavalt

ära kasutanud kalduvust oma rahvuslikku õnnetust seletada teistest rahvusest või rassist inimeste pelga olemasoluga oma «eluruumis». Meie ise olime küllalt pidanud kuulma venelaste suust, et «kõik eestlased on fašistid». Muidugi on see veidi vängem süüdistus kui see, et kõik venelased on laisad või ebademokraatlikud. Just selliste vastastikuste süüdistavate stereotüüpide kaudu tungib rahva vaimusse kõige kergemini rahvusetu ja hingetu Totaalne Süsteem ise. Võib kujutada, millise rõõmuga tsiteeriks (võimalik, et juba tsiteerivad) Tarandit ja Tarandi versiooni Miloczist just need Süsteemi kaitsjad, kes pidevalt läkitavad Moskva poole teateid «plahvatusohust Baltikumis» ning siin ähvardavad «teistest Sumgaitist» lootuses saada sealpoolt Narvat kiiret ja otsustavat internatsionaalset abi. Nii et kui me seame sihiks luua eesti rahva vaba arengut soodustavat situatsiooni ja kaitsa Eesti suveräänset tulevikku, nagu soovib Indrek Tarand oma artikli alguses, peaksime me ka täpselt tundma ja arvestama neid ikka veel püsivaid ohtusid, mis eesti rahva vaba arengu võivad järsult ja hoolimatult katkestada.

Need ohud ei ole ainult sealpool idapiiri ega tule alati sealpoolt. Need on ka siinsamas, nad on ka eesti inimeste hinge settinud stali-

nistlikus saastas, olgu selleks siis hingemattev ja silmipimestav vastastikune viha või poliitilist hüsteeriat sünnitav hirm. Nagu ütles Jakob Hurt 1906. aastal, mis ka oli eestlaste jaoks hull aeg: «meie peame sügavamalt mõtlemisega ja armsama meelega oma verd puhastama, igaüks ise oma egoismuse isandat mõistuse seaduse alla sundima, tema tujudele päätsid pähe panes». Et seista vastu Süsteemi survele väljastpoolt, peame vabanema Süsteemi survest meis enestes. Ilma selleta ei saa meist vaba euroopalikku rahvast, kui suured ka ei oleks meie tahtmised ja võimu järeländmised.

Vaimu puhastavaks kojaks, milles akadeemilisi vabadusi kaitsvate elureeglite toimet saaksid pluralismiga harjuda ka stalinismi ja stagnaaja surves kalesunud hinged, peaks taas olema meie ülikool. Ei kujuta ette ülikooli autonoomiat ilma vaimse suverääniseta. Ei kujuta ette, et siin võiks veel toimuda poliitilised repressioonid teistmõtlejate kallal. Ei kujuta ette, et siin veel saaks rakendada õppejõudude või üliõpilaste suhtes parteilisi või administratiivkaristusi ebameeldivate mõtteavalduste pärast.

Et kõik oleks lõpuni selge, ütlen otse välja:

Ma ei ole nõus Indrek Tarandi

arvamusega, et eestlaste rahvuslikku vaimu praegu iseloomustaks niisugune usaldamatus ja pime viha venelaste vastu, nagu väitis Milosz 1951. aastal. Avaliku arvamuse uurimusedki näitavad selgesti, et eestlaste enamus pooldab rahvuspingete rahumeelset lahendamist, oskab eristada põhjust ja tagajärge, süsteemi ja süsteemi ohvrid, olgu nad mis rahvusest tahes. Enamik eestlasi ei aja segi ka vajadust migratsiooni piirata kavatsusega migrante vägivalt kohelda (nagu pidevalt sisendavad neile meie vastased).

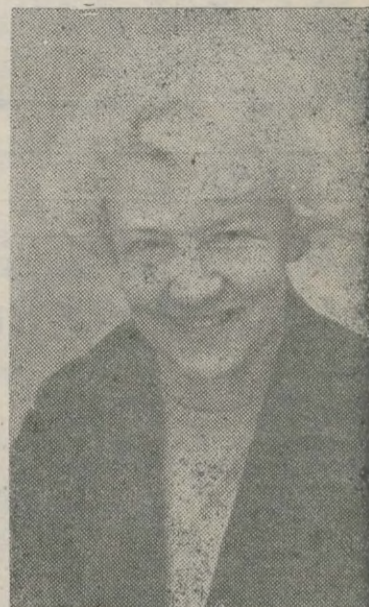
Ma arvan, et Tartu Ülikooli ajaleht peab edaspidi jääma tSENSUURIST ja enesensuurist vabaks akadeemiliseks väljaandeks, milles avaldatu suhtes ainsaks vastuväitevormiks saab olla avalik kriitika, seejuures vastastikuse sallivuse ja humaansuse põhimõtteid austades.

MARJU LAURISTIN

TOIMETUSELT!

NBI

Aidaku meie ajaleht kaasa reaalse pluralismi kujunemisele ülikoolis kui ühiskonna demokraatliku uuendamise olulisel ja viljakal ilmingul. Jätkame mõttevahetust!

LEA BOSTON

ÖNNITLEME

pediaatria kateedri professorit LEA BOSTONit 60. sünnipäeva puhul. Soovime teotahet, tervist ja õnnel!

Kollegiid

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid länu töhussa töö eest ning juubeliõnnitluse 50. sünnipäeva puhul dots. VALDO RUTTAS, 60. sünnipäeval prof. INGE UNG ja prof. LEA BOSTON ning 75. sünnipäeva puhul vanempreparaator MARTA VEERNE.

Kahjuks vastupidi

Jaan Krossi sõnade kohaselt peaks EÜS saama «... rühmaks, kes on otsustanud osutada Eesti elus taas kultuurimõjuriks, ja selleks saanult ka selleks jääda.» Ta peaks selleks ühendama endas «kõige andekamad, kõige sihiteadlikumad, kõige tööksamad, kõige eetilised noored.» Nende sõnadega nende heade soovide kõrval on sisse juhutatud taasloetud EÜS-ile pühendatud ülikooli lehe erinumber.

Kas meie leiame kinnitust nende soovidele nimetatud ajalehenumbri? Kahjuks tuleb tõdeda, et avaldatud materjalid lubavad järel-dada hoopis vastupidist. Ma ei taha mõõta ühe malliga kõiki mõtteid, mis on seal esitatud, kuid üldmulje kujundavad kahjuks sellised seisukohad, mis on risti vastu deklareeritud väärtustega.

Millise eetikaga sobib näiteks üleskutse klassivõitlusele ülikoolis,

võitlusele nn. proletariaadi vastu selle autori poolt, kes ennast ilmselt liigitab «kõrgemini organiseeritud materia» hulka («Sõjakuulutus»)? Artikli autori hoiak ja toon, millist tänapäeva maailmas ei julge enesele lubada ka kõige paadunud tagurlane, varjutab sellegi mõistliku ettepaneku, mis loos ilmselt sisaldub.

Mingit õigustust ei näe ma rahvustevahelise vaenu ülespuhumisele, mille olemasolu saab vaevalt eitada I. Tarandi kirjutises. Või tahavad EÜS-i liikmed, et igaühes

neist nähakse potentsiaalset kõri-lõikajat?

Autorid võib-olla väidavad, et neist on valesti aru saadud, et neid on vääralt tõlgendatud. Allakirjutatu annab enesele aru, et autorite reaalseid tunnetamine ja tunnistamine võib olla ja ilmselt on teistsugune kui vanemal põlvkonnal. Ometi ei tohi unustada, et see asjaolu ei tee neist teise ruumi ja aja elanikke sedavõrd, et võiks lubada enesele täiesti vastutustundet sõnadega ja põhimõttega ümberkäimist.

JURI TAMMARU

Hääd uudised

Teadusosakonna koosolekul 31. jaanuaril anti 1987.—1988. aastal juurutatud teadustööde konkursi võitjatele kätte tavakohased rinnamärgid ja preemiakäskkirjad.

Seni on konkursid toimunud kahe aasta järel (käesolev oli järjekorras viies) ning töid võrreldi kahes grupis. I grupis võistlesid omavahel rakenduslikud tööd, II grupis teoreetilised uurimused, monograafiad ning õpikud ja õppevahendid. Seekordsel konkursikomisjonis koostumisel tegi dots. R. Pullerits ettepaneku korraldada õppevahendite ja õpikute osas samasuguseid ülevaatusi igal aastal, eraldades selleks ka vastava preemiasumma. Ettepanekut toetati. Seega hakkaks igal aastal olema õppevahendite ja õpikute konkurs ning iga kahe aasta järel traditsiooniline juurutatud teadustööde konkurs, nüüd juba vastavalt oma nimetusele ainult teadustöid hõlmavana. Enne muudatuste tegemist konkursi juhendis ootame veel häid mõtteid ja ettepanekuid.

I GRUPP

Esikoha otsustas komisjon jätta välja andmata ning vastava preemiasumma kanda üle II gruppi.

● II koht Madala geelistumistemperatuuriga agarose katsetoimise tehnoloogia: Tõnu Püssa, Riina Mahlapuu, Sirje Mäesalu, Peeter Toomik, Ülle Vaher.

● II koht Röntgenkontrastvahendid «Estobar-V» ja «Estobar-C»: Erich Kuus, Gennadi Gorelašvili.

● III koht Plastmassist atomaar-molekulaarsed mudelid: Raik-Hiio Mikelsaar, Aari Talve, Kersti Bergmann, Ennu Kasearu, Ado Jaagosild.

● III koht Mikroprotsessor-kontroller optilisele püromeetrile:

Ülo Haldre, Enn Üts, Toivo Vajakas, Vaino Pool, Uno Siska.

● III koht Programmeerimissüsteem CuM86: Jüri Tapfer, Kersti Alev, Jüri Helekivi, Tõnis Kelder, Merik Meriste.

II GRUPP

I koht «Heteroolüüliliste orgaaniliste reaktsioonide kiirus- ja taksakaalukonstantide tabelid», Tartu 1987: Viktor Palm, Irja Alakivi, Mai Luuk, Imbi Talvik, Maire Tamme, Tiina Tenno, Merike Uudam.

● II koht «Культурно-историческое развитие вербального мышления», «Valgus» 1988: Peeter Tulviste.

● II koht «Kliiniline gastroenteroloogia», «Valgus» 1988: Vello Salupere.

● II koht «Kliiniline farmakoloogia», «Valgus» 1988: Lembit Allikmets, Ain-Elmar Kaasik, Kuno Kõrge, Heidi-Ingri Maaroo, Lembit Mehilane, Leo Nurmand, Jaan Riiu, Valve Saarna, Vello Salupere, Kaljo Valgma.

● II koht Oppevahendite komplekt: Paul Alvre.

● III koht «Matemaatilised meetodid geograafias», «Valgus» 1988, ja «Tootlike jõudude territoriaalne organisatsioon», Tartu 1988: Udo Pragi.

● III koht «Кредит и продовольственная программа», Москва 1988. Mart Sõrg

● III koht «Управление проведением судебных экспертиз в советском уголовном судопроизводстве», «Eesti Raamat» 1988: Herbert Lindmäe.

TIJU PARTS

Sess Ameerikas

Lafayette'i kolledžis toimus talvine eksamissioon detsembris ja kestis vaid nädala. Kuna kursust teatud kindla inimgrupi tähenduses siin ei esine, siis oli ka eksamite plaan igaühel isesugune. Välistatud polnud seega kahe eksami sattumine samale päevale või isegi samale kellajale. Sel juhul võis nõuda endale eraldi eksamiaega.

Küllalt tavaline on, et eksamil on lubatud kasutada osa või kogu materjali, mis lahendab iseenesest ka spikerdamise probleemi. Tähelepanuväärne on seegi, et suuline eksam on Lafayette'is tundmatu nähtus. Oluline erinevus nõukogude kõrghariduskorraldusest seisneb samuti eksami tähtsuses ja osakaalus. Eksami hinne moodustab semestri koondhindest vaid teatava protsendi kõrvuti kontrolltööde, praktikumide, koduste ülesannete, referaatide hinnetega.

● Millised on siis eksamid Ameerikas?

Struktuuri määratlemine (structure determination). See oli nn. kodune eksam (takehome exam), mis koosnes vaid ühest ülesandest. Anti neli spektrit ning tuli kindlaks teha, mis ainega on tegemist, ühtlasi ka need spektrid ära seletada. Aega oli tervelt kaks nädalat ja kasutada võis kõike, mida aga vaja: spektriatlasi, arvutitel leiduvaid modelleerimisprogramme, isegi õppejuhi abi (muidugi mõistlikkuse piires). Üliõpilaste omavaheline koostöö ei olnud lubatud, ehkki seda keegi ei kontrollinud, aga siinsed üliõpilased on ausad. Pealegi oli igaühel erinev ülesanne.

Sissejuhatus sotsioloogiasse. 48 tundi enne eksamit anti kätte kolm küsimust, millest üks pidil saada eksamiküsimuseks. Kõigi kolme siuks oli mingi kirjatöö kirjutami-

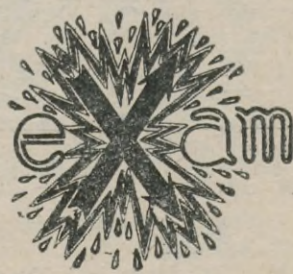
ne, mis pidi hõlmama erinevaid osi kursuse programmist. Kasutada lubati õpikut, käsikirjalisi materjale (konspekt, mustand) aga mitte. Eksamiteemaks tuli «The moral forces of society: their function and meaning for social life», mis oleks nõukogude kontekstis vist mõistlikum tõlkimata jätta.

Sissejuhatus Ühendriikide poliitikasse. Neli küsimust, jagatud kahte gruppi, millest esimene grupp kättis esimese ja teine teise poole kursusest. Kummastki grupist tuli vastamiseks valida üks küsimus. Minu välik: 1) Kirjutada soovitus Demokraatliku Partei esimehele, mida nende partei peaks muutma oma valimiseelses taktikas, kui presidentiaalimiste praegune süsteem (valijameestega, kus enim häälil saanu ei pruugi veel võita valimis) asendataks lihtthäälte enamusel põhinevaga; 2) Kirjutada reportaaž kujuteldavast vaidlusest Libbie Rawlsi ja Connie Zervaiteri (NBI) vahel ühe ajaleheartikli üle moe ja poliitika seostest (artikkel oli antud). Kasutada oli lubatud kõiki materjale, mis aga pähe tuli kaasa võtta, kuid vaevalt kellelgi peale oma peas leiduva millestki tolku võis olla.

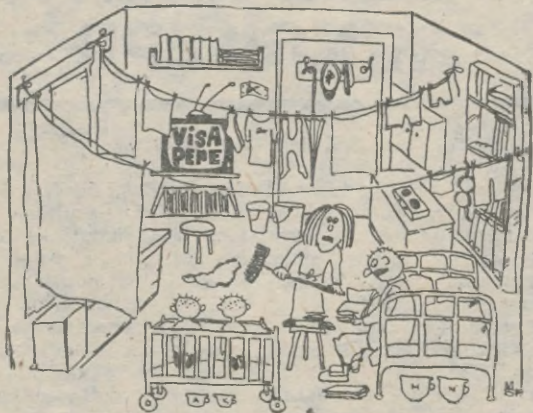
Polimeerid. Ainus eksam, kus vaid oma peaga toime pidi tulema. Sisuliselt oli see kontrolltöö, sisaldas ülesandeid, defineerimisi, reeglite rakendamist konkreetsetele situatsioonidele jms. Kõik vajaminevad valemid olid antud, nii et neid ei pidanud pärast teadma, mis ei tähenda sugugi, et tegu oli lihtsa eksamiga. Pigem vastupidi.

Kahe semestri vahele mahub siinmail tervelt kuu aja pikkune vaheaeg.

Muide, huvi Eesti vastu näib Ameerikas alanevat, vähemasti

Argielu telgitagune

MARGUS SANGLEPA joonistus

Asudes Tartusse väljastpoolt linna tahab tudeng nagu iga teinegi normaalne inimene kusagil elada. Teatavasti ei vasta ühiselamu kohtade arv elamisvõimele soovivate tudengite arvule. Seepärast paneb peavarjuna jäanud üliõpilane kõik oma tuttavad tuttavd mängu, et erakult muretseda. Sageli see ka õnnestub, kuid ilma sissekirjutuse-ta. Ükski korteriomanik ei soovi ametlikku üürilist. Vastuseks sissekirjutamise nõudmisele soovitatakse teine eluotsida. Üürilistest aga puudust ei ole ja nii on jäme ots korteriomanike käes.

Paljud leiavad lahenduse selles, et panevad ennast fiktiivselt ühiselamuse kirja. Sellega kaasneb teatav lisakoormus — tasuda tuleb ka ühiselamu üür. See on nagu kirikumaks, mida omal ajal igaüks pidi tasuma, et koguduse hingekirjast välja ei heidetaks. Siia koer maetud ongi! Miks peavad erakates elavad tudengid maksma kahekorde või suuremat üüri, samal ajal kui ühiselamu asukad saavad väikese summa eest kasutada kõiki võimaldatavaid mugavusi? Arvestades, et erakas elav üliõpilane on ilma jäetud elementaarsetest mugavustest, tundub see eriti ebaõiglane.

Muidugi, 22-rublane ühiselamuuür pole teab mis suur raha. Võiks ju ära maksta. Kuid paljud erakelanikest on perekonnainimesed.

Ülikoolis on loodud rahuldavad tingimused tudengiperedele. Kui aga üks abikaasast ei ole üliõpilane, tuleb suu hüvedest puhtaks pühkida ja ise kuidagi hakkama saada. Tänu meestudengite armeeteenistusse kutsumisele on paljudes üliõpilasperedes naine juba kooli lõpetanud ja väikese lapsega kodus. Mees aga õpib. Sellisel juhul ei ole toetust loota ei ülikoolilt, ei naise töökohalt. Kui nüüd tasuda lisaks erakamaksule veel ühiselamumüür, jääb tudengil enda, naise ja lapse ülalpidamiseks veel kolm kuni kaheksa rubla.

Elu on näidanud, et palja kurtimisega midagi ei saavuta. Tegelikult on ju asi hoopiski põhimõltes. Tore oleks, kui elamise korraldamise tegevust ülikooli juhtkond ka siin märgitult silmas peaks. Samuti peaks tudengite kaitseks välja astuma ametiühingukomitee. Siiani pole see organisatsioon end küll heast küljest näidanud.

Igatahes jääb ootama, et uuemad tuuled ka sellest valdkonnast läbi puhuksid. Kui ma ise seda stuudiumi lõppemise tõttu ära oodata ei jõuagi, siis olgu vähemalt lastel kunagi parem, et nad ei peaks tuleviku üliõpilastena oma elamis-muredele nii palju raha ja energiat raiskama.

VALDEK MIKLI, füüsika IV k.

Korporatsioon «Filiae Patriae» deklaratsioon

1. Meie, korp! FPI liikmed, oleme eestlased ja töötame ikka nendeks jääda.

2. Meie paleks on vaimeselt ja majanduslikult iseseisev ning ise-teadev naine.

3. Meie tahame ikka naiselikeks naisteks jääda, eitame meesnaisi ja sufražiste.

4. Meie nõuame tervet vajmu terves kehas ning kõrget hinge-kultuuri.

5. Meie, korp! FPI liikmed, tahame eurooplased olla mitte ainult sisemiselt, s. o. vaimeselt ja hingeliselt, vaid ka väliselt, s. o. seltskondlikult. Seega näeme naise seltskondlikust kasvatamises tähtsast ülesannet, mille teostamist võimaldab ainult korporatiivne ring.

6. Meie tahame olla aunanised, võidelda kogu jõuga naissoo praeguste pahede vastu.

7. Eitame alkoholiga liialdamist, kuid jätame endale vabaduse kassat teha seltskonna paratamatuid traditsioonilisi tarvidusi.

8. Me ei mõtle kopeerida meeskorporatsioonide kombeid ja pruuke, vaid täiendada ja muudame neid vastavalt naiselike loomusele.

9. Oma tegevuses ei piira me end iganenud seaduste ega komme-

tega, vaid loetume loomulikule mõistusele.

Nende korporatsiooni 14. tegevusaastal (1934) sõnastatud põhimõtete ja ideaalide poole hakkavad püüdma 27. jaanuaril 1989 taas Tartu Ülikooli juurde kinnitatud naiskorporatsiooni «Filiae Patriae» liikmed.

Et see tee väga kerge ei ole, peaks kõigile selge olema. On ju okupatsioonivõim lisaks üliõpilasiorganisatsioonide likvideerimisele 1940. aastal lämmatanud ka normaalsete inimestevahelised suhted ja euroopalikule ühiskonnale oma sed tavad.

Oma panuse Eesti vabanemiseks tahavad valge-puna-rohelisest värvimütsi kandvad kaasvõitlejad anda lipukirja «Eesti tütar, Eesti kodu tugevasti seotud olgu!» täites.

Korp! FPI! Tartus

Lapsed järelmaksuga?!

ÜKSKORD palus inimene, asutuse töötaja, kolm vaba päeva oma ema matuse korraldamiseks. Juhataja muidugi lubas. Üks kolleeg teatas solvunud, et tema ei saanud oma ema matuste puhul neid vabu päevi (ema suri aastaid tagasi tema puhkuse ajal). Hämmastunud juhataja lubas siis temalegi need kolm vaba päeva. Sotsiaalne õiglus seati jalule!

MILLEGIPARAST meenus meie see lugu, kui lugesime meie ülikooli mitte just kõige madalama-palgaliste ja mitte ka eriti tundmatute inimeste peaaegu meeleheitlikku karjet «Nõuame õiglust! Siin avaneb jälle eestlase hea süda, mida «nagu kreissaega löikaks, kui näen, et teisel hästi läheb».

Kallid kolleegid, see kolm tuhat rubla oli mõeldud laste sünni stimuleerimiseks, eesti rahva hääbumisest päästmiseks eeskujuks teistele asutustele, aga mitte sotsiaalse õigluse jaluletoomiseks! Teie nõuate sotsiaalse õigluse nimel ju ainult endale kolme tuhandet rubla! Õigluse silmaspidamisel tuleks maksta kahelapselisele kaks tuhat ja ühelapselisele peredele üks tuhat. Õigluse printsiip nõuab ju toetuste jagamisel kõige ülikoolilt saadu ranget arvestamist — kommunaalkorter (kõigi mugavustega), auto ostuluba (üks osta mustalt turult), lasteaiaaikoht... Arvepidamise maht võib kasvada nii suureks, et ei jäägi enam jagatavat fondi loovaid töötajaid...

LAUSA LÖIKAB kõrva nõue, et ka täiskasvanud lastele tuleb toetust maksta. Meenus professor Venno Lauulu kunagine ütlus, et nendest konservatooriumi üliõpilastest, kes õpiajal ei töötanud, õiget asja ei saagi. Mõeldud oli muidugi erialast tööd, kutseliste tegelemist muusikaga. Ka ülikooli tudeng, kes ikka väga tahab, leiab erialast tööd. Ja kui ei leia, siis võib noormees ka mõne vaguni tühjeendada,

tütarlaps kasvõi valvurina töötada. Noore inimese eneseväarikusele tuleks oma töö kindlasti rohkem kassuks kui see, et ta isa või ema ülikoolilt tema nimel toetust tingib.

MEENUB ühe naiskolleegi, kolme lapse ema nõrdimus, õigemini küll tülgaust, kui ta tuli ülikooli töökollektiivi koosolekult, kus jagati sotsiaalse arengu fondi: «Kus on eesti rahva vaimsus? Eesti rahva ainsa ülikooli kollektiivi koosolekul kakeldi kopikate jagamise ümber, igaüks tahtis endale ja oma sõpradele haarata võimalikult suurt tükk! Arglik ettepanek anda siit midagi ka Eesti Rahva Muuseumile lükati resoluutselt tagasi». Tassuks mõelda nende sõnade üle, austatud kolleegid!

MEIE ÜLIKOOLI strateegiline põhiülesanne on eesti rahva vaimese potentsiaali tõstmine. Arvan, et selleks tuleb maksimaalselt rakendada kõik andekad ja töökad inimesed, kes ülikoolis töötavad, ka naised, emad. Emadele tuleb selleks luua võimalused. Mis oleks, kui sotsiaalse arengu fondi summast telliksime individuaalprojekti ülikooli lasteaiale, kui otsikime ehitaja, ehitaksime selle valmis? Kui maksaksime sellest fondist inimväärset palka meie kollektiivi laste kasvatajatele, kui lasteaia rühmas oleks mitte üle kümne lapse...? Me ei ole juristid, me ei tea öelda, kas bürokraatlikud eeskirjad seda lubavad. Aga «Kirovi» kolhoosil on ju selline lasteaed... Nojah, aga kui see on liiga pikaajaline lugu, oleksid need rublad ju meie jaoks kadunud, kes me praegu seda raha jagame. Mis see siis enam meile korda läheb! Kohe praegu võiksime suurendada klubi atavat summat, ütleme kahekordseks, et arendada meie laste vaimesust huvialaringides. Võiksime anda veidi raha ka ametiühingule selleks, et ülikooli töötajate laste näärpäikid kannataksid võrdlust teiste asutuste

omadega.

KALLID KOLLEEGID, vaadake ringi, millised on meie õppehooned, kus me tudengit õpetame kasvatame. Meenutagem Viivi Luige poolt «Edasi» veergudel hiljuti öeldud lõhutud ustega peldikute kohta. Mis oleks, kui me paneksime välja preemia näiteks kolmele paremale õppehoone komandantile, kolmele paremale töomehele, kümnele paremale koristajale? Ikka sellest samast fondist. Kogu maailm võitleb suitsetamise vastu. Kas me ei paneks välja soliidset preemiat inimestele, kes oskavad korraldada nii, et kasvõi ühes õppehoones oleks tõesti hea ventilatsiooniga suitsetamisruum ja mitte kusagil mujal ei suitsetataks, ei rikutaks mittesuitsetajate tervist ja meeolu? See oleks ehk kõige vajalikum just praegustele ja eriti tulevastele emadele.

LÕPUKS VEEL ÜKS MÕTE.

Kogu selline toetuste süsteem on ju meie ühiskonna nurisunnitajaks, selle tekkepõhjus on elatusmiinimumist väiksemate töötasude olemasolu. Toetus, mitte töö eest saadud raha demoraliseerib inimest. Elanud muidu elamise rõõmu üle, võib inimese hing deformeeruda, ta hakkab ootama järgmist toetust. Kas ei saaks kõigi (või osa) nende toetuste asemel anda hoopis pikaajalist protsendivaba laenu, mida teatud tingimuste täitmisel võib kustutada?

TOETUST (VOI LAENU) vajaksid kindlasti korterisaamise õiguse ülikooli tööle suunatud meie oma lõpetajad, noored spetsialistid, et nende vaimsus ja teaduspotsentsiaal ei kaoks olmemuredes.

PALUME siin vahet liiga emotsionaalses vormis öeldud lugeda ettepanekuteks sotsiaalse arengu fondi jagamiseks.

31. jaan. 1989.

ELGA JA EDUARD TAMM

«Wirumaa walu waibumata weel...»

asjahuivilisi. Mälukaotust seostame laualiselt ulmeromaanide, autoõnnetuste ja vangadusega. Kuid lähemal ja kaugemal ringi vaadates tundub, nagu oleks ka meil tege- mist totaalse unustamisega, mis ei ole aga ulme- ega tuumasõjapõr- tus. Kuid kas siis Eestimaa on lõp- likult vananenud ja läheb hingu- sele? Isegi surnult sündinud riigi- korra puhul peab maa mälu seda enam pingutama, et säiliks midagi uue, parema algeks.

Kodu-uurimine annab kohale mälu. Elades muutume ja muuda- me pidevalt ümbrust, mälu ei saaks muutustest arugi. Et mõista ka edaspäi, kus me oleme ja kuhu suundume, peame ümbritsevat muu- tes säilitama ta nõo, olemuse. See- tõttu ongi kodu-uurimise ülesan- deks paikkonna tunnustamine, säilitamiseks vahetähitsaidki fakte, sest ka need on kordumatud. Alles elu- ja töökohta pisisasjadeni tun- des saame rääkida kodutundest, kultuuripidevusest. Selle kaudu väärtustub koha olemus ja lugu inimestele, kes teda muudavad. Et tänastest üliõpilastest saavad pea- gi spetsialistid, kes samuti oma tööga ümbrust muudavad, inimes- telegi midagi anda püüavad, on väga oluline, et nad oskaksid taas-

tada oma uue koha mälu, teaksid, kuidas ta olemusse süveneda.

Täna järgnema jääva loo lõpe- tuseks näide sellest, kuidas meie pikaajaline ja nüüd Moskvasse edu- tatud ainuparteijuht kannatas tea- tud mäluhäire all. Kodu-uurimise- rekel selgitasime-välja ka Väinöe põlvnemistalu Kanthkulas. See suur ja korralik talu, mille oli ehitanud Karl Väinö isa õemes ja kus tema isagi 1950-ndatest aastatest peale taas elas, oleks kindlasti ette jää- nud (või tulevikuks jääbki) Kabala fosforiidikaevandajatele. Talu kaev- ud olid ammugi kuivaks jäänud. Teatiti rääkida sedagi, et K. Väinö oleval siit mõõdasõidul vaid ühe korra peatunud. Rohkem ei ole teda sealmail nähtud.

(Järgneb)

REIN AHAS

Vastus

Artikliga «Tähja neist üliõpilastest» («TRÜ» nr. 1, 1989) ei tahaks nõus olla.

Oleme kogu aeg huvitatud ol- nud, kuidas üliõpilasi paremini toit- lustada.

TRÜ einelaudade varustamisel kasutatakse toiduaideid, mille mak- sumus ei ületa riiklike jaehindu. Kartulitest me juba kirjutasime. Kui tellime 10 kasti, saame vaid 2–3 kasti. Ainult üldhariduskooli- de vaheaegadel rahuldatakse telli- tud kogus. Kartuli kvaliteedist on samuti igal pool palju kirjutatud. Koorimistehhe ei ole projekteeri-

tud ülikooli sööklate juurde, sest varustamine toimub tsentraliseeri- tult.

Sööklas oleme püüdnud rohkem kasutada tatarit, et menüüs ei oleks iga päev makaronid.

Liha saame fondide alusel. Ka kala saame piiratud sortimendis.

Seni, kui kaup saame fondide alusel, mis meid ei rahulda, oleme sunnitud teatud kaupi kokku ost- ma. Kokkuostetud kaupadest val- mistatud tooted realiseerime ena- masti lahtises jaevõrgus, mitte TRÜ einelaudades.

Juhtumi pärast salatiga (rbl. 4.— kg) palume vabandust. Kokki inst- reerisime veel kord kokkuostetud kaupade kasutamise ja hindade

kalkulatsioonidest kinnipidamise kohta.

VIRVE PÄRN, Uje «Ülikooli» juhataja

Loogika- huvilistele

Dots. Ivar Kull alustas kevad- semestril matemaatilise loogika (kahesemestrilise) kursuse luge- mist. Kuna kursuse ei eelda kuula- jate spetsiaalsete matemaatiliste ega loogiliste teadmiste olemasolu, siis on see põhimõtteliselt jälgitav tudengitele kõikidest teaduskonda- (Järg 4. lk.)

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälkandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 6 (1553)

Reede, 24. veebruar 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

Usaldust!

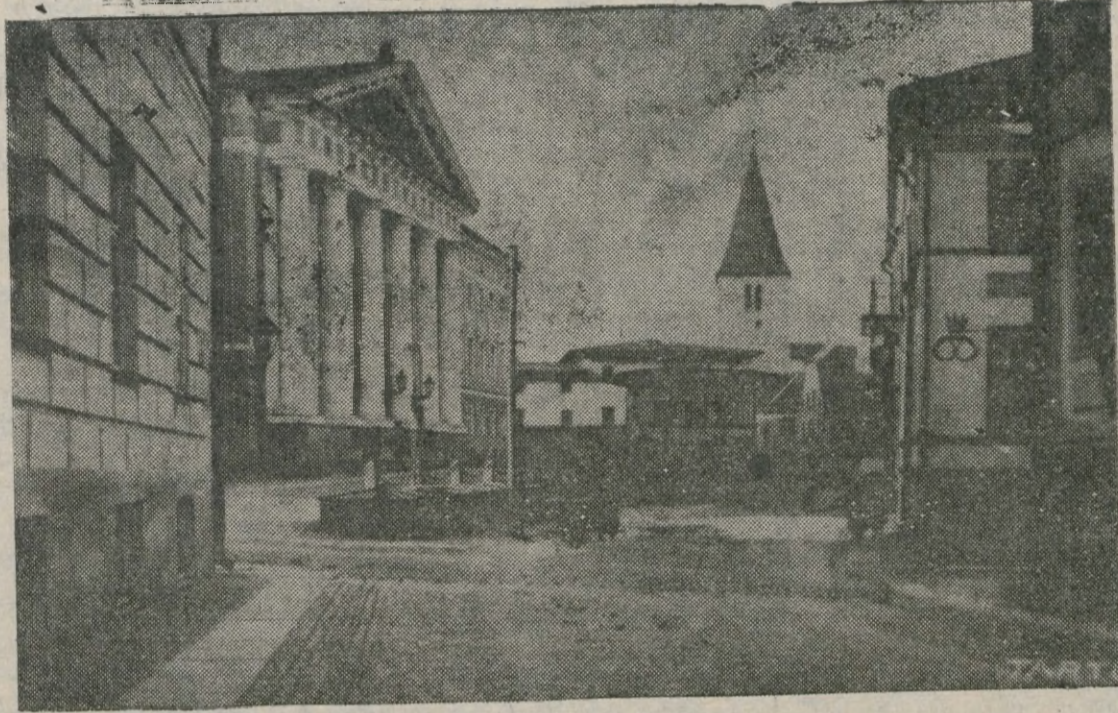
Eelmise teisipäeva õhtupoolikuks oli nõukogu saali kokku kutsutud ülikooli parteiaktiiv. Kohale oli tulnud parteikomitee, parteibüroode, komsomolikomitee liikmeid jt. Parteiomitee sekretär Paul Kenkmann pakkus välja järgmise päevakorra: rektori informatsioon ülikooli tähtsamatest päevaküsimustest ning laiemat tähelepanu tekitanud EÜS-i materjalid «TRÜ-s». Dots. Marju Lauristin tegi ettepaneku laiendada viimast punkti ning üldse ülikoolis. Sellega oldi pärisioonist demokraatiat ja pluralismi vaadelda lähtudes reaalsest situat-

* * *

I. NOPPEID

REKTOR PROF. JÜRI KÄRNERI
INFORMATSIOONIST

● PÕHIKIRJA asjus on rektoril juttu olnud Ministrite Nõukogu esimehe Indrek Toomega. Lähemal kuuldel lubati ülikooli põhimäärus valitsuse istungite päevakorda võtta. Praegu on tekitanud küsimusi ülikooli enda poolt kutsete ja kraadide andmine. Kutset peaks nagnü Liidu Hariduskomiteelt varsti ära langema, sest paar-kolm ametnikku ei jõua sellega toime tulla. Küll oli aga I. Toome esitanud meile küsimuse: miks me ei ole oma põhikirja veel rakenda-ma asunud. Nüüd on kavatsus te-kitada pretsedent ning kaitsa siin doktoritöö matemaatikast.

Täna, 24. veebruaril

50–60 aastat tagasi, selle pildi tegemise aegu oli Eestil oma kolmevärviline rahvuslipp. Täna näevad paljud oma noorusaja mälestustes kuuluvat taas avalikult (lubatuna) lehvimas. On Eesti iseseisvuspäev. Ometi ei ole meil veel selge, mis saab sini-must-valgest lipust (toimetussegi on saanud proteste selle riigilipuks kuulutamise vastu Eesti Muinsuskaitse Seitsilt ja korporatsioon «Ugalalt»). Saagu mis saab, aga täna on ta meil olemas!

Usaldust!

● KONTSEPTSIOONI puudu-mist on ülikooli mõned omad inimesed ette heitnud. Otlejad võiksid mõelda, et ülikooli oma kontsept-sioon ei saa hakata ainult ülalt poolt peale, vaid see peab ka alt-poolt tulema ning selle heaks peab töötama.

Uuendustest.

▲ Opejõudude arvu on võimalik suurendada 3 protsendi võrra teaduspalgafondi arvel.

▲ Loomisel on praktilise eesti keele kateeder, sotsioloogia ka-teeder jt.

▲ Märtsi algul on kavas vastu võtta rahvusteaduste arendamise plaan.

▲ Muudatusi on tulemas ühis-konnateaduste õpetamises (10–15 protsendi piires saab ise otsustada mida ja kuidas õpetada).

● SÖJALISE ÕPETUSE kohta on ajakirjanduses välja öeldud, et alates sellest aastast enam üliõpi-lasi sõjaväkke ei võeta. Samuti ei kutsuta ajateenistusse pärast kõrg-kooli lõpetamist neid lõpetajaid, kes on kõrgkoolis sõjalise õpetuse läbi teinud. Sõjalise laager on edaspidi Kloogal. Tõsi küll, Mosk-vas ei ole allakirjutatud pabereid veel kohale jõudnud.

(Järg 2. lk.)

Mõtleme 13. märtsini

Möödunud aasta lõpul, 16. detsembril meie lehes ilmunud mõtteavaldus, et ülikoolis võiks luua rahva-rinde tugirühmi koondava ühenduse, leidis mitmeid toetajaid. Tänaseks on algatusrühm, milles osalesid Lembit Allikmets, Matt Anso, Andres Ihermann, Jüri Jagomägi, Matti Laan, Ille Palm, Mihkel Pärnoja, Jevgeni Rjazin, Peeter Toomik, Peeter Vihalemm, Mart Viikmaa, Kalev Vilgats jt., formuleerinud loodava ühen-duse programmi ja põhikirja projekti. Palume RR tugirühmel ja kõigil neil, kes on huvitatud RR tegevusest, avaldada oma arvamus nende projektide suhtes kas ülalnimetatud algatusrühma liikmetele või ajalehe toimetusele hiljemalt 13. märtsiks. Selleks ajaks palu-takse tugirühmel valida ka asutamiskonverentsi de-legaadid ja läbi mõelda oma ettepanekud eestseisuse kandidaatide suhtes.

PROJEKT

TARTU ÜLIKOOLI RAHVARINDE ÜHENDUSE (RRÜ) PROGRAMM

Tartu Ülikool on oma arengus jõudnud ajajärku, mil uueneva ühiskonna vajaduste rahuldamine ilma radikaalsete muutusteta ülikooli elukorralduses ei ole võimalik. RRÜ on esile kutsutud vajadusest ühendada erinevate huvide ja arusaamadega inimeste jõupingutused oluliste ümberkorralduste saavutamiseks juba lähemal ajal. Käesolevas programmis toodud eesmär-kide realiseerimine on võimalik vaid ülikooli administ-ratsiooni ning kõigi ühiskondlike organisatsioonide ja liikumiste koostöös. RRÜ võtab endale vastavalt vajadustele ja võimalustele ennekõike algataja ning aktiiv-se osaleja rolli.

RRÜ lähtub oma tegevuses Eestimaa Rahvarinde ja Tartu Rahvarinde põhidokumentidest, taotleb Tartu Üli-kooli uue põhikirja elluviimist.

I. ÜLDISED EESMÄRGID.

1. Saavutada ülikooli autonoomia — õigus iseotsus-tamisele ja iseavastutamisele.
2. Aktiivselt osaleda hariduse väärtustamise rahvus-liku programmi väljatöötamisel ja elluviimisel.
3. Demokratiseerida ülikooli ja tema allasutuste juhtimine. Avalikustada kõigi tasandite juhtide tegevus.
4. Arendada välja ülikoolisisene infolevi süsteem.
5. Töötada välja ja võtta kasutusele kaadri hindamise

ja perspektiivse ettevalmistamise põhimõtted. Aren-dada välja ülikooli töötajate kvalifikatsiooni tõst-mise ja kaadriavaliku süsteemi.

6. Muuta tihedamaks sidemed ülikooli töötajate, üli-õpilaste ja vilistlaste vahel, arendada akadeemilist kultuuri.

II. ÕPPETÖÖ.

1. Taotleda õppetöö üleviimist kursusesüsteemilt aine-süsteemile teaduskondade või erialade kaupa vas-tavalt vajadustele. Luua üliõpilastele võimalused kõigi tulevases erialal vajalike ainetes õppimiseks.
2. Viia eelnevate uuringute alusel ülikoolis sisse mit-meastmeline spetsialistide ettevalmistamine, dife-rentseerida lõpetajatele antavad diplomid (kraa-did).
3. Reorganiseerida sõjaline õpetus ülikoolis. Pidada lubamatuks naiste, samuti ajateenistuse läbiteinute kohustuslikku sõjalist väljaõpet. Kutsealuste anda valida, kas läbida sõjaväeteenistus väljaspool üli-kooli või õppida ohvitseriks.
4. Kaasajastada ühiskonnateaduste õpetamine. Tagada üliõpilastele võimalus õppida tundma kogu kaas-aegse maailma ühiskondliku mõtte arengut. Väl-tida ühiskonnateaduste kujunemist valitseva korra apologetikaks.
5. Reguleerida erialaväliste õppeainete mahtu ja vahekorra. Anda üliõpilastele võimalus õppida üld-kultuurilisest ja maailmavaatelisest seisukohast olu-lisi aineid senisest vastuvõetavamal kujul. Rakenda ülikoolis selline keeleõppe süsteem, mis tag-aks kõrgharidusega inimesele kohase ja tema va-jadustele vastava keeleoskuse.
6. Soodustada üleminekut õppe- ja teadustöö ühen-damisele isiku tasandil. Korraldada põhilikult üm-ber õppe- ja teadustöö vahekord nii töötajate ra-kendamise kui materiaaltehniliste vahendite kasu-tamise valdkonnas.
7. Muuta ülikooli lõpetanute tööerakendamise sūs-teem isikukesksemaks. Minna plaaniliselt tööesuu-namiselt järk-järgult üle töökohta vabale valikule ning/või spetsialistide ettevalmistamise kolme-poolse (ettevõtte, üliõpilane, ülikool) lepingu alusel.

III. TEADUS.

1. Suunata ülikooli teaduslik tegevus eelistatult Eesti huvistääri. Tagada Eesti vajaduste täielikum ra-huldamine teadusharude ja allüksuste laiema ja in-tensiivsema koostöö kaudu.
2. Otsustavalt vähendada teaduse bürokraatlikku juht-imisaparati. Viia teadustöö juhtimine põhiliselt allasutuste tasandile. Töötada välja selline juhtimis-süsteem, mis lähtub õppe- ja teadustöö ühtsuse vajadusest.

IV. SOTSIAALSFAÄR.

1. Viia läbi ametiühingureform, muuta ametiühingud töötajate ja üliõpilaste huvide eest aktiivselt võit-levateks ühinguteks.
2. Põhjalikult analüüsida ülikooli töötajate ja üliõpi-laste töö-, õppimis- ning elamistingimusi, leida probleemidele optimaalsed lahendusteed.
3. Muuta ülikooli õhkkond igas suhtes inimsõbrali-kuks, vastavaks Tartu Ülikooli eetilisele kohustu-sele: kasvatada missioonitundelisi ja teovõimelisi eesti hariliasi ning anda oma panus maailmakul-tuuri.

PROJEKT

TARTU ÜLIKOOLI RRÜ PÕHIKIRI

1. Tartu Ülikooli Rahvarinde Ühendus (edaspidi RRÜ) on ülikoolis tegutsevate RR tugirühmade koondis ja moodustab osa Tartu Rahvarindest.
2. RRÜ eesmärk on RR tugirühmade ühise tegevusega aidata kaasa ülikooli kui rahvusliku kultuuri-keskuse kardinaalsele uuenemisele.
3. RRÜ asutamine, tema juhtorganite moodustamine, programmi ja põhikirja vastuvõtmine ning muut-mine toimub RRÜ konverentsil, mis on RRÜ kõr-geimaks organiks.
4. Konverentside vaheaegadel juhivad RRÜ tegevust volikogu ja eestseisus.
5. RRÜ konverents kutsutakse kokku volikogu või 1/3 tugirühmade algatusel vähemalt kord aastas.
6. Deleagaatide esindusnormi konverentsile määrab volikogu. Asutamiskonverentsil on esindusnormiks 1 deleagaat tugirühma iga 5 liikme kohta.
7. Konverents on hääleõiguslik, kui kohal on 2/3 de-legaatidest.
8. Konverents võtab vastu programmi ja põhikirja ning teeb nendes vajaduse korral muudatusi vä-hemalt 2/3 hääleteenamusega. Muud otsused võe-takse vastu liithääleteenamusega.
9. Kõiki RRÜ tööd puudutavaid põhimõttelisi küsi-musi otsustab konverentside vaheajal volikogu. Volikogu moodustub tugirühmade volinikest. Tu-girühmad, kus on üle 20 liikme, võivad olla esin-datud volikogus kahe volinikuga.
10. Eestseisus valitakse konverentsi poolt 7-liikmeli-sena salajasel hääletamisel üheks aastaks.
11. Eestseisus esindab RRÜ-d ja lahendab RRÜ jooks-va töö küsimusi. Eestseisus on aruandekohustus-lik konverentsi ja volikogu ees.
12. Praktiliseks tööks vajalikud toimekonnad moodus-tab eestseisus.
13. RRÜ töö lõpetamine toimub konverentsi otsusel. Tartu Ülikooli RRÜ algatusrühm

● TARTU NAK-i ERILEHEKÜLG ● Karl Martin Sinijärvi Rõlk maailm

las röökleb kõmmeldus nii valjuhäälselt-mõistusvabalt rõve päil purpurrullist purjakmõtteist purunevad viitsad maailm saab kylge aina uuenevad surmalõved ta tundub kõigile ja alati õud-kuratlikult kitsas

kesk moderntolxset meeltevälist italiano pizzat ilm õhib end kui surmanälgset-verijanust miini ning kuigi loodab kõikjal leida golubaja ptizzat kabuli sõidab mees kes enam sobix viini

jõlm kämmal hõõvab pudelkaelast jälkarget friscot tšympy baarineitu palgeilt alla pudendamas mēike apid sylgad õhe nähes rōlgerõõmsat roosapyxset discot

sa meenutad tummtähisõode kahurkurbi breike kui kiljuvõimedusse väljuvat mõnd vasilet montecristot näed — me hingekõrbes kajab menuette foxe sheike

kõrkjasõode võrkjashuulsel väimutunnil lehehääbe kuut mind hõõvab nagu tõrkjat siiski tõrkjat armuvett me kohinpuude kõhinluude hirmuvaaba tuul õõi naeratus helltardunu kuu põhjatamal suul õõi kalmistute sosinudust kerkio minarett õõi surmalangvel elulehed syndimisepuul õõi koosingli kaelalt tuhka heidet amulett

mis tõde see — ta raske justkui õnnetusetina mul viinaämbrist tarrutamaks kaduvikulku mässimas mu ymber juba kõdunevat lina sel hetkel mil ma uppusin kesk veriudu vina viimast korda nägin lastud hirve pilku ja siiski teadsin laskja polnud mina — ta silmist kukkus väga väga kurbi tilku

Enn Lillemets Haa!

Kui ainult hetkeks leevendust saaks tuua vihm.
Kui kataks lumi,
kustuks ihk.
Nii oleks liht.

Kui ainult tuimund, roid,
et kedagi ei miskit tunne.
Kui unne, unne
sumbuks oid.
Kange piht,
kuid tahe loid:

Suur pettus kõik.
Su tume hõik.

Kui põleb maa mu jalge all
ja läidetud on ohviriiut
mu sisimas,
siis mõned hullud hinged on mu sõbrad —
haa! —
ja nemadki mind aidata ei saa.

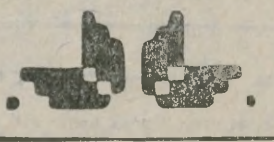
Kaks tulist talda teel on üks.
kui ei värele*

sus jääb
leek vaid
põrm sust järele

ma minna. Olime tihedalt tal järel ja astusime välisuksest sisse. Vanaeit vadistas omaette ja me läksime edasi. Põrkasin vastu plekkvanni; me ei kihistanud ega sosistanud üldsegi. Ta ei saanud kohe tuld põlema ning me seisime tropis uksele ja mõtlesime, kas minna kohe tagasi. Kuid siis läks tuli põlema ja me vaatasime. Suur punane õis oli äsja avanenud, ta oli nii värske, et Ülle punastas ja hakkas hābenema, aga meie vahtisime prisket vart ja kitsaid helerohelisi lehti ja kollaseid tolmukaid. Punane õis kriiskas ja surus end meie ligi. Me vaatasime teda ja valgus oli tal sees ja ta liigutas kergelt oma kroonlehti. «Jah,» ütles Jaan ja neelas sõnu. «Ilus lill.» Vanaeit kõkutas ja silitas hellitavalt üle te-

ravate servade ja mina nägin ja teised vist ka, et ta kriimustas sõrme ja väike punane plisk langes kollaste tolmukate keskele. Lill liigatas ja pöördus vanamuti suunas, aga mina trügisin välja ja istusin õue jõudes lumehange. Oli selge, et Aadu täna ei tule, ja nii me läksimegi Jaani juurde ja istusime seal kõõgis.

1986

Piret Viires Teisipäev

istusime täna Jaani juures kõõgis. Olime tükki aega Aadu õuel hüpanud ja laulnud, aga Aadu ei tulnud koju, ainult väikesed hallid vanaeided lipsasid välisuksest sisse ja välja. Nad vedasid puid. Oli enne istunud nende kelgu peal ja kartsin, et saan riielda, aga vanaeided õnneks ei märganud. Üks naeratas oma lõtvade huultega, kutas meid lähemale ja ütles sosinal, et me tulgu, et ta näitab. Meid oli kuus ja ega me kartnudki, aga vanaeit nägi välja liiga pulstunud ja liiga kirevatest lappidest koos, nii et me kõhklesime ja vahtisime üks-teisele otsa. Aga vanaeit tuli meile täiesti ligi ja haaras Neemel kaskast kinni. Ta tõmbas ja Neeme läks pisut hämmeldunult kaasa, aga me ei saanud tal lasta niisa-

Sven Sildnik natsionaalne unustus

aru — kuis heinamaa
mõistus — sipelgad sisse signud
kargus — dr. j. hurti järgi hüppamine
gailit — valgavate sagajate treener
oldud — enne leiva eessa
leiva eessa — heitimas eessa
esi — lõigatav tükk viljapõllul
ee — lõigatava tüki viljapõllul
ett — lõigatavat tükki viljapõllul
heitima — kokkuma hirmuma
heitima — segaseks minema

patriarhaalne unustus

lang sina abielu kaudu sugulane
lang sina ema meelest minetanu
ema meelest minema pāned parga' elevana
ema valust karjuvana kaljuvana
ema valjusti hāälitsevana hirnuvana
lang sina abielu kaudu sugulane
lang sina huiga hõikuv emme hūlgaja
huig — võrgu kudumise pulk süstik
huiga — võrgut kudumiset pulka süstikut
lang langa — lõng lõnga

ema unustehtud murdoch meelen

Aime Hansen

Nägin unenāgu, kus jumal oli käeviibe
ja teist, kus langev puuleht.
Alles kolmandas ilmus ingel ja küsis:
kuidas saad pärast nū kindlaid tõendeid
veel kahelda?

Armastusluuletus

olen vastus su küsimusele
olen küsimus su vastusele

Jaan Malin Pöördumine I

Siin on Su elule määratud maa.
Siin Sina tead oma püsi.
Siin ilma usuta keegi ei saa.

Siin Sinu sõna on pühendust täis.
Siin sihid täppide täppi.
Siin mõistad muigel, kes mustamas käis.

Siin Sinus käärivad kurbus ja tusk.
Siin Sina iial ei harju.
Siin pole karmimat kokut kui usk.

Zbigniew Herbert

Maa

Selle vana kaardi kaugemas nurgas on maa, kuhu igatsen. See on õunade, aasade, laiskade jõgede, kibeka veini ja armastuse kodumaa. Õnnetuseks on suur ämblik kudunud sinna oma võrgu ja sulgenud kleepja süljega unelmate tõkkepuu.

Nõnda on alati: ingel leekiva mõõgaga, ämblik, südametunnistus.

Poola keelest

Riho Laanemäe

Ülle Kauks!

Juubileum

Oodõt
saie nū kavva
terve kooliaig
et Handol
et Runnelil
ütskōrd
jõuvussi
juubeliaig

Önnō saas suuvi
häiermid pillu
kõigi näten
Nüüd tullgi,
pidu ol aulan
Runnel edimādsen
rean
rahvalõ kummard
Uibo
Lilli lätsiõä
poolõs
juubilar jäi
hindāle kindlas

jārgmises pidus
saa Väints
lõpuni
esihindās

Riho Laanemäe

Erootiline etüüd

IV

Me ühte saime pargis
pingil
veinpime õõ
kuulāike veiklus silmis
vahtraleht kastanimuna
higised kaenlaalused

XIX

Sina vihml park
üks ammumõõdunud päev
palju aastaid tagasi
sigaret nūpsab huuli soe
pisar olen mis voolab
viivuks nabasse uurdudes
nibult janukuristikku
õõ suur hämar
ürgroomaja
skelett

māletad tüdruk seda päeva
ja õõd
pole iial olnud

Ilmar Särg

Tähed

Õõ siniseid siroilaudu
hoian pahklike käte vahel.
Tuleb minusse sõrmede kaudu
tähekiirguse haavata vahel.

Lābi aastakümnete halli,
astub teadmīne ülespoole.
Lābi linnutee õhkõrna salli
järgneb laulule laul, lugu loole.

Sulev Kübarsepp

Pea kohal laotuses kiljub
maa poole laskuv kull
āngistavalt ja hilju
tunnid on tulekul

must ja valge on risti
sinise lootuse all
ikka ja jälle Risti
lūiakse Jumala Tall

pūua nüüd iseend pūua
petetud piinatud hell
sina ei tea millal hūaab
ülessetõusmise kell

Kas nüüd saab selgeks?

TRU TÖÖKOLLEKTIIVI KONVERENTS JÄTKAB TÖÖD AULAS ESMASPÄEVAL, 27. VEEBRIARIL KL. 15. KOIGI DELEGAATIDE KOHALOLEK VÄGA VAJALIK.

13. veebruaril aulas toimunud töökollektiivi konverentsi teostas, et enne konkreetse otsuse langetamist TRU 1989. aasta fondide jaotuse osas on otstarbekas veel kord laiemalt tutvustada ülikooli majandusliku stimuleerimise fondide struktuuri ja moodustumise põhimõtteid.

* Teaduslik-tehniline ja sotsiaalne arengu fond (TSAF).

1.1. Materiaalse baasi arengu fond (MBF).

1.2. Sotsiaalse arengu fond (SAF).

2. Materiaalse ergutamise fond (MEF).

I poolaastal moodustub TSAF tervikuna lepinguliste tööde kasumist (planeeritud — 20% lepingu mahust). Lisaks ülaõudule, (MBF ja SAF) suunatakse siit vahendeid ka vabariigi hariduskomitee TSAF-i. Ülikooli MEF-i suunatakse lepinguliste ja riigieelarveliste teadustööde palgafondilt 6%-ga arvestatud preemiasummad.

II poolaastast alates läheb TRU teadus üle uutele majandamistingimustele ning kõikide fondide allikaks saab lepingute kasum (pärast vastavate eraldiste tegemist riigieelarvesse ning ENSV Hariduskomitee, kokku ca 15% kasumist). Riigieelarveliselt teaduselt läheb vaid 6% palgafondilt otse ülikooli MEF-i.

Töökollektiivi konverentsi poolt valitud töögrupp koosneb L. Allikmets, A. Heinaru, H. Humal, H. Kabur, E. Kergandberg, R. Kinkar, T. Kollo, S. Litvak, A. Luts, K. Meiesaar, N. Mody, I. Orgo, T. Paris, R. Pullerits, M. Raamets, R. Raid, T. Sikkut, Agu Tamm, Eduard Tamm, Elga Tamm ja T. Tenno arutas 16. veebruaril fondide jaotust ja teeb konverentsile järgmise ettepaneku: kehtestada ülikooli majandusliku stimuleerimise fondide jaotamisel järgmised proportsioonid: (absoluutarvud esialgse kalkulatsiooni alusel, tuh. rbl.)

I poolaastal: kasumist (TSAF)

6% palgafondilt

II poolaastal: TRU kasumist

MBF — 55% (247,5)

MEF — 35% (187,5)

SAF — 35% (157,5)

TSAF — 65% (279,8), sellest

Hariduskomitee — 10% (45,0)

MBF — 55% (153,9)

MEF — (93,3)

SAF — 45% (125,9)

MEF-i (1989. a. 280,8 tuh. rbl.) jaotusprintsipiendana aktsepteeriti

3. veebruari ülikooli lehes avaldatu.

MBF-i (1989. a. 401,4 tuh. rbl.) jaotus tehti ülesandeks välja töötada TO nõukogul ning esitada töögrupile enne konverentsi töö jätku.

Sotsiaalse arengu fondi (SAF) (1989. a. plaaniline läekumine 283,440 tuh. rbl. ja 1988. a. reserv 283,850 tuh. rbl.) kasutamiseks tehti järgmine ettepanek:

1. Kooperatiivse ja individuaalse elamuehituse toetamiseks 150,000
2. Lastetoetusteks, sellest 125,000
  - a) 3. ja enama lapse sünniks à 3000.—, kokku 90,000
  - b) 4- ja enamalapseliste peredele à 1000.— (lapsel kuni 16. ja stacionaarselt õppijad 18. eluaastani; toetus ei saa need, kes on saanud 3000.—) 30,000
  - c) invaliidsete laste toetuseks à 500.— 3,000
  - d) lasteaiakohtade kompensatsiooniks 2,000
3. Mittetöötavate pensionäridele, kelle pension on alla 100.— ja kes on ülikoolis töötanud 25 aastat — kuni 20 rbl. kuus arvestusega, et pension ja toetus kokku ei ületa 100.— rbl. kuus 25,000
4. TRU-s invaliidistunutele töövõimetutele à 1000.— 2,000
5. TRU klubile taidluskollektiivide sõitudeks 20,000
6. Rahvaspordi arendamiseks ÜSKile 8,000
7. TRU Rahvarindeühendusele 15,000
8. Rektori fondile 10,000
9. Riikliku elamispinna osamaksuks 48,000
10. Täitjatele 10% 74,19
11. %-ta pangalaenu andmise fond (kellele, milleks ja millistel tingimustel täpsustatakse juhendiga) ja reserv 96,16

TRU majandusliku stimuleerimise fondide jaotamise töögrupp

Oleüldise vaesuse juures

(Vastuseks J. Kirsile ning Elga ja Eduard Tammele, vt. «TRU» 3. ja 17. veebr. 1989)

Et asi oleks selgem, alustan nappide andmetega enda kohta. Pere-konnas 3 last, sissetulek 60 rbl. kuus perekonnaliikme kohta (riikliku toetuse saamiseks liiga rikkad!), mugavustega kommunaalkorterit pole, autoostuluba ülikoolist saadud ei ole, küll aga ülikooli kaudu lasteaikoha ühe lapse jaoks, kahel korral olen saanud ametiühingult toetust à 20 rubla.

Olen üks nendest, kes eelmisel töökollektiivi koosolekul (1988. a.) püüdis «välja kaubelda portsu raha». Kuna tookordsed arutlused olid valdavalt «toetusuunalised» (nagu ka üks teine 3 lapse ema tülga-tusega!) on meenutanud küll individuaalhitajatele, küll kooperatiivkorterite valdajatele, küll perekonna kasvu planeerijatele ning ise-gi aianduskooperatiivile, siis tegin omalt poolt ettepaneku veidi toetada ka neid peresid, kus juba on 3 või enam last. Oma väikesse sisse-tuleku juures pole me õppinud tuhandetega arvestama, oleksin tund-nud («muidusaamise») rõõmu ka 50 rubla üle (saaks poistele talve-saapadkil), aga seda ei peetud siiski võimalikuks, sest meesuguseid olla ülikoolis üle 150. Ega's midagi, elasime enne ära, elame edasi. Nüüd selgus, et mu mõõdundaastasele mõttele leidis siiski hääleka-maidki toetajaid. Kahjuks ei olnud need toetajad aga «mitte just kõi-ge madalamapalgelised ja mitte ka eriti tundmatud» ja seepärast tõm-bas nende arvamusalaldus endale veelgi häälekama rünnaku. 13. veeb-ruari koosolekul vaidlus jätkus. Lõppotsusteni ei jõutudki. Miks?

KEELEHUUVILISED!

KREEKA KEEL edasijõudnuile on kolmapäeviti kl. 17 ja LADINA KEEL edasijõudnuile kolmapäeviti kl. 18.15 (loeme Dionysius Fabri-ciuise «Liivimaa kroonikast»). Koh-tume kella all.

JAA N UNT

UJUMA!

Vetelpäästeosakonna üliõpilaste ujumistunnid toimuvad «Dünamo» ujulas igal esmaspäeval ja kolma-päeval kl. 20 ja ujumishuvilistele samadel päevadel kl. 20.30.

Üliõpilastelt kogutud liikmemaks-ju (à 30 kop.) võetakse vastu ja ujula pääsmeid antakse välja (üks-nes kursuse aktivisti vahendusel) igal esmaspäeval ja kolmapäeval kl. 15—17 V. Kingissepa 19 ruu-mis 206. Täiendav informatsioon telefonil 3 52 47.

VPO TRU komitee

MÄNGUHUUVILISED!

Jälle õpime rahvalikke laulu- ja tantsumänge neljapäeval, 2. märts-il kl. 20 peahoones J. V. Veski nim. auditoriumis. Ootame kõiki huvilisi, teretulnud on ka noorme-hed.

OET mängujuhtide ring

RSR!

Tuleme kokku teisipäeval, 28. veebruaril kl. 18.15 raamatukogu aud. 321. Teemaks «Kriis sotsia-lismimaailmas». Arutleme põhjali-kumalt Ungaris ja Tšehhoslovak-kias toimuva üle. Kõik huvilised on oodatud.

Wirumaa...

(Algus 2. lk.)

geoloogide puurimistöödega. Ka allikate põhivaenlasteks peeti maaparandajaid. Vee kvaliteedi langemist mainiti pooltes majapi-damistes.

Tähtsal kohal oli ka sõnniku-probleem — põllule ei jätku, lau-tade juures liguneb palju. Majan-ditele heideti ette ebatervet maa-viljelussüsteemi ja vorsti- ning kommitvabrikute keskkonnoahtlik-kust.

Tudu metsapunkti peeti ümbrus-konnas lisaks metsalaastaja kuul-susele ka ohtlikuks migratsiooni-pumbaks.

Keegi küsitletuist ei unustanud, et nad elavad fosforiid-i-maal. Määratlused olid erine-vad, kuid mõte üks: kui tuleb Ka-bala kaevandus, on selle maanur-gaga kõik läbi. Elada on juba praegu keeruline — pidev veemu-re.

Et kaevandamisplaanidest pole sugugi loobutud, siis oli ka selle uurimisetke üks eesmärk aidata töestada, et seda maad ei saa hä-vitada, sest ka sin elavad ja töö-tavad inimesed, kes andes parima-telt põllumaadelt toitu teistele, ta-havad rahu. Ei tahaks, et meie ko-gutud materjale kasutataks kuna-gi mälu pildi taastamiseks kaevan-duseelsest Pandiverest.

REIN AHAS

Toimetaja VARJE SOOTAK

Esindusorkester äärelinna keldris

TRU NOORUSE TN. 7 ÜHISELAMU NR. 9 NOUKOGU OTSUS

ÜHISELAMU SPORDISAALI KASUTAMISE JA TRU PUHKILLIORKESTRI HARJUTUSRUUMI KOHTA.

Juunis 1988 andis ühiselamu komandant TRU haldusprorektori korraldusel üheks kuuks (kuni laulupeoni «Gaudeamus») TRU puhkpilli-orkestri käsutusse Nooruse tn. 7 ühiselamu keldrikorruusel asuva spor-disaali. TRU puhkpilliorkester ei ole seda vabastanud tänaseni. Spor-disaali, õigemini spordituba, on neile laoks ja harjutusruumiks. Läh-tudes sellest, et

1) ühiselamu elab arvukalt spordimeditsiini üliõpilasi ning teisi spordiga tegelevaid ja tegelda soovivaid üliõpilasi, kes pingelise õppe-töö ajal vajavad elukohalähedast treeningukohta;

2) ühiselamuruume on mõttekas kasutada vastavalt algele otstar-bele, pidades kõnealusel juhul eriti silmas asjaolu, et spordisaalis har-jutav orkester tugevasti häirib pea kohal elavaid väikeste lastega üli-õpilasperekondi;

3) ühiselamu spordisaal, iseenesest madal ja mõnikord niskevõitu, mitte eriti avar keldrikorruuse ruum, ilmselt ei ole väärikaks asukohaks aastakümnete vanusele puhkpilliorkestrile, kes sageli ilmestab üleüli-koollisi ja ülelinalisi üritusi ja võtab olulisel määral osa kogu üli-kooli akadeemilise vaimuse hoidmisest,

ühiselanunõukogu otsustab:

1) teatada TRU puhkpilliorkestrile vajadusest vabastada ühiselamu spordisaal 13. märtsiks 1989;

2) alates esmaspäevast, 13. märtsist alustada ühiselamu spordisaali ettevalmistusi ruumi sihtotstarbeliseks kasutamiseks (vastutab V. Herodes);

3) avada spordisaal 20. märtsil (vastutab V. Herodes);

4) paigutada TRU puhkpilliorkestri vara vajaduse korral alates 13. märtsist teise keldrikorruusel asuvasse küttega lukustatavasse ruumi mitte kauemaks kui üheks nädalaks (vastutab N. Liivak);

5) pöörduda TRU rektori, TRU haldusprorektori, TRU klubi direktori poole taotlusega nimetatud tähtjaks, 13. märtsiks, eraldada TRU puhkpilliorkestrile väärikalt ruumid harjutamiseks ja inventari hoid-miseks;

6) saata käesolev otsus TRU rektorile, TRU haldusproktorile, TRU arstiteaduskonna dekaanile, TRU klubi direktorile, TRU puhkpilli-orkestri peadirigendile, TRU ühiselamu nr. 9 komandandile ja avalda-miseks ülikooli ajalehes. Nii ehk pälvib ülikooli esindusorkester üli-kooli juhtametnike tähelepanu.

Ühiselanunõukogu esimees N. Liivak, ühis-elanunõukogu liikmed M. Mirme, E. Sova, V. Herodes, A. Vuks, A. Tamm, O. Poola-mets, T. Pöld, L. Morgen, M. Eichelman, A. Meimer, E. Demant, T. Rõskova, M. Oluk, J. Pärna, M. Lorenz, K. Pruunlepp, arstiteaduskonna pressisekretär T. Peets.

Oleüldise vaesuse juures

Tundub, et ei koosoleku ettevalmistatud projektide koostajail ega loomulikult siis ka kokkutulnud delegaatidel olnud selget ettekujutus sellest, milleks seda fondi just kõige õigem kasutada oleks. Ole-liia seda raha ju tõesti ei ole. (Eelmisel aastal rõhutasid koosoleku läbiviijad korduvalt, et tähtsaim on stimuleerida meie rahva järel-kasvu. Sellele vastavalt tehti siis ka otsused.) Olen täiesti nõus nende esinejatega, kes arvasid, et meie üleüldise vaesuse juures oleks vaja sellest fondist leida vahendeid ülikooli õppe- ja tööruumide korda-seadmiseks, noorte spetsialistide ja aspirantide elamistingimuste pa-randamiseks, ülikoolile ajakohase lasteaia ehitamiseks jne. See oleks tõesti fondi sihipärane kasutamine. Samas aga arvan, et nii mõnegi väärt plaani teostamiseks jäävad need rublad üksi siiski abituks. (Ei jätku ehitusvõimsusi jne.) Seega tuleks küll vaadata kaugemale, kuid jääda reaalsuse piiridesse. Täiesti tarbetuna tundub mulle aga Elga ja Eduard Tamme mure sellepärast, et meie laste näärpikid ei kannata võrdlust teiste asutuste laste omadega. Oma laste suust pole ma küll kordagi kuulnud kurtmist selle üle, et näärivana kehva paki on too-nud. Hoopiski tähtsam on olnud oodatud tore pidu, salmiütlemisrõõm ja pisikesed üllatused. Kommihindade võrdlemine «meie» ja «nende» pakkides on mämmade-papade asi ning ei anna just tunnistust võrd-lejate eriti kõrgest vaimusest, mille puudumist artiklis «Lapsed jälrel-maksuga» fondi jagajatele ette heidetakse.

Nõustuda ei saa ma ka artikli autorite seisukohaga toetuste suhtes. Meie senise informeerituse alusel võisime ju ehk tõesti (nagu nemad-ki) arvata, et toetused iseenesest on meie ühiskonna nurisünnitiseks, sest neist räägiti seni ju ainult seoses sotsialismimaadega. Viimasel ajal on siiski saanud teatavaks, et tegemist on samavõrd «kapitalis-mi pahega», mis on eriti levinud Rootsis (vt. «Aja Puls» nr-d 2, 3 1989), kus lisaks tavalisele lasteaerahale makstakse lisatoetust pere-dele, kus on rohkem kui 3 last (sealhulgas 16—20 aastased õppurid), samuti abiraha korteri või oma maja eest tasumiseks jne. Leian, et ausalt saadud toetus deformeerib igal juhul saaja hinge vähem kui kõveral teel «joonistatud» palgalisid (olgem ausad, eks tuleb ju se-dagi ette, ja mitte ainult «mujal»).

Ja veel ühest mõttest, mis jäi südamele. Tuleks ka selgeks teha, kes siis on öieti volitatud selle fondi saatus otsustama. Selge on see, et vahendid laekuvad tänu lepingutele. Võib-olla poleks siis üld-segi vaja ajada kokku aulatäit rahvast, kellele korduvalt meelde tule-tatakse, et «kes ise pole ühtegi lepingut teinud, sellel pole ka õigust suud lahti teha». Ehk oleks õigem jättagi siis kõik lepingutegijate otsustada ja kuulutada välja süsteem — kellel suuremad lepingud, selle sõna ka rohkem maksab? Kui aga otsustatakse asi lahendada kõigi allüksuste osavõtul, siis peaksid kõik delegaadid olema võrdsed ja kõik ettepanekud tuleks kuulata ära eelarvamuse ja üleoleva suhtumiseta lepingutegijate poolt.

ANNE AROLD,
saksa filologia kateedrist

TARTU RIIKLIK ÜLİKOOLOOL

Nr. 7 (1553)

Reede, 3. märts 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

Üliõpilaste rahvuslik koosseis

Tartu ülikool on eeskätt eesti rahvuslik ülikool, liitagi ainukene sellelaadne kogu maailmas. Selle tõttu on eestlaste domineerimine tema üliõpilaskonnas endastmõistetav. Selle aasta 1. jaanuaril moodustasid eestlased 83,2 protsenti statsionaarsete üliõpilaste arvust. Siinkohal ei saa jätta märkimata, et eestlastest üliõpilaste suhtarv Tartu ülikoolis on peaaegu kogu sõjajärgsel perioodil püsinud 80–89 protsendi piires, nii nagu ta oli olnud ka enne 1940. aastat Eesti Vabariigi ajal.

Teaduskonniti on eestlaste osakaal üliõpilaskonnas erinev, ulatuses 74,5 protsendist arstiteaduskonnas 99,6 protsendini bioloogia-geograafiateaduskonnas. Määravaks asjaoluks üliõpilaste rahvusliku koosseisu kujunemisel on õppekeel. Ainult eesti õppekeelele teaduskonnad on samahästi kui üherahvuslised. Eestlaste kõrval õpib seal vaid üksikuid eesti keelt valdavaid muulasi. Seevastu teaduskonnad, kus õppetöö toimub nii eesti kui ka vene keeles, on paljurahvuslised. Mõistagi paistab

üliõpilaste internatsionaalne koosseis silma just vene õppekeelele osakondades ja rühmades.

Need osakonnad ja rühmad olid algselt ette nähtud Eestis elavatele venelastele, ukrainlastele, valgevenelastele ja muudele mitte-eestlastele, kelle keelepruugiks vene keel. Vaba konkurss avas uksed aga ka teistest liiduvabariikidest pärit noortele. Koos mujalt tulnute arvu suurenemisega kasvas aastast aastasse üliõpilaskonnas esindatud rahvuste arv. Praegu õpib Tartu ülikoolis statsionaarselt 34 rahvusest üliõpilasi. Kes nad on ja kui palju neid on, sellest annab ülevaate juuresolev tabel.

Rahvused	Üliõpilaste arv	
	1. jaan. 1988	1. jaan. 1989
Abhaasid	3	5
Armeenlased	30	31
Aserbaidžaanlased	6	5
Dargiinid	—	1
Eestlased	4470	4603
Grusiinlased	41	42
Jakuudid	2	2
Juudid	53	45

Kasahhid	2	3
Kirgiisid	1	—
Komid	2	1
Korealased	3	2
Kreeklasted	3	5
Lakid	—	1
Leedulased	54	48
Lätlasted	31	34
Moldaavlased	2	2
Mordvalased	—	1
Norralased	1	1
Osseedid	1	1
Poolakad	7	7
Rootslased	1	1
Sakslased	3	4
Serblased	1	1
Slovakid	1	1
Soomlased	30	30
Tadžikid	1	2
Tatarlased	6	5
Tšuvašid	1	1
Turkmeenid	3	2
Udmurdid	1	1
Ukrainlased	64	69
Ungarlased	5	4
Valgevenelased	18	14
Venelased	566	559
Kokku	5413	5534

ALLAN LIIM

Eesti Akadeemiline Pedagoogika Selts jätkab tegevust

20. jaanuaril toimus ülikooli peahoones Eesti Akadeemilise Pedagoogika Seltsi üldkoosolek. Seekord ei olnud tegemist uue seltsi asutamisega, vaid aastatel 1930–1940 Tartu Ülikooli juures tegutsenud Akadeemilise Pedagoogika Seltsi taastamisega. Taastamisidee pärineb meie eakaimalt pedagoogikateadlaselt dotsent Aleksander Elangolt, kes oli ka Eesti Vabariigi aegse seltsi üks asutajaliikmeid.

EAPSi põhieesmärgiks on pedagoogilise uurimise edendamine ja koordineerimine Eestis. Seltsi liikmeskond koosneb tegev-, kirjavahetaja-, au- ja toetaja-liikmetest. Tegevliikmeiks võivad olla kõrgharidusega isikud, kelle põhiametiks on pedagoogiline uurimistöö, pedagoogika või metoodika õpetamine.

Vajadus EAPSi tegevliikme staatuse niivõrd rangeks määratlemiseks tuleneb tahtmatusest dubleerida ning häirida õpetajaid-uurijaid ühendava Ühiskondliku Pedagoogika Uurimise Instituudi tegevust.

Kirjavahetajaliikmeteks valib üldkoosolek isikud, kes teevad seltsiga aktiivset koostööd, kuid ei saa olla seltsi tegevliikmed kutse-spetsiifika tõttu.

Auliikmeiks võidakse valida isikud, kellel on erilisi teeneid pedagoogikateaduse arendamisel või seltsi tegevusele kaasaaitamisel.

Toetaja-liikmeiks (ka kollektiivseiks) saavad isikud, kes abistavad seltsi materiaalselt.

20. jaanuaril toimunud üldkoosoleku päevakorra põhiküsimusena arutati pedagoogikateaduse hetkeolukorra ja arenguperspektiivi seoses toimuva koolireformiga Eestis. Elavale arutelule järgnesid seltsi tööplaani kinnitamine, põhikirja uue redaktsiooni vastuvõtmine ning EAPSi juhatuse valimine. Koosolekul kinnitatud tööplaani nõuab pedagoogilise kirjanduse ja artiklite retsenseerimist, sammude astumist pedagoogiliste aastapremiate sisseaadmiseks, aktuaalsete pedagoogiliste probleemide arutamist, silmapaistvate eesti pedagoogide (P. Põld, H. Taba, P. Koort, J. Tork jt.) pedagoogilise pärandi uurimist ja tutvustamist, pedagoogilise aastaraamatu väljaandmist jne.

EAPSi juhatuse esimeheks valiti A. Elango, liikmeiks M. Arvisto, V. Haamer, J. Kõrgesaar, E. Noor, J. Orn, I. Unt. Vastavalt põhikirja

jale on EAPSi osakonnad Tartus ja Tallinnas. Kumbki neist määrab oma kodukorra, koostab tööplaani ja valib juhatuse — büroo. Praeguse seisuga on EAPSi ühinenud umbes 80 pedagoogikateadlast.

Tartu osakond on siiani läbi viinud mitu üritust. Nii korraldati m.a 5. detsembril eestikeelse Tartu Ülikooli organiseerija, pedagoogikateadlase P. Põllu mälestusõhtu. On tehtud algust teoreetiliste seminaridega. Nendel on arutatud Rooma klubi pedagoogilist programmi (ettekannet dotsent P. Kreitzbergilt) ja andekate laste õpetamise käsitust Lääne pedagoogikas (ettekannet V. Lullalt). Järgmise üritusena toimub 18. veebruari «Nõukogude Opetajas» avaldatud õppeplaanide projektide analüüs ja hindamine.

EAPSi Tartu osakonna lahtine koosolek õppeplaanide projektide arutamiseks toimub 6. märtsil algusega kell 17 TU peahoone aulatooriumis 139.

EAPSi Tartu osakonna büroo esimees EDGAR KRULL

Asutatud EÜS „Veljesto“ Taastav Kogu

EÜS «Veljesto» sünnist möödus 24. veebruaril 69 aastat. Sel päeval palus Tartu Ülikooli juures tegutsev EÜS «Logos» veljestolased endale külla. Veljestolastest osalesid Aino Koemets, Klara Korjus (Vasser), Gerda Laugaste, Aino Undla-Põldmäe, Paul Ariste, Eduard Laugaste, Iko Maran, Paul Sarv, Voldemar Vaga.

EÜS «Logos» tutvustas veljestolastele oma tegevust, korraldust ja liikmeskonda. Selts ühendab endas

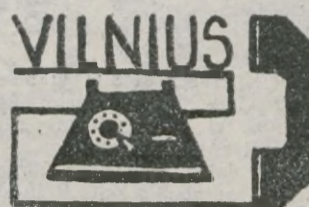
peamiselt humanitaarintelligentsi, mis küll ei tähenda, et loodus- ja täppisteadusliku mõtteviisi kandjad eemale tõugatakse. Selts on loodud ja korraldatud EÜS «Veljesto» eeskujul ning täidab praeguses üliõpilaskonnas kohta, mida kunagises üliõpilaskonnas täitis «Veljesto».

Veljestolased arutlesid, milliseks peaks kujunema praegune üliõpilaskond, mida võtta kaasa 1940. aasta eelsest kogemusest, mida

teha teistmoodi, milline koht teiste üliõpilasseltside seas peaks olema taastataval EÜS «Veljestol». EÜS «Veljesto» taastamiseks vajaliku organiseerimistöö usaldasid veljestolased EÜS «Logosele», olles ise kaastegevad nõuandjatena.

Veljestolastel, nende sugulastel ja «Veljesto» aatekaaslastel palume kontakti võtta aadressil: EÜS «Logos», Tartu Ülikool, eesti keele kateeder, Ülikooli 18, 202400 Tartu.

AAVO KOKK

8 + 012 + 2
61 + 11 + 79

Sellel numbril saab kätte Vilniuse Ülikooli ajalehe toimetuse. Saab kätte siis, kui leiame peahoones kambri, kust ka kaugemale kui Tartusse helistada saame. Aga mis siin ikka hädaldada, praegu näitaks pole EPA ajalehel üldse oma telefoni.

Enne kui VO lehe toimetajalt ALGIS LIPSTASEL kuuldut lugeda pakume, pisut suhetest teiste kõrgkooli-lehtedega.

Kaheksakümnendate aastate algul hakkasime pressiklubiga reisima. Talvevaheajal otsisime üles tudengilehe toimetused Vilniuses, Kiievis, Minskis, Leningradis... Aastad läksid, ülikooli tulid uued tudengid ning hakkasime jälle Vilniusest päle. Sealset toimetusega on tekkinud eriti head sidemed, kuigi meie kiire elu ja napp leheruum pole neist suhetest suurt «TRÜ» lugejale teada andnud. Meie telefoniintervjuu vastused on juba ilmunud VO lehes, mis kannab nüüd uut nime «Universitas Vilnensis». Üliõpilasest korrespondent Audrius Siaurusevičius oli Tartus ka celmisel reedel ning jõudis kinni püüda Marju Lauris-tini.

Nii. Millest rääkis siis VO lehe toimetaja telefonis kolmapäeval? Et hääl oli aparaadis kaunis vaikne ja vahepeal kadus hoopis ära, siis ei sõanda me kõnet intervjuuna edasi anda, vaid mõned mõttejupid.

● Ebameeldiva tunde jättis Leedu KP pleenum, kus tehti kõvasti kriitikat «Sajudise» ja ajakirjanduse kohta. Sõnavõttud olnud stagna-hõngulised. Rahvarinde tugigruppe ei soovitud moodustada riigiasu-tustes, parteiparaadis jm. Soovitati lõpetada endiste parteijuhitide kritiseerimine, samuti omaaegse iseseisva Leedu ülistamine. Kriitikat jagunud ka uutele väikestele väljaannetele (infolehed jm.).

Pleenum on tekitanud rahva hulgas palju küsimusi. Igatahes VO lehe toimetuse on kokku leppinud Leedumaa parteijuhiga 40-minutilise intervjuu asjus. Kui nende ajaleht siia jõuab, püüame üht-teist huvitavalt tõlkida.

● Algis kõneles ka mitmetest kaadrimuudatustest. Uueks ideoloogia-sekretäriks oli määratud mees, kes oli varem vabariigi komsomoli keskkomitee esimene sekretär, siis töötas kolm aastat NLKP Keskkomitees ja nüüd veidi aega LKP Keskkomitees.

Välja on vahetatud televisiooni ja raadio juhtkond, kellega ka leedulased eriti rahul ei olnud. Tehti lõpp paarile perestroikateemalisele teravale saatele, sealhulgas otsesaatele valitsuse liikmetega. Põhju-seks: rohkem on vaja saateid saadikukandidaatidest. Leedu saab varsti ka uue kultuuriministri, uus mees on peaprokuröri ametikohal.

● Teisipäeval ilmus Leedu pressis konstitutsiooni projekt. Selles on kirjas, et vesi, maa jm. kuulugu Leedule. Riigi tähtsaid küsimusi peab saama otsustada referendumiga. Projektis on kirjas ka KP juhtiv osa ning Leedu kuulumine Nõukogude Liidu koosseisu. Arutelu seisab alles ees. Ülemnõukogule tahetakse see esitada juulis.

● Et Leedumaal on häält tõstnud poolakad, on siingi kuulda olnud. Nad nõudvat endale autonoomset oblastit.

Nõnda palju Leedumaa uudiseid. Järgmisel korral sellest, kuidas elab Vilniuse tudeng.

hinc itur ad astra

universitas vilnensis

Vilnius Universiteto savaitraštis

Õiendus

24. veebruari lehes avaldatud artiklis «Kas nüüd saab selgeks?» on teksti paigutamiseks tehtud segadusseajav trükkiviga. Oige on:

I poolaastal: kasumist (TSAF)	II poolaastal: TRÜ kasumist
MBF — 55% (247,5)	MEF — 35% (187,5)
SAF — 35% (157,5)	TSAF — 65% (279,8)
Hariduskomitee — 10% (45,0)	sellest
6% palgafondilt	MBF — 55% (153,9)
MEF — (93,3)	SAF — 45% (125,9)

TRÜ majandusliku stimuleerimise fondide jaotamise töögrupi nimel R. KINKAR

24. veebruaril kell 15

ÜLIÖPILASORGANISAT- SIOONIDE AKTUSELT PROFESSOR SULEV VAHTRE (EÜS):

... Loodame, et just üliõpilasorganisaatsioonide taastamine ja loomine sellisel kujul, nagu see nüüd on alanud, aitab viia kogu meie akadeemilist peret uuele tasemele. Et aitab liita ja edasi viia Eesti üliõpilaskonda. Kõigi nende ideelised alused on ühesugused: eestlaskond, haritud, vaba ja loov isikus...

Stud. hist. ANU JARS (ENÜS):

... 1918. aastal sulgesid Eesti aatilisemad üliõpilased oma organisatsioonide ukse teadmata ajaks. Meesüliõpilased haarasid relvad. ENÜSi vilistlaste seas oli arste, kaasvõitlejate seas arstiteaduskonna üliõpilasi, kes asusid haavatuid abistama... Eesti Vabariik jäi niisama nooreks, kui oleme meie praegu. Kui ka täna mõistlikult kaalutlevad inimesed Eestis ei usu

iseolemise võimalusse, siis meil peab jätkuma seda usku enestele ja teistele. Kandkem kokku palke ja kive, et kerkiks üles suur hoone, kuhu mahuksid kõik, kus kõigil oleks soe ja valge...

Stud. biol. ROBERT POMITSOV (korp! «UGALA»):

... Võib-olla juba selleks kevadeks või sügiseks saab meil olema tõhus üliõpilasedustus. See kevad tuleb teisiti, ta puhub puhtaks läppunud nurgatagused. Kui üks kevad tõi meile rahvastunde taaspühkemise, siis see toob Emajõe Ateenasse uusi värvimütse...

PROFESSOR OLEV HENNO:

... Me ei ole saanud anda üliõpilastele eetilist ja esteetilist kasvatust. Loodan, et just üliõpilasorganisaatsioonid saavad siin tuua muudatuse...

Stud. hist. KADI TARAND (korp! «FILIAE PATRIAE»):

... et kõik üliõpilasorganisaat-

sioonid juhendaksid põhimõttest — vähem sõnu, rohkem tegusid, et organisatsioonide vanad ja väarikad nimed oleksid täidetud sisulise tööga ja et sisulise muutuse juures oleks ka välist muutust, püüdu silma paista euroopaliku käitumisega...

Stud. phil. TAGO HOLSTING (EÜS «LOGOS»):

... Täna oleks tarvis siin aulas taas kõnelda õpetlase sõltumatus-est ja autonoomiast. On loomulik, et igal õpetlasele on otnad poliitilised vaated, aga kui need hakkavad mõjutama õpetlase teaduslikku tööd, on see tema surm. AUSA teaduse tegemiseks peab õpetlane olema oma töös sõltumatu, juhinduma vaid nendest ettekirjutustest, mille määrab tema teadusala. Õpetlasele on tarvis enda avaldamiseks ja polemiseerimiseks institutsiooni, mis ei sõltu päevapoliitilistest vooludest. Selleks saab olla ainult autonoomne ülikool. Mingit mõjustamist riigi poolt ei tohi olla. Intelligents peab valmima oma sisetiste seaduste järgi. Ei valmista

ju ülikool ette mitte ainult oma eriala täuslikke spetsialiste, vaid ka demokraatlikust mõtteviisist kantud isikuid, kes hakkavad osalema riigi ja ühiskonna korraldamises. Seesugune iseseisev rahvus-ülikool, nagu väike vabariik, saab eksisteerida vaid suures vabariigis, iseseisvas rahvusriigis.

HAIN REBAS, AKADEEMILISTE VÄLISKOONDISTE ESINDAJA:

Väliseestlased vajavad kodueestlasti, et püsida eestlastena välismaal, ja ma arvan ka, et kodueestlased vajavad väliseestlasti, et püsida sooliidsete eurooplastena... On loomulik, et astute ja küllap olete juba astunudki kontakti väliseesti koonddistega. Hädavajalik on sõlmida kokkuleppeid vahetuste ja paljus muus asjus. Meie oleme suutnud saavutada üsna viisakaid positsioone välismaal, meie abil saaksite seda saavutada ka teie, kui tahaksite...

JAANUS ALLIKA fotomontaaž

Non scholae, sed vitae discimus

● «ME EI OPI MITTE KOO-
LILE, VAID ELU JAOKS», oli
EÜS «Põhjala», Eesti Üliõpilaste
Seltsi järele vanuselt järgmise
eesti üliõpilaste organisatsiooni
devisiks. «Põhjala» sünniaastaks
loetakse aastat 1884, mil kaksteist
mitmetes Peterburi õppeasutustes
õppivat eesti üliõpilast ühines Karl
Hellati eestvedamisel «Sõbrade Sal-
gakeseks». Mõõdunud novembris
tähistas «Põhjala» niisiis oma 104.
aastapäeva. Peatselt ühines salga-
kesega veel viis üliõpilast, nende
hulgasa ka hilisem apostliku õige-
usu piiskop Plato, kodanikunimega
Paul Kulbuš, kes hiljem mõrvati
Tartu Krediidikassa keldris.

● «SÕBRADE SALGAKE» toet-
tus kindlalt rahvuslikele ja isamaa-
lastele põhimõtetele ja seadis üheks
oma põhiülesandeks võitluse tolle-
aegse Peterburi eesti haritlaskonna
venestamise vastu. Lipukirjaks oli
«Töö isamaa kasuks». Et toleaeg-
seis tingimustes oli üliõpilasseltsi-
dele ametliku tegutsemisloa saami-
ne üldse väga raske, sellise puhb-
rahvusliku organisatsiooni puhul
aga praktiliselt võimatu, tegutses
«Sõbrade Salgake» illegaalselt.
Selts korraldas regulaarselt koos-
viibimisi oma liikmete korterites,
kus peeti referaate eesti ajaloost,
eesti kirjandusest ja ka poliitikast.
Vastastikku nimetati üksteist «sõb-
radeks», ülikooli lõpetanud liikmeid
aga «vanadeks».

● SELTSIS KÕNELDI ainult
eesti keelt. Omavaheline suhtlemi-
ne oli vabam kui Tartus tol ajal
tegutsevates üliõpilasorganisat-
sioonides. Vene üliõpilaskonna po-
liitilistest liikumistest hoiti kõrvale.
Järgiti põhimõtet et «keiser ei ole
mitte eesti, vaid vene keiser ja kui
venelased tahavad temast lahti saa-
da ja teda ära tappa, siis tehku
seda ise. Eesti üliõpilasi vajab
eesti rahvas ja neid on liiga vähe
selleks, et mõnda neist ohverdada». Tihedaid sidemeid sõlmiti Peter-
buri teiste eesti organisatsioonide,
eriti Heategeva Seltsiga.

● «SÕBRADE SALGAKESE»
asutajaliikmete järkjärgulise lahku-
misega Peterburist pärast kõrg-
õppeasutuste lõpetamist jäi liik-
meskond ajuti üsna napiks. Tegut-
seti Heategeva Seltsi juures, mis
üliõpilaste mõjul ka eestikeelseks
muutus. Seltsi järjepidevust hoidis
1890-ndate aastate algul ülal väike
grupp Peterburi jäänud liikmeid,
kuni 1897. aastal selle grupi pinnal
organiseeriti Peterburi Eesti Üli-
õpilaste Selts. Sellesse kuulus ala-
tes 1905. ja 1906. aastast ka käre-
meelseid vasakpooleseid üliõpilasi,
sealhulgas Jaan Anvelt, Viktor
Kingsissepp ja Hans Pöögelmann.
1909. aastal selts poliitiliste lah-
karvamuste pinnal laguneski. Välja
astusid radikaalid, kes ei olnud
nõus seltsi liikmete enamuse rah-
vusliku ja demokraatliku meelsu-
sega.

● 1913. AASTAL otsustati seltsi
uueks nimeks võtta Eesti Üliõpi-
laste Selts «Põhjala». Revolutsio-
nisündmuste ajal ja nende taga-
järjel siirdus suurem osa seni Pe-
terburis õppinud põhjalasi elama
Eestisse. 1918. aasta jaanuaris loo-
digi «Põhjala» Tallinna Osakond.
1918. aasta jooksul «Põhjala» te-
gevus Peterburis soikus ja aasta
lõpuks oli selts seal sisuliselt lik-
videerunud. Saksa okupatsiooni
aegset Tartu saksa ülikooli boiko-
teeriti ja «Põhjala» pidev tegevus
Eestis taastus 1920. aasta sügisel
Tartus, mil selts Tartu Ülikooli
juures ka registreeriti. «Põhja-
lasse» kuulusid Eesti Vabariigi vä-
lisdelegatsiooni juht ja hilisem vä-
lisminister Ants Piip, kujur Aman-
dus Adamson, Tallinna esimene
eestlasest linnaapea Voldemar Len-
der, prof. Ottomar Madisson ja
mitmed teised Eesti ühiskonna ja
teaduselu tuntud isikud. «Põhjala»

(Järg 4. lk.)

Non scholae...

(Algu 3. lk.)

oli algul segaselt, muutus aga 1920. aastate jooksul seoses uute naisliikmete vastuvõtu piiramisega aegamööda meesseltsiks. 1924. aastal moodustus Tallinna Tehnikumi üliõpilastest «Põhjala» Tallinna koondis.

● **«PÕHJALA»** tegevust Eesti Vabariigi aastatel iseloomustas selgelt avalduv vaimne kallak. 1920. aastal formuleeriti oma tegevuse põhimõtetenärviseisvas Eestis: rahvusliku traditsiooni jätkamine Eesti riigile kasulike teovõimsate inimeste kasvatamiseks, seltsi liikmete arendamine tõelisteks kultuuriinimesteks, iga liikme individuaalse arengu soodustamine ning üliõpilaskonna solidaarsuse ja asjaliku koostöö taotlemine kõigi üliõpilasorganisatsioonide vahel. 1928. aastal annetas vilistlane Mikkel Pung seltsile lipu, mis anti pidulikult üle 1929. aasta 26. jaanuaril. 1929. aastal võeti seltsi sümbolina tarvituks rauast ja kullast valmistatud, kahekordse kullast põhjälähaga sõrmus, mille siseküljele on graveeritud «Põhjala» deivi.

● **EESTI VABARIIGI** ajal teutses «Põhjala» mitte küll väga suure, kuid üliõpilaskonna elus küllaltki tunnustatud positsiooni omava organisatsioonina. 1934. aasta novembris, kui «Põhjala» tähistas oma 50. aastapäeva, oli seltsil 85 tegev- ja 29 noorliiget ning 162 vilistlast. Seltsi juhtis üheksaliikmeline juhatus ja viieliikmeline sisetoimikond. Tegutsesid ka revisjonitoimikond ja kohus.

● **1940. AASTAL SULETI** «Põhjala» koos teiste üliõpilasorganisatsioonidega. Sõjast ja terrorist puutumata jäänud liikmed jätkasid sliiski omavahelisi kontakte ja säili-

tasid seltsi traditsioonid. 1950. aastate teisel poolel, kui vangilaagrist naasisid ellujäänud põhjalased, hakati taas kohtuma terrorist pääsenud kaasvõitlejatega ja seltsi viitistaskogu tegevust taastama. Välismaail tegetseb «Põhjala» Ameerika Ühendriikides, Kanadas ja Rootsisis. Tartu Ülikooli praegusse profes-suuri kuuluvad põhjalased prof. **Kuno Kõrge** ja prof. **Jaan Riiv**. Ka hiljuti meie hulgast lahkunud prof. **Elmar Siirde** ja dots. **Heinrich Pet-lem** olid põhjalased.

ARNO SUSI

Uusi trükiseid

Elvi Uist. Kapitalistlike riikide rahandus. Tartu 1989, 250 eks., 188 lk., 35 kop.

M. Kalnin, E. Leibur. Hammaste ekstraktsiooni õpetus. Teine trükk. Tartu 1989, 700 eks., 80 lk., 15 kop.
Endel Tünder. Peritonit. Teine trükk. Tartu 1989, 500 eks., 28 lk., 5 kop.

Kalle Nigola. Kohtukorraldus NSV Liidus. Tartu 1989, 600 eks., 132 lk., 25 kop.

Leo-Peeter Kullus. Geograafia õpetamise meetodika. Tartu 1989, 300 eks., 116 lk., 20 kop.

Füüsikaosakonna komso-mollsekretäri
ALBERTO KÕUTSI
mälestab **ELKNU TRU** komitee ja avaldab kaastunnet omastele.

Toimetaja kt.
MARGUS SANGLEPP

Aulik dotsent Lauristin!

Avalik kiri

Lugesin Teie kirjutist «Rahvuslikust vaimust ja stalinismi retsidiividest» ning ei saa ütlemata jätta oma arvamust.

Kirjutate: «Et seista vastu Süsteemi survele väljastpoolt, peame vabanema Süsteemi survest meis enestes.» Mis kaunid ja kuldaväärt sõnad! Esimeseks sammuks survest vabanemise teel on mõistagi põhjalik eneseanalüüs ja oma seisukorra teadvustamine. Ja sellega Indrek Tarandi artikkel, mida nii ägedalt vaenate, ju õigupoolest tegelebki.

Vallutatud rahva viha ja raev anastajate vastu võib konkreetse inimese teadvuses võtta kõige kohutavamana värvingu — ja selles pole midagi isearaliku. Nagu selleski, et inimene ei suuna oma viha mitte telgitaguste nõõritõmbajate, vaid konkreetsete, lihasst ja luust tädeviijate vastu. Aianurka aetud hunt ei hakka juurdlema, kas tema ahitaja toimib oma vabal tahtel või kellegi kõrgema käsul ja korraldusel. Väide, et alistatud rahva kõigiti loomulik vaen ja viha (olgu see teadvustatud või mitte) kujutab endast mingit stalinismi retsidiivi, kuulub küll rahvarindeliku demagoogia kõrgemasse pilotaaži.

Kui ikkagi stalinismi retsidiividest rääkida, siis üheks ilmekaks näiteks on ülikooli parteiaktiivi äsjane «vana hea aja» mallide kohane kiire ja printsipiaine hinnang paari üliõpilase paari arvamusalvasele ülikooli ajalehes.

Küllap olete poliitikuna aru saanud, et poliitika on suurel määral valetamise kunst. Või millist muud järeldust saab teha Teie kõõniltsest lausest: «Ma arvan, et Tartu Ülikooli ajaleht peab edaspidigi jääma tsensuurist ja enesetsensuurist vabaks akadeemiliseks väljaandeks...» Tuletan Teile tagasihoidlikult meelde, et alles paar kuud tagasi (novembris) ütiras siinkirjutaja avaldada «TRU-s» kirjutisi «Riigilippteklist» ja «Kas Kristjan Jaak Peterson oli kommunistlik noor?» (neist esimese avaldamisega soostus ka toimetaja Sootak), mis aga paraku ülem-tensensor P. Vihalemma poolt tagasi lükati, nõnda et autor oli sunnitud pöörduma ühe demokraatliku kuukirja poole, tirazeerides ülikooli-sisesest musta pesu pesemise mitte enam kolmes, vaid 53 tuhandes eksemplaris.

Ja veel. Nobeli laureaadi nimi, kelle tsiteerimine tekitas tormi vee-klaasis ja sogase lainetuse umbekasvanud kogreitiigis, on **CZES-LAW MIŁOŻ**.

Lugupidamisega
RIHO LÄANEMAE
stud. phil.

21. veebr. 1989

Päästkem Eesti lipp teotusest!

Kui Eesti Vabadussõjas ei langenud kommunaavägede kätte ühtki sini-must-valget lippu, siis nüüd, 70 aastat hiljem pakub Rahvarinde juhtkond sedasama lippu kui Olo-vernese pead Tõõrahva Kommuuni õigusjärgsetele pärijatele — ka selline võrdlus võib pähe tulla RR deklaratsiooni «Iseseisva Eesti riigi 71. aastapäevaks» lugemisel. Millega on meil selle dokumendi

näol tegemist — naiivsuse või kõõnismiga? Kas tahetakse tõepoolest rahvusvärvidega spekulereid võita praegusel Eesfi ajal asuvale riik-likule moodustisele rahvusvahelist tunnustust ja katta sini-must-val-gega meie porist ja auklikku teed kommunismi, kuhu väidetakse endi-selt kursi hoidvat? Mõeldes neile, kellele sini-must-valge kuulutamine ENSV riigilipuks kõige suuremat kasu tooks, on raske uskuda, et tegu on vaid RR poolse lihtsameel-susega. Kui palju kindlust annaks valitseva totalitarismi apologeti-dele teadmine, et sini-must-valge, mille all on siin- ja sealpool piiri tegutsetud Eesti iseseisvuse taas-tamiseks, ei ole enam võitluslipp! Poliitilised meelevaldused rahvus-värvides muutuksid üleöö riigi-truuduse manifestatsiooniks; jõud-salt juurduks poliitilis-romantiline ilmavaade, kus soovitud pakutakse tõe pähe ja hakatakse lõpuks isegi uskuma. Uus ENSV riigilipp kroon-iks väärikana V. Tšebrikovi kor-raldusel alustatud kõigi ühiskond-like jõudude konsolideerumiskam-paaniat...

Kangastatud absurdset tuleviku-visioniid — erimeelsetel rebitakse peost priiusepüüdu sümboliseerinud kangad ja heisatakse oktoobripüha-de puhuks RJK hoonele; väliseest-lased ENSV lipu all; siseminister rahvusvärve puudutamas... See košmaar tuleb katkestada! Sini-must-valge kuulutamine ENSV riig-ilipuks on meie silmis võrdne vä-gistamisega.

korpl «Ugala»

TOIMETUSELT:

Austatud autorid! Toimetusel on palve mitte võtta seda vaba tri-büüni lootusega, et kõik, mis toi-metusse tuuakse, saab ka ära aval-datud. Toimetus jätab endale siiski õiguse valida kaastõõde seast (mida on väga palju) probleemse-mad, publitsistlikumad jne. — ühe-sõnaga — parimad.

Eksamil

Peaegu tõestisündinud lugu

Eksamiruumis. Laua taga istub vananev professor, kes uurib tähelepanelikult täissirgeldatud pabe-reid. Teisel pool lauda istub vasma valmistuv üliõpilane.

P (tõstab pilgu): Noh, hakkame stis peale. Võib-olla te selgitaksi-

te, mida te eksami kirjalikus osas süia lehele kirjutasite? Ise ikka saa-te aru, mis teil siin on?

U (rõõmsalt): Ei saa.

P: Kas te ehk ei tõestaks seda teoreemi. (Näitab.)

U (kindlalt): Ei tõesta.

P: Definiitsioonist olete midagi kuulnud? Teate ju?

U: Ei ole kuulnud. Ei tea.

P: Akki te näitaksite, kust see võrdus järeldub?

U (trotsivalt): Ei näita.

P: Vahest te põhjendaksite seda väidet?

U (kindlalt): Ei põhjenda.

P: Võib-olla olete teist punkti põhjalikumalt õppinud?

U: Oldse ei ole õppinud. Ei oska kah.

P (hoollitsevalt): Aga ehk olete hoopis üle õppinud?

U: Olen jah. Ma olen ju üliõpi-lane.

P (rangelt): Noh, kõik on selge. Andke mulle oma õpinguraamat.

U (otsib ruttu välja, annab ära): Palun, võtke.

P (omaette): Nii, eksameid te pole varem teinud. (Ollatunult.) Aga kuulge, tänase eksami arves-tus on teil ju tehtud. Olete teadlik?

U: Olen küll.

P: Ega te ei tea, milline idioot teile selliste teadmiste eest arves-tuse andis?

U: Tean küll. Teie ise.

P (äärmise üllatusega): Mina??? Näeh, on jah minu alkiri. (Habe-messe.) Kogemusi mul vist ikka veel napib. (Tudengile.) Vabanda-ge, mis hinnetega te sisse salte?

U: Kaheksa ja üheksaga.

P: Täna teie teadmised kahjuks nii kõrged ei olnud, kuid nelja

pean ma teile teie varasemaid saa-vutusi arvestades siiski panema. Või soovite rohkem?

U: Ei, aitäh. Aitab küll.

P: Jah, palun. Kutsuge nüüd järgmine sisse.

U (lahkub, kuid tuleb ukse juur-rest tagasi): Vabandage, kas te ei ütleks, mis eksam see oli?

P: Ei ütle. Lugege ise.

U: Aga... aga ma ei oska ju.

Lugu Newtonist

Kord, kui Newton noores eas oma aias õunapuu all istus, kukkus talle õun pähe.

«Huviav, mispärast see õun mulle pähe kukkus?» arutas New-ton muhku triikides. «Nähtavasti oli üleõpsunud ja vars ei pidanud

enam vastu. Ilus kollane teine küll! On see nüüd kuldrenett või antoo-nouka? Imelik, et ma sedagi ei tea. Lihtsalt hääbiati, kui vähe olen omaeese aiale tähelepanu osuta-nud.» mõttes Newton edasi ja ot-sustas kindlalt minna Cambridge'i bioloogiat õppima.

Jääb veel öelda, et tulevikus sai-gi temast kuulus botaanik. Eriti palju suurepäraseid tulemusi saavu-tas ta uute õunasortide aretamisel. «Vanad arved.» naersid kolleegid, kes seda õunalugu teadsid.

«Aga see Newton, kes avastas gravitatsiooni- ja mehhaanikasead-used?» küsite teie. See oli hoopis üks teine Newton. Sellele olla tel-lis pähe kukkunud.

ERKKI KÖLU

ESMATRÜKK

MARGUS SANGLEPA joonistus

TARTU RIIKLIK ÜLIIKOOL

Nr. 8 (1555)

Reede, 10. märts 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

TÜ nõukogus

reedel, 3. märtsil

- VALIMISED
- TÜ AUDOKTORI STATUUT, 7 AUDOKTORIT
- ÜLIIKOOL HAKKAB ANDMA ISE KUTSEID
- KUIDAS ARENDADA RAHVUSTEADUSTE ÕPETAMIST
- UUED ÜLIÕPILASSELTSID
- OPPETÖÖ
- IKKA SÕJALINE ÕPETUS

Koosolek algas leinaseisakuga. Kaks päeva tagasi olime teada saanud professor Uno Palmi surmast. Mälestasime meest, kes oli aastaid olnud ka õppeprorektor, osalenud paljudel nõukogu koosolekutel, mõnigi kord ise neid juhitud.

● VALIMISI. Kutsetaotlusi seekord ei olnud. Kateedrijuhataja kohale kandideeris dots. **Indrek Koolmeister**. Hääletati tema riigi- ja haldusõiguse kateedri juhataja kohale valimise poolt.

● Valiti ka 7 audoktorit. Üliikooli uue põhimääruse järgi saab üliikool ise omistada audoktori nimetusi. Viimati tehti seda 1982. aastal. Tartu Riikliku Üliikooli ajaloo oli see harv sündmus. Nüüd kinnitati audoktori statuut ning uusi TÜ audoktoreid on oodata sagedamini. Arvestades tänavust emakeelse üliikooli 70. tähtpäeva, tehti juubeliürituste toimekonda ja dekaani nõupidamise otsuse alusel nõukogule ettepanek valida 14 kandidaadi seast need 7, kes on sõjajärgsetel aastatel edendanud meie rahvusteadusi mitmel pool maailmas, kellel on olnud meie üliikooliga eriti tihedad sidemed jne. Kahtlemata on väga raske teha valikut paljude autoriteetide seast, kuid sel korral otsustati siis nii:

õigusteaduskonna vilistlane kirjanik **Jaan Kross**, NSV Liidu Meditsiiniteaduste Akadeemia akadeemik, üleliidulise kirurgiateaduskuse direktor **Boriss Petrovski**, Colorado üliikooli astrofüüsik prof. **Jüri Toomre**, Ohio üliikooli keeleteadlane prof. **Ilse Lehiste**, Soome Akadeemia liige, Turu üliikooli kantsler akadeemik **Olavi Johannes Granö**, Toronto üliikooli psühholoogiaprofessor **Endel Tulving** ja Stockholmi üliikooli Balti uurimiskeskuse juhataja prof. **Aleksander Loit**. Neid esitanud teaduskondadelt kaasnnes väike tutvustus. Ajalehes püüame seda teha edaspidi.

Kui see päevakorrapunkt dots. Toivo Kuldsepa poolt ette kantuna lõpule sai, lahkus nõukogu saalist Islandi TV välisuudiste toimetaja, kes seda koosolekut ka filmis (lisaks intervjuu Jüri Kärneriga, Marju Lauristiniga).

● Rektor prof. Jüri Kärner tegi siinkohal rahvale teatavaks ka ühe eriti meeldiva uudise: saabus NSV Liidu Hariduskomitee otsus, mille järgi 23 kõrgkooli võivad peatselt ise hakata dotsendi ja professori kutseid omistama neile, kellel on teaduslik kraad juba olemas. Nende 23 kõrgkooli hulgas on ka TÜ. Juhend on veel väljatöötamisel.

Tartu Üliikooli audoktori valimise kord

1. Tartu Üliikooli audoktori nimetus omistatakse teenekate ja edumeelsete teadlaste, ühiskonna-, poliitika- ja kultuuritegelaste tunnustamiseks, Tartu üliikooli teadus- ja kultuurisidemete süvendamiseks maailma teiste teaduskeskustega ning Tartu Üliikooli ja siin tehtava teaduse autoriteedi tõstmiseks maailma ja Nõukogude Liidu teadus- ja kultuuriüldsuse seas.
2. TÜ omistab audoktori nimetuse tavaliselt üliikooli ajaloo tähtpäevadel.
3. TÜ audoktori kandidaatide esitamise õigus on teaduskondade ja teiste allüksuste nõukogudel ning üliikooli nõukogu liikmetel. Kandidaatide esitamise ettepanekud peavad laekuma üliikooli nõukogu teadussekretäri vahemalt 15 päeva enne üliikooli nõukogu koosolekut, mille päevakorras on audoktorite valimine.
4. TÜ audoktorid valitakse üliikooli nõukogu koosolekul. Koos koosoleku kutsega saadab nõukogu teadussekretär nõukogu liikmetele audoktori kandidaatide nimekirja, kus on ära näidatud iga kandidaadi töökoht ja ettepaneku tegija. Nõukogu koosolekul toimub audoktori kandidaatide läbiarutamine nende esitamise järjekorras ettepanekute tegijate lühiesildide alusel. Kandidaadi kandmine TÜ audoktori valimise nimekirja otsustatakse lahtisel hääletamisel kohalviibivate nõukogu liikmete lihthääletamusega. Peale valimisnimekirja koostamist nõukogu lahtisel hääletamisel lihthääletamusega, mitmele isikule audoktori nimetus omistatakse. Vajaduse korral otsustatakse audoktorite koosseis (teadusharude, riikide jne. kaupa). Audoktorite valimine toimub salajasel hääletamisel analoogiliselt ametikohale valimisega.
5. TÜ audoktorile antakse üliikooli nõukogu pidulikult laiendatud koosolekul audoktori diplom ja medal.
6. TÜ audoktorite valimisest teatatakse massiteabe kaudu; valimisega seotud materjale hoitakse üliikooli ajaloo muuseumis.
7. TÜ audoktoril on õigus saada tasuta üks seeria üliikooli toimetisi (audoktori valikul) ning üliikooli ajakirja.

● RAHVUSTEADUSTE ÕPETAMISE PERSPEKTIIVIDE küsimuse oli ette valmistanud vastav komisjon. Ette kandsid selle ajalooteaduskonna dekaan dots. Allan Liim ja filoloogiateaduskonna dekaan prof. Harald Peep. Rahvusteadused on eeskätt humanitaarteadused, mille uurimisobjektiks on Eesti ja eestlased. Tartu Üliikooli kui maailma ainsa eesti rahvusliku üliikooli üks tähtsamaid ülesandeid ongi tihedas seoses õpetada ja uurida rahvusteadusi. Kuigi emakeelse üliikooli 70. tegevusaasta jooksul on seda tehtud, on olnud ja on veel palju probleeme. Sõjajärgsetel aastatel likvideeriti Eesti ajaloo, arheoloogia, etnograafia jt. kateedrid. Mitmed instituudid viidi Tartust pealinna. Teaduste Akadeemiale on tehtud koguni ettepanek Keele ja Kirjanduse Instituut tagasi Tartusse tuua. J. Kahki allkirjutatud vastus annab selleks lootust. Allpool, otsuses soovitatud struktuurimuudatusteks on ettevalmistused alanud. Kuid H. Peep tõi välja veel mitu probleemi:

* individuaalplane ei saa praegu anda kuigi palju, sest pole tellijaid, pole kuhugi tööle suunata; * emakeel peaks olema igas teaduskonnas sisseastujatele profiileeriv aine (10-pallise hindamise järgi).

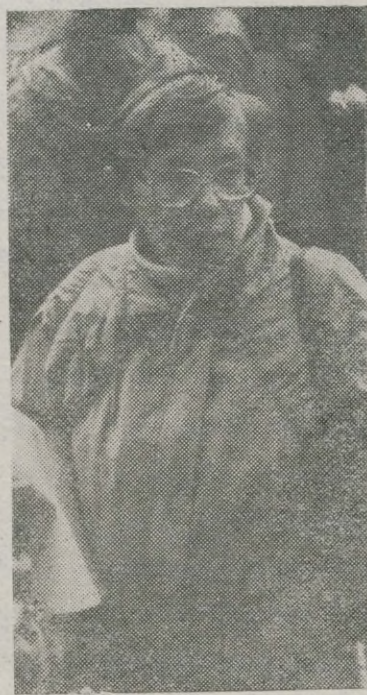
Prof. Huno Rätsep tuli välja paari huvitava ettepanekuga: taastada *õppetooli* ja *lektori* mõiste. Dotsendi või professori kohale saab ainult kandideerides asuda, kuid mõne kitsama eriala õpetamiseks võiks olla õppetool (kui ei saa avada sellist kateedrit). Soomes on juba välja kuulutatud konkurs Tartu Üliikooli soome keele lektori kohale. Meil võiks olla veel mitme keele, näiteks läti, leedu jt. keelte lektorid, kellest kujuneksid ühe või teise kultuuri otsesed vahendajad siin Eestis. Niisamuti tuleks saata eesti keele lektorid teistesse riikidesse. Prof. Helmut Piirimäe lisas siia veel vajaduse õpetada skandinaavia ja indo-euroopa filoloogiat.

Haldusprorektor Vello Peedimaa tuletas meelde, et Tartus loodud teaduspari nõukogus ei ole praegu veel ühtki üliikooli humanitaarteaduste esindajat. Pika arutelu lõpul avaldas rektor komisjoni tööle tunnustust: projekt on koostatud perspektiivundega.

Lühidalt mõned punktid otsusest:

- moodustada 1. aprillist Eesti ajaloo kateeder ja praktilise eesti keele kateeder;
- nimetada NSV Liidu ajaloo kateeder NSV Liidu rahvaste ajaloo kateedriks;
- luua hiljemalt 1990. aastal arheoloogialabor;
- luua 1990. aastatel folkloristika labor (õpetatakse ka rahvamuusikat ja rahvausundit) ning Rahvusteaduste Instituut;
- rahvusteaduste uurimistase parandamiseks on obligatoorne kogu maailmas ilmunud ja ilmuva *Estonica* (eesti autorid, Eesti kohta, eestikeelne kirjandus) piirangute komplekteerimine üliikooli raamatukogule ning vastava analüütilise ja retrospektiivse andmebaasi korraldamine kaasaja tasemel;
- saata üliõpilasi õppima ka välismaa kõrgkoolidesse (arheoloogia, etnograafia, fennougristika jm.);
- organiseerida fakultatiivkursusi ajalooüliõpilastele folkloristikast, Eesti ajakirjanduse ajaloo ning kultuuriloo, filoloogia- ja ajakirjandusüliõpilastele Eesti ajaloo, etnograafiast ja kunstiajaloo;

(Järg 2. lk.)

Ring
ümber
liidri

Esmaspäeva õhtul kohtus üliikooli klubis akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide esindajatega vanaema, kateedrijuhataja ja saadiku kandidaat Marju Lauristin. Pärast Jüri Luige (EÜS) ja Tiit Pruuli (EÜS) sissejuhatavaid sõnavõtte esitas poliitikule tudengite koostatud küsimusi Sulev Kannike. Vaatamata poolte erinevatele seisukohtadele tuli seaks vaidluseks ja teineteise materdamiseks siiski ei läinud. Piirduti viisakalt rahuliku diskussiooniga.

***

Anname siinkohal ülevaate mõnest iseloomulikumast küsimusest ja vastusest.

● «Milline on teie hinnang Muinsuskaitse Seltsi ettepanekule luua Eesti kodanike komitee ja kutsuda kokku Eesti kongress?»

«Minu suhtumine sellesse üleskutsesse on olnud algusest peale väga kahtlev. Kahtlusi on tekitanud selle motiivid ja õigeaegsus. Kas üleskutsel ei ole juures mitte poliitilise võidujooksu maiku? Võidujooksu selle eest, kes on kõige õigem eestlane.»

● «Mida arvate lipu heiskamisest Pika Hermannini torni?»

«Ettepanekut sini-must-valge heiskamiseks riigilipuna pean siiani poliitiliseks veaks, kuid selle taga ei olnud halba kavatsust põlistada okupatsiooni. Pigem oli selle taga meie filoloogide Mati Hindi, Heinz Valgu, Lembit Koigi jt. siiras, emotsionaalne seisukoht, et nii see peab olema. Järgnesid muidugi eitavad avaldused. Reageeris ka Tartu RR-i keskohtkond, kes eitas riigi- ja pooldas rahvuslipu versiooni.»

● «Olete Te kuulnud terminit «Inimnäoline sotsialism? Kuidas selitate seda mõistet?»

«Termin sündis 1967. aastal Tšehhoslovakkias. Siis oli ta laialt käibel, kuigi liidu allikates kasutati teda vaid mõnitavas toonis. Selle sisu on konkreetne. Tegemist oli liikumisega, mis vastandas Tšehhoslovakkia ühiskonda sotsialistliku ideaaliga.»

● «Kas stagnatsiooniperioodil on olnud hetki, mil olete realselt kaalunud parteist väljaastumist?»

«On ikka.»

● «Teie suurim pettumus viimase aasta jooksul?»

«See, mis juhtus novembris Leedus.»

Vahendas
MARGUS SANGLEPP

Ma olen sõjanduse kateedri ära kaotamise vastu

Võtsin osa eelmisel reedel TRÜ sõjanduse kateedri ees toimunud piketist. Kui siis ümberingi skandideeriti kolm korda «Jaal» sõjanduse kateedri sulgemise toetuseks, olin ma vait. Ma ei soovi, et suletaks sõjanduse kateeder. Ma näen nelja vastuväidet.

* Esiteks. Kui riigis säilib üldine sõjaväekohustus, ei ole otstarbekas saata mehi sõdurina kroonusse enne või pärast kõrgkooli. Ei saa ju loota sellele, et kõik kõrgharidusega sõjaväekohused saavad bronni lasterohkuse või tervisehäirete tõttu.

* Teiseks. Kui moodustatakse rahvuslikud või rahvuslik-ringkondlikud sõjaväekoondised, siis vaja-

vad need rahvuslikku ohvitserikaadrit. Olen kindel, et paljud kõrgharidusega eesti reservohvitserid astuksid tegevteenistusse, kui see oleks vajalik eesti rahvuslike sõjaväeosade moodustamiseks ja kui see toob kaasa korraliku rahalise sissetuleku.

* Kolmandaks. Arvan, et sõjalis-sportlik lisaharidus ise enesest ei ole kuidagi vastuolus (kõrg-)hariduse humaanse olemusega. Vastuolu tekib siis, kui sõjaline erioptetus on imperialistlik-militaristliku doktriini teenistuses. Tapmist ja vihkamist ei tohiks üliikool õpetada, aga kaitsmist küll, sealhulgas enesekaitset eriti.

(Järg 2. lk.)

TU nõukogus

(Algus 1. lk.)

● kõigil teaduskondadel kaaluda Eesti ajaloo, eesti keele ja praktilise stilistika fakultatiivkursuse õpetamist;

● rektoraadil, ajaloo- ja filoloogiateaduskonnal leida võimalusi 1990. aastatel järkjärguliseks üleminekuks ainesüsteemile;

● Hariduskomiteel, Kultuurikomiteel, Teaduste Akadeemial jt. ametkondadel välja selgitada rahvusteaduste ettevalmistatute vajadus aastani 2005;

● võtta lähematel aastatel I kursusele ajaloo erialal 50 statsionaarset ja 30 kaugüliõpilast, eesti filoloogiasse 45 ja 30 ning praktilise eesti keele erialale 25 statsionaarset üliõpilast;

● suurendada järgmisel õppeaastal ajaloo-osakonna õpejõudu arvu 3 ja filoloogiateaduskonnas 5 kohta võrra;

● suurendada rahvusteaduste alal vastuvõtu aspirantuuri, doktorantuuri, õpejõudude ja teadurite stažeerimisvõimalusi välismaal, kutsuda külalislektoreid;

● taotleda, et väitekirju rahvusteaduste alalt saaks teadusliku kraadi kinnitamiseks esitada eesti keeles;

● Lossi tänava õppehoone valmimisel anda seal ruumid eeljätkkorras ajaloo- ja filoloogiateaduskonnale;

● toetada taotlusi KKI tagasitoomiseks Tartusse; Ajaloo Instituudi etnograafia sektori ja feodalmiperioodi ajaloo sektori tagasitoomist Tartusse; samuti toetada OES-i taotlust oma raamatukogu tagasitoomiseks ning selle paigutamist Ajaloo Muuseumi Morgensterni hoidlasse;

● toetada OES-i aastaraamatu väljaandmise taastamist;

● muuta ajaloolaste almanahh «Kleio» pidevalt ilmuvaks väljaandeks;

● pöörduda vabariigi valitsuse poole märgukirjaga, milles paluda tunnustada TU raamatukogu kui rahvusteaduste õpetamiseks ja arendamiseks vajalikku infokeskust — ülikooli järjepidevalt genereeritava rahvusteadustealase teabe kogujat ja ainuvaldajat;

● taotleda valitsuselt täiendavate materiaalsete vahendite eraldamist (raamatuosturaha, tehnilised vahendid, palgafond), olemasolevate rahvusteaduste alast andmebaasi edasi arendada kaasaegsel tehnilisel tasemel ning avada see rahvusvahelises ulatuses.

***

● **Kinnitati korporatsioonid «Indla», «Sakala», «Fraternitas Livensis» ning Leedu üliõpilaste Selts «Vytis».**

● **Eelmise semestri õppetöö tulemused võttis kokku õppeprorektor prof. Heino Siigur. Sel teemal peagi lähemalt.**

● **Rektor prof. J. Kärrer ja sõjanduse kateedri ülem V. Nossov informeerisid sõjalise õpetuse seisust. Suurem osa üliõpilasi ühines üleliidulise streigiga. Rektoraat ja dekaanid on arutanud ka kateedri sulgemist, sel juhul tuleks minna pärast lõpetamist aastaks teenima. Kas on õige otsustada praegu nende eest? Osa dekaane on olnud sulgemise poolt, osa vastu. Rektor soovitas probleem igakülgselt läbi kaaluda. Võib-olla likvideeritakse kateeder meist hoopiski sõltumata, igatahes seesugune aktsioon on praegu liidus käimas.**

VARJE SOOTAK

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu hea töö eest ning õnnitluse 50. sünnipäeva puhul juhtiv teadur REET PRIIMAN ning 60. sünnipäeva puhul dots. ELMAR REIMERS ja vanemopetaja ENNO HANSSON. Kauaagegse hea tööst avaldati tänu teadur VAIKE VANAMBILE.

Professor UNO PALM

Tartu Ülikooli keemikute peret on tabanud raske kaotus. 1. märtsil lahkus jäädavalt elektrokeemia laboratooriumi peateadur, Eesti NSV teeneline teadlane, keemiateaduste doktor professor Uno Palm.

Uno Palm sündis 5. detsembril 1933 Paldiski lähisel Laokülas. Oma kooliteed alustas ta Nissi algkoolis. Tema edasine koolitee kulges Tallinna 2. Keskkooli ja seejärel Tartu Riikliku Ülikooli keemiaosakonda, mille ta lõpetas kii-tusega 1957. Tartu Ülikoolile jäi Uno Palm truuks surmani. Tema ametinimetuste ja tiitlite loetelu on pikk: alates 1963 õppejõud anorgaanilise keemia kateedris, 1964 kaitses kandidaadiväitekirja, 1967 omistati dotsendi kutse, 1962—1972 füüsika-keemiateaduskonna prodekaan, 1974 kaitses doktoriväitekirja, 1976—1986 TRÜ õppeprorektor, alates 1977-ndast professor ja Eesti NSV teeneline teadlane.

Keemiaosakonna lõpetanute mälestustesse jääb Uno Palm füüsikalise keemia loengukursuste lekto-

rina. Ta on paljude keemiaõpikute autor.

Uno Palmi põhiline teaduslik töö kuulub elektrokeemia valdkonda. Aktiivselt tegutses ta ka teadusajalooga. Temalt on ilmunud rohkem

kui 350 teaduslikku artiklit. 1985 sai ta autorite kollektiivi liikmena Eesti NSV riikliku preemia. Vähem väljapaistev ei olnud Uno Palmi tegevus teadusorganisatorina. Ta oli paljude üleliiduliste teaduslike sümpoosiumide algataja ja organiseerija, kuulus NSVL TA Elektrokeemia Nõukogusse ja Rahvusvahelisse Elektrokeemia Ühingu, oli keemiaajaloo uurimise Eesti sektsiooni esimees.

Viljaka erialase töö kõrval jätkus Uno Palmil aega ka ühiskondlikuks tegevuseks. Ta kuulus sõprusühingu NSVL—SDV vabariikliku presiidiumi ja üleliidulisse juhatusse, oli ühingu NSVL—Suurbritannia viitsepresident. Uno Palm oli Tartu Linna Rahvasaadikute Nõukogu kahe koosseisu liige.

Professor Uno Palm jääb meie mälestustesse ülikooli veendunud patrioodina, silmapaistva teadlase ja õppejõuna. Tema arvukad teaduslikud tööd kõidavad veel kaua paljude maade elektrokeemikute tähelepanu.

Keemiaosakonna nimel
ANTS ALUMAA

VABANDUS

Käesolevaga teatan, et sõjanduse kateedri taotlus komsomolikomiteele üliõpilaste rahaliseks premeerimiseks on jätetud rahuldumata komitee 21. veebruaril otsuse põhjal. Sellega seoses palun küsimusest huvitatud üliõpilastelt vabandust, et minu otsese süü tõttu sellest õigel ajal ei teatatud.

ALAR PANDIS,
komsomolikomitee sekretär

ANTIKKULTUURI

lektorium on kolmapäeval, 15. märtsil kl. 18.15 TU nõukogu saalis. Kavas on dots. Märt Tánava ettekanne «Mükeene kultuur».

TÖÖKOLLEKTIIVI KONVERENTS

on otsustatud lõpule viia teisipäeval, 14. märtsil kl. 15 aulas (sotsiaalse arengu fond 1989).

Palume suhtuda oma delegaadikohusesse tõsiselt ja konverentsist osa võtta.

Administratsioon
Ametiühing

POOLFÜÜSIKUTE FÜÜSIKAPÄEV

toimub kolmapäeval, 15. märtsil. Kl. 9 on füüsikahoones hommikusöök õnnitlejatele ja kl. 16 raamatukogu konverentsisaalis aktus. Füüsika III k.

AUTOKURSUSTE

kohta ülikooli töötajalle saab infot neljapäeval, 16. märtsil kl. 17 Tiigi 78—236.

TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 11. märtsil kl. 21 Margus Turu ja Mart Pordi videow. Pühapäeval, 12. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Oo, kaunis pühapäev!» (Harold Loydi koomiksid). Üliõpilaspilet kaasa!

OSTKE «KOGUJAT»!

«Koguja» on Kunstiinstituudi ajaleht, mille esimest numbrit saab veel osta ülikooli tehetusest. «Koguja» maksab 20 kop.

SELGITUSEKS

Mitmete lugejate seas on tekitanud hämmingut eelmises numbris avaldatud Riho Laanemäe ning korp. «Ugala» artiklid, veel enam aga toimetuse järellaused. Tõepoolest, nende lausete sisu võib mõista ka nii, et toimetuse avaldab ainult parimaid lugusid ning et need kaks seda olidki. Oelda tahtsime ja tahame nüüdki, et edaspidi püüame teha siiski rangeimat valikut ning avaldada tõepoolest vaid tuumakamaid kaastõid. See ei välista muidugi ilmutamast artikleid, mis sobiksid rubriiki «Vaba tribüün».

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ma olen...

(Algus 1. lk.)

* Neljandaks. Ehkki me sellele ei mõtle ja mõelda ei taha, võib meie eluajal puhkeda sõda, millest me peame osa võtma. Ei ole tähtis, mis laadi sõda ja mis riikide vahel see võiks olla. Meie rahva kaotused võivad olla väga suured, kui me kaldume alahindama sõjalisi algoskusi, eriti kui meie haritlased on reameesteks. Võib-olla on meil siis üldse vähe lootusi, kuid me ei tohi jätta tegemata seda, mis on meie võimuses. Ehkki me elame rahualal, on meie humaansimeks kohuseks olla halvimal juhul valmis. Meie varjendid peavad olema korras, meil peab olema tagavaraks piisavalt toiduaineid, kaitsevahendeid, medikamente, meditsiini- ja tehniliste teenistuste varuvarusid. Ja meil peab olema mehi, kes selles olukorras oskaksid meid eesti keeles juhtida, nii nagu ka naisi, kes oskaksid abistada meie haavatuid.

Siinkohal arvan, et kõrgharidusega meditsiiniõpetajad peaks olema vabatahtlik ja kõrgetasemeline, sisaldades ka üldise terviseõpetuse praktilisi aluseid, sissejuhatust pediatriasse jne. Kursustel lõpetajad peaksid saama õiguse töötada soovi korral ka rahuajal haiglates ja hooldusasutustes me-

ditsiiniõena. Kui sõjanduse kateeder ei suuda seda ülesannet täita, võiks selle anda tervenisti arstiteaduskonnale, kellele tuleks siis struktuuriliseks otstarbeks kiiresti ehitada Kaitseministeeriumi celarvest uus baaskliinik ja õppekorpus vastavate kateedrite jaoks.

Praegune sõjanduse kateeder meie vajadusi kindlasti ei rahulda. Teen neli ettepanekut:

* Esiteks. Muuta ohvitseriõpe ülikoolis vabatahtlikuks. Kes soovib sellest loobuda, võib valida ajateenistuse sõdurina või töötajate ühiskonnas, kui selline luuakse, või soovi korral õppida ülikoolis ohvitseriks ka pärast ajateenistust. Kursante võiks isegi stimuleerida väikse stipendiumiga.

* Teiseks. Tudengitest kursantide hulga arvata vähenemise tõttu ühendada TRÜ ja EPA sõjanduse kateedrid.

* Kolmandaks. Ülikooli nõukogu osavõtul reformida õppetöö selles kateedris, ratsionaliseerides ja ajakohastades õppekavu ning töövorme. Lisada sportlikke elemente, muuhulgas laskesport, enesekaitsetehnika ja vastupidavustreening.

* Neljandaks. Kui neid ettepanekuid ei ole võimalik teostada, siis sulgeda TRÜ sõjanduse kate-

TONU PEETS,
arstiteaduskonna
üliõpilane

Aitäh lavastuse loojatele

Kas on võimalik tänada hinge puudutanud elamuse eest? Kohmakad, suulmatud sõnad — mida nad avavad? Aga ka vaikida pole ausam. Liiga haruldane on osasaamise õnn, et seda külvast enesesse sulgeda.

Oli 26. jaanuar 1989. «Vanemuise» kontserdisaalis Jaan Toominga lavastuses T. S. Elioti «Mõrv katedraalis». Esimene vaatus möödus etendusisse sissepääsemises või usna tavapärases lavale vaatamises. Mõjuvaim oli Canterbury naiste kooriks ühinenuid hääle maagia, kõne rütmide sugestiivsus. Uheleistikümne näitlejanna sisseelamine oma sõnadesse, seeläbi mõlelesse, tundes; koori hingestatud ilme ja sundimatu graatsia poosides — see kroonis kogu lavastuse väärkat traagikast.

Teine vaatus algab peapiiskop Thomas Becketi jõulujulusega, mil kuulavast teatrisaalist saab pühakoda. Kui mõelda näitlejatööle, on see ilmselt raskeim silseen Andres

Dvinjaninoviile. Aga õnnelikumat ja vastutuslikumat algust näitlejasaatusele kujulteda ei oska, sest Jaan Toominga lavastus(ed) püstitavad igale osalejale loominguilise ülesande. Looming, loomine, looja — need sõnad pole pillata, meie tänase teatri argipäevas saavad nad tõsi- ja püsilähenduse haruharva.

Just julusest, sisenduslikust häälest koos hingejõuga sündis uus, kõrgem lumm, mis enam lahti ei lasknud. See kasvab naiste koori intensiivse meeleheitega, kulmineerus orelitelide (Urmas Taniloo) voos, kui mõõgad tardusid õhus peapiiskopi kohal... Järgnenud vahedalt võõrutuslik, säravalt esitatud kaitsekonede kvartett ei viinud südamest ängi, ei toonud päriselt tagasi. Lavastuse lõpp tõsis kirgastusse, õnnistades isegi meie «jumalata maailma». Igaüks isendas ja kõik üheskoos jäime silmitsi ristist helenduva valgusega. Igavik voogamas läbi me ajaliku

olemise — sellest see heitumine, valuvõpatus südames, sellest ka lennuvõime, vabanemisrõõm.

Lavastuse trupp kummardab. Kuidas tahaks teid kõiki tänada, aga käed vaeu sõandavad plaksutada. Peapiiskop Thomas Becket tõstab käed, et kogudust õnnistada... ja samas näitleja Andres Dvinjaninov naeratab hämmeldunult või vabandavalt, žest katkeb. Näitemäng on lõppenud — kui see oli näitemäng. Minu jaoks küll midagi enam.

***

See siin on üksnes isiklik tänuavaldus, mis ei oska ega püüa hõlmata näidendi ja lavastuse sügavusi. Neid tahaks üha edasi avastada. Lugejatele on see hoiatus ja üleskutse: 1. veebruaril, alles kolmandal etendusel, oli saal pooltühhi. Arge möõduge hoolimatult Kunstist, olgem osasaajad, kui selleks kord tõeline võimalus avaneb!

PILLE-RIIN PURJE

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 9 (1556)

Reede, 17. märts 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

Rektori käskkiri

Rahvusvahelise naistepäeva puhul pälvisid laitmatu töö ja laialdase ühiskondliku tegevuse eest t ä n u

ajalooteaduskonnast Juta Kull, Mare Kulu ja Vaike Kohava;
arstiteaduskonnast Tiiu Vihamm, Salme Sibul, Aino Paves, Regina Kaskmets, Endla Anni, Eevi Silm ja Selma Teesalu;
bioloogia-geograafia-teaduskonnast Maie Toom, Tiina Alamäe ja Asta Oraspõld;

filoloogia-teaduskonnast Marju Lauristin, Helle Vissak, Irina Külmõja, Rutt Vesikimeister, Ellen Uuspõld ja Galina Grozdova;

füüsika-keemiateaduskonnast Mai Luuk, Ellen Pedak, Tamara Galuško, Inga Leiman ja Ülle Ninaste;

kehakultuuriteaduskonnast Tamara Smirnova, Reet Linkberg, Hillekai Lait ja Merike Kiiver;

majandusteaduskonnast Elvi Ulst, Tiiu Männik ja Anu Birk;

matemaatikateaduskonnast Anne-

la Rämmer, Ivi Vainikko ja Kersti Kolk;

õigusteaduskonnast Anne Kodama ja Lii Hallikvee;

ühiskonnateaduste kateedritest Inda Rajasalu ja Urve Orav;

teadusallüksustest Urve Rohmets, Helgi Laanes, Maie Austa, Ülle Must, Raissa Kazarekskaja, Helju Tapper, Riina Lätt, Kersti Bergmann, Valve Loolaid, Maret Vija, Reet Priiman, Kaie Ritslaid, Hilja Illak, Ene Retpap, Eili Roost, Aita Tavit, Nelli Kivi, Elga Tamm ja Endla Oja;

administratiivosakondadest Eve Fink, Mare Küsk, Riina Karu, Viivi Zipp, Juta Pallav, Ivo Toom, Maire Vindi, Tiiu Korpunovskaja, Helve Kardma, Frida Mikk, Lea Lillmaa, Leili Soo, Mari Orav, Aime Kärgets, Valve Merilaid, Elviira Babaitšuk, Kiira Talja, Kairi Teetsov, Evi Kukk, Nelli Kim, Oie Avameri, Tiiu Reismann, Maimu Mihailova, Olga Sõukand, Ursula Sõber, Eevi Silm ja Leida Hussar.

RAHVARINDE
VOLINIKUD!

Kolmapäeval, 22. märtsil kl. 16 toimub peahoone aud. 234 ülikooli RR tugirühmade volinike (ja nende asemike) koosolek seoses ülikooli Rahvarindeühenduse asutamisega.

Oodatakse ettepanekuid, keda valida eestseisusesse.

NB! 2. leheküljel teadusosakonna ettepanekud RRÜ programmi projekti kohta.

TÜ töökollektiivi

KONVERENTSI OTSUS

«KONSOLIDEERUMISE VÕIMALUSTEST

EESTIMAAL»

VASTU VÕETUD ÜHEHÄÄLSELT 14. MÄRTSIL

TÜ töökollektiiv, mõistes hukka interliikumise praeguse tegevuse, mis on suunatud perestroika peatamisele ja rahustevahelise vaenu õhutamisele Eestis,

otsustab:

1. Interliikumise asutamiskongressil esitatud seisukohad välistavad konsolideerumise meie vabariigis.
2. Konsolideerumine on võimalik vaid lähtudes EKP ja vabariigi valitsuse tegevusprogrammist suveräänse ja isemajandava Eesti suunas.
3. ENSV Prokuratuuril kaaluda küsimust nende isikute vastutuselevõtuks ENSV KrK § 72 järgi, kes interliikumise kongressi kõnetoolist õhutasid rahustevahelist vaenu.

Käesolev otsus saata NLKP Keskkomiteele, EKP Keskkomiteele, ENSV Prokuratuurile ja avaldamiseks ajalehtedele «Rahva Hääle», «Sovetskaja Estonia», «Pravda», «Edasi», «TRÜ».

Mõelgem veel kord sõjandusest

● MIS PUUTUB PRAEGUSSESSE VANEMATE KURSUSTE ÜLIÕPILASTESSE, kes on relvajõududes juba teeninud, siis ettepanekud nende vabastamiseks sõjalisest õppusest kõrgkoolis ei ole seni tulemusi andnud. Just nende huvides peaksid olema rektori käskkirjad ja teised otsused sõjanduse õpetamise ümberkorraldamiseks ülikoolisiselt. Muuhulgas tuleb juba sel suvel laager Eestis. Mõned rektori korraldused käivad vastu sõjanduse kateedrite täitmiseks ettenähtud instruksioonidele. On arusaadav, et kateeder protesti avaldab, rektori käskkirja ometi täitmiseks võttes.

Kui palju vaidluse all olnud rektori käskkirja kirjatähte järgida, on tõepoolest jätud vabastamata sõjanduse õppejõudused, kellele nüüd ametliku arvestuse järgi koorust ei jätku. Kas on aga mõtet õppejõudusid täna vabastada ja neid õige varsti, kui taas algab tegevteenistusse enam mitte kutsutavate noormeeste õpe uute programmide järgi, jälle tööle kutsuda? Võiks ka teada olla, et õppejõudu õppeaasta keskel töö vähenemise tõttu vallandada ei saa. Sama küsimus on sõjanduse õppejõudude atesteerimise ees. Me tahame hinnata neid lisaks sõjaväeringkonna liinis toimuvale ka kõrgkooli õppejõule esitatavate nõudmistega üliõpilaste arvamusi arvesse võttes (varem pole seda kunagi tehtud). Seda aga siis, kui uuest õppekorraldusest tulenevad nõudmised on selged. Kui sõjanduse kateedris õppetöö asju arutama volitatud üliõpilased oma kohust täitma asunud ei ole, siis küll mitte rektoraadi või sõjanduse kateedri süül.

● TAHAME, ET MEID MÕISTETAKS ÕIGESTI. Rektoraat ja parteikomitee pole rahul sõjalise õpetuse olukorraga Nõukogude Liidu kõrgkoolides. Peame optimaalseks, et reservohvitseriks valmistatakse ette teatud osa üliõpilastest, see toimub spetsialisti kutse omandamise kõrvalt ning sõjaväeteenistuse kohustuse täitmine on noortel, kes otsustavad omandada kõrghariduse, võimalik mitmes variandis.

Praegune seis erineb sellest paljus, tulenevalt Nõukogude armee reservide ettevalmistamise üldisest

korras. Viimane ei olene üksnes meist. Saame uuendusi kiirendada, kui esitame ja põhjendame sellekohaseid ettepanekuid ning saavutam, et meid armee ringkondades mõistetakse. Mõlemat on ülikooli poolt taotletud. Üliõpilaste tegevus on probleemid teravuse esile toonud, sundides meidki selles valdkonnas agaramalt tegutseda.

Viimaste aktsioonide algatajate ja algatajate kaasaminejate poolt pole tunda soovi olukorda mõista ning uuendustele jõudmise reaalseid teid kindlustada. Muret teeb komsomolomitee positsioon, millelt ootaks ülikoolis toimuva suhte eriti tasakaalukat ja konstruktiivset hoiakut. Paraku on komsomolijuhid asunud äärmuslaste etteotsa, toetades seda, mis lahutab üliõpilasi ülikooli administratsiooni ning mitte otsides omapoolseid lahendusi. Sõjanduse kateeder ei saa boikotinädala ning sellele eelnenud ja järgnenud puudumiste tõttu lõpetada kogu õppetööd 1. maiks.

● MIDA SIIS TEHA? Kuidas luua olukord, et õppetöö toimub ja energia saab suunata ülikooli arengukontseptsiooni väljatöötamisele, EKP Keskkomitee bürool ülikooli arenguperspektiivide arutelu ettevalmistamisele, põhikirja elluviimisele jne?!

Lahendus, mille vastuolulisust rektoraat mõistab, mis on aga pakutud selleks, et edaspidi kuidagi vältida praeguse konflikti kordumist, on sõjanduse kateedri likvideerimine. See tähendab: ülikoolis ei ole sõjandusõpet, sõjaväekohustuse täitmine ja võimalik ohvitseriks saamine toimuks pärast stuudiumi lõppu.

On laekunud vastused rektori pärimisele, mida teaduskondades sellest lahendusest arvatakse. Viiest teaduskonnast tuli mõnesuguste klauslitega vastus: jah. Ajaloo, keemia-füüsika-, matemaatika- ja õigusteaduskonnas leiti, et õige on muuta sõjandus vabatahtlikuks: kes tahab, teeb stuudiumi ajal õppuse läbi; kes ei, teenib aega pärast lõpetamist. Kateeder oleks oluliselt ümberkujundatult siis vajalik. Ideaalis on see hea variant. Ent kuni sõjanduse kateeder kuulub ülikooli õppekoosseisu, ei tule selline

kord kõne alla. Me ei tea praegu, millal kateedri koosseisud, sõjanduse ülikoolis valinud üliõpilastele eristipendiumi maksmine ja muud selle variandi juures tarvilikud uuendused tulevad. «Ehku» peale tuleviku üles ehitada ei saa ja tuleb jääda ülikooli sõna otseses mõttes relvavabaks tegeva lahenduse juurde. Viimase poolt on rektoraati jõudnud ka 1120 toetusallkirja.

● MIS SAAB SÕJAVÄES KÄINUD NING NÜÜD SÕJANDUSÕPET LÄBIVAIST NOORMEESTEST? MIS SAAB MEDITSIINI OPPIVAIST NAIOLIÕPILASTEST? Kui muutused õppeplaani selles osas lubatavaks saavad, viime nad päevapealt sisse. Esitame koos teiste kõrgkoolidega uuesti vastavad taotlused haridus- ning sõjaväejuhtidele. Seni aga kehtib kord, et 1. septembriks tuleb eelnenud õppeaasta eksamid ära teha ja kehtiva diplomi saamiseks oienada kõik kehtivas õppeplaanis ettenähtu. See põhimõte hõlmab ka

sõjanduse ning seda muuta pole ülikooli võimuses.

Kuidas ettenähtut mõistlikumalt õpetada ja õppida, seda tahaksime üheskoos kaaluda. Näiteks annab rektoraat ülesande arstiteaduskonna dekanaadile ja sõjanduse kateedritele, lähtudes viimasel üliõpilaste kohtumisel öeldust: leida võimalus, et noormehed siiski saaksid läbida nii sõjanduslaagri kui nende poolt väga oluliseks peetava polikliinikupraktika. Kõik sellelaadsed ettepanekud ja pretensioonid jäävad erikontrolli alla.

Teame, et meid selle eest stagnantideks ja hulluiniigi veel nimetatatakse, ent kutsume eriti sõjanduse lõpetamise lähedale jõudnud üliõpilasi veel kord kaaluma, missugune tegutsemisviis on nende põhihuvides ja aitab ülikooli praegusel vastutushoolel ajahetkel üks olla.

HEINO SIIGUR,
õppeproktor

PAUL KENKMANN,
parteiomitee sekretär

Olukord sõjanduse ümber on taas kriitiline. Oli boikotinädal, jätkub õppetöölt puudumine. Peame püüdma läbi mõelda, kuhu oleme jõudnud ning mis saab edasi.

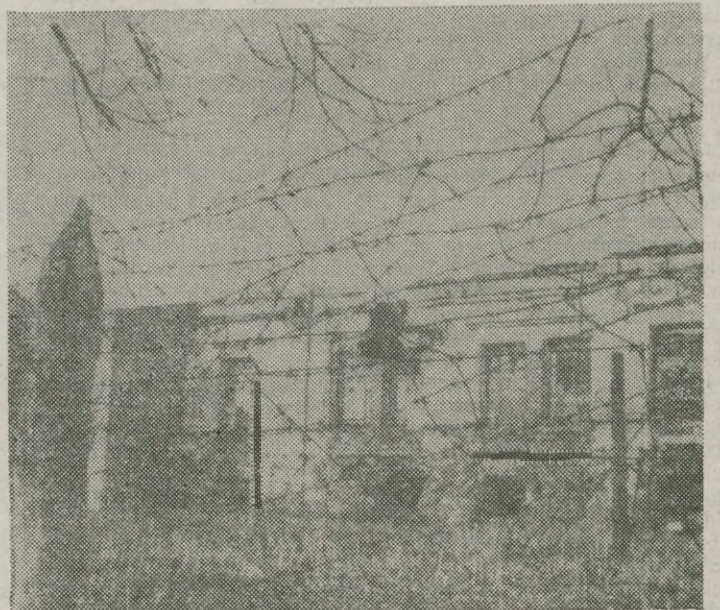
Rektoraati on süüdistatud, nagu poleks üliõpilaste nõudmist edastatud. Tegelikult on need edasi antud nii Eesti NSV Hariduskomiteele (ja sealt omakorda edasi saadetud) kui ka Balti sõjaväeringkonnale juhtkonnale ja Kaitseministeeriumile. Kõneldud on NLKP Keskkomitee vastutavate töötajatega. On kontaktid teiste kõrgkoolidega.

***

● ON SELLEL TULEMUSI?

Kõrgkooli sõjaline õpetus on osa kogu armee reservide ettevalmistusest. Viimases alanud nihked, mida meiega taotlused kiirendavad, on toonud meile uue olukorra. Alates käesolevast aastast ei kutsuta enam üliõpilasi teenistusse relvajõududesse neist kõrgkoolidest, kus on sõjalise õpetuse kateeder. Seega TRÜ meesüliõpilastel, kes ei ole relvajõududes teeninud, edaspidi seda teha ei tuleks, vaid nad saaksid reservohvitseri väljajätmise kõrgkoolis. Sellekohased uued õppeplaanid ja -programmid on tulekul.

Nagu selgus NSV Liidu Kaitseministri asetäitja hiljutisest raadiointervjuust, võetakse edaspidi nende kõrgkoolide noormehed, kus sõjalise õpetuse kateedrit pole, sõjaväkke üheks aastaks pärast kõrgkooli lõpetamist. Seejuures teevad nad selle aasta jooksul läbi reservohvitseri õppused ja sooritavad eksamid. Järelikult hakkavad ohvitseriõlakuid kandma kõik kõrgkooli lõpetanud sõjaväeteenistuseks kõlplikud noormehed. Kõrgkooli lõpetanud reservohvitseri aga ei kutsuta teenistusse relvajõududesse, vaid ainult kodusõppustele.

JAANUS ALLIKA foto juhatab 2. leheküljele lugema artiklit «Rahvatark objekt ümber».

Kas Kristjan Jaak Peterson oii kommunistlik noor?

18. novembri ülikoolilehest leiab lugeja ELKNO TRÜ komitee sekretäriks püügi matemaatikateaduskonna komsomolisekretäri Alar Pandise mõtteavaldusi. A. Pandis teatab muuhulgas, et talle meeldib jõudeajal «lugeda midagi põnevat ning kergesti arusaadavat. Näiteks A. Dumas «20 aastat hiljem». Järgnevalt avaldab ta oma uitmõtteid, leides, et «igati mõttekas oleks taastada ülikooli komsomolikomitee poolt kunagi välja antud K. J. Petersoni nimeline medal.»

Olgu noortepühiks püüdleva noormehe lugemis-meeldimustega nagu on, kuid 1960-ndate lõpul asutatud ebardliku kirjandusauhinna

reanimeerimise vastu tahaksin küll resoluutselt protesteerida. (Teatavasti polnud Kristjan Jaagul järeltulijaid, muidu oleks need küllap ammu häält tõstnud.) Ma ei saa aru, kust võtab klassivõitluse ideoloogiaga relvastatud tööliklassi partei üks noorte võitlussalk endale õiguse kasutada oma kirjandusauhinna väljaandmisel Kristjan Jaak Petersoni nime. ÜLKNO põhikirja (sest ELKNO-l ju põhikiri puudub) ja Kristjan Jaagu religioosse, ratsionalismi kalduva ilma-vaate vahel ei suuda ma leida vähimatki seost. Või loeb vahvate musketäre austaja ühes oma seltsimeestega end Kristjan Jaagu

vaimseks pärijaks? Kummaline, et juba toona, ELKNO TRÜ komitee omaaegse nurisünnitise ilmaletulekul ei avaldanud indoktrineerimata mõtlemisega üliõpilased selle vastu protesti. Või tuli tollal suu pidada?

«Pusso ei või kõrgem lasta, kui mulk om.» öeldud omal ajal Setumaal. Komsomolikomitee kirjandusauhind kandku ikka Rudolf Pälsoni, Pavel Kortšagini, Praskovja Angelina või mõne teise olnud või olemata komnoore nime. Kristjan Jaagul laske rahu puhata.

RIHO LAANEMAE
stud. phil.

UTOOPIATE ASEMED

Tahtmata kellegagi isiklikult vaielda, ütlesin summaarselt, et hariduspoliitikat muuta üritavates projektides on eesmärgid tunduvalt paremini põhjendatud kui vahendid nende eesmärkide saavutamiseks. Kui see oleks vastupidi ja vahendite diagnoos oleks omakorda eesmärkide motivatsiooni usutavam, siis peaksid eesmärgid olema muidugi tagasihoidlikumad. Seda me arusaadavalt ei soovi ja meil on kahtlemata õigus: hariduse andmine traditsiooniliste vahendite ulatuse ning nende jaotamise senise kombe kohaselt kinnistaks hariduse jõuetust edasigi.

Ent kui haritud ühiskonda üle kõige väärtustavad eesmärgid peavad vajalike vahendite leidmisele alles viima, peavad alles sundima hankima selliseid vahendeid, mis oleksid küllaldased, siis pannakse kohustus nende vahendite hankimiseks võrdset kõigile ühiskonna haridusloomes osalejatele. Kõigile — tegemata ühemõttelist vahet selles, kes kuidas hariduse sünnis on osalenud. Selle vahe tegemine tähendaks otsekohe sõda haridust, sh. kõrgematki haridust ekspuateritud vaimse kodanluse ja bürokraatiaga ning hariduse laostumist seirava apaatiaga. Miks just nende jõududega? Vaimse kodanlusega sellepärast, et see on alati nõudnud rohkem kui on tahtnud anda. Bürokraatiaga sellepärast, et see on ühiskonna varade ebatootlik kulutaja. Vaimse apaatiaga aga seepärast, et see halvab intellektuaalset ettevõtlikkust ja viib samuti inimese desotsialiseerimisele.

Taht ühiskonna vaimsust muuta pole põhjust häbenenud, sest inimeste sotsialiseerimine hariduse läbi kõrvaldab selle ajaloolise ebavõrdsuse, mille pärandatusest me lahti öelda ei saa. See on kõigepealt vastuolu hariduse põhimõttelise ülevuse ja tema tegeliku jagamise hoolimatuse vahel. Vastuolu selles, et haridus, mis ei tohiks olla spekulatsioonide objektiks, on seda ometi ja mitte ajutiselt, vaid pidevalt. Senine hariduspoliitika on omaltki poolt kinnistanud mõnesid üksnes silmakirjalikult varjatud privileege inimeste õiguste ning võimaluste vallas. Võrrelge selles suhtes väljavaateid näiteks järgmistes klassides: parteitu — parteilane; represseeritu — «puhta» ankeediga; invaliid — terve («soovitavalt» võistlussportlane); usklik — ateistiks arvatu (kirjutun nime *ateistiks arvatu* ja mitte *ateist*, sest tänaseni ulatuva inertsiiga konventsiooni eba-animlikkuse selles seisneki, et ateistidena käsitleti inimesi printsiibil «peaasi, et ta koguduse liige pole», ajades nõnda täiesti segamini ideoloogilise ükskõiksuse, anarhismi ja teadliku vabamõtlemiss. Viimane ei ole rahvuslikus ühiskonnas sugugi vähem kannatanud kui aus religioosus!). Jah, on ennustatud, et enam seda laadi vahesid ei tehta. Aga apaatia, mida tuleb teel õig-lasele hariduspoliitikale ületada, on suuresti pärit just teadmi-sest, et niisugust vahet on tehtud, et inimestel, jah, koguni ter-vetel rahvastel on tee *a priori* ära lõigatud põhjendusega, et see tuleb ühiskonnale tervikuna ainult kasuks.

Hariduse kui väärtuse tõstmine ei sõltu niisugugi üks-nes sellest, kui palju meil on raha õppehoonete ehitami-seks või aparatuuride ostmiseks. On tarvis vahendeid ka muutmaks alati olukorda, kus ausa töö eest makstakse eba-ausat tasu. Praegu ei ole tegemist lihtsalt vahendite nappusega, sellega, et neid on vähe. Praegu ja ka lähemas tulevikus on tegemist vahendite kriisiga, ebanormaalse jaotusega nende kasutamisel. Sellises seisus võtab üks osa ühiskonnast enesele ise õiguse kinnitada, et teine osa saab koguni jõukaks ilmtingi-mata ebaausal teel. Hakatakse rakendama uusi «kohtuväliseid» repressioone, mis ei pruugi küll haridussüsteemi ennast puudu-tada, kuid laienevad hariduse sisule igal juhul. Sest neil juhtu-del ilmneb halastamatult, kuidas mitte haridus (kõige laiemas tähenduses) ei kontrolli töö ausust ja tasu ekvivalentust, vaid primitiivne kadetus, see kahjuks nii inimlik omadus, mida haridus on püüdnud alati piirata. Kuidas saab teda tõsiselt võtta, kui ta sellega hakkama ei saa!

On vaja vahendeid vale ja silmakirjalikkuse karistami-seks. Konkreetset näiteks selleks, et õppejõudude stažeerimine poleks enam fiktiivne. See on aga suu-resti just fiktsioon ning jääb selleks ka siis, kui õppejõud saab oma «kuud kätte» kolleegide «ajutise täiendava lisakoormuse» hinnaga. Kuivõrd see pole aga sugugi ainus fiktsioon akadeemilises olemises, sedavõrd püsibki intellektuaalide ülekuluta-mine. Mitte alati ei pea see viima traagilise lõpuni, kuid alati toimib see hariduse aususe vastu. Pole võimalik, et tudeng ei tunneks seda.

Ent vale kisub hariduse ülevuse maha ka siis, kui ühiskond rakendab haridusega inimesi algusest peale hoolimatult. See puudutab kõiki neid noori õpetajaid, kelle koormu-seks saab juba esimesel-teisel tööaastal 30 tundi nädalas. See ei ole töö, see on haltuura, mille tagajärjeks on omakorda hal-tuuraharidus. Kolmekümnetunnise nädalakoormusega õpetaja kannab oma ülikooliagtsed loengukonspektid tunnikonspektideks leht-lehelt üle ja kus tal loengukonspektides on auk või kus talle seda osa ei õpetatud, seal mõtleb ta asja sisu käigult välja. Ta pannakse valet looma ning ta ei jõua üksinda sellele vastu seista.

Selles mõttes tuleb koguni küsida, kas ei ole seni välja pakutud hariduspoliitilised eesmärgid isegi veel liiga ebamäärased, ikkagi veel pealiskaudselt motiveeritud. Sest on, nagu oleksid täiesti määratlemata jäetud need kohus-tused, mis ühiskonnal tuleb võtta oma mineviku suhtes. Aga IME ei tohiks olla kõigest unistus oma pärandustombu ja sellest tulenevate kohustuste unustamiseks.

Peeter Alar

Komsomolist ja Kristjan Jaagust

«Praha kevadest» innustatud Eesti üliõpilaslühikümnes 60-ndate aastate teisel poolel oli ülikooli komsomolikomitee üldtunnustatud eestvedajaks. Seejärel oli Kristjan Jaak Petersoni kirjandusauhind üldsuse silmis Tartu üliõpilaste, mitte kommunistliku noorsooühingu auhind. Selle auhinna asutamisel oli sümbolne tähendus — taastada aegade side Eesti kultuuris. Ta esindas igati väärtuselt Tartu üli-kooli vaimsust.

Ettepaneku selle auhinna välja-andmiseks tegi 1968. aasta oktoob-ris eesti filoloogias osakonna kom-somolikoosolekul Olev Remsu (jev),

ahinnatoimikonna alaliseks esimeheks oli Ain Kaalep, alaliseks liik-meks Kaljo Põllu, kes kavandas ja valmistas väga kauni puust auhinnamedali. Toimikonna töös osa-lesid Sirje Endre, Rein Veidemann, Toivo Kuldsepp, Olev Remsu, Jaak Allik, Kaur Alltoa, Toomas Liiv jt. Auhinna esimeseks laureaadiks sai Friedebert Tuglas. Talle auhinna üleandmine märtsis 1969 kujunes tähendusrikkaks kultuurisündmu-seks, mille jäädvustasid mitmed hiljem tuntuks saanud fotod Tug-lasest auhinnamedaliga. Väga pi-dulik ja meeldejääv oli auhinna väljakuulutamise aktus aulas Krist-

jan Jaak Petersoni sünnipäeval 14. märtsil.

K. J. Petersoni auhinna teiseks laureaadiks oli August Annist. 1969. aasta oktoobris algas aga EKP Keskkomitee juhtkonna tugev rün-nak vabameelse vastu ülikoolis, sealhulgas komsomolikomitee kui vaba vaimu kandja vastu. 1970. aasta märtsis ei lubatud auhinna Annistile üle anda. Ta sai selle kät-te alles järgmisel aastal, koos kol-manda ja viimase auhinnasaajaga, ülikooli teadusprorektori Johannes Tammeoruga. Edaspidi aga keelati K. J. Petersoni auhind ära koos enamiku teiste «isetegevuslike» auhinnadega, välja andma hakati riik-likke, Juhan Smuuli nimelisi kir-jandusauhindu.

Praeguses ülikoolis on komso-moli staatus ja maine sootuks teist-sugune kui 20 aastat tagasi. Kui tahetakse taastada Kristjan Jaak Petersoni auhind, on seda ilmselt õigem teha mõne üliõpilaselt, mitte komsomolikomitee auhinnana.

Riho Laanemäe ei taha aga mi-nu arvates oma kirjutises arutleda auhinna väljaandmise üle, vaid tahab demonstreerida oma suhtu-mist komsomolisse, halvustades ühevõrra nii tema praegust kui va-rasemat tegevust ülikoolis. Tema kirjutis oli ja on minu jaoks asja-tundmatu ja kohatu. Kui Varje Sootak minu kui toimetuse kollee-giumi liikme ja omaaegse K. J. Pe-tersoni auhinna ühe asutaja käest küsis, kas minu arvates tuleks Laanemäe kirjutis avaldada, vasta-sin eitavalt. Sellega tegin ma vea. Tignedus ei vähene, kui ta jääb nurgataguseks, vaid pigemini kas-vab tagakiusatuse tundeid toidetu-na.

Võib-olla hakkab praegu aina hoogu võttev tignedus ja sallimatus vähenema, kui me katsume kõigis asjades jõuda avaliku ja rahuliku aruteluni.

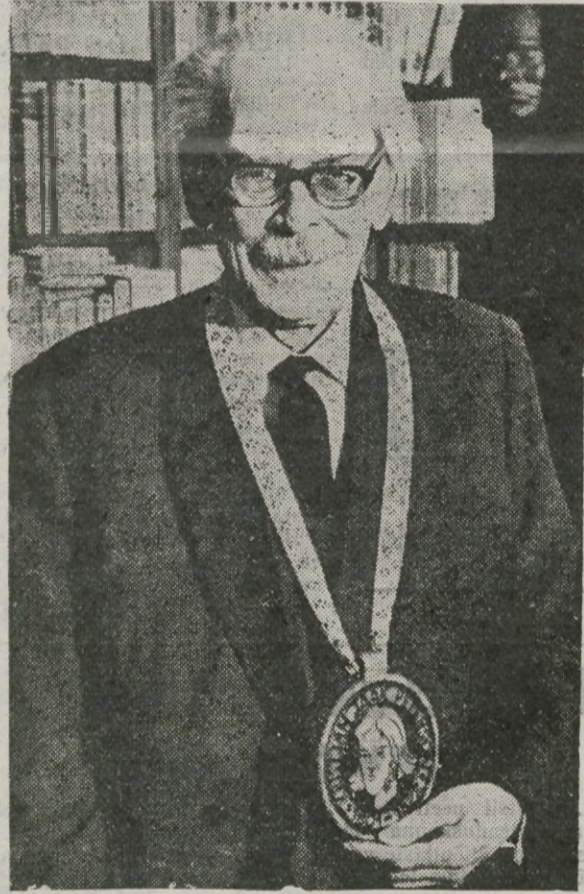
PEETER VIHALEMM

***

Toimetusele: nagu lugeja juba tähele pani, jõudis Riho Laanemäe repliik toimetusse novembri teisel poolel. Sama ja veel ühe tei-segi artikli mitteaavaldamisest kir-jutas autor ka meie üle-eelmises le-hes. Tahaksime korjata Peeter Vi-halemäe sõnu, et «püüaksime kõi-gis asjades jõuda tööpoolsest ava-liku ja rahuliku aruteluni».

Tänu

UMPI 10. aastapäeva puhul avaldati rektori käskkirjas tänu viljaka teadustöö või sellele kaas-abi osutamise eest laborijuhatajale RAIK MIKELSAARELE, JÄAN EHALE, EERO VASARALE, RAI-VO UIBOLE, AGU TAMMELE, vanemteadureile MARIKA MIKEL-SAARELE, MART VIKMAALE, juhtivateaduritele AILI PAJULE, tea-dureile URVE NOORMAALE, SIIRI VEROMANILE, preparaato-rile SILVIA POSKALE, inseneri-dele ENE JUHKAMILE, EHA-MAI LAANESELE, LIA ANTONILE, vanemlaborant HERBERT SAAR-MALE ja laborant VILMA SUUR-OJALE.

Täpselt homme saab sellest kakskümmend aastat, kui ülikooli dele-gatsioon (Kaljo Põllu, Sirje Endre ja Toivo Kuldsepp) külastas rah-vakirjanik Friedebert Tuglast. Anti üle mälestusmedal ja ürik toim-konna otsusega.

K. J. Petersoni auhinna pälviv vanameister raamatus «Muutlik viker-kaar» ilmunud uudisloomingu ja artikli «Ühe teose saatusest» («Loo-ming nr. 10, 1968) eest.

Uus üliõpilasring

Haridussotsioloogia labor kutsub kõiki sotsioloogiast huvitatud tu-dengeid sotsioloogiaringi asutamise-koosolekule. Laboril on kavas pak-kuda:

* sissejuhatavaid loenguid sot-sioloogiast, eriti haridussot-sioloogiast ning sotsioloogi-lise uurimistöö meetodikast ja tehnikast;

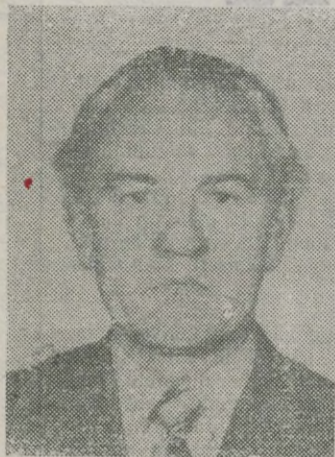
* kursuse- ja diplomitööde teemasid ja juhendajaid, uuri-mismaterjali, kopsakamate tööde avaldamisvõimalusi;

* kohakaaslusega töötamise või-malusi;

* võib-olla mõne töökoha labo-ris pärast lõpetamist.

Ringi liikmetelt oodatakse huvi sotsioloogia ja üldse ühiskonna-probleemide vastu, head pealehak-kamist ja töötahet ning omapool-seid ettepanekuid ringi töö korral-damiseks.

Esimesele kohtumisele ootame teid teisipäeval, 28. märtsil kell 17 Tiigi t. 78, ruum 204.

UNO LEISNER

Raske haigus viis 4. märtsil meie hulgast arstiteaduskonna sünnitusabi ja günekoloogia kateedri dotsendi Uno Leisneri.

Sündinud oli ta 22. augustil 1929 Tartus teenistujate perekonnas. Keskkooli lõpetas Tallinna 7. Keskkoolis, mille lõpetas 1947. aastal hõbemedaliga. Haridustee jätkus ülikooli arstiteaduskonnas.

PER WIESELGREN in memoriam

14. veebruaril 1989 lahkus Rootsis Växsjös elukaaslaste hulgast omaaegne Tartu Ülikooli rootsi keele ja kirjanduse professor Per Wieselgren. Ta oli sündinud Jönköpingis 4. augustil 1900, lõpetanud 1922 Lundi Ülikooli ning väideldud sealsamas filoloogiadoktori 1927. aastal. 1928–1930 oli Per Wieselgren Tübingeni ülikoolis skandinaavia filoloogia õppejõud, kust ta tuli Tartu ülikooli. Arhiiviandmeid asus ta siin rootsi keele ja kirjanduse professori kohal 15. märtsil 1930. Asjaomane õppekoht oli Tartus loodud rootsi valitsuse poolt. Tartusse siirdumise ja muude asjaolude tõttu oli Per Wieselgren esialgu õppetööst vabastatud.

15. oktoobril 1930 pidas ta ülikooli aulas oma esiloengu Rootsis avaldatud vana-põhja kirjandusest. 1931. aasta kevadmestri algusest on ta Tartu ülikoolis pidanud loenguid rootsi ning skandinaavia kirjandusest ja rootsi keele olemusest ja ajaloo. Kaasaegset rootsi keelt õpetasid rootsi keele lektorid. Per Wieselgreni loengud olid alguses saksakeelsed, sest rootsi keele oskajaid oli ainult üksikuid. Kui hiljem oli eestirootsi ning teistegi üliõpilaste hulgas rootsi keele oskajaid, siirdus professor rootsi loengukeelele. Ta oli eestigi keele kätte õppinud ja 1938. aastal hakkas esinema selleski keeles. Eestikeelsete seletustega õpetas ta ka taani keelt. Kõik Per Wieselgreni loengud olid hästi korraldatud

Aastal 1953 arstikutse saanud U. Leisner suunati Kohtla-Järve linnahaiglas, kus ta töötas lühikest aega peearsti asetäitjana ravi alal ja akušöör-günekoloogina sünnitusosakonnas.

Pürgimus sügavate erialateadumiste poole viis U. Leisneri kliinilisele ordinatuuri. Aastail 1953–1956 täiendas ta oma teoreetilisi teadmisi ja praktilisi oskusi Tartu Kliinilises Sünnitusmajas.

Ordinatuur lõpetatud, asus U. Leisner 1956. aastal tööle arstiteaduskonna sünnitusabi ja günekoloogia kateedrisse, oli algul assistent ja 1980. aastast peale kuni oma surmani dotsent.

Pedagoogitööga seostusid vastutuskandidaadid ülesanded tervishoiu organisatsioonina. Aastail 1959–1961 oli Uno Leisner Tartu Kliinilise Sünnitusmaja Naistenõuandla juhataja, 1963–1965 operatiivse günekoloogia osakonna juhataja. Hea võrkeelte oskus hoidis teda kursis kõige uuema sünnitusabi ja günekoloogia vallas.

Ta on loote üsasisesse seisundi funktsionaaldiagnostika alusrajaid meie vabariigis. Olles organiseerinud 1983. aastal funktsionaal-

ning näiterikkalt esile toodud. Kirjandusloenguil eelistas ta Tartu tudengeile kõnelda ulatuslikumalt neist kirjanikest, kes olid olnud ajalooliselt Eestiga ning eestlastega seotud või olid kirjutanud eesti ainetel.

Tartu ülikoolis töötades oli Per Wieselgren väsimatu uurija ning uurimistegevuse organiseerija. Ülikoolis lõi ta Akadeemilise Rootsi-Eesti Seltsi, mille liikmeiks said rootsi rahvusest ning rootsi keelt oskavad õppejõud ja üliõpilased. Seltsil oli sageli koosolekuid, kus esineti rootsi keeles ettekannetega keele-, kirjanduse-, ajaloo- ja ühiskonnalaastel teemadel. Esinejad olid kas Eestist või Rootsist. See akadeemiline selts avaldas 1932. aastast alates perioodilist kogumikku «Svio-Estonic», mille peatoimetajaks oli Per Wieselgren. Väljande kuus esimest köidet ilmus Tartus, milles avaldasid oma uurimusi peamiselt tartlased. Kõige arvukamalt oli töid Per Wieselgrenil endalt. Uurimused ilmusid rootsi keeles eestikeelsete kokkuvõtetega. Per Wieselgreni uurimused olid rootsi kirjandusest ja keelest, eestirootsi murretest ja eesti keele suhetest rootsi keelega. Eestirootsi murdeid käis ta isiklikultki talletamas. Murdeuurimisele minnes võttis ta kaasa rootsi keelt kõnelevaid üliõpilasi.

Per Wieselgreni suurim üritus Tartu päevil oli rootsi-eesti sõnaraamatu koostamine ning avaldamine. Kaastöötajaks oli ta võtnud

diagnostika kabineti kateedri baaskliinikus, sai U. Leisnerist vastavate spetsialistide koolitaja, sellealaste teaduslik-praktiliste tööde organiseerija ning teostaja.

Suur töövõime, enesedistsipliin, ausus ja põhjalikkus, äärmine kollegiaalsus olid U. Leisneri elukreedo. Põhitöö kõrvalt tehtud teadusuuringuid kroonis meditsiinkandidaadikraad 1971. aastal.

Tema sulest on ilmunud üle 100 erialaartikli, eriti loov oli ta viimasel viiel aastal. Töötulemusi on ta koos oma arvukate õpilastega tutvustanud paljudel konverentsidel koduvabariigis ja mujal Nõukogude Liidus. Agaralt osales ta Eesti NSV Vabariikliku Akušöör-Günekoloogide Seltsi ja Tartu Akušöör-Günekoloogide Teadusliku Seltsi loovas töös.

Uno Leisneri ühiskonnatöö koormus oli suur. Ta töötas Tartu Linna RSN Täitevkomitee saadikuna, TRÜ ametiühingukomitee ja arstiteaduskonna ametiühingubüroo liikmena, toimetuskollegiumide koosseisus ja teadusväljaannete koostamisel.

Jääme kauaks leinama varalahnud kolleegi ja sõpra.

Arstiteaduskond
Sünnitusabi ja günekoloogia kateeder
Tartu Akušöör-Günekoloogide Teaduslik Selts

Gustav Suitsu ja Paul Ariste. Eri küsimuste lahendamisel abistasid autoreid ka mitmed Akadeemilise Rootsi-Eesti Seltsi liikmed. Seltsi toimetiste sarjas ilmuski «Svensk-estnik ordbok. Eesti-rootsi sõnaraamat» 1939. aastal Tartus Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastusel. Teose teine trükk avaldati Uppsalas 1976. aastal.

Per Wieselgren oli Tartu ülikooli õppejõuks Saksa okupatsioonini. Töötaks jäänud, tahtis ta Rootsi siirduda, kuhu oli juba läinud ta perekond, ent alles 1941. aasta sügisperioodil sai ta Tartust Saksamaa kaudu Rootsi minna.

Rootsis ei saanud Per Wieselgren professorikohale, sest vabu kohti polnud. Alguses oli ta Lundi ülikoolis skandinaavia keelte dotsent. Ohtlasi õpetas ta 1952–1954 Müncheni ülikoolis skandinaavia keelt. Et ülalpidamist hankida, oli ta vahepeal Kristianstadi ja Eslovi gümnaasiumis õpetajaks. 1966. aastal sai ta Lundi ülikoolis skandinaavia keelte lektoriks. Sellel kohal püsis ta pensionile minekuni. Kuidgi Per Wieselgrenil ei õnnestunud kodumaal saada professorikohta, oli ta teadusmehena siiski õige aktiivne. Ta organiseeris «Svio-Estonia» jätkuvat ilmumist ning toimetas seda. Ulatuslike töö avaldas ta eestirootslaste kohanimedest ja 17. sajandi tartlastest vasulalastest Georg Stiernhielmist. Uurimusi ilmus tema sulest ka eesti keele ja kirjanduse kohta. Per Wieselgren oli viimaste eluaastateni töötav. Ta oli Tartu ülikooli omaaegseid parimaid õppejõude ning malletas Tartut austavalt.

PAUL ARISTE

on alati tegutsenud partei käsul, täitnud partei ülesandeid.

Kümnete miljonite süütute inimeste tapmine, mida praegu püütakse veeretada mõne üksikisiku kaela, oli siis tegelikult partei ülesanne ja eesmärk. Stalin, Ješov, Beria ja teised olid küll mõrtsukad, aga nad tapsid partei nimel. Sest just partei oli loonud süsteemi, mis võimaldas mõrtsukail riiki valitsema pääseda ning muuta terve riik suureks tapalavaks, kus jõgedena valati nii üksikisikute, sotsiaalsete gruppide kui terve rahvuste verd.

AIVO LÕHMUS

(Järgneb.)

ESINEVAD SAADIKUKANDIDAADID

Teisipäeval, 21. märtsil kl. 12 toimub auals kohtumine Tartu Ülikooli valimisringkonna nr. 478 (linna läänepoolne osa: Tammelinn, Füüsika Instituut, Veceriku, Tähtvere, Supilinn, kesklinn, Pectri kiriku poolne ülejõe osa; piir kulgeb piki Valga raudteed ning jätkub mööda Riia, Pärna, Uus ja Paju tänavat) saadikukandidaatide TONU LAAGI, AIVO LÕHMUSE ja JEVGENI UDOVIKUGA.

TÄHELEPANU, TÕLKIJAD!

Ülikooli tõlkevoistlusel on tõlgete äraandmise tähtaega pikendatud 1. aprillini. Tingimuste kohta vt. «TRÜ» 14. oktoobri 1988. a. numbrit. Jõudu tööle!

TÜ NAISTENÕUKOGU

kutsus üliõpilasi ja töötajaid neljapäeval, 23. märtsil kl. 16 peahoone aud. 102 kohtuma programmi projekti «EESTIMAA NAINETÄNA JA HOMME» koostajatega ning esitama oma arvamusi ja ettepanekuid (projekt on avaldatud RH nr. 55, 4.03.89).

24. MÄRTSIL

Pilti ja muusikat, tantsu ning tralli PAKUVAD KOIGILE ÜLIKOOLOO INIMESTELE

- * Eugen Felicuse kergemuusikakoor,
- * ansambel «Jaskar» ja Sulev Ulp,
- * Rein Bleive ansambel ja Onne Päril ja Toivo Sõmer,
- * tantsuõpetaja Janek Randla ja Rein Lepik oma slaididega,
- * Üllatusesinejad.
- * Baarid avatud.

24. MÄRTSIL KELL 21 TRÜ KLUBIS.

Mõõduvõtmise korvpallis

Reedel, 11. märtsil peeti korvpallilahing ajalooteaduskonna ja žurnalistikaosakonna üliõpilaste vahel. Mäng lõppes ajaloolaste võiduga 58:44.

Matši eel oli õhkkond ärev. Žurnalistikameeskonna kapten Mart Soidro muretset juba päeval põhiviisiku mitmete mängijate puudumise pärast. Nagu selgus, polnud ka ajaloolastel platsil parim rivistus.

Siiski algas mäng soodsamalt ajaloolastele, kel tänu kiiremale ja täpemale tegevusele õnnestus juhtima asuda. Žurnakad otsisid oma mängu kaudu. Esimese kümme minutiga seda ei leitudki. Vastaste hajeil kaitse ja ebatäpsed pallivisked lubasid ajaloolastel mängida mõtestatult. Silmapaistvamad korvikütid olid viimastel Margus Kolga ja Toomas Kihu.

Esimese poolaja viimasel veerandil ärkasid ka ajakirjandustudendid, seda eeskätt tänu liidri Mart

LOODUSKAITSERINGI 31. AASTAPÄEVA

ähistamine algab laupäeval, 18. märtsil kl. 15 seminariga «Kodu-uurimise mõttest ja meetoditest Roela kogumisretke näidetele» Vannemuise 46 aud. 327. Aastapäev jätkub kl. 19 EPA klubis piduliku koosviibimise ja vestlusringiga «Üliõpilased ja looduskaitse».

RSR!

Rahvusvaheliste suhete ringis esmaspäeval, 20. märtsil loeng «Seksuaalrevolutsioon Poolas».

TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 18. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Hei hopsti!» (kuulamiseks STING).

Pühapäeval, 19. märtsil kl. 21 «... Legend» (kuulamiseks E. CLAPTON läbi aegade).

MUUSIKASÖBRAD!

Ootame teid TRÜ klubi videokohvikusse PUHAPÄEVAL, 19. MÄRTSIL KL. 16 KAASA ELAMA KASS TOMI JA HIIREKESE JERRY VEMPUDELE. Pääse 80 kop. Koolieelikutele tasuta.

SEMINARKAS

on vaadata näitused «Usualast kirjandust» ja «August Annist 90».

REFERENTIDE PÄEV

toimub teisipäeval, 21. märtsil kell 15 ülikooli raamatukogu konverentsisaalis.

KUHU LÄHED, VIRUMAA?

Tänavune rattaretk «Kuhu lähed, Virumaa?» on jätkuks mullu mäikuu toimunud samalaadsele retkele «Kuidas elad, Virumaa?» Seekord on eesmärgiks saada põhjalik ülevaade Ida-Virumaa ökoloogilisest seisukorrast. Rattaretk saab teoks 11. mail Kiviõlist ja lõpeb 14. mail Narvas Hermanni kindluses.

Eelregistreerimine on alanud ja kestab märtsi lõpuni. Helistada Tallinna tel. 52 77 84 või kirjutada 202 128 Rakvere raj. Viitna, Lahemaa RP Virumaa Klubi.

Virumaa Klubi

Õnnest ja ohust**● Kõne Raadi rahu- miitingul 8. märtsil 1989 ●**

Hääd kodulinlased!

Oleme täna siia kogunenud, et avaldada protesti vägivald vastu. See lennuväli seal eemal on ühelt poolt tervele Eestile osaks langenud vägivald märk, teisalt aga on see otsene vägivald maa ja põllumulla vastu, mis viljakandmise asemel on sunnitud kandma ülmoosaid üheliikurusega tapariistu.

Lennuvälja külje all vireleb

kunagine õitsev teadus- ja kultuurilinn. See on terve Nõukogude riigi sümbol: teaduse, kultuuri ja inimsuse agonia sõjaväe ja võimu üle ning küünilise lauatamise kõrval.

Eilses «Rahva Hääles» on avaldatud pikk intervjuu tähtsa julgeolekutegelasega. See on aja märk — vana vägivaldaaparaat hakkab käsi puhtaks pesema ja tõestama, et ilma temata ei ole ka uuel ajal ega üldse kunagi ja kuidagi võimalik toime tulla. Samas intervjuus tunnustab see tegelane, et julgeolek

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälkandja

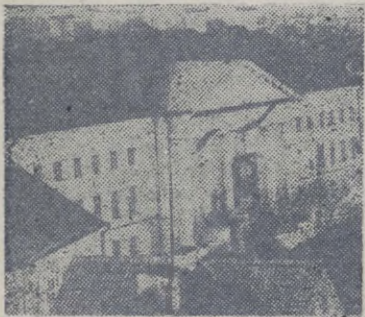
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 10 (1557)

Reede, 24. märts 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

JÄRGMISEST AJALEHEST
SAAB LUGEDA SELLEST,
KUIDAS TARTU ÜLIKOOL
JÕUAB EMAKEELSE ÜLI-
KOOLI 70. AASTAPÄEVANI

Mõtlemisaeg saab otsa

Imeltud asjad on nende valimistega. No näiteks: tudeng või töötaja seab oma tööpaigas üles ühe kandidaadi, elukoha järgi läheb valima aga hoopis teisi. Paraku paratamatu. Ja mis sellest. Kui ometi ükskord on suurem osa kandidaate üle Eesti tuntud inimesed ja kui on isegi võimalus valida mitme inimese vahel! Seegi on juba midagi. See isesugune vabadus valimistel on omamoodi mõjutatud ka valimiseelset propagandat. Propaganda, ka kandidaadi enda poolne tegutsemine on eestlasele paraku veel suuresti vastuvõetamatu, mõistetamatu. Kas see tõttu või lihtsalt meie oskamatusel vabade valimiste puudumise tõttu on tähelepanu ühele või teisele saadikukandidaadile erinev. Kahtlemata on see sõltuv nende ametipositsist, populaarsusest. Ei tee meiega siin mingit erilist mõjutamist. Mulle endale tunduvad senised viisid suuresti vastuvõetamatud, pealegi ei suuda me alati selgeks teha ühe või teise inimese eeliseid Moskvasse saatmisel. Iga avaldatud materjal on kahtlemata subjektiivse maiguga.

Küllap jäi oma subjektiivne suhtumine alles ka neil, kes teisipäeval aulas Tartu Ülikooli valimisringkonna nr. 478 saadikukandidaatide TONU LAAGI, AIVO LÕHMUSE ja JEVGENI UDOVIKUGA kohtumas käisid (pikem ülevaade oli «Edasis»).

Täna vist ei ole enam mõtet tutvustada nende platvorme, tutvustada neid kui inimesi. Tahaksin öelda kahe eestlasest kandidaadi kohta vaid niipalju, et mõlemad on Tartu Ülikooli vilistlased. Tõnu Laak on lõpetanud majandusteaduskonna, Aivo Lõhmus eesti filoloogia osakonna. Mõlemad mehed on ka oma ülikooli ajal silma paistnud: Laak juhtis rahvusvaheliste suhete ringi, osales OTÜ-s, EOE-s; Lõhmust tunti juba tudengipõlves

kirjaniku ja kirjanduskriitikuna (ülikooliajast on pärit ka tema foto). Aulakoosolekul esinesid nad mõlemad minu meelest veenvalt ja ausalt.

Kolmanda kandidaadi Jevgeni Udoviku foto enam meie lehte ei jõudnud, seepärast nad võrdset esindatud ei ole. Aga mis võrdset esindatusest siin saabki juttu olla, kui seni arvame erinevalt sõjaväelaste valimise kohta. Udoviku auks peab ütleva, et ta teenis mõnegi kokkutulnu sümpaatiat ja minu meelest täiesti õigustatult.

Lõpuks tahaks veel meelde tuletda, et ülikooli inimestest on saadikukandidaadid Tartus Marju

Lauristin ja Mihhail Bronšteini. Me saame neid valida ja valigem siiski

Kõige lõpuks prof. LEMBIT ALIKMETSÄ vastus küsimusele: «Kas minna valima või ei?»

«Üliõpilane kui praeguses ühiskonnas aktiivne osaleja peaks olema kindel valija. Kui ta valima ei lähe, on see paljust loobumine. Poliitikat tehakse ikka valides, muidu seame end väljaspool ühiskonda olevaks ja teised otsustavad meie eest asju, mida võiksime ise otsustada.»

VARJE SOOTAK

TONU LAAK

AIVO LÕHMUS

Kas jälle Jugoslaaviasse?

Arvatavasti küll, sest kõrgkoolidevahelise kõnevoistluse võitjat kroonitakse taas võimalusega sõita 15. aprillil ühte sotsialistlikku riiki. Enne aga tuleb oma head esinemist ja mõtlemisoskust, samuti emakeelt proovida ülikooli kõnevoistlusel 30. märtsil peahoone aud. 139 kl. 17.

Teretunud on kõik tudengid, ka kaugõppijad. Arvestatakse nii teaduskondade tulemusi kui ka individuaalset osavõttu.

Tingimuseks on kõnelda 15–20 min. enda poolt valitud aktuaalsel

teemal: veenvalt, kaunit, kuulama paeluvalt. II voorus tuleks 5 minuti jooksul arendada mõtteid loosiga vallitud teemal, mille pakub välja 3 õppejõud ja 3 üliõpilasest koosnev žürii I voorus paremini esinenutele.

Rektoraadi ja ühiskondlike erialade teaduskonna nõukogu autasude kõrval on ka teaduskonnad välja pannud oma auhindad. Oigus-teaduskond premeerib parimat ja aktuaalsemat sotsiaal-poliitilisel teemal esinejat. Bioloogia-geograafia-teaduskond annab preemia pari-

male looduskaitseprobleemi käsitlejale ja eesti keele kateeder kõige ilusamale ja korrektsemale emakeele valdajale.

Viimasel aastal on üliõpilaste nõudlikkus nii õppejõudude kui eneste keele- ja esinemiskultuuri suhtes tunduvalt tõusnud (TU auhindalised kohad voistlustel ning mõttevahetused ja ankeetandmed esinemisoskuse kohta).

SIINA LEPIK,
OET dekaan

KES ON KES?

Sallivus ei pea sugugi tähendama seda, et me ei tohigi olla otsustavad. Sallivus peaks tähendama alternatiivsuse tunnustamist ilma hukkamõistmiskrambita, viha ja vihkamist välistades. Nendele, kes on vihkamise poolt ning kes tahavadki vihata, on sallivus muidugi ebaefektiivne vahend maailmas millegi muutmiseks — igatahes kindlasti vähemefektiivne kui vihkamine ise. Neile tähendab sallivus ohtlikku järeleandlikkust. Ja kuna meid on mitme põlvkonna keses aina vihkamise kasulikkuses kasvatatudki, siis on väga raske tõestada, et sallivus on just nimelt väga vajalik ja tõhus vahend maailma korrastamisel, on vahend, mis erinevalt vihkamisest ei alanda inimest. Uue ühiskondliku olemise loomisel tuleb tõsiselt küsida, missuguses vahekorras võiksid selles olla sallivus ja vihkamine.

Praegu eristatakse meie jaoks üksnes äärmusi (et pealegi valesti, see on sootuks omaette küsimus). Aga meie oleme ei koosne ainult äärmustest. Meie keskel tuleb ilmingimata eristada ka parem- ja pahempoolseid, kusjuures parempoolised ei ole sugugi vaid kodanlased ning vasakpoolsete hulka ei tohi hoopiski ainult kommunistidega (siinkohal teen ma enese jaoks selget vahet, kes on kommunist, kes aga kõigest parteilane) piirata.

Et pilt oleks pisutki selgem — parempoolseid iseloomustab ilmnne rahvuslikkus. Kuid nende kõrval ja nende keskel üleb eristada ka revolutsionääre ning reaktionääre, kusjuures me teeksite oma ülesande taas väga lihtsaks, kui me otsiksime viimaseid ainult bürokraatide seast. Kui me nii teeksite, siis me lähtuksimegi just sõgedast vihkamisest (mida tundes on eranditult inimestest koosnev bürokraatia asunud alati enesekaitsele ja vasturünnakule). Ent on olemas ka radikaalid ning konservatiivid ja eks ole, radikaale võib leida ka perestroika eitajate hulgas. Ning lõpuks saame eristada ka skeptikuid ja küünikuid, kellest viimased on äärmiselt aktiivsed. Kui nüüd praeguses kaasajas nimepidi tuntud tegelasi isegi selle, üsna jämeda jaotuse järgi iseloomustada või öieti, kui kuluuare iseloomustused nende kohta avalikkuse ette tuua, siis — kes on kes? Ja kuidas toimivad nende omavahelistes suhetes sallivus ning vihkamine? Hüva, Arnold Saia identifitseerimisega vist ei ole raskusi, kuid kuidas anda näiteks Edgar Savisaare või Väino Rajangu iseloomustus?

Neid iseloomustusi on aga väga vaja, kui me tahame enesetele selgeks teha, missugune on nüüdisaegse rahvusliku poliitika eetilise põhi ja kui tahetakse, et poliitiliselt apaatseid oleks võimalikult vähem. Siinkohal osutaksin kõigest kolmele probleemile, kuid muidugi on neid märksa rohkem.

Kõigepealt on praeguste saadikukandidaatide platvormid hariduspoliitika vallas silmatorkavalt ebamäärased. Need nimelt väldivad püüdliselt konkreetseid kohustusi hariduse põhiküsimuses: kuidas teha sellele, kellele haridus puudub või on väike, selgeks, et tal ei ole õigust saada rohkem kui lubatakse tolele, kellele on haridus. Ja edasi — kuidas talle selgeks teha, et ta on pikka aega saanud häbenematult rohkem, kui tal on õigus saada. Ja veel edasi — kuidas panna ta harjuma teadmisega, et ta saabki «ennekuulimatult vähe» seni, kuni ta on madala haridusega, kuidas mitte tark pole süüdi, et ta on haritud, vaid rumal on süüdi, sest ta pole haritud. Võib ka lühemalt: kuidas maksta haritud olemise (harituse) eest nõnda, et see oleks tõepoolest tasu ja mitte armuand, ning kellele pole õigust saada seda raha, mida võib maksta ainult harituse eest? Sellest, et valimiseelset platvormid on hariduse vallas puudulikud, järeldan ma, et vastasseis haridust võimaldava ametkondlikkuse ja alternatiivset, ametkondlikkusest rikkumatut haridust sooviva vaba tahte vahel püsib edasigi. Peabki püsima, sest ametkondlikkus ning selle taga end varjavad jõud on alati huvitatud võimalikult rumalast inimesest.

Täiends ilmneb ülim ettevaatlikkus rahvuspoliitika vallas. Mõnel juhul on see arvatavasti teadlik ettevaatlikkus, sest muidu saaks vaenlane poliitika eesmärgi kätte luurele midagi kulutamata, mõnel juhul aga nõutusest tulenev ettevaatlikkus, oskamatus ja ebakindlus. Nähtavasti just viimasega on tegemist ka siis, kui ei sõandata enesele selgeks teha, kui mitme erinevalt mõtestatud kodumaa olemasolust lähtuvate hoiakute konfliktiga meil tuleb vastakuti seista. Nagu on mitu rahvuslikku ülesannet, nii on ka mitu erinevat kodumaakäsitlust. Kui soovitakse, et valimistel võidakid kindla peale need, kes oskavad Moskvas (Eesti) asju ajada ja keda võib ses suhtes usaldada, siis antakse sõnale «kodumaa» paratamatult mitmekordne tähendus. Liidulepingu kui alternatiivita ainuvõimaliku tulevikulahenduse põhendamisel ja selle konstruktiivses kriitikas, nagu ka migrantide tõrjumises humanistlikkust minevatamata on «kodumaa» sisu analüüsil keskne koht.

Ning lõpuks — meid on korduvalt petetud ülevaalt alla kuulutatud lubadustega, mida on saadud arvustada ja mille tekkimise mehhanismid on võidud avalikustada alles tagantjärele. Nüüd on meile pakutud ohtrasti lubadusi, mille andjad asuvad meie keskel. Nende kriitilist kaalumist poleks õige (olnud) kuni kandidaatide läbikukkumiseni või mahavalimiseni edasi lükata. Nüüd seisab see kõik aga ees alles järgmistel valimistel. Ma ei ütleks, et seekord polnud me selleks veel valimis. Seekord me seda veel ei tahtnud.

Penta Aina

Sünni- päeva- õnnitus

Lugejad, kes ei tea veel pildil oleva lugupeetud juubilari nime, aga tahavad õnnitlustega ühineda, leiavad tema perekonnanime alljärgnevas tekstis puuduvate tähtede kombinatsioonist.

1. — õitab kaksikümmend viis aastat kateedrijuhatajana.
2. Tuntakse kui v — ga korrektset inimest.
3. Tuleb — irmus vara tööle.
4. On ENSV teenelin — teadlane.
5. Sügisel, kui aeg ja ilm lubavad, käib kirglikult — ohtal ja seenil.
6. Vaatleb ilma ja kuuub Zelnini s — prade hulka.
7. Kannab mehiste eesnime ja see on — embil.
8. Tugevat tervist sooviva — kõik kolleegid.

„Majandusmõte“

on majandusteaduskonna üliõpilaste rändauhind. Esimest korda pärjati sellega aasta tagasi nelja IME algatajat: Edgar Savisaart, Mikk Tiimat, Tiit Madet ja Siim Kallast. Nüüd leiti koos teaduskonna nõukoguga üksmeelselt sobivaks laureaadiks majandusmets TPIst ja nimelt majandusdoktor kateedrijuhataja prof. **UNO MERESTE**. Miks? Kuigi kandidaate oli algul soelal teisigi, peeti prof. Mereste majandusajakirjanduslikku tegevust teistest väärtuselt jäävamaks. Lugejale võiks soovitada näiteks üht viimast artiklit omandiprobleemidest «Eesti Kommunistis» nr. 2.

JAAK LEHIS

REPLIIK

- Vt. «TRU» nr. 7
- «Päästkem Eesti lipp teotustest!»
- «Apartheidi vastu, võrdsuse poolt»
- Lp. korp! «Ugala!» Noorsugu on alati olnud oma nõudmistest kategeooriline. Nõustun teiega, et õigusriiki meil veel ei ole ja selle saavutamiseks võib kuluda aastaid. Teie jõuate selle ehk ära oodata, vanem põlvkond mitte. Kas te tõesti ei märganud pisaraid oma vanemate ja vanaisade silmis, kui Pika Hermannini torni heisati sini-must-valge? Paljud on varisenud manalasse, jõudmata seda hetke ära oodata.

Loomulikult jääb sini-must-valge tähistama meie pühamaid päevi ja

riigilipuks pole seda kuulutatudki. Las jääda Naanile ja teistele temasugustele vabadus heldida punalipust, nemad polegi väärt seisma meie trikoloori all. Deh jeden das seine.

● Ühtlasi tahan teatada niisama resolutsiooniga esinenud Mgamba Petersonile, et ülikooli kohvikusse marsivad tädikeseid on ühtaegu ka vilistlased. Ka teist, lugupeetud Mgamba, saab kord vilistlane ja noored hakkavad teid «onukeseks» tituleerima. Kas tahaksite olla väljatõugatu? Ärgem siiski tõmmakem valdast meie vahele.

Austusega

EMS vilistlasklubi liige
RIINA DMOHOVSKI

Õnnest ja ohust

(Algus eelmises lehes)

Molotov-Ribbentropi pakt ühes oma salaklaasitega, mis lõppkokkuvõttes määrasid II maailmasõja puhkemise, oli kahe diktatuuripartei vahel sõlmitud kokkulepe. Just sellele kokkuleppele võlgne meie tänu Eestimaa ja eesti rahva «õnneliku» sotsialistliku saatuse eest ja ka selle lennuvälja ning kümnete sellesarnaste eest, mis meie kaitsmise sildi all rüvetavad Eestimaa pinda ning õhku Eestimaa kohal.

Tollele kunagisele salakokkuleppele oleme tänu võlgu sellegi eest, et meil siin Eestimaal on «õnn ja rõõm» toita ning katta aina rohkem ja rohkem rahelises mundris kaitsjaid, kes meid kaitsivad jumal teab mille eest.

Ka kõik see ei toimu partei käsu ja teadmised. Nõukogude riikliku süsteemi põhiolend pole muutunud selle rajamisest saadik. Ei ole see muutunud ka pärast 1985. aastat. Endistviisi on ainupartei diktatuur, mis tähendab võimu koondukumist ühe kliki ja lõppkokkuvõttes ühe isiku kätte.

Terve hülgisuure maa saatus sõltub tolle ainsa isiku heakäekäigust. 300 miljonit inimest peavad

päevast päeva värisema: kas peasekretär on ikka homme ka veel elus, terve ja võimu juures...

Ohtlik on seejuures see, et rahvas on hakanud parteid pidama peaaegu jumalaks, kes on küll olnud kuri, kuid ilma kellelta ka ei oska (või õigemini — ei julge) elama hakata.

Ka meil Eestis on juba märke sellest, et rahvas võib kaotada kriitilise mõtlemise ning analüüsivõime ja hakata omistama parteile ja valitsusele algatusi ja samme, mida nood iseseisvalt, ilma rahva surveta ilalgi poleks teinud.

Mitte partei ega valitsus ei andnud meile tagasi sini-must-valget lippu ja Iseseisuspäeva! Rahvas nõudis selle tagasi! Pole põhjust olla vaimis parteid ja valitsust selle eest pisarsilmil tänama.

Kui rahvas enam oma jõudu ei taju, ähvardabki teda oht jääda jõuetuks. Rahvas, kes oma valitsusele enam survet ei avalda, leiab end väga kergesti endisest veel jõhkrama surve alt. Kuid meie ei taha ega tohi enam kaotada õigust olemas olla! Ja ma lootan, et me seda enam ilalgi ei kaota.

AIVO LOHMUS

Kuhu jäi kartul?

Artiklile «Tühja neist üliõpilastest» («TRU» nr 1, 1989) saabus ka teine asjaomane vastus Tartu Konservitehase direktorilt Matti Holterilt.

Direktor kirjutab: «Jah, ega me süüa sööksime ei saa, nagu me sooviksime. Laiemas mastaabis tegeleb sellega ja aastaid terve Nõukogude Liit, mis ei pea olema meie ei lohutuseks ega õigustuseks.

Kuid täna ja ka homme ei valda me täiuslikult seda lülid ahtal, kompleksi, et nii üliõpilane kui ka iga tore või mitetore inimene saaks oma kõhu täis ning pluss positiivsed emotsioonid. Ka meil Tartus. Ka meil ülikooli sööklas, ka meil konservitehase sööklas. Tihti peale oma vastustes meie, ametnikud, luiskame, õigustame oma konkreetseid, meist otse sõltuvaid tegemata jätmisi, aga ka üle oma varju ei suuda me hüpata.

Analüüsides detsembrikuul söökla nr 5 varustamist kartuli, porgandi, peedi, kaalika, toorsalatitega meie Aardla t. filiaali poolt ei saa ma päris nõustuda, et taldrikul on kogu aeg makaron. Kartuli tellimine oli meie poolt täidetud detsembrikuul 79%. Sellest kahel päeval, 5. ja 23. detsembril jäid

tellimused täitmata. Võin öelda, et objektiivsetel põhjustel (polnud autosid, üldine bensinihüda ja vee-avari), aga söökla seisukohast — meie süü. Aga kuhu jääb siis see kartul, mida teistel päevadel söökla sai? (...)

Millal Eesti saab täiskorraliku riikliku söögikartuli, ei oska siinkohal vastata. Millal saab küllaga kartuli ja kõõvilja järelkoorijaid-puhastajaid? Mitte niipea: oma praktikas ei ole kohanud ühtki koolilõpetajat, kes tahaks valida ametiks kartulikoorimise. Millal tuleb järelkoorimist mittevajav kartul, nagu näiteks Soomes või Rootsis? Mitte niipea: sellega Eestis veel ei tegelda.»

Kõike seda lugedes jääb arusaamatuks, miks on kartulikoorimine tsentraliseeritud ühte punkti, kust kõiki tarbijaid varustada ei suudeta. Võib-olla siiski luua sööklate juurde pisitsehid või sõlmida leping, mille kohaselt sööklad nr 5 varustaksid puhastatud kartuliga hoopis ülikooli šeflusalused majandid.

Lisagem, et toitlustusküsimusis pole seni sõna sekka öelnud ametiühing.

URMAS LOIT

«Tudengilaul - 89»

See pikisilmi oodatud üritus kannab viiendat aastat «Tudengilaulu» nime. Temeatikas pole seegi kord piiranguid. Laulda võib kõigest: armastusest ja sõprusest, tööst ja igavlemisest, tuultest ja mägedest... Eelistatuseks jäävad aga ikka omad lood, just tudengielu laulud.

Zürri hindab nii vokaali, instrumentaalset teostust kui ka tekstitihedust. Grand Prix' (50 rbl.) pälvival laulul on kõik need kolm kom-

ponenti võrdselt olulised. Ka eripreemiate laud on rikkalik. Auhindu jagame kolmele parimale folklauljale, ansamblile, laulule, mis kõige paremini peegeldavad üliõpilaselu jne. Anneme välja ka publikupreemia.

«Tudengilaul 89» saab teoks reedel, 21. aprillil kl 19. Esinejail palume endast teatada ja tuua omaloominguliste laulude tekstid hiljemalt 20. aprilliks klubi kunstilise isetegevuse osakonda (ruum 207). HEAD LAULMISTI!

Pier Paolo Pasolini (1922-1975) filmid Tartus

Eesti Filmiklubide Selts ja Itaalia Kultuuri Instituut (Moskva) korraldavad ülevaatetsükli režissööri loominguist koos loengutega. Vt. Pasolinist lähemalt 18. märtsi «Ohtulehes».

Tsükli I poole filmid linastuvad Tartus Vanemuise tn. 46 järgnevalt:

5. aprill «Raev» 1963, lühifilm «Suured linnud ja väikesed linnud» 1966
6. aprill «Kuningas Oidipus» 1967
7. aprill «Kitsejuust» 1962, lühifilm «Sealaut» 1969
8. aprill «Decameron» 1971

Tsükli II poole filmid:

28. aprill «Mamma Rooma» 1962
29. aprill «Kerjus» 1961
30. aprill «Lood armastusest» 1965
1. mai «Matteuse evangeelium» 1964

India kunst

Ülikooli raamatukogus on käesolevast nädalast vaadata näitus «India kunst». See tutvustab raamatukogu fondides leiduvaid albumeid ja teaduskirjandust india klassikalise kunsti kohta. Oma raamatuid andis näitusele ka TÜ orientalistikakabinet.

Näituse avas esmaspäeval, 20. märtsil Linnart Mäll, kes rõhutas, kui häbiväärselt vähe me teame india kultuurist. Näitus püüab seda lünka pisutki täita.

Väljapanek jääb avatuks kuuks ajaks.

Eri maade kunsti ja kunstivoole tutvustava kirjanduse näituste korraldamine on raamatukogul kavas muuta traditsiooniks.

KRISTA LAANEMETS

AKADEEMILISE BALTISAKSA KULTUURI SELTSI

järgmine töökoosolek on teisipäeval, 28. märtsil kl. 17 teadusraamatukogu 202. auditoriumis. Tartu Ülikooli ajaloo-osakonna vilistlane hr. INDREK JURJO (TA Ajaloo Instituut) vestleb Eestimaa seltsielu ajaloost teemal «Klubi Tallinas valgustusajal». Huvilised on oodatud.

ABI PENSIONÄRIDELE

Mittetöötavatele pensionäridele, kes enne pensionile jäämist on töötanud ülikoolis vähemalt 20 aastat ja kelle pension on alla 100 rubla kuus, otsustati töökoolektiivi konverentsil maksta sotsiaalse arengu fondist lisa. Selle saamiseks tuleb pöörduda avaldusega ametiühingukomiteesse. Kaasa võtta tööraamat ja pensioniraamat. Kõigil ametiühingurühmadel palutakse hoolitseda selle eest, et nende endised töötajad sellest teada saaksid, ühtlasi olla abiks toetuse kättesaamisel.

KOOPERATIIVKORTERI OMANIKUD!

TRÜ töötajad, kes on muretse- nud endale kooperatiivkorteri ja kes 1988. aastal mingite määruse piirangute tõttu ei saanud toetuslaenu kustutamiseks, astuge lähemal ajal (k. 10—14 vahel) läbi ametiühingukomiteest.

Ametiühingukomitee

EETIKAST

Esmaspäeval, 27. märtsil kl. 19 Tähe t. 4 aud. D-170 dots. Siina Lepiku loeng «Kas eetika kriis?»

APRILLIKARNEVAL

Teie jaoks on avatud kabaree «Paradiis»: komforti ja girdid, «Virus» varieteegrupp, * piiljardisaal, * striptease, * tantsuks parimatest parim orkester, * šampanja, * parimaid kostüüme ja etteasteid premeeritakse. Tõmma olengule punkrisse «Põrgu»: * komforti ja girle ei ole, * on koivakergitajad, * kesvavesi, * AIDSi avalik kabinet (seep kaasa), * nühkimiseks musa, * tervitused allimast, * välja- paistvamale kujule kõbe kost.

Onn on sinu enda kates, kui lü- nastad pileti 1. APRILLIL TÜ KLUBIS TOIMUVALE, sest õhtul mängib iga pääse võidule.

P. S. IHUKATE VALI ASJALE SOBILIK. NB! Sinu tee lühendamiseks klubisse väljub KARNE- VALI B.U.S.S kl. 20.04 Nooruse, kl. 20.16 Pälsoni, kl. 20.26 EPA torni ja kl. 20.46 Leningradi ühikate juurest.

KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 25. märtsil kl. 21 retrolik laupäevaõhtu KALLE MÜLLERIGA.

Pühapäeval, 26. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Läbi lilled...», klipid. Üliõpilaspilet kaasa!

HÄÄ LUGEJA!

Tunneme juba ette, kuidas oled pettunud kätte võttes jälle kaheleheküljellist üllkoollõhete. Püüa meist ja trükikojast aru saada, sest peale selle väikese lehekese ilmub meil esmaspäeval ka 4-leheküljeline abiturientide erinum- ber (müüki see ei tule). Ja võid ise ette kujutada, kui palju tööd on trükikojas enne valmimist.

Toimetus

Toimetaja VARJE SOOTAK

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOLOOL

Nr. 11 (1558)

Esmaspäev, 27. märts 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

HEA ABITURIENT!

Jaanipäevaks saab Sinu keskkooliaeg ümber ja tuleb seista valiku ees. Seekord astud eelmistest tõsisema sammu. Algab ju Sinu iseseisev elu. Pead endale teadvustama, kas üldhariduskoolis omandatud teadmised on küllaldased rahuldamiseks neid eesmärke, mis oled endale seadnud.

Kindlasti on Sul mingi ettekujutus sellest, mis saab edasi. Võib-olla oled juba unistanudki, kuidas seisad kord, uhke tekkel peas, meie ülikooli tarkusesammaste vahel. Tugeva tahtmise juures muutub see kujutluspilt pea- gi reaalsuseks.

Sinult oodatakse väga palju. Eesti vajab tublisid ja

MEELIS LOKI foto

tarku õpetajaid, arste, juriste, majandusmehi. On veel teisigi huvitavaid ja kasulikke ameteid, mida saab õppida ülikoolis. Kui oled südames otsustanud meie auväärse alma materi kasuks, siis ära jää, käed rüpes, ootama sisseastumiseksameid, vaid tee kõik endast sõltuv, et näidata end parimana. Suurte teadmiste ees avanevad siin majas kõik ukсед ja saladused.

Tudengielu väärleb elamist. Avanevad uued aknad maailma. Meie üliõpilased on saamas võrdseteks võrdsete seas. Haritus tõuseb ausse.

Ära unusta, et Sind siin oodatakse. Meeldivate avastuste ja kohtumisteni!

Loe hoolega, tudengiks-pürgija!

Kehtima jäävad mullu kasutusel olnud vastuvõtueeskirjad. Täiendavad infot nii sisseastumiseksamitest kui ka vajalikest dokumentidest saate sisseastuja teatmikust. Eksami-programmid ilmuvad eraldi vihikuteks teaduskondade kaupa.

Vastuvõtueksamil kehtib kümnepalliline hindamissüsteem. Tase-me-eksameid, kus hinnanguks on arvestatud/mittearvestatud, kasutavad tänava ainult filoloogia- ja ke-hakultuuriteaduskonnad. Keskkooli medaliga või keskeriõppeasutuse kiitusega lõpetanud võetakse vastu, kui nad teevad esimese eksami 10 või 9 pallile.

Ka tänava on soositavaiks erialadeks matemaatika, keemia ja füüsika. Medaliomaniikud võetakse vastu ilma eksamiteta, vestluse põhjal teaduskonna komisjonis. Samamoodi vastuvõetaks võivad osutada ka tugevad ainetundjad, kellel on kaasas aineõpetaja allkirjaga suunamiskiri.

Arstiteaduskonda vastuvõtul jää-dakse samuti mulluste eeskirjade juurde. Ametliku ettekirjutise järgi konkureerivad 70% kohtadest staa-ziga isikud ja nendega võrdsusta-tud, ülejäänud kohtadele staažita sisseastujad. Esimesse rühma kuu-lub 2-aastase tööstaažiga noorem-või keskmehitsiiniiline personal; me-ditsiiniikoolide lõpetanud, meditsiini-liste kõrgkoolide (teaduskondade) ja teaduslike uurimisasutuste abi-õppepersonal; sõjaväest viimase kolme aasta vältel reservi arvatud noormehed; koolilõpetajad, kes on õppetootmiskombinaadis omandanud nooremmeditsiiniõe kutse. Sa-muti kõik need, kellel alaline elu-koht (sissekirjutus) väljaspool ENSV vabariikliku alluvusega lin-nu. Neil tuleb pöörduda oma ra-jooni keskhäigla poole, kus neile vormistatakse suunamiskirjad.

Vastuvõtmise järjekord: 1) eksa-miteta sisseastujad, 2) positiivsete eksamihinnete saamisel konkursiva-balt sisseastujad (noored sõjavete-randid, orvud), 3) kõik ülejäänud üldise konkursi alusel.

Pallide võrdsuse korral eellista-akse: 1) sõjaväest viimase kolme aasta jooksul reservi arvatuid; 2) erialavõimeid näidanuid (olümpiaa-did, OTU jne); 3) enam kui 2-aas-tase tööstaažiga sisseastujaid.

Dokumente hakkame vastu võt-ma 26. juunil, viimane tähtin on 15. juulil. Vastuvõtukomisjon töö-tab kella 9-st kella 16-ni. Vastu-võtueksamid kestavad 16. juulist kuni 31. juulini. Vastuvõetute nime-kirjad pannakse välja 5. augustiks. Nii statsionaarseks kui ka kaugõp-petudengiks pürgijad esitavad oma dokumendid ja sooritavad eksameid ühel ja samal ajal.

(Järg 2. lk.)

Ajalooteaduskond

tööd tootmissfääris, osa hakkab te-gelema vaimse kultuuri sotsioloogi-aga.

Mullusega võrreldes on muutunud vastuvõtutingimused. Eksami-teta pääsevad nüüd kaugõppesse need, kel on kaks aastat pedagoogi-list staaži ning kes antud alal edasi tahavad õppida. Nagu tavaliselt, ei tee sisseastumiseksameid ka ettevalmistusosakonna lõpueksa-mite sooritajad. Konkursieksameid on ajaloolastel kolm: kirjand, NL ajalugu ja võrkeel.

Dekaan dots. ALLAN LIIM: «Va-jalik on tõsine ajaloohuvi. Hea, kui meile tulla-ks juba väljakujunenud

plaanide ja suundadega. Samuti ei tule toime ilma keeleoskuseta, eriti tähtsad on saksa ja inglise keel.»

Õppejõud, ajalookandidaat MATI LAUR: «Mida soovida, see oleks suurem akadeemilisus, oskus üli-kooli vaimuga kiiremini kohaneda. Juba sisseastumiseksameil on tun-da, kui suur vahe on keskkooli ja ülikooli vahel. Püüame olla küll ülimalt tolerantsed ning keskkooli taset igati arvestada. Viimane on ka üks põhjusi, miks on ikka veel eksam NL ajaloo-st.»

Õppejõud VILLU TAMUL: «Ideaalne eksamivastus annaks lü-hivormis ülevaate keskkoolis õpi-

tust. Edasi tuleb esitada vastaja enese kontseptsioon. Tähtsad on kõikvõimalikud seosed Eestiga. Va-jame mõtlemisvõimelisi inimesi, neid, kes oskavad oma seisukohta argumenteerida.»

Ajaloolastega võrreldes on defek-toloogiat üritajal kergem sisse saa-da, seda eelkõige väiksema kon-kursi tõttu. Jällegi on eksam kul-mes aines: kirjand, bioloogia ning eesti keel ja kirjandus.

TRIINU PAJURI I kursuseilt: «Meie, defektoloogid, oleme üks suur naistekari, kuigi küllalt lõbus ja sõbralik. Praegu räägitakse defektoloogidest suhteliselt vähe ning abiturientid ei oska siia tulles oma tulevast elukutset ette kujutada. Ometi on see üks humansematest, huvitavamate ning rõõmurohke-matest ametitest üldse...»

Psühholoogiat saab tänava õppi-da vaid kaugõppes. Spetsialiseeru-takse kooli-, sotsiaal- ja tööpüh-holoogiale. Dekaan arvates algab vastuvõtt päevasesse osakonda taas järgmisel aastal.

Ehk saab sinust, kes sa suvel otsustavalt ülikooli sammaste va-helt sisse marsid, uuel kevadel härra Morgensterni rahu rikkujat? Kõik sõltub sinust enesest. Kes teab?

ILONA MARTSON,
žurn. I k.

* Toimetuse lisab, et remont on lõppenud ning sügiseks muuseumi aksed valla.

- Õpetajaks
- Arhivaariks
- Museoloogiks
- Defektoloogiks, abikooli õpetajaks
- Logopeediks
- Sotsioloogiks

On aasta 1989. Onnis professor Johann Karl Simon Morgenstern kummitab nagu tavaliselt TU ajaloomuuseumis Toomel. Maja on tühi, seda on ta viimasel ajal ikka — ammu pole keegi teadmisenäljas tudeng auväärt vaimu rahu rikkunud. Üks igavlev pilk arhüvihoone pimedale aknale: ehk ometi mõni rebane? Kuid ei, needki on juba loobunud. Vanahärra ohkab tüdi-nult ning mõtleb: «Egas midagi. Ootame uusi rebaseid...»

Igal aastal võtab vana hea alma mater vastu 80 ajalootudengit: 50 päevasesse ning 30 kaugõppeosa-konda. Peale nende kuuluvad siia ka defektoloogid — kummaski osa-konnas 25. Lisaks tuleb tänava loo-dud sotsioloogikateedrisse 15 esi-mest püsiõppurit. Eestis on suur vajadus eriharidusega sotsioloogide järele. Noortele peaks see eriala palju uut ja huvitavat pakkuma. Tudengikandidaatidel nõutakse head vene ja võrkeele oskust (pea-miselt inglise keelt). Juba esimesel kursusel tuleb tegelda intensiivse keeleõppusega. Osa lõpetanud saab

TERE TULEMAST ÜLIKOOLOOL!

- Lasteartstiks
- Sanitaarartstiks
- Hambaartstiks
- Akušöör-günekoloogiks
- Provlisoriks
- Kirurgiks
- Terapeudiks
- Spordiarstiks

Arstiteaduskond

Sind. Võib-olla on Sinus küllalt jõudu, et oma tervist hoida. Sest ainult terve inimene saab ravida haigeid. Oeldakse, et ka lähipöetud raske haigus annab hea kogemuse terve väärtustamiseks. Ma arvan, et ainult see, kes on palju mõelnud tervisest ja tervist tundnud, võiks saada heks-artstiks. Siis suudab ta leida enda jaoks mõtte selle hiigeltöö jaoks, mis tal arstiteaduskonnas ees seisab. Ja siis ei murdu ta selle suure teaduskonna halastamatus rütmis, kus üleliiduline õppeplaan jätab arstiõpilasele nii vähe aega enda terve peale mõelda. Sellest aga algab kõik.

Kas Sul on vahel olnud tunne, et kõik Sinu elus on parimas korras: et inimesed on Sinu vastu head ja Sina soovid kõikidele ainult head; et Su meel on virge ja keha liigub kergelt ja vabalt; et oma ettevõtmistes oled Sa õigel teel ja Sul on väge üle saada kõigest, mis oled ette võtnud? Maa-ilmas ei olegi suuremat väärtust kui see tunne, sest see ongi tervis. Ülemaailmne Tervishoiuorganisatsioon mõistabki terve all täieliku kehalise, psüühilise ja sotsiaalse healu seisundi. See pole lihtsalt haiguse puudumine. Suurem hulk inimesi, kes parajasti mingit haigust ei põe, asub niimetatud kolmandas seisundis, terve ja haiguse vahepeal. Neil pole võib-olla juba ammu seda tunde, millest ma kirjutasin alguses. Nad elavad vahest. Nad hingavad, toituvad, liiguvad ja võib-olla isegi mõtlevad vahest — ja viimaks jäävadki haigeks.

Sel aastal avatakse arstiteaduskonnas uus eestikeelne eriala neile, kes soovivad end pühendada meie elukeskkonna tervendamisele, õppida **sanitaarartstiks**. Tänavu on selleks veel viimast aastat ka vabariiklikud kohad Moskvas ja Leningradis.

Raviosakonnas saab õppida (nii eesti kui vene keeles) arstiks (terapeudiks, kirurgiks, neuroloogiks, günekoloogiks). Siis, kui Sina oled jõudnud vanematele kursustele, on ülikoolis võibolla jõustunud põhimõte, et arsti spetsialiseerumine toimub diplomijärgselt, kuna kuue aastaga õpitakse selleks vajalikku üldarstiharidust. Kavatsetakse sisse seada ka diferentseeritud diplomid, nii et paremate hinnetega lõpetaja saab kõrgema kvalifikatsiooni kui kolmemees.

Uusi tudengeid oodatakse ka pediatraia (lastearstiteaduse), farmaatsia (ravimiteaduse), stomatoloogia (hambaartstiteaduse) ning spordimeditsiini osakonda. Viimases on õppetöö vene keeles, kuid

estlastele võimaldatakse ka eestikeelset loengud ja praktikumid, välja arvatud kitsa eriala ainetes. Sisseastujatelt nõutakse vähemalt II spordijärku ja kehalisi katseid, millest meistersportlased on vabastatud.

Meditšiini osakonnas on üks rakendusbioloogia aland, tänapäeva bioloogia aga saab mõista ainult läbi keemia. Nendele ainetele pööratakse esimestel kursustel kõige rohkem tähelepanu ja nendes on hindelised sisseastumiseksamid, nii nagu ka eesti keeles (kirjand).

Esimestel ülikooliaastatel jääb Sul arstiteaduskonnas harva vabu õhtupoolikuid, ei mõödu nädalati mõne praktikumi, arvestuse või kontrolltööta keemias või biokeemias, bioloogias, üld- ja meditsiinifüüsikas, anatoomias, histoloogias, füsioloogias, farmakoloogias jne. Kolmandal kursusel ootab Sind juba sisehaiguste sissejuhatus ja üldkirurgia eksam ning teise poole oma ülikooliajast õpidki üksikasjalikult haigusi ja nende ravi. Tegelikult on kogu arstiharidus kõigest Sinu ettevalmistus eluaegseks õppetöös, lõppematuks enesetäiendamiseks, enese arendamiseks. Sest kui Sa oled võtnud endale vastu tuuse inimeste tervise eest, siis kohustab see paljaks.

Võibolla Sa kahtled veel, lähenedes elu ühele suuremale ristteele. Siis aitavad Sind sisehaiguste õpetajad dotsent Eevi Maiste sõnad arstiõpilastele: «Te olete õigel teel, kui te suudate suhtuda võõrasse abivajayasse inimesse nagu omasse, kui võõras mure ei jäta teid kunagi osavõtmatuks.»

TONU PEETS

Filoloogiateaduskond

- Õpetajaks
- Keele, kirjanduse või rahvaluule uurijaks
- Toimetajaks, korrektoriks
- Raamatukogutöötajaks
- Tõlgiks, giidiks
- Ajakirjanikuks

metajaks, korrektoriks, raamatukogutöötajaks, giidiks, tõlgiks, keele- või kirjandusteadlaseks jne. Kirjanikke filoloogiateaduskond ei koolita, kuid sellegipoolest on suur osa Kirjanike Liidu praegustest liikmetest just siit võrsunud.

● ZURNALISTIKAOSAKOND ●

Ästumine žurnalistikaosakonda on mõneti komplitseeritum. Tüdengikandidaatidel oodatakse juba eelnevalt eneseniitamist: avaldatud artikleid. Mida rohkem neid on, seda uhkem, ent tööde kvaliteet on loomulikult tähtsam nende kvantiteedist; oodatud on ka ilmumata kirjutiste paremik. Koos muude dokumentidega tuleb vastuvõtukomisjonile esitada iseloomustus-soovitus toimetusele, kellele kaastööd tehtud. Sisseastumiseksamite eelneb loominguuline konkurss, mis koosneb kohapeal kirjutatud ajakirjandusliku tööst ning vestlusest õppejõududega. Nende põhjal valitakse välja eksamitele pääsejad. Kui konkurss peaks ebaõnnestuma, jääb veel piisavalt aega, et dokumente ükskõik millisesse kõrgkooli viia — niisiis, kaotada pole midagi!

Milline peaks olema see noor inimene, kes länavu juunis-juulis oma dokumendid filoloogiateaduskonda toob? Kindlasti keeleandeline ja palju lugenu, orienteeruv mitte ainult kirjanduses, vaid ka üldises kultuuritraditsioonis, loomungulist sädet kandev ning ilmingimata väga töökas. Sest filoloogia kuulub tahes-tahmata selliste teaduste hulka, kus millegi uue avastamiseks tuleb hoolega läbi uurida kõik vana, seda aga ei ole kaugeltki vähe. Hea filoloog ei saa kunagi «valmis», terveks eluks jätkub tal ainet, mida uurida ja millesse süveneda.

Tartu Ülikoolis saab õppida eesti filoloogiat (hiljem spetsialiseerutakse eesti keelele, eesti kirjandusele, rahvaluulele või soome-ugri keelele), inglise, saksa ja vene filoloogiat ning žurnalistikat. Sel aastal võetakse esmakordselt vastu ka 25 inimest, kes tulevikus hakkavad õpetama eesti keelt muulastele. Umbes 70% filoloogiateaduskonna lõpetajatest töötavadki õpetajatena, kuigi kõrgharidusega filoloogid on nõutud ka mujal — võib saada toi-

Poleks paha, kui žurnalistikatu-dengil oleks aasta-paar tööstaazi. Samuti on sisseastujate seas noor-mehed pisut eelisolukorras — eks see ajakirjandus ikka rohkem mees-te ala ole!

Kaastööd ajalehtedele tehakse terve stuudiumi jooksul (žurnalistikatudengite käsi on sellegi numbri juures mängus — toimetus), selle töö tulemusi hinnatakse igal kevadel loomingulisel atesteerimisel. Suvised praktika põhjal peaks ka tulevane töökoht varakult selguma, nii et viienda kursuse lõpus enam suurt otsimist-otsustamist ei tohiks tulla.

KADRI LIIK,
žurn. I k.

Loe hoolega...

(Algus 1. lk.)

Vastuvõtukomisjoni tööd kergendada ja hoiate kokku oma kallist aega, kui toote kaasa korralikult vormistatud dokumendid. Enne Tartusse sõitu vaadake dokumendid hoolikalt üle.

Avaldus (1) täidetakse kohapeal, samuti ankeet elulooandmetega. Ankeeti tuleb märkida ka vanemate töökohad, ametid ja kuupalgad; need peaks enne täpselt järele uurima.

Lõputunnistusel (2) peavad nii eesti- kui venekeelsed nimed täht-tähelt kokku laagema passis olevate-ga; eesti- ja venekeelne pool olgu identsed. Tunnistusel peab olema märgitud selke väljaandmiskohad.

Iseloomustusel (3) olgu vähemalt 3 allkirja. Opilastel direktori, klassisjuhataja, komsomolisekretäri (ka neil, kes komsomoli ei kuulu) all-kiri. Töölisnoortel direktori, partei-sekretäri (komsomoliest vanematel ai-organisatsiooni esimehe) all-kiri. Ka iseloomustusel olev nimi peab täielikult ühtima passis ole-vaga. Kui iseloomustus on mitmel lehel, peab igal lehel olema direk-tori allkiri, kindlasti kuupaev, pitsat ja iseloomustatava täielik nimi. Hea, kui iseloomustus sisaldaks ka soovitusi ülikooli astumiseks.

Arstiteaduse (4) langege nimi kokku passis olevaga; olgu pitsat, allkiri ja tõendi lõpliku kinnitamise kuupaev. Tõendit ei tohi puuda ühegi nõutud eriarsti, näiteks psühhiaatri (kõige sagedasem vi-gal) märgi.

Kuus fotot (5) olgu pärit ühest ja samast negatiivist, mõõtudega

3x4 cm, ilma valge närgata.

Töötanud noored peavad esitama väljavõtte tööraamatust (6), mis on kinnitatud töökohal. Kui väljavõte on mitmeleheline, olgu kinnitatud iga leht: pitsat, allkiri ja kindlasti kuupaev. Lisaks tuleb komisjonile esitada pass (7) ja noormeestel sõ-javäekohustuse dokument (8); kut-sealuse tunnistus või sõjaväepilet.

Tehnikakooli lõpetanud peavad esitama ka keskkooli lõputunnis-tuse.

Kaugem rahvas peaks tulema Tartusse võimalikult hommikul. Pa-berite täitmine ja läbivaatamine võtab omajagu aega. Ara tuleb käia arstipunktis, kus ülikooli arst heidab oma piigi sisseastuja tõen-dike. Arstipunkt asub Leningradi mnt esimese tornühiselamu II kor-rusel (üle kaarsilla vasakut kätt); peahoonest umbes 10 minuti tee). Samuti peab iga sisseastuja vestlema oma tulevase teaduskonna dekaani-ga. Dekaanid võtavad vastu ainult mõni tund päevas, enamasti lõuna-paiku. Niisiis: mida varem, seda pa-rem.

Vastuvõtukomisjon püüab olla teile abiks vanasse auväärsesse alma mater'isse sisseastumisel. Soo-vime teile head «põrumist» lõpu-eksamitel ja tere tulemast kindlate teadmiste, korralikult vormistatud dokumentide ja hea tujuga ülikooli vastuvõtukomisjonil!

Edu soovides
vastuvõtukomisjoni sekreta-
riaat

Mujale teadmisi saama

Vastuvõtukomisjon vahendab ka nende õpisoove, kes tahavad oman-da eriala, mida Eestis ei õpetata. Teistesse Liidu kõrgkoolidesse kon-kursivälistele kohtadele sõidab TÜ kaudu õppima 31 üliõpilast. Mosk-va RÜ-sse lähetame 7 edukalt ek-samid sooritanut, Leningradi RÜ-sse 7, Moskva Riiklikku Ajaloor-ahhiivinduse Instituuti 2, Moskva I Meditsiiniinstituuti 2, Leningradi Riiklikku Pedagoogikainstituuti 3, Leningradi Hügieeniinstituuti 2, Moskva II Meditsiiniinstituuti 1. Üleliidulisse Riiklikku Filmiinsti-tuuti 1, Moskva Polügraafiainsti-tuuti 1, Valgevene Riiklikku Üli-kooli 1, Moskva Rahanduse Insti-tuuti 2, Leningradi Hüdrometeoro-loogia Instituuti 2.

Meie juures võib sooritada järe-gmiste erialade eksameid (sulgudes kohtade arv): NLKP ajalugu (1), poliitiline ökonomia (4), filosoofia (3), teaduslik kommünism (2), biokeemia (2), ajalooarhiivindus (2), sanitaarhügieen ja epidemioloogia (4), kultuuri ökonomika ja raamatukaubanduse korraldus (1), vene keel ja kirjandus (2), raken-duslingvistika (1), ajalugu (ühis-konnaõpetus) (1), defektoloogia (2), rahvusvahelised majandussuh-ted (2), tsütoloogia (1), meteoro-loogia (2).

Nagu ikka on need kohad mõel-dud eestlastele või vähemalt eesti keelt kõnelevatele muulastele, kes

JAANUS ALLIKA foto

lõpetamisel on võimelised oma tu-levast tööd tegema eesti keeles.

Hindamine toimub samuti küm-nepallisüsteemis, kuid hiljem tehak-se ümberarvestus viiepallisüsteemi. Konkursoväliste kohtadele suuna-me eksamid neljalede-viitele soori-tanud.

Dokumendid (iseloomustus, arsti-tõend, avaldus) tuleb vormistada vene keeles.

Kes ei pääse konkursivälisele ko-hale, võib kandideerida TÜ-s lähe-dastel erialadel.

Mõttele minna kõrgharidust omandama väljapoole Eestit on võimalik kinnitust saada 8. aprillil kell 12 TÜ peahoone nõukogu saa-lis, Ülikooli tn 18, ruum 204. As-jast huvitatutele antakse täpsemat teavet erialadest, õppimisvõima-lustest ning tutvutakse kandidaati-dega. Samuti võib info saamiseks helistada tel. 43 77 26 hariduskomi-teesse või 3 54 25 vastuvõtukomis-joni.

Kehakultuuriteaduskond

- Treeneriks
- Instruktor-metoodikuks
- Õpetajaks

Olympia-aasta 1988 tähistas Eesti spordiajaloos suuri lootusi ja kordaminekuid. Taas püütakse a.sisse tõsta sporti ja väärtustada sportlaste saavutusi. Aktiivsus meie spordielu ümberkorraldamise ja demokratiseerimise ümber on haripunkti jõudmas. Sügisel oodatakse mehetegevusi Eesti spordikongressile valitud saadikutelt.

Muutused spordielus eeldavad ka noore ja teotähtlase treeneritekaadri olemasolu. Parim võimalus oma spordihuvi siduda tulevase elukutsega avaneb siis, kui tuleb juurde oma võimeid tõestada Tartu ülikooli õppejõududele.

Vastuvõtutingimused soosivad kõiki neid ja noormehi, kel on oma lemmikalal vähemalt II spordi

dijärk. Hindelisi eksameid on tänava kolm: bioloogia, kirjand ja eriala. Erialaeksami koosneb omakorda kolmest osast. Esimene hinnatakse kehalist ja seejärel tehnilist ettevalmistust endavalitud spordialal. Kolmandaks tuleb sooritada väike test sporditeemal, et selgitada välja tudengikandidaadi pedagoogilisi võimeid. Taseme-eksamiks on üldkehalise ettevalmistuse kontroll, mille tulemusena märgitakse eksamilehele arvestatud/mittearvestatud.

Parimad 50 noort võetakse vastu eestikeelsesesse päevasesse õppeerühma, vene keeles saab sellest aastast õpinguid alustada 25 tudengit. Kaugõppes toimub õppetöö 25 üliõpilasega ainult eesti keeles.

Õppetöö statsionaaris kestab 4

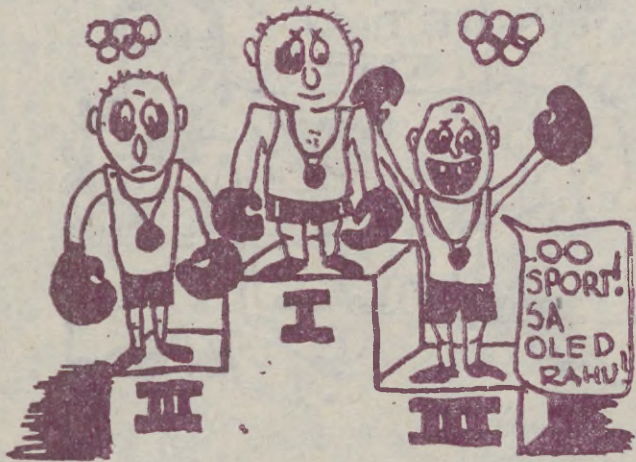
aastat, kaugõppes aasta rohkem. Treenerid koolitatakse kergejõustikus, pallimängudes, ujumises, sõudmises, aerutamises, laskmises, maadluses, tõstmises, suusa-aladel, iluüritustes ja jalgrattaspordis. Teiste erialade huvilistel ei tasu seepärast veel meelt heita. Vastava spordiala föderatsiooni eritaotlusega saab õppida neidki, eeltingimuseks on vaid see, et osa õpetuskulud tuleb föderatsioonil endal tasuda. Üks õpperühm moodustatakse rahvaspordi instruktor-metoodikute ettevalmistamiseks. Esimesed kaks aastat õpivad nad üht spordi-eriala, siis jätkavad eriplaani alusel.

Meie olümpiamehed Jüri Jaanson ja Valter Kõlvet on ilmekaks näiteks selle kohta, et tippsportlastele on ülikoolis loodud võimalused spordi ja õppetöö edukaks ühendamiseks. Üle veerandi sporditudengitest on vabariigi koondvõistkondade liikmed. Vabariigi koondise kandidaadid võivad eksameid sooritada individuaalprogrammi alusel, üleüldilise koondise kandidaadid aga oma individuaalplaani alusel õpiaega pikendada.

Laiendatakse ja otsitakse uusi praktikavõimalusi välisriikides. Sügisel peaks esimene grupp tudengeid minema Tšehhoslovakkiasse ennast täiendama, sõlmimisel on leping Jyväskylä Ülikooliga.

Oma studiumi vältel saavad üliõpilased tegeleda ka teadustööga. Lihastalitluse hormonaalregulatsiooni laboris on võimalik uurida protsesse, mis mõjutavad treeningu efektiivsust; treeninguprotsessi teadusliku uurimise laboris jälgitakse Eesti koondvõistkondade ettevalmistust.

Head põrumist!
HANNO TOMBERG

Bioloogia-geograafia-teaduskond

- Bioloogiks
- Geograafiks
- Geoloogiks
- Õpetajaks

«Kui tahate õppida ELUTERVETE VAADETEGA INTELLIGENTSE SELTSKONNAS,

siis tulge meile» ütlevad BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNA üliõpilased. Veel peavad nad oma teaduskonnale iseloomulikuks ühtset vaimu ja intensiivset seltsielu, rõhutavad, et puuduvad rahustevahelised vastuolud. «See on parim võimalus õppida tuunetama looduse, inimese ja kultuuri ühtsust.»

Mõistagi ei tule keegi kõike seada ahvatlevat tulevasele tudengile kandidikl pakkuma. Bioloogia-geograafiahuvilisel noorel tuleb ikka endal pealehakkamist täis olla. Eelkõige peab ta aga valmis olema tõsiselt õppe- ja teadustööga tegelema. See teaduskond ei ole lihtsalt lõbus ajaveetmiskoht, pigem ühendab endas vahel tõise tööga ka meelelahutust (matkadi).

Tegelikult ei ole reklaami järele mingit vajadust. Juba aastaid on

konkurss olnud 4-5 inimest kohale, mis ülikooli mastaabis on üsna soliidne ja tähendab kandidaatidele tihedat rebimist.

Ometi on erialade lõikes suuri kõikumisi. **Bioloogia osakonnas** teoreetilises harusse on alati palju soovijaid olnud, seevastu pedagoogilises harusse on tulnud vastu võtta ka miinimumhinnetele eksameid sooritanud inimesi. See tekitab olulise tasemevahe. Seetõttu ongi eriti oodatud noored, kes soovivad pärast ülikooli lõpetamist oma teadmisi klassi ees jagada. (Muide, stipendium on pedagoogilises harusse 10 rubla võrra suurem.)

Teoreetilises harusse on spetsialiseerimisvõimalused muidugi suuremad: biokeemia, ökoloogia, botanika, taimefüsioloogia, mikrobioloogia, geneetika, tsütoloogia, molekulaarbioloogia, zooloogia, hüdrobioloogia. Suuremad on ka erialade iseärasused. Mõnede alade õppimise vältimatuks eeltingimuseks on tugev tervis, kuna pidevalt tuleb ette pikki sõite välitöödele. Teiste puhul aga toimub põhiline töö laboratooriumis eksperimenteerides.

Bioloogid, kellest ei saa pedagooge, hakkavad tööle teadusasutustes, laborites, looduskaitse-, ka-

landus- ja jahindusettevõtetes.

Geograafia osakonda pürgijad peavad olema valmis pedagoogitööks. Kõik lõpetajad saavad õpetajakutse ja umbes pooled asuvad koolidesse ka tööle. Ülejäänud leiavad töökohtad projektteerimisasutustes, TA instituutides, keskkonnakaitse- ja turismiasutustes, plaani- ja statistikaasutustes, põllumajanduses. Spetsialiseeruda saab biogeograafia, majandusgeograafia või füüsilise geograafia alale. Tihsti tuleb viibida pikematel välitöödel, õpperisid, ekspeditsioonidel. Siit ka samasugused nõuded kuj bioloogidele.

Sama käib ka geoloogia osakonnas üliõpilaste kohta. See teaduskond on vaatamata fosforiidiskandaalile väga populaarne ja konkurss suur. Eelkõige peetakse geoloogiaseneri ametit sobivaks meeste, sest see on seotud küllalt raske füüsilise tööga ja pikaajalise kodust eemalviibimisega. Lõpetanutele saavad kaardistatus-, hüdro- ja ehitusgeoloogid, harvem ka petrograafid ja paleontoloogid. Tööle suunatakse nad tootmiskondadesse «Eesti Geoloogia», Geoloogia Instituuti, Ehituskomitee projektteerimisinstituutidesse.

Sisseastumiseksamid sarnanevad moodunudaastastele. Vahe on selles, et nüüd on kõik kolm eksamit (ka kirjand) konkursieksamid, mida hinnatakse 10-palli süsteemis.

Bioloogia-geograafiateaduskonnas I kursusele võetakse õppima 70 tulevast bioloogi, 20 geograafi ja 15 geoloogit.

Enne otsustava sammu astumist mõeldagu aga hoolikalt järele. Eriala sobivus või mittesobivus selgub õpiajal küll üsna ruttu, kuid siis on pettumus juba suurem ja lahkimine valusam.

Kes aga on oma tahtmises kindel ja näeb ennast vaimusilmas juba teklikandjate hulgas tarkust taga nõudmas, sellele jääb soovida: kivi kott!

MARIS LILLAK,
žurn. I k

Õigusteaduskond

- Kohtunikuks
- Prokuröriks
- Uurijaks
- Notariks
- Advokaadiks
- Juriskonsuldiks
- Haldusaparaadi juristikus

1989. aastal alustavad õigusteaduskonnas õppetööd 60 üliõpilast statsionaarses ja 70 mittestatsionaarses osakonnas. Mittestatsionaarne osakond jaotub omakorda 50-liikmeliseks eesti ja 20-liikmeliseks vene õppekeele rühmaks. Vene rühma kandideerijatel on aga nõutav eesti keele oskus, sest ülikool valmistab kaadrit vaid Eesti jaoks.

Sisseastumiseks peab kirjutama kirjandi, sooritama NSV Liidu ajaloos ja võõrkeele eksami. Neid kolme katsumust hinnatakse 10-palli süsteemis. Peale neid jääb veel tasemeeksami: eestlastel vene keel, vene rühma pürgijatel eesti keel. Varasematel aastatel on konkurss

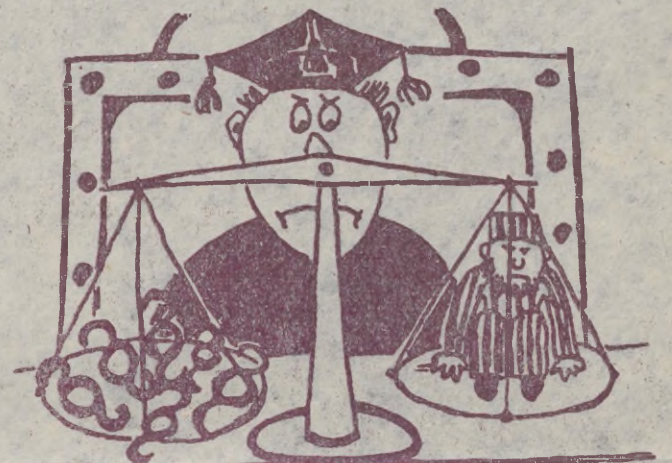
statsionaarsesse osakonda olnud II-gikaudi 3 kandidaati ühele kohale. Kolmandal kursusel valitakse üks neljast tsüklist:

- 1) uurijad,
- 2) kohus ja prokuratuur,
- 3) majandus,
- 4) haldus.

Kuna tulevikus ei saa Eesti läbi ilma välissidemeteta, hakatakse nii majandus- kui halduslikult õpetama välismaajandussidemete õiguslike küsimusi. On loodud ka sellekohane labor. Soovijad võivad alates kolmandast kursusest individuaalplaani järgi õppida võimuste piires isegi politoloogiat, kuigi õppejõududest on nappus. Tulevikukavad näevad ette õigusteaduskonnas ka politoloogia õppejõudude kohti. Tulevased riigitegelased peavad tingimata olema eriharidusega, nii et pole võimatu seegi, et tänane sisseastuja on homme president.

Tõsise sooviga juurahuvilistel tasub suvel kindlasti jõudu proovida. Loodame, et seekord õigus võidab.

HANDO SINISALU,
žurn. I k

Matemaatikateaduskond

- Õpetajaks
- Matemaatikuks
- Rakendusmatemaatikuks

õpetatakse üldharivaid aineid: keeli, poliitikat ja kehakultuuri.

On lootust, et meie teaduskond saab juurde kaks uut arvutiklassi.

Matemaatikateaduskonnas kõigi üliõpilaste põhistipendium on 70 rubla. Nii nagu riigitoel käijatel on võimalus välja teenida preemia, nii saab meiegi tudeng hea või väga hea õppeedukuse korral suuremat stipendiumi, vastavalt 25 või 50 protsendi võrra.

Kõik soovijad kindlustatakse meie teaduskonnas ühiselamukohtadega. Ühikas asub meil väga suurepärases kohas, paari sammu kaugusel õppehoonest, vanast «Vane-muisest». Lähedal asuvad apteek, paar toidukauplust, raudteejaam, filoloogide ja ajaloolaste ühiselamud.

Pärast lõpetamist saavad meie tudengid kindlasti erialase töökohta. Matemaatikute järele on suur nõudmine.

Sellest infost Sulle, kulla rebasekandidaat, esialgu piisab.

Ülejäänud tule vaata oma silmaga üle.

JUTA ANNUS,
matem. IV k.

Sel aastal võetakse meie teaduskonda vastu 30 tulevast rakendusmatemaatikut ja 75 matemaatikut, neist 55 eesti ja 20 vene õppekeele rühmadesse. Jagunemine õpetajateks ja teoreetilise matemaatika esindajateks toimub hiljem, õppeaja jooksul.

Läbi keskkooliaastate on harjutud pidama matemaatikat raskeks alaks, kuid praegune matemaatikateaduskond ei koosne sugugi vaid keskkooli ajal matemaatikat süvendatult õppinust. Siin saavad väga hästi hakkama inimesed, kellel on tahtmist loogiliselt mõelda ja oskust end täpselt väljendada.

Nii matemaatikud kui ka rakendusmatemaatikud tutvuvad aine alusdistsipliinidega (matemaatilise analüüsi, geomeetria, algebra, matemaatilise loogika, arvutusmeetoditega), tulevased pedagoogid omandavad oma erialal vajalikud kursused matemaatika õpetamise meetoodika ja pedagoogika kateedrite juures. Tulevaste informaatikaõpetajatenas tutvutakse loomulikult ka arvutitega. Rakendusmatemaatika osakonnas üliõpilased saavad sügavamaid teadmisi statistikast ja arvutusmeetoditest, tutvuvad programmeerimiskeelte ja mitmesuguste arvutitega. Kõigile üliõpilastele

See meelitatav ülikool

Meie siin ülikoolis ei oska täpselt arvata, millal seda lehekülge loete, mida ülikoolist seni arvanud olete ja kui väga või üldse mitte tahate/ei taha te rahvusülikooli tulla. Aga lepime kohe algul kokku nii, et meie ainuke eeldus on: me ootame teid. Teisiti ei olekski see võimalik, sest igal aastal astub lõpetanute asemele uus viis-kuus aastat noorem kontingent. Viimasel ajal koguni üsna palju erinev vanematest tudengitest. Ent neid uusi joooni on tunda ka meie praeguses tudengkonnas.

Kui varem piirdus

tudengielu

komsomoli ettevõtmistega, siis nüüd on pilt sootuks teine. (Tahaksin siiski öelda, et ei ole vist õige ka kõike komsomoli poolt tehtud hukka mõista, ülikoolis näiteks on olnud tõelisi tudengiliidreid, kes teinud ise ja pannud rahva liikuma.) Komsomolikomitee ei ole veel kadunud, praegu tegutsevad seal

üldiselt üle ülikooli tuntud poisid matemaatik Alar Pandis ja ajaloolane Kalev Vilgats ning mõned teisedki.

Hoopis uue liige annavad kõrgkoolile praegu üliõpilasseltsid ja korporatsioonid, öieti nende 1940. aastal katkestatud taastamine. Nii on ametlikult tunnustatud Eesti Üliõpilaste Selts, Eesti Naisüliõpilaste Selts jmt. Lugege nende kohta vahel «Edasist» ja «Noorte Häälest», sügisel saab oma silmaga näha.

Alustasin küll üliõpilaste seltsielust, kuid tahan tulla tagasi natuke tõsisema poole juurde. **Õppimisest** ei ole mõtet kõnelda — selleks te ülikooli tulite, lõpetada ju tahate ning oma erialale tööle ka. Ma vist ei eksi, kui kirjutan, et vähemalt üks kolmandik kursusest tegeleb oma erialaga päris tõsiselt, teeb teadustki. Selleks on **Üliõpilaste Teadusliku Ühingu** ringid nii heal kui halval järjel kuskil

teaduskonnas parajasti nende seis on. Harimise mõttes on viimased aastad toonud kaasa ka Tartu üliõpilaste õppimisvõimalused välismaal: Ameerikas, Soomes, Poolas jm.

Peale erialaringide tegutseb ülikoolis suur hulk huvialaringe ja muid ühendusi, kus oma meelisalaga tegelda saab. Mainigem näiteks orientalistikaringi, kunstikabinetti, looduskaitseringi, rahvusvaheliste suhete ringi, filmiklubi, kodunduskabinetti jt.

Taidlus

on ülikoolis alati au sees olnud. Peale akadeemiliste suurtalvitiivide (Tartu Akadeemiline Meeskoor, TU Akadeemiline Naiskoor, TU Rahvakunstiainsambel, TU Kammerkoor) on veel puhkpilliorkester, keelpilliorkester, folkklubi, rahvakunstiainsambel «Lakstigal», näiteringid, tudengiansamblid jpt. Taidlust tehakse lavalaudadel ja ühikatoas...

Vaevalt saab aga ehsat tudengielu (olete siis ju aastates 18—23) mõõta vaid õppimise, seltsielu ja taidlusega. Rahva seas on Eesti Põllumajanduse Akadeemia lühendi EPA kohta väljend — **Elu Parimad Aastad**. Hinnaalanduseta kehtib see ka Tartu Ülikooli kohta. Väga paljudele teie seast ulatab lõpuaktusel lilled üks väike plikatirts või poisipõnn. Uskumatu?! Niisugune on elu. Kui parkümmend aastat tagasi abiellusid tudengid enamasti alles IV—V kursusel, siis nüüd on abiellumisiga mõne aasta võrra ettepoole nihkunud. See tähendab aga, et oma pere hea käekäigu jaoks otsite endale ülikooliajal ka mõne väikese töökohta, stipendiumi ju ära ei ela. Aga kõik see seisab teil veel ees, enne peate otsustama mõne eriala kasuks, ja mitte otsustama, vaid ka sisse saama.

HEAD PORUMIST

VARJE SOOTAK,
«TRÜ» toimetaja

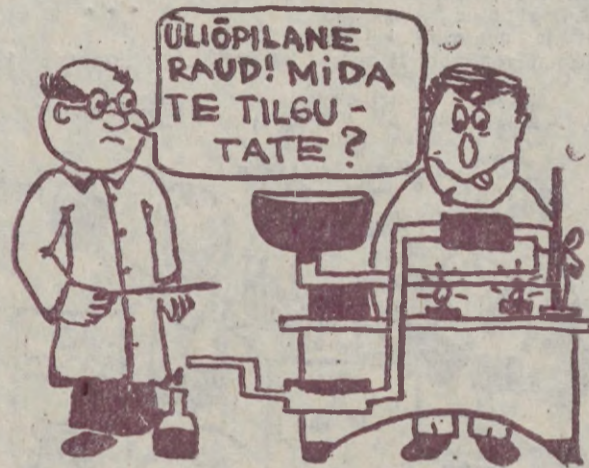
Füüsika-keemiateaduskond

- Keemikuks
- Füüsikuks
- Õpetajaks

Füüsika-keemiateoreetikute avanevad sajad erinevad võimalused, sest tänapäeva maailmas ei saa läbi ilma loogilise mõtlemiseta, mida füüsika ja keemia õppimine suurepäraselt arendab. Pedagoogikutse omandamine aga annab võimaluse oma teadmisi õpilastele edasi anda ja niiviisi uut, palju inimsõbralikumaid hariduspoliitikat kujundada.

kutel on füüsika asemel keemia. Füüsika-keemiateaduskonda pürgijail peavad kõrgkooli tulles kaasa olema korralikud eelteadmised. Peab olema valmis tunde söövaks laboritööks. On ju tegemist suuremalt jaolt eksperimentaalteadusega, kus ainuüksi pliiatsi ja paksu vihikuga kaugele ei jõua. Samsammult läbitakse tee klassikalistest katsetest nüüdisaegsete mõõtemetoodikateni.

Neike, kel teadusetegemise tuhin juba tudengina keskmisest suurem, pakub koormuseliselt osalemine üliõpilaste teadusühingus.

Nii füüsika kui ka keemia erialadele võetakse käesoleval aastal 120 tudengit: 50 füüsikut ja 50 keemikut ning 20 füüsikut vene osakonda.

Medaliga lõpetanud või soovitusel ülikooli suunatud võivad tudengiks saada juba dekaaniga vestluse järel, teistel tuleb sooritada kolm eksamit: füüsikutele füüsika, matemaatika ja eesti keel, keemikutele keemia ja eesti keel.

tujat ka üliõpilaselu. Lisaks teaduskonnaõhtutele on meil mitmeid traditsioone. Eriti kuulsad on füüsikapäevad ja lõpetajate laevareisid. Väga populaarsed on teaduskonnasisesed korvpalliturniirid.

Julge pealehakkamine on pool võit!

VALDEK MIKLI,
füüs. IV k.

EVALD VELDEMANNI foto

Majandusteaduskond

- Raamatupidajaks
- Kaubatundjaks
- Majandusküberneetikuks
- Rahandusspetsialistik
- Kaubandusökonomistik

«Majandusteaduskond on ülikoolis parim,» arvab esimese kursuse rahandusosakonna tudeng Alari Kivisaar.

Õppida saab siin paljutki:

Kaubatundja ja kaubanduse organiseerija põhiülesandeks tulevikus on kaupade omaduste tundmine ning nende müügi organiseerimine. See eriala on majandusvalla üks populaarsemaid.

Sisseastumispilane pidades peab aga arvestama keemia ning füüsika põhjaliku vajadusega. Kaubatundjaks saavad tänavu õppida 30 tudengit, kaugõppe puudub.

Kaubandusraamatupidamist pääseb õppima eesti ja venekeelses rühmas kokku 50 tudengit. Eriala saab omandada ka kaugõppe teel.

Kõrghariduse omandanud, võid tööle asuda pearaamatupidaja ametitjana, vanemraamatupidajana, revidendina või raamatupidamise osakonna juhatajana. Ametid on ahtatavad, ei maksa karta, et tegemist tuleb vaid paberitega.

Kaubandusökonomistina saad sa kõige üldisemad teadmised majandusest ja selle olemusest sotsialistlikus süsteemis. Kohti jagub vaid 20 tudengile, kellest saavad kaubandusala eriteadlased.

Rahanduse ja krediidi erialal on võimalik spetsialiseeruda neljale harule:

Rahandus (riigieelarve), tööstuse rahandus, krediteerimine, kapitalmahutuste finantseerimine ja krediteerimine.

Enamik lõpetanute lähevad tööle pankadesse ja rahandusorganisse, kuid ka tööstusettevõtetesse, ajalehetööstustesse jne.

Õppetöö peaks olema huvitav. Plaanis on saata terveid kursusi Rootsi studeerima.

Vastu võetakse 30 tudengit, kaugõppesse 25.

Majandusküberneetikuna oled oodatud majandusmatemaatik kõrgkoolis, teadusasutustes, ministerruumides ning laboratooriumides.

Kui oled matemaatikas nõrk ning su eksamid luhtuvad, pead ootama järgmist aastat, sest seda ala pole Eestis rohkem võimalik õppida. Vastu võetakse 20 noort.

Kindlasti on paljudele uudiseks, et õpiaeg saab olema sellest aastast kõigil erialadel viis aastat ning vastu võetakse ainult ENSV-s elavaid soovijaid.

Majanduslikult mõtleb noor, pane meie vabariigi majandusele õlg allal!

URMAS KOLSAR,
žurn. I k.

Selle numbri joonistused tegi MADIS MAHL.

Toimetaja kt.
MARGUS SANGLEPP

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 12 (1559)

Reede, 31. märts 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

ÕNNITLEME TEID, Marju Lauristin, Mihhail Bronštein, Viktor Palm, Igor Gräzin!

TEIE VOIT ON MEIE VOIT!

23. 03. 89.

Г. ЛЕНИНГРАД ГЕРЦЕНА 1 ВОЕННЫЙ ТРИБУНАЛ ЛЕНИНГРАДСКОГО ВОЕННОГО ОКРУГА

Мы, члены коллектива Тартуского Государственного Университета Эстонской ССР считаем, что военному трибуналу следует освободить от наказания жертву несовершеннолетия советской военной системы — литовского юношу Артура Сакалаускаса.

От имени коллектива университета

Секретарь парткома П. Кенкманн
Ректор Ю. Кярнер
Секретарь комитета комсомола А. Пандис

EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU ESIMEHELE

Rahvusliku vabadusliikumisega Baltimaades seotud väärarusaamade ja -kuulduste levik üle Nõukogudemaa seab praegu reaalsesse ohtu Nõukogude armees teenivate Baltimaadelt pärinevate, eriti siinsetesse rahvustesse kuuluvate noormeeste väärikuse, tervise ja ka elu, aga samuti selle regiooni noormeeste edasise rahumeelse kutsumise tegevteenistusse. See võib seada ohtu nii Nõukogude armee kaitsepotentsiaali kui ka rahvastevaheliste suhete arengu. Seepärast teeme Eesti NSV Ministrite Nõukogule järgmised ettepanekud.

1. Seada sisse tõhus valitsusetasemelise kontrollside Nõukogude armees teenivate eestimaalastega (eriti tõhus peaks see olema eesti rahvusest ajateenijatega, sest neid võib ähvardada esmane oht) ning kaaluda läbi operatiivsed abinõud võimalike isikuvastaste õiguskorra rikkumiste lõpetamiseks.

2. Esitada viivitamatult omapoolsed konkreetset ettepanekud ja seisukohad rahvuslik-territoriaalsete ja territoriaalsete väekoondiste loomiseks Nõukogude armee koosseisus.

Kutsume üles kõiki eestimaalasi kohe informeerima Eesti NSV valitsust teada olevatest isikuvastastest õiguskorra rikkumistest Nõukogude armees.

***

See pöördumine on heaks kiidetud TÜ meesüliõpilaste koosolekul 23. märtsil (ca 500 tudengit) ning TÜ komsomolikomitee istungil 28. märtsil.

Mõlema koosoleku nimel

ALAR PANDIS

Toimetus jääb selles ajalehes lu-geja ees veel võlglasteks — andsi-me ju lubaduse kirjutada TÜ 70. aastapäeva tegemistest pikemalt. Loodame järgmise lehe jaoks olla usinamad reporterid, et juubelile mitte jalgu jääda nagu nüüd, mil meil puudus igasugune eelinfo rektorite mälestuspäeva kohta.

SÕNUM TÜ rektorite mälestus- päev

toimus teisipäeval kell 14 rekto-raadis. Avati pidulikult Eesti Va-bariigi Tartu Ülikooli rektorite ja professorite portreed:

- kuraator PEETER PÕLD (kunst-nik Paul Raud)
- rektor HEINRICH KOPPEL (Nikolai Triik)
- rektor JOHANN KÖPP (Andrus Johani)
- rektor HUGO KAHO (Erich Leps)
- prof. KONSTANTIN KONIK (N. Triik)
- prof. GUSTAV SUITS (N. Triik)

***

(Järg 2. lk.)

ORRU ASUTAMISKONVERENTS

toimub 18. aprillil kl. 16.

VOLINIKE KOOSOLEK

on kolmapäeval, 5. aprillil kl. 16 aud. 234.

Milleks tudengile ülikooli rahvarinde- ühendus?

Ülikool on hästi piiritletav ter-vik, nii ühtekuuluv kui ta oma rahvuskultuuri-maailmaga ka on. Ülikoolil on rektor, nagu laeval on kapten, ja võib-olla veel mõneski suhtes on ülikool lähedane laevale kui piiritledavuse piirnäitele. Eks juhindu ju kaptengi eesmärkidest, mis on tema enese kaatlustest kõrgemal.

Kuid lisaks piiritledavusele on ülikoolil ja seilaval laeval veel üks siinkohal oluline ühisjoon. Laeval on noored madrused, jungad, kellele see ohtuderikas merereis on üks suur lõbu ja kohati üks suur vaev, kuid ei midagi enam. Alles vana merekaru teab, et just junga-päevad olid tema eluülikool. Ja nõnda ei tunne ka üliõpilane veel oieti oma kuuluvust suurde iseseis-valt mõtestatud tervikusse. Jungal muide on see äratundmine kergem, sest ümberringi on lage meri. Siin aga on ümberringi elu, kogu see maismaa oma võimalustega, millest junga merel alles unistab masti-korvis.

Üliõpilane on, eriti algkursustel, vähemal kui poolel teel oma sot-siaalse identiteedini, oma minadu-seni. Ülikool, mis mõne aasta eest oli talle küll eesmärk, on nüüd vah-end, üsna enesestmõistetav ja aeg-ajalt veidi tülikas vahend. Ülikooli kui terviku eesmärke ei tunneta tudeng veel päriselt kui oma eesmärke. Tal on ülikoolis oma eesmärgid, ja ka need tuleks liita ÜRRU programmi, et pakkuda üliõpilasele minadust läbi Rahva-rinde.

Minadust ei saa olla väljaspool meiedust, eks ole, olgu see meie kes tahes. Üliõpilasele on meie es-majoones õpperühm ja kursus, hil-jem võib-olla ka teaduskond, vah-hest mõni kateeder, osakond. Üli-õpilane on üliõpilaseks just see, kellel ta ennast tunneb kõige väiksemas ülikooli grupis, kuhu ta kuulub. Tunneb ta ennast seal hästi, tunneb ta end ülikoolis hästi ja alles siis võib ta ennast tunda hästi Eestimaal. Üliõpilasele on esmatähtis tema lähema ühiskond-liku ümbruse tervishoid, inimlikkus, otstarbe(või mõistus-)pärusus. Tema eesmärk, isegi kui ta seda veel ei tea, on tunda end siin ja praegu vaba inimesena, just siin, ülikoolis, sest kus siis veel? Parata-matult domineerib tudengi ilma-vaates rikkumata humaanne imp-eratiiv — kui seda pole juba suru-tud alla.

Tudeng vajab tingimusi, et oma vabatahtlikkus harimise kohus-tuses end vaba inimesena tunda ja sellisena targemaks õppi-da, mitte käsutäitjana kartlikult korraldusi kummardada ja kellegi sõnu pähe õppida. Selleks vajab tudeng, et ta saaks segamatult kaasa rääkida kõiges oma lähe-masse ümbrusse ja õppekorraldusse puutuvas, vajab vaba rahuliku arutelu iseenda olemise üle — vajab omavalitsust. Vajab üliõpi-laskonna parlamenti. Kui seda aga pole, vajab tudeng pidevalt avatud foorumit, võimalust aruteludeks ja seisukohavõttudeks selle üle, mis sel hetkel on oluline talle, vabale inimesele, tema vabale ülikoolile ja tema vabale või vabanevale rah-vale. Just selliseks avatud fooru-miks peaks tudengi jaoks olema ülikooli Rahvarinde-ühendus. See olekski ÜRRU eesmärk tudengi jaoks.

Kasutades Püha Franciscuse vana mõtet: just ülikool ja esiotsa just ÜRRU, hiljem aga üliõpilasparla-ment peaks olema see koht, kus tu-deng õpib vahet tegema asjade vahel, mida saab muuta ja mida mitte, ning kus ta omandab julguse muu-ta neid asju, mida ta muuta sa-aab. Neid asju polegi nii vähe, ka Eestimaa tuleviku mõeldes. Ja tuletagu vanad merekarud meelde, millise pilguga nemad jungana avamerel vaatavad ja mil-listele küsimustele nad elult vas-tust ootasid.

(Järg 4. lk.)

Kas me õpetame kaasaegset majandus- teooriat?

VAMBOLA RAUDSEPP

Praegu võib ütelda, et Eestis uus majanduskontseptsioon on, kuid ei ole veel uut majandusteooriat. Teooriat, mida saab õpetada kõrg-koolides ja mis oleks aluseks suve-räänse Eesti majanduse arenguks. Loodud IME kontseptsioon on kasutuskölblik Eesti NSV arendami-seks suveräänse liiduvabariigiina NSV Liidu koosseisus. Ja veel, IME kontseptsiooni väljatöötamine oli ennekõike entusiastide loomine, ehkki selles osalesid ka Teaduste Akadeemia teadurid.

Entusiasmi abil võib veel mõn-dagi luua, ka majandusteoorias, kuid mitte väga palju. Asi on sel-les, et fundamentaaluuringud vaja-vad pikaajalisemat finantseerimist. Kõrgkoolile vastavate assigneeri-ngute eraldamine praeguse, defitsii-diga koostatud riigieelarve puhul on lihtsalt ebareaalne. Nii et jääb üleskutse: olgem töökad, ehkki vae-sed.

MUUTUV MAJANDUS

Oleme alles tee alguses käsuma-jandusest IME majandusse. See on raske tee, sest Moskva tsentralisee-ritud bürokraatia pole veel prakti-liselt millestki loobunud. Kui nad leppivad isetasuvuse, enesefinantseerimise või isegi vabariigi isema-jandamisega, siis suveräänsus leiab kõige raevukamat vastupanu. Ol-gem realistid, meie majandus muu-tub lähitulevikus vähe. Miks? Asi on selles, et meie, nõukogude riigi majandussuhted on rangelt riikli-kult reglementeeritud (ehkki filo-soofias käsitletakse majandussuh-teid objektiivsete suhetena). Neid suhteid korraldatakse kümnete ja sadade tuhandete käskude, juhendite, määruste ja jumal teab veel missuguste paberlike ettekirjutis-tega. Nii et kui me tahame lähe-neda oma majandusliku kasvuga USA-le, Jaapanile või Inglismaale, siis on selleks üks kaval tee. Ni-melt kingime need sajad tuhandet väärtuslikud juhendmaterjalid Was-hingtonile, Tokiote või Londonile. Ja niikaua kui nad seal meie pa-bereid, plaane ja ettekirjutisi uuriv-ad, teeme tööd ilma käskudeta ja keeldudeta.

Kõrgkooli aspektist tahaks aga ütelda veel üht. Nimelt seda, et nii Tartu Ülikoolis kui ka Tallinna Polütehnilises Instituudis tunti-meest, kelle nimi oli Johan Vaabel (1899—1971). Ta õpetas, uuris ja õppis finantsõigust Pariisis, Pra-has, Moskvas ja mujal. J. Vaabel oli tugev majanduspraktik ja te-mast tuli akadeemik. Ta lõi Eestis eestikeelse finantsõiguse. Kahjuks aga praegu TÜ-s majanduseriala-del ei õpetatagi enam finantsõigust, isegi mitte rahanduse ja krediidi erialal. Seepärast polegi meie ma-janduspraktikas kompetentseid inimesi, kes suudaksid anda rahan-dus- ja krediidialastele juhendma-terjalidele õigusliku analüüsi. On selge, et majandust ei muuda iga-suguste pähe karunud paberile pandud käskudega.

(Järg 4. lk.)

Kas me...

(Algus 1. lk.)

KOOSTÖÖPÜRGIMUSED

Tartu Ülikooli on läbi aegade iseloomustanud koostööotsingud kõigi maailma kõrgkoolidega. Siin on tõotanud agregaatindeksi teooria looja Etienne Laspeyres (1834—1913), rahandusteoreetik Adolph Wagner (1835—1917) jt. Võime uhked olla, et Eesti Vabariigi ajal Tartus õppinud majandusteadlane Rudolf Jalakas (elab Rootsis) on nõutim majanduskonsultant paljudes maailma riikides. Kahjuks aga marksismi-leninismi majandusteooria areng TRÜ-s seiskus ja see asendus stalinliku-brežnevitliku majanduskontseptsiooni kiitmisega. Nii oli see ligikaudu 40 aastat. Selle aja jooksul kadusid ka kõik välissidemed majandusteooria edasiarendamise alal.

Praegu on kogu Eestit ja ka Tartu ülikooli haaranud võimas laine koostööpürgimusteks lääne-riikidega. Utleme ausalt, et tahtmist meil on, kuid majanduslikud võimalused puuduvad. Ja paljuski on see otsustav. Kahjuks jääbki üle ainult väga tahta: õppida keeli, luua kontakte, vahetada teaduslike töid, leida lahkeid välismaa kolleege, kes on nõus omal kulul meid külla kutsuma. On selge, et ka lähematel aastatel ei saa me lähedalegi näiteks soome üliõpilase või professori võimalustele, kes võivad ükskõik millal ja ükskõik missuguse maailma kõrgkooliga luua isiklike kontakte ning selleks on ette nähtud ka finantseerimine. Võtame selle teadmiseks ja hakkame rajama oma koostöötsinguid reaalsele alusele.

On ka meil lääne-riikidele ühtteist pakkuda, aga kui see käib ilma isiklike kontaktideta, kümnete asutuste ja isikute vahendusel, siis muutub asi nulliks. Seepärast oleks esimeseks sammuks isiklike kontaktide loomine, vähemalt teaduskorrale maailmas liikumisvõimaluste tagamine — ajal, millal ta tahab ja sinna, kuhu ta tahab. Muidugi ei saa me välisriike käsida ega keelata, kuid vähemalt meiepoolne (NSVL, ENSV) bürokraatia tuleb viia miinimumini.

Milleks...

(Algus 1. lk.)

Põhikirja soovitaksin võtta p. 4 juurde:

1. Volikogu peab töökoosolekuid vähemalt kord kuus.

2. Volikogu koosolekud on avatud foorumiks, kus volinike ning ka tugirühmade saadikute osavõtul (kui tugirühmad seda vajalikuks peavad) toimub arutelu ja seisu-kohavõtted ülikooli ja ühiskondliku elu parajasti olulistest küsimustest.

3. Arutlust osavõtuks võivad tugirühmad läkitada volikogusse ka saadikuid, kuid hääletamisõigus on volikogus ainult volinikel, et tagada tugirühmade võrdne esindatus.

VEEL POLE HILJA moodustada teaduskondades üliõpilaste RR tugirühmi ja saata neist aprilli keskpaigas auals toimuvale ÜRRU asutamiskonverentsile 1 delegaat tugirühma iga 5 liikme kohta. Ülikooli tugirühmade volinikke oodatakse mõupidamisele kolmapäeval, 5. aprillil 16.00 ph. 234. Sinna võiksid tulla ka nende tudengite esindajad, kes toetavad omavalitsuse ja üliõpilaspolemendi ideed.

Ärgakem!

TONU PEETS

1. «Septembrikuu haldsiprobleemid» — «TRÜ» nr. 22, 1. sept. 1977;
2. «Komposiitdokumentide vahetamine» — «TRÜ» nr. 2, 9. veebr. 1977;
3. «Elagu uus president!» — «TRÜ» nr. 29, 13. okt. 1967.

TÄNASSES LEHES

Ülikooli kiriku lugu

«Usuteaduskond oli pastori ettevalmistuse tõttu rohkem kui ükski teine teaduskond otse meie rahvaga seotud.»

BERNARD KANGRO
«Universitas Tartuensis»

B. Kangro on selles omamoodi õigus (ei tohi ju unustada arsti-teaduskonda!). Teoloogia oli juba rootsiaegses ülikoolis üks neljast teaduskonnast. On arusaadav, et oma koha säilitas usuteaduskond ka moodunud sajandil taasavatud ülikoolis. Sellega seoses kerkis 1803. aastal esile ülikoolile oma kiriku ehitamise vajadus. Ehitamine viibis mitmete takistuste tõttu. Oma kiriku puudumisel peeti jumalateenistusi Jaani kirikus.

Nurgakivi panemiseni jõuti alles 1856. aastal. Kirik pühitseti 31. jaanuaril 1860. Hoone püstitati ülikooli peahoone taha, kahe tiibehitise vahele. Oma kohal seisab ta praegugi. Arhitektiks oli G. v. Bock, kes kasutas ülikooli arhitekti Rathausi kavasad. Istekohti oli 700. On tähelepanuväärne, et Tartu Ülikooli kirik ehitati endise Maarja kiriku varemete kohale. Kui Maarjas oli peetud jutlusi saksa, soome ja rootsi keeles, siis uues kirikus toimusid kõik talitused saksa keeles.

1919. AASTAL SAI AGA ÜLIKOOList ESTI ÜLIKOOl

«Oli iseenesest mõistetav, et tuleb pidada Eesti ülikooli ajal eesti-keelseid jumalateenistusi.»

Nii kirjutas kümme aastat hiljem oma tagasivaates mõeldunaie Hugo Bernhard Rahamägi, Tartu Ülikooli teoloogiaprofessor ning kirikuõpetaja aastail 1922—1934. Kuid endastmõistetav et olnud see mitmete otsustajatele. Asja käigu kiirendamiseks koostas 150 üliõpilast Harry Moora eestvedamisel märgu-kirja rektorile. 1920. aasta 17. detsembril tegi ülikooli ajutine nõukogu pooldava otsuse.

Esimene eestikeelne akadeemiline jumalateenistus toimus siiski alles järgmise aasta 6. veebruaril. Eestikeelsete jutluste alalisest kuulajaskonnast moodustus õige pea ülikooli koguduse eesti pihtkond. 1930. andatel aastatel oli koguduses üle 800 liikme. Sinna kuulusid näiteks Fr. Puksoo, J. Ultoos, M. J. Eisen, J. Jaakson ja A. Kitzberg. Ometi tekkisid varsti arusaamatused koguduse kuuluvuse üle. Seda oli hakatud kutsuma Saksa ülikooli koguduseks ja ametlikult oldi registreeritud Saksa praostkonna liikmena. Loomulikult ei olnud eesti pihtkonna liikmed sellega nõus. Oli ju ülikooli aktide järgi vaid üks evangeelne luteriusuliste ülikooliliikmete kogudus, tegemata vahet rahvuse või keele alusel.

Pikkadele vaidlustele tegi lõpu alles Konsistooriumi sekkumine. Viimase otsustega tagati eraldi eesti ja saksa pihtkonna olemasolu. Samuti määrati Tartu Ülikooli ki-

riku eriseisund. Koos Tallinna Piiskopliku Toomkirikuga ei kuulunud ühegi praostkonna alla. Nüüd võis kogudus rahus pühendada oma tegevusele.

Kirikus olid korjanduskarbid vaeste, sise- ja välismisjoni jaoks. Rahaliselt toetati ka kiriklikku karskustliitu, V. Reimani mälestuse jäädvustamist ja Peterburi Jaani kogudust.

Loodi koguduse lauluselts «Cantate Domino» (1927) ja selle lastekoor. Kõrvuti kristluse tutvustamisega oli lastega tegelemise teiseks eesmärgiks nende eemalhoimine halbade harjumustest. Palju üritusi toimus kahasse Tartu Karskustliiduga. Hoolimata õpetaja vastuseisust loodi koguduse liikmete poolt «H. B. Rahamäe nim. toetuskapital Tartu Ülikooli koguduse eesti pihtkonna liikmetele.» Muidugi oli Rahamäele vastumeelt tema nime tarvitamine. Kirikut kasutasid proovijutlusteks ka usuteaduse üliõpilased.

Olulisemaid kõnesid kandis üle Tartu raadiosaatejaam. Nii äratas Euroopas tähelepanu näiteks esperantokeelne jumalateenistus.

«Kas Leedu on Baltikumi perestroika vedur?»

küsisin ma Vilniuses viibides korduvalt iseeneselt ja teistelt. Vastata ei osanud mulle keegi. Vaevalt oskaks seda teha ka majaseintele kleebitud valimiseelsetel plakatiitl mõõdakäijatele naeratav Leedumaa kompartei juht Brazauskas. Leedukate suhtumine Brazauskasse on ettevaatlik. Ühelt poolt peetakse teda tõeliselt «ueks meheks», kelle suhteliselt inimsõbralikud teod annavad plakatiitl naeratamiseks piisavalt põhjust. Teiselt on kompartei ennast paljude leedumaa laste silmis kompromiteerinud, seepärast uuele valitsusjuhile pimesi ei järgneta.

Hiiulaslike selvekaupluste seintele kleebitud loosungite silmatorkavalt rasvane kiri kutsub lugema: suveräänne Leedu on uue majanduse alus! Mõõdakerustavatel lihtsattel linnakodanikel pole aga päris

selget ettekujutust, milline riigikorraldus Leedu suveräänsusega kokku peaks käima. Vilniuse ülikooli tudengi Rytis Budrise arvates ei saa vabadust liigitada sotsialistlikuks või kapitalistlikuks. «Iseseisvus on iseseisvus», leiab ta. Lihtne muidugi. Nagu toidukauplustes müüvad kohv, maitset eestlastele vanu aegu meelde tuletav Leedu õlu ja teatrilaval mängitav sisuteravusest jahmatama panev tudengilavastuski.

Tänane leedumaa ei ole lasknud ennast leivast, tsirkusest ja «Sajudise» laulvast rahvameelsusest magama uinutada. Leedus organiseerunud vene-poola elanikkonna ühing «Edinstvo» on Eesti Interliikumise lõunapoolne vend, kes aeg-ajalt leedukatele karmi tõde meelde tuletab. «Veel ei ole teada, kes on maal peremehed!» arvavad

nad. Ometi liiguvad asjad ka siis, kui «Sajudis» leedumaa alasel käest kinni ei hoi. Nii on sõdurpoiss Sakalauska eest peetav võitlus (demonstratsioonid, ajakirjanduslikud esinemised, allkirjade kogumised, näljastreik Vilniuses) andnud esimesi tulemusi — Sakalauska on kodumaal. Viimane õnnetus ammoniaagiga tõi endisest teravamini esile keskkonnaprobleemid.

Kui mitte vedurina, siis kindlasti esimese vagonina sõidab Leedu rahulikult õitsudes aegamööda iseseisvuse suunas. Nii mõnelegi tee kõrval seisjale tundub see kihutamisena, seepärast ei või leedumaa lane milleski päris kindel olla. Keegi meist ei tea, millal astub teele rööpmeseadja, kelle ainsaks sooviks on rong sujuvalt valedede rööbastele suunata...

AINAR RUUSSAAR

KEVADPÄEVAD!

Püüdes äratada kunagist traditsiooni toimuvad 19.—23. APRILLINI ÜLIKOOli

KEVADPÄEVAD.

Ettevõtmised tulevad vaimu teritavad, hinge kosutavad ja meelt lahutavad.

Kui tuled ja kaasa lööd — tuju saab hääl!

Kui tuled ja vaatad, siis samuti millestki ilma ei jää!

Täpsemalt 7. aprilli lehes.

TRÜ KLUBI ja KULTUURIKLUBI

TEADUSRAAMATUKOGUS

saab vaadata uut väljapanekut võorsil ilmunud eesti kirjandusest, seekord romaane ja novelle.

Eile pandi üles ka uus kunstinäitus — HELMI SAKKOVI akvarellid.

APRILLIKARNEVAL

Teie jaoks on avatud kabaree «Paradiis»: komfort ja girdid, «Virus» varieteegrupp, * piljardisaal, * striptease, * tantsuks parimatest parim orkester, * šampanja, * parimaid kostüüme ja etteasteid premeeritakse.

Tõmma olengule punkrisse «Põrgu»: * komforti ja girls e ei ole, * on koivakergitajad, * kesvavesi, * AIDSi avalik kabinet (seep kaasa), * nühkimiseks musa, * tervitused allilma, * väljapaistvamale kujule kobe kost.

Onn on sinu enda kätes, kui lunastad pileti 1. APRILLI TU KLUBIS TOIMUVALE, sest õhtul mängib iga pääse võidule.

P. S. IHUKATE VALI ASJALE SOBILIK. NBI Sinu tee lühendamiseks klubisse väljub KARNEVALIBUSS kl. 20.04 Nooruse, kl. 20.16 Pälsoni, kl. 20.26 EPA torni ja kl. 20.46 Leningraadi ühikate juurest.

ÜLIKOOli STATISTIKA KESKVALITSUS TEATAB JA ÖNNITLEB

Riiklike suunamiskomisjonide tööleasumise eel on oma senised dokumenteerimata armastussuhted Eesti NSV perekonnaseisubüroodes ametlikult registreerinud 21 noorpaari. Suunamiskomisjon vaatab dokumenti.

Siinkohal on rõõmustav tödeda, et meie ainupartei poliitikat ja selle plaanimajandusest tulenevaid seadustel on suur ühiskonna normatiivset moraaliturgutav toime ja ka positiivne mõju meie kodanike isiklikele elule. Kodanikud, olge õnnelikud!

Köölujuhataja A. KASS

RESERVEERITUD TÄNASTE UUDISTE JAKS.

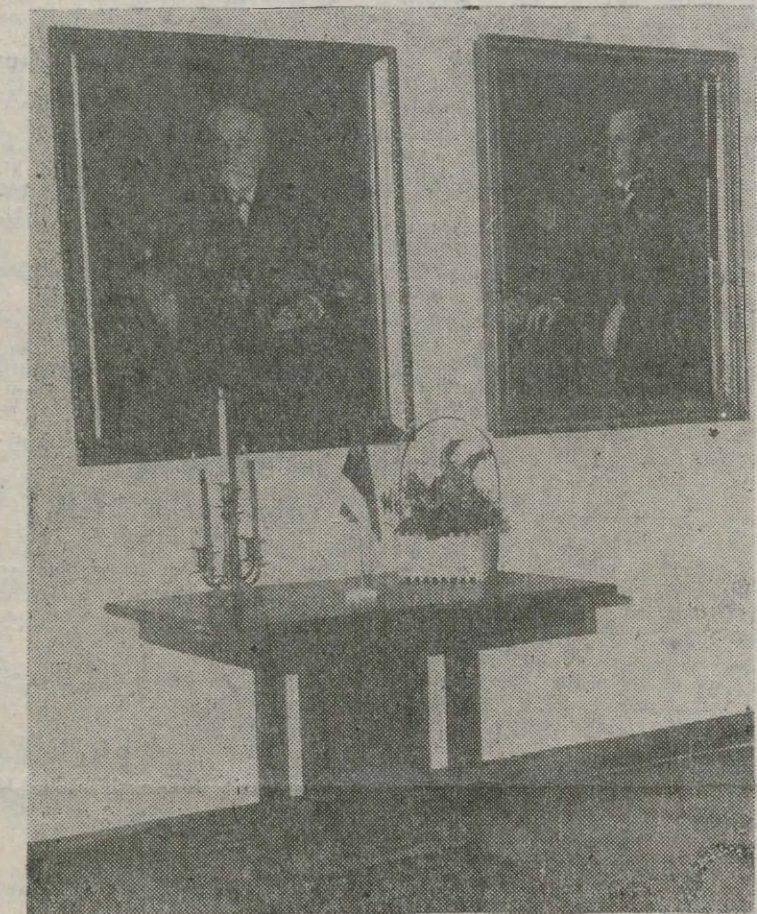
Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajaloh «TRÜ» toimetuse address 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241. tel. 3 51 80. Hans Heldemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1377. Tiraaž 3000 eks. MB-1440.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета.

г. Тарту, Эстонской ССР.

Need kuus professorit

Meile on tulnud mitu pärimist nende meeste kohta, kellest maalid rektoraadi seinal.

Kes nad siis on?

● **HEINRICH KOPPEL** (1863—1944) oli rektor aastail 1920—1928. Erialalt oli ta sisehaiguste professor, juhatas ka sisehaiguste polikliinikut, organiseeris kõrva-nina-kurguhaiguste kateedri ja polikliiniku, asutas 1903 ajakirja «Tervis» (fotol vasakpoolne);

● **PEETER PÖLD** (1878—1930) — kuraator 1918—1925, prorektor 1925—1927. Lõpetas ülikoolis usuteaduskonna, kujunes tuntud koolitegelaseks, pedagoogikaprofessor 1920. aastast.

● **JUHAN KOPP** (1874—1970) — prorektor 1923—1928, rektor 1928—1938. 1917. aastast usuteaduse professor (fotol).

● **HUGO KAHO** (1885—1964) — rektor 1938—1940. 1913. aastal Kaasani Ülikooli lõpetanuna habiiteerus TÜ-s. Bioloogiaprofessor H. Kaho juhatas taimefüsioloogia laborit, botaanikainstituuti, 1923—1925 botaanikaeda.

● **KONSTANTIN KONIK** (—1936) — ülikooli haavakliiniku juhataja, pani aluse närvikliinikule ja lastekliinikule ning kehalise kasvatuse instituudile. Kirurgiaprofessor 1920. aastast. 1920 valiti arstiteaduskonna dekaaniks, oli K. Pääsi ja J. Vilmsi kõrval kolmas Päästekomitee liige.

● **GUSTAV SUITS** (1883—1956). Meile kõigile tuntud kirjanik oli ülikoolis eesti ja üldise kirjanduse professor aastail 1919—1944.

Järgmises lehes info teisipäeval toimuvast juubelikomisjoni koosolekust.

AUTASUSTAMISI

Kauaaegse eduka töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest autasustati Hariduskomitee au kirjajaga 50. sünnipäeval teadusraamatukogu teadusdirektorit AILI NORBERGI ning 60. sünnipäeval prorektor VALTER HAAMERIT, vanaõpetaja ENNO HANSSONIT ja prof. LEMBIT TÄHEPOLDU. Kauaaegse kohusetundliku töö eest pälvis sama komitee au kirjajaks teadusraamatukogu restaureerimisosakonna kaitja VEERA SILLA-SOO.

✳

NEID VEERGE, MIS EI UNU-
NE, SAAB LUGEDA 4. LEHE-
KÜLJELT.

On ja ei ole ka!

● 10. märtsi TU lehes oli luge-
da üks meeldiv uudis. Rektor tea-
tas ülikooli nõukogu koosolekul, et
NSV Liidu Hariduskomitee otsuse
järgi võib 23 kõrgkooli (TU k.a.)
hakata ise dotsendi ja professori

kutseid andma neile, kel juba tea-
duslik kraad olemas.

OLIKOOLI NÕUKOGU TEA-
DUSSEKRETÄR VEERA
ANT: Nüüd on see küll välja

KEVAD- PÄEVAD '89

Kolmapäev, 19. aprill ✳ KÕIGE ESIMENE PÄEV ✳

kl. 16 kevadpäevad saavad alguse — Toomel, Musumäe jalamil
kl. 16.30 kooride sillakontsert — Inglisid

kl. 19 Turu Ülikooli puhkpilliorkest-
ri kontsert — TU aulas

kl. 20.30 stiiliõhtu «Oh stagnaaeg, oh
stagnaaeg...» — füüsikahoone esisel
(Tähe 4) ja TU klubis

Kaastegevad: VIA «Singer-Vinger», Akadeemiline Hans Le-
berechtli Selts jmt. kunstimeistrid;

teaduskondade agitbrigaadid ja isetegevuskollektiivid!

Kooskõlas orgkomitee määrusega nr. 214 4. apr. 1989. a.

on teaduskonnad kohustatud esitama kõrgel ideelis-poliitilisel
tasemel kunstilise isetegevuse programmi vastavalt teemale

kestusega 10—15 min.

Kavad esitada kinnitamiseks hiljemalt 17. aprilliks
sm. Samodeltseville (TU klubisse kabinet 209).

Parimaid tunnustatakse rändlipu ja rahaliste preemiatega.

Neljapäev, 20. aprill ✳ SÕPRADE PÄEV ✳

kl. 19 Turu Ülikooli Kammerkoori
kontsert — TU aulas

kl. 19 ansambel «Ultima Thule» — TU spordihallis
(Ujula tn. 4)

kl. 22 tantsuõhtu Soome bändiga
«Sohon Torwet» — TU klubis

Reede, 21. aprill ✳ ISETEGEMISE PÄEV ✳

kl. 17 tudengilaat — füüsikahoone esisel

kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul '89» — TU klubis

Laupäev, 22. aprill ✳ IHUHARIMISE PÄEV ✳

kl. 00.00 disko-aeroobika — TU klubis

* sportlik jalakeerutus nii
professionaalidele kui asja-
armastajatele

* alguses näidatakse ette,
pärast võib hommikuni
järele tehall!

kl. 12 «Rattatour» kõige väiksematele
— füüsikahoone ees

* võidusõidust ootame osa
võtma väikemehi ja tüdruku-
tirtse kuni 5 aasta vanuseni

* võiduajamine ainult kolme-
rattalistel!

* auhinnad! Meene kõigile
osavõtjatele

* Pärast võistlust multafilmid
koos magusaga klubis

kl. 21 tantsumaraton ansambliga
— TU klubis

«Mahavok».

* peaaucinnaale (200 rbl) pääseb
võistleva ainult 10 paari. Nõu-
tav valss, polka + improvisat-
sioon ja vastupidavus.

Registreerimine 11. ja 12. aprillil kl. 16—18 klubis ruum 209.

Pühapäev, 23. aprill ✳ HINGEHARIMISE PÄEV ✳

kl. 15 orkester «Modern Fox» — «Vanemuise»
kontserdisaalis

uues kahe poolega loeng- ja kontsert-
kavas.

I pool

«Formalistliku tagurlusmuusika täheleand».

* elukaugeid slaagriviise iseseisvuse ikke
periodist

II pool

«Tee päikeselise eesti rahvas valis»

* helgeid ülesehitusmeloodiaid 40-ndate
aastate II pooltest

kl. 21 Ohtu omaaegsete tudengitradsioonidega
Meeleolu loob ja tantsulusti pakub
ans. «Modern Fox»

Suur ja avalik piletilaht kõigile maksu alla käivatele üritustele
läheb lahti füüsikahoone fuajees esmaspäeval ja teisipäeval, s. o. 17. ja
18. aprillil kella 17-st ja käib mõlemal päeval kella 19-ni.

Kõigest täpsemalt kuulutustelt ja järgmises ajalehes!

kuulutatud, ärevust palju, aga kõik
vist venib veel?

Ma pöördusksin natuke ajas ta-
gasi. Kaua aega omistas dotsendi
ja professori kutseid NSV Liidu Mi-
nistrite Nõukogu juures asuv Kõr-
gem Atestatsioon Komisjon (VAK).
Ülikoolis on kutse taotlemisel latt
alati kõrgel olnud, nii et meiega
erilisi probleeme polnud. Muidugi
häiris ajale iseloomulik bürokraa-
tia oma pedantsete nõudmistega
teatud fraaside, kuupäevade, mõni-
kord ka kehtivate juhendite erineva
tõlgendamisega.

13. märtsist 1987 võttis minis-
teerium õppejõududele kutsete
omistamise VAK-ilt ära. Saime
selle teate mai alguses. Pikapeale
hakkas asi laabuma.

● Kas midagi muutus ka liht-
samaks?

Lihtsamaks ja inimsõbraliku-
maks muutus asjaajamine küll.
Kadus pedantsus, kutsete andmist
sai laiendada teadustöötajatele, kes
asuvad õppetöele. Kaotati range
vahe teadusliku ja teaduslik-peda-
googilise staaži arvestamisel. Dok-
toritöö kaitsnud kateedrijuhatajale
saab nüüd kohe taotleda professori
kutset.

Mitmeks kuus seisus kutsete
andmine aga siis, kui ministeerium
reorganiseeriti hariduskomiteeks.
Tunda andsid pinged, mis olid seotud
reorganiseerimise ja koonda-
misega, atesteerimiskomisjonid
komplekteeriti ümber, asja valmi-
nud diplomiblanketid muutusid
jälle kehtetuks...

● Mis seal Moskvas siis üldse
toimub?

Mind on alati hämmastanud see,
et kuigi meie hariduskomitee hoo-
ne hõlmab tervet kvartalit, on sin-
na sissepääsemiseks vaid pilu. Ja
sealt ronid alati läbi valvuri mo-
notoonse pahameele saatel. Loogi-
ka on vist selles, et tervest Liidust
laekuvaid toimikuid pakib lahti,
sorteerib ja registreerib samuti
ainult üks torisev tüdi. Ei kadesta
ka neid kolme sõbralikku ja abi-
valmis naist, kes erialade kaupa
valmistavad ette kolleegiume. Nad
istuvad ühes kitsas ruumis, kus on
vabad vaid aknaorvad, kõik ümber-
ringi on «polsterdatud» inimese-
kõrguste toimikuvirnadega. On
tekinud lootusetu ummik ja kutse-
te omistamine venib kuid.

Jaanuaris Moskvas atestaate
tuues sai mulle selgeks, et midagi
peatselt muutub. 1. märtsil saime-
gi määruse, millest rektor nõuko-
gus rääkis, Ega midagi muud sel-
lest määrusest välja lugeda olegi.
Niipalju ehk veel, et:

● hariduskomitee töötab kolme
kuu jooksul välja korra, kuidas
iseseisev kutsete andmine toimuma
hakkab;

● need 23 kõrgkooli võivad ha-
kata kutseid andma vaid vastava
kraadiga õppejõududele;

● kutsete omistamist hakatakse
kontrollima ja nõuete rikkumise
puhul võib nõukogudelt kutsete
omistamise õiguse ära võtta.

● Nii et meil tuleb vist veel
oodata?

7. aprillil osalen Moskvas nõu-
pidamisel, kus hakatakse arutama
selle määruse elluviimist. Vaata-
me, mis välja pakutakse. Läheb
kindlasti aega, enne kui määrus
ülikoolile sobivaks kohandatakse.
Uus kord hakkab kehtima ehk
uest õppeaastast.

Lõpuks mainiksin veel mõned
olulised punktid:

Arutame EKP tegevusprogrammi kavandit

Ajalehtedes «Edasi» ja «Vperjod» ilmus Pärnu, Rakvere, Tartu ja Viljandi parteikomiteede esimeste sekretäride artikkel Eestimaa Kommunistliku Partei tegevusprogrammi kavandi kohta. Viimaste koostamises on osalenud ka ülikooli ühiskonnateadlasi ning juriste. Mõistatav on artiklis esitatud vastu laiema huvi tekkimine.

EKP TRÜ komitee pöördub kõigi ülikooli parteiorganisatsioonide poole ettepanekuga korraldada aprillikuu jooksul tegevusprogrammi kavandi arutelu. Loodame, et jõutakse arvukate ettepanekuteni, mida saaksime üldistada mai algul ülikooli parteiaktiivi koosolekul. Alustada võiks kaalutlusega sellest, kas EKP oma tegevusprogramm on põhimõtteliselt vajalik ning kui on, siis missugustele küsimustele tuleks seal vastus anda. Kas ollakse nõus projektis antud käsitlemisega EKP ajaloost ning tänase ja tulevase tegevuse põhieesmärkidest? Mis vahekorras peaks olema kaugemate sihtide ja lähieesmärkide esitus EKP sotsiaalpoliitika, majanduspoliitika ja poliitilise süsteemi arendamisele suunatud tegevuse osas? Ülikool peaks olema kõige pädevam andmaks ideid Eestimaa kommunistide noorsoo- ja hariduspoliitika aluste väljatöötamiseks.

Parteikomitee ootab EKP tegevusprogrammi projektikavandi kohta nii kollektiivseid kui üksikarvamusi. Partei asend ühiskonnas oli ja on selline, et tema programm dokumendi peaks nii või teisiti kõiki puudutama. Ning lõpuks — EKP tegevusprogrammi väljatöötamine tõstab nähtavasti mõned teooriaküsimused uut moodi. Kas peame vajalikuks sellesuunalist teaduskonverentsi?

PAUL KENKMANN, parteikomitee sekretär

Ümberkorraldused ühiskonnateadustes

● **MISPÄRST?** Korralik üllkool arendab teadusi ja aitab inimestel ennast harida. Teaduste areng oli stagnatsioonivõimule ebamugav. Ühiskonnateaduste ja filosoofia areng osutus isegi hädaohtlikuks ilma kompenseerivate kasudeta: mõtlema võisid nad inimesi ergutada, aga sõjatehnikat nende abil teha ei saanud. Kannatas ka meie ülikool. Nüüd on aeg halamisel kujunenud olukorra üle või emotsionaalselt eneserahuldamiselt vana korda söimastes üle minna konstruktiivsele tegevusele. See pärast otsustaski TÜ nõukogu 31. märtsil asuda ühiskonnateaduste ja filosoofia õpetuse reorganiseerimise teele.

● **KUIDAS?** Eesmärkides valitseb Eestimaal tunduvalt suurem selgus kui nende saavutamise teedes. Meie leidsime siiski väljapääsu. Esiteks nn. teaduslik kommunism. Ainult, mida uurida ja õpetada, ei ole. Niisiis, alates 1. septembrist 1989 kaotatakse TÜ-s selle kursuse õpetamine ja vastav kateeder. Teiseks, meil puuduvad paljud ühiskonnateadused, mis 20. sajandi lõpus on iseloomulikud inimkonna vaimsele elule. Seepärast hakatakse alates 1. septembrist I kursusel üldainetena õpetama sotsioloogiat ja poliitikateadust (kumbagi 2 nädalatunni). Sotsioloogia jaoks on loodud kateeder (see õpetab ka samaeriala üliõpilasi). Poliitikateaduse grupp luuakse filosoofia kateedri juurde.

Toimuvad ka mõned muud õppeplaanide muutused. Üldjuhul hakatakse poliitilist ökonoomiat õpetama II, ajaloolisi aineid III, filosoofiat IV kursusel. Täiendavalt seatakse sisse vabalt valitavad erikursused. Tundide koguarv ei suurene, vaid väheneb (koos erikursustega summaarselt umbes 400 tunnini). Kaugõppes kehtestatakse uus plaan 1. septembrist 1990, kuid teadusliku kommunismi kursus kaob samal ajal stationsaaria. Üleminekuplaan nendele, kes juba täna on üliõpilased, töötatakse välja lähemate nädalate jooksul. Samal ajal fikseeritakse teaduskonna omapärast tulenevad õppeplaanide erisused.

● **NÕUKOGU OTSUS** lähtub vajadusest tulla ülepoliitiseeritud kursustelt tagasi akadeemilisele tegevusele. Ülikool on akadeemiline uurimis- ja õppeasutus, mitte poliitiliste parlament. Tegevusalade, nagu ka võimude lahusust ei tunda vaid totalitaarses riigis. Akadeemiline õpetus sisaldab tarvilikult ülevaate erinevatest ainekäsitlemustest. Nii saab filosoofia kursuse oluliseks osaks antiikajast tänapäevani tekkinud filosoofiaõpetuste süstemaatiline tutvustamine. Tähtsamate üksikteemade käsitlemisel seatakse teaduste filosoofiate õpetamisega vastavalt erialale, samuti üldhumanistliku mõttelaadi tutvustamisega. Muuseas, sellespärast ma kirjutangi «filosoofia ja ühiskonnateadused», et oma ajaloos pole filosoofia alati olnud ühiskonnateadus — temasse on kuulunud ka küsimused looduse kohta.

Poliitiline ökonoomia peab ilmselt endasse lülitama ülevaate peamistest majandusteooriatest (jällegi Adam Smithist kuni 20. sajandi lõpuni). Mis puutub ajaloo õpetamisse, siis asi pole selles, kas NLKP ajalugu on osa ajaloost. Muidugi on. Uut valget laiku pole vaja. Asi on selles, et ta peab olema osaks, mitte tervikuks. Inimene, kes ei tea midagi Stalinist ega Hitlerist, bolševikest ega sotsiaaldemokraatidest, liberaalidest ega konservatiivsetest kodanlastest ning fašistidest, on harimatu.

Oleks naivne arvata, et nõukogu otsus lahendab korraga kõik küsimused. Otsustatud reformid pole ei kosmeetikaks ega totaal-seks mahatapmiseks. Viimane variant ei vii kusagile — nii palju peaksime olema ajaloost õppinud. Ülikooli nõukogu alles istutas taimet, ühise hoolega tuleb sellel aidata sirguda.

EERO LOONE

PANTA RHEI

Sotsialismijutu jätkuks

Mul on hea meel, et Henn Käärik nõustus mu kirjatüki («TRÜ», 31. märts 1989) kohta oma arvamust avaldama. Paistab, et meie arusaamine sotsialismi arenguperspektiividest on küllaltki erinev ja seetõttu tahaksin ka oma artikli kommentaari kommenteerida.

■ Henn Käärik väidab, et sotsialism on ühiskonnakord, mis põhineb ühiskondlikul, mitte riiklikul omandusel. Nagu ma aru saan, tähendab see seda, et peamised tootmisvahendid kuuluvad «õige» sotsialismi puhul kooperatiivi tüüpi ettevõtetele.

Mu oponent arvab, et kuna õiget sotsialismi pole veel olnud, siis ei saa ka rääkida sellest, kumb on edukam ja efektiivsem, kas sotsialism või kapitalism. Siin tekib kohe küsimus: miks ei ole vaba konkurentsi läänemaailmas kooperatiivid eraeetevõtlust kõrvale tõrjunud, miks ei ole lääne farmerid asunud vabatahtlikult kolhoose moodustama? Leian, et vastus on väga lihtne: kapitalism on edukam kui sotsialism. Pealegi on sotsialistlik kord sisse seatud alati relva abil. Oheski arenenud kapitalistlik riigis pole märgata tendentsi eratootmise iseeneslikule hääbumisele.

■ Kooperatiivsed ettevõtted kammitsevad liialt oma üksikute liikmete tegevusvabadust. Kuidas tehakse sellises asutuses tähtsaid tootmist puudutavaid otsuseid? Kuna otsustajateks on hulk inimesi, siis võetakse sageli vastu mitte kõige asjalikum ettepanek, vaid kompromiss, millel on antud hetkel kõige vähem vastaseid.

Ettevõttele on vaja juhti, kellel oleks õigus ettevõtte arengut ja tootmisgevust puudutavaid küsimusi ainuisikuliselt otsustada (see on eriti vajalik arenevate ettevõtete juures). Selliseks inimeseks sobib ainult omanik, kellele puhul ei ole karta, et ta oma vara suvaliselt raiskama hakkab.

Henn Kääriku sotsialismikontseptsioon aga eeldab, et seda, mi-

da tehas tootma hakkab või kuhu ta oma toodangu müüb, hakatakse otsustama töökollektiivi üldkoosolekul. See on absurd.

■ Ma arvan, et sugugi mitte kõik inimesed ei ole huvitatud sellest, et osa võtta organiseerimis- ja asjaajamistööst. Paljud teeksid treipingi taga vaikselt oma 8 tundi täis, saaksid raha kätte ja oleksid rahul. Neile on ükskõik, kes neid eksploateerib, peasi, et korralikult makstakse. Töötajate huve (palk, töötingimused) kaitsku ametühing eesotsas demokraatlikult valitud juhtkonnaga.

Demokraatlikus riigis saab rahvas kontrolli tehaste ja vabrikute omanike üle teostada ka parlamendi- ja presidendivalimiste abil. Vaadake, kui suured on Rootsis tulumaksud ja kui palju raha eraldatakse riigieelarves sotsiaalhooldusele. On üsna kindel, et kui näiteks väikeettevõtlus rohkem areneb ja eraomanikke juurde sigineb, siis alandab Rootsi juhtkond varsti ka tulumakse.

■ Mõni inimene võib sotsialismilt veel mingit imet lootä, mina olen igatahes vaba (lääneliku) elukorralduse poolt, selle poolt, mida meil nimetatakse kapitalismiks. Arvan, et mind toetab suur hulk inimesi, kes soovivad ise, ükski olla oma töökoja, talu vms peremehed ja koos sellega võimalikult vähe sõltuda ühiskonnast.

Huvitav, miks sotsialismi pooldajad ennast materialistideks nimetavad, kui nad ei arvesta reaalselt ajalugu, vaid seda, mida mingid onud on kunagi õelnud.

■ Aga olgu. Vaielda ju võib, kuid sel pole suurt mõtet. A. Tsipko ütles õigesti, et kui rahva eest hakkab otsustama käputäis intelligente, siis minnakse tema tegelikest huvidest tavaliselt mööda. Valiku sotsialismi ja kapitalismi vahel peab tegema rahvas. N. Liidus pole see kahjuks veel võimalik, sest puudub demokraatlik valimisüsteem.

TORE LASN

NAITLJATUND

TÜ klubis 24. aprillil kl. 19 ja 25. aprillil kl. 19 ja 21 Noorsooteatri NAITLJATUND — Harold Pinteri näidend «Tumm teener» — MART NURK ja HENDRIK TOOMPERE.

Ühistellimused kuni 13. aprillini tel. 34 700 kl. 11–13 ja 16–18.

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 8. aprillil kl. 21 diskoprogramm «Konarlik tee päikesee poole» (videofilm «Sandra»).

Pühapäeval, 9. aprillil kl. 21 diskoprogramm «Uuestisünd» («Morrissey» & «The Smiths audios ja videos»). Üliõpilaspilet kaasa!

MATERIAALSE ERGUTAMISE FONDI 1989. AASTA EELARVE

Laekumised (tuh. rbl.)	Kulutused (tuh. rbl.)						
	Kokku	I	II	III	IV		
1. 1988. a. MEF-i jääk	5,3	171,6	19,0	49,2	50,0	62,4	
2. I poolaasta plaaniline MEF	93,3	42,9	4,0	10,8	14,0	14,1	
3. II poolaasta plaaniline MEF	187,4	42,9	7,0	7,8	14,0	14,1	
		14,3	2,0	2,9	4,0	5,4	
		14,3	3,0	1,9		9,4	
KOKKU:	286,0	KOKKU:	286,0	35,0	63,6	82,0	105,4

MATERIAALSE ERGUTAMISE FONDI KULUTUSTE (p. 2 — TEADUSNÕUKOGUDE PREEMIA) JAOTUS	Ajaloot. Arstid. Biol.-geograafiat. Filoloogiat. Füüsika-keemiaf. KKT. Majandust. Matemaatikaat. Õigust.	1,63 8,03 2,02 4,62 5,11 2,10 1,73 2,97 1,00	tuh. rbl.
	Ühiskonnat. ja pedagoogika kat.	3,00	„
	Tead. Raamatukogu	4,33	„
	Südamekeskus	0,38	„
	ÜMPI	1,29	„
	Sotsiol. osakond	0,61	„
	Teadusosak. Nõukogu	2,38	„
	ETB	1,69	„
Kokku:		42,89	tuh. rbl.

GRUPI «ÜLIKOOL RELVAVABAKS» INFORMATSIOONILISE TEADANNE NR. 3

Esmaspäeval, 10. aprillil kl. 18.30 saadakse Vanemuise 46 fuajees taas kokku, et otsustada, mida teha sõjanduse ja sõjameditsiiniga Tartu Ülikoolis.

KONEKUNSTI KURSUS

Jätkub teisipäeval, 11. aprillil kl. 16.15 peahoone aud. 228. DEMAGOOGIAST räägib TIIT MATUSLEVITS.

Ühing «Teadus»

ÜKS TÄIENDUS

Komsomolikomitee vabandab, et kogemata on eelmise lehe kirjutisest «Teisipäeval komsomolikomitees» välja jäänud KAIE KADAKA (eesti fil. II k.) nimi, kes astus komsomolist välja.

VÄLISKIRJANDUSE RINGIS

Neljapäeval, 13. aprillil kl. 18 peahoone aud. 139 räägib JURI TALVET uusimatist seisudest maailmakirjanduses.

Oodatud on kõik ringi liikmed ja teisedki huvilised.

ESINEB NAISKOOR

Teisipäeval, 11. aprillil kl. 19 on TÜ aulas naiskoori kontsert. Kaastegev Thomas Mürk. Pääsmete müük enne algust.

PROFESSOR ROOTSIST

Külalisprofessor OLOF MAGNE Lundi Ülikooli Malmö hariduskõrgkoolist esineb kahe loenguga: teisipäeval, 11. aprillil kl. 15 nõukogu saalis «Hälviköpe Rootsist» ja 12. aprillil kl. 16 teadusraamatukogu konverentsisaalis «Rootsi kool ja haridus». Tõlge eesti keelde.

PSÜHHOLOOGIALOENG

Esmaspäeval, 10. aprillil kl. 19 on Tähe tn. 4 aud. D-170 PEETER TULVISTE loeng etnopsühholoogiast.

VIDEOFILMI

inimsünergia fenomenidest (Benny Hinn, Johannesburg, 1986) näidatakse TÜ klubis kolmapäeval, 12. aprillil kl. 18 (film kestab 3 tundi). Korraldajad

ÕES-i raamatukogust

Meeldiv oli lugeda 10. märtsi ülikooli lehest, et TU kavatses lõpuks hakata tõsisemalt tegelema ka rahvusteadustega. Muidugi on esialgses programmis vaieldavusi: oma mäitta otsast vaadates jõudsin näiteks arusaamani, et kunsti ajalugu ei olegi enam rahvusteadus või paremal juhul kuulub distsipliinide hulka, mida tähistatakse tähekombinatsiooniga jm. või jt. Ent praegu ei tahaks rääkida sellest. Tõsiselt panimõtlema punkt: «samuti toetada OES-i taotlust oma raamatukogu tagasilooviseks ning selle paigutamist Ajaloo Muuseumi Morgensterni hoidlasse».

Eesti kultuuri- ja teaduselu normaliseerimise üks eeldusi on mitmete vahepeal represseeritud organisatsioonide taastamine ning OES-i töö jätkamisest ei saa kahtlusi mõelda. Ent mida teha selle omaaegse raamatukogu? Praegu on teatavasti suur osa sellest Kirjandusmuuseumi arhiiviraamatukogus, osalt Tallinnas TA raamatukogus, osalt vist mujalgi. Igaüks, kes Baltica-ga lähemalt kokku puutunud, teab, et ühe või teise raamatukogu kasutamiskõlblikkust ei määra üksnes seal talletatavad ridadeid; paralleelselt vajab uurija tänapäevaseid monograafiaid, teatmikirjandust, korralikku perioodikakogu jpm.

Ei saa väita, et meil oleks ükski ideaalne Baltica-kogu, kuid nii Kirjandusmuuseum kui ka TA Baltica-fond on töötamiseks küllaltki mugavad. Kui aga eemaldada neist OES-i kogu, siis kaotatakse jäädavalt kõik. OES-i kogu sarnaneks vähemalt esialgu pigem raamatumuuseumiga, sest viimase veerandis-

jandi jooksul pole sinna midagi liisandunud. Selle lünga täitmine on paratamatult pikaajaline protsess. Seega tähendaks status quo taastamine küll omaaegse ülekohtu osalist heastamist, uurijatele muudeks aga olukord tunduvalt ebamugavamaks.

***

Tartus on muid üks sellise «ajaloolise raamatukogu» hoiatav esikuju olemas. Nimelt ülikooli kunsti-ajaloo kabinet, mis tänu 20.—30. aastate süstemaatilisele komplekteerimisele sisaldab palju Liidu mastaabis unikaalseid väljaandeid. Ent pärast sõda jäi aeg äkki seisma ning raamatukogu enam ei täiendatud. Praegu igatahes ainuüksi selle kogu baasil mingit tõsisit tööd teha pole võimalik.

Kas peab siis OES oma omaaegsetest varadest loobuma? Ei sugugi. Juhul kui kogu aktsiooni tegelikuks eesmärgiks on rahvusteaduste uurimise parandamine, tuleb kõne alla ainult üks tee. OES asub taaslooma oma raamatukogu, pannes mängu nii antikvariaadivõimalused, dublettide vahetuse, koduraamatukogud ja välisriikide. Esmalt tuleb luua viimaste kümnendite korralik *Estonica*-kogu, kus muude hulgas oleks nii Läänes ilmunud erialakirjandus kui ka täiskomplekt *Nõukogude Eesti* perioodikat. Ning kui ühel heal päeval on OES-i uus raamatukogu vähemalt samaväärne KM või TA omaga (võrdlemisel elimineerime viimastest mõttes OES-i varad), tuleb täie häälega nõuda OES-i ajaloolise raamatukogu tagastamist. Sest siis oleks lõpptulemuseks juba korralik üleeestiline *Estonica*-uurimise keskus.

Kui saaks ütelda: dummer Junge

Möödunud aasta kevadel, kui juubeldades rahvusvärve avastati, läks lausa meeldima ülikooli vormimüts, sini-must-valgeks värvitud. Sügiseks kanti säärast juba palju. Ehkki mõte võis kandjale ka ilus tunduda, patustati tegelikult lubamatult, kandes EÜS-i värvimütsi, olemata selle organisatsiooni liige.

Suuremal osal vaprast värvikandjaist sündis see ilmselt siirast juhumusest, mida näitas ka see, et pärast Eerik Krossi valgustava artikli «Üliõpilaskond ja rahvusvärv» ilmutamist ülikooli 28. oktoobri lehes kadus suurem osa noist võltstekleist. Ometi jätkas osa tudengid jultunud EÜS-i värvide kandmist ja Seltsi solvamist.

Mõni aeg tagasi oli mul taas ebameeldiv võimalus kohtuda ja vestelda ühe säärast tudengiga.

Jutlemise käigus selgus suur ebaoiglus: EÜS on monopoliseerinud rahvusvärve kasutamise ning võib-olla hakkab peagi protesteerima ka rahvusvärve poeetil kasutamise vastu! Sellest sai mulle selgeks, et enam pole tegemist tolle sügisese juhumusega, kui lihtsalt ei teatud suurt EÜS-ist ja ta värvest. Nüüd paistis asi olevat hullem.

Varsti saingi tolle tudengihärra jutust aru umbes nii, et sini-must-valge tekli kandmiseks on tal ja ta kaastelastel mingi sügav ja tõsirahvuslik kaalutus ning et peale EÜS-i tahavad teised isamaatööd rügada. Siiski ei saanud mulle selgeks, milline ja kui üllas on see kaalutus, mis nõuab võõra üliõpilasorganisatsiooni värvimütsi kandmist.

Sellest kaalutlusest peaksid nood rahvuslased avalikult teada andma.

On...

(Algus 1. lk.)

● 1. märtsist on ülikoolis olemas sotsioloogia kateeder, 1. aprillist Eesti ajaloo ja NSV Liidu rahvaste ajaloo kateeder. 1. septembrist lakkab olemast teadusliku kommunismi kateeder, filosoofia kateeder nimetatakse filosoofia ja poliitika-teaduste kateedriks ning NLKP ajaloo kateeder sotsialismi ajaloo kateedriks;

● kinnitati uued erialade numbrid, millega peavad arvestama kõik, kes väitekirja kaitsma valmistuvad. Ülikoolis mõjutavad need kaitsmist kahel erialal: 1. juulist peatatakse dissertatsioonide kaitsmine soome-ugri keelte ning embrüoloogia ja histoloogia erialadel;

● VAK-i bülletäänis nr. 2 ilmus kaitsmisnõukogu uus projekt, mis ei lähe kokku meie ülikooli põhimäärusega. Miks? Sisuliselt ei muuda projekt midagi. Ülikool peab välja tulema oma seisukohaga ning taotlema, et kaitsmisnõukogu otsus oleks lõplik;

● aprillis ja mais algab õppejõudude atesteerimine.

Mis Moskvas nüüd kuulda oli, sellest saame pärast tagasitulekut rääkida.

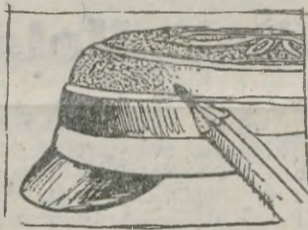
Küsis VARJE SOOTAK

Veel teeb murelikuks mõte paigutada raamatud muuseumi Morgensterni-korrusele. Ma ei räägi praegu ei puittalade kandevõimest ega tuletõrje ettekirjutustest ruumi kasutusežiimi kohta. Vahest on see tingitud mu professionist, kuid järjest süveneb mu tõdemus, et materiaalne kultuur on tohutult habras. Eriti meil. Sassi-Jaani, Kolga talu laut kõiige seal hoitavaga, Aarte võrgumajad, ERKI raamatukogu, «Vanemuise» väike maja, Draamateater, Nigulliste, «Werner», Põllumajandusmuuseum, Baeri fond Leningradis — kõik see on ühe rahuaegse seni veel lõppemata kümnendi kroonika. Mõelgem veel kord OES-i raamatukogu rariteetsusele ja Morgensterni-hoidla 180 aastat kuivanud puutkonstruktsioonidele. Mitte ainult tuletõrjijad, vaid me kõik vastutame selle kultuuripärandi eest, mis mingi ime läbi on meieni jõudnud.

***

On väidetud, et meie tänapäeva hädade üheks põhjustajaks on võrdumise kristlikult eetikat. Olgu siis lõpetuseks üks lugu. «Kord tulid kaks hooranaist kuningas juurde ja seisis ta ees. Ja üks naine ütles «Oh mu isand! Mina ja see naine elasime samas kojas. Ja mina sünnitasin tema juuresolekul. Ja kolmandal päeval, kui ma olin sünnitanud, sünnitas ka see naine.» Saalomoni kohtumõistmise kohta edasi vt. 1 Ku 3, 19—28 (Vana Testamendi puudumisel: Z. Kosidowski, Piiblitööd. Tallinn 1988, lk. 224). Kuidas ikka on lood selle elusa lapse poolitamisega?

KAUR ALTOO

Veel kõigest 150 aastat tagasi oli Tartu üliõpilaskonnas võimatu, et keegi ei tunnustaks kahevõitlust. Solvamisele (milleks kahtlemata on ka võõra organisatsiooni värvide solvamine) järgnesid tihti sõnad *dummer Junge* (kutse kahevõitlusele mookadega) või *Hundsjott* (püstolid). Varsti see kena komme siiski kadus ning tänaseis üliõpilasorganisatsioones kasutatakse rappiire vaid lauljuhatamisel. Satisfaktsiooniks oleks ometi vajalik selletus ja vabadus (näiteks ülikoolile vahendusel).

OLAVI PAIDE
stud. phil.

Ettepanekuid

Kõrgkoolides likvideerida komsomolikomiteed koos kõigi nende poolt kureeritavate allüksustega. Ideeliste noorte kommunistide tarvis luua Korp. Kommunist. Ükski üliõpilasühendus ei tohi olla pidevas seoses mistahes partei või liikumisega organisatsiooni tasandil. S.t. inimene suheltu inimsega, mitte seltsimehe või liikmiga.

Ühegi üliõpilasühenduse ruumid ei tohi asuda kõrgkooli peahoones. Erandiks on Üliõpilaste Eduskond, mis üliõpilaste ühisüritusi finantsiliselt toetab. Üliõpilaste Eduskond koosneku kõigi antud kõrgkooli juures registreeritud üliõpilasühenduste esindajatest. Senised komsomolikomitee käsutuses olnud vahendid mingu Üliõpilaste Eduskonna käsutusse. Ühisürituste organiseerimiseks see kõik arvatavasti ära ei kulu, seepärast jagatagu vabaks finantsiks jääv summa mingist avalikustatud põhimõttest lähtudes ühenduste vahel.

JAAN MALIN
stud. mag.

NB! Autor tutvustas oma ettepanekuid ka komsomolikomiteele, kus soovitati need kindlasti avaldada (meil on ju pluralism!).

KES KUHU VIIB?

SEEKORDSETEL valimistel võitsid Eestis radikaalsed pragmaatikud. Niisiis need, kes üritavad alati luua võimalikult vaba tegevusruumi, kus poleks manööverdamisega raskusi. Vaba tegevusruumi tahab muidugi ka fundamentalist, kuid tema ei paindu kasutama selleks niisuguseidki vahendeid, mille rakendamine on pragmaatiku jaoks täiesti normaalne (fundamentalistide hulka arvan ma seega ERSP liikmed, keda just selles punktis on lausa väär kõrvutada Interliikumise osalistega. Viimastel konstruktiivne fundamentaalne printsip ju puudub, tegemist on anarhistidega).

VABA tegevusruumi loomine pole lihtne ülesanne isegi mitte diktaatorile: omavahel seotud inimeste keskel tekib vaba ruum ainult kellegi arvelt. Vaba ruumi tekitamine on järelikult alati ka eetilise probleem. Kuidas, seda võib igaks ise näha J. Andi ja L. Raidi ülevaatest «Peripeetia» («Edasi» 22. III 1989, nr. 68 jj.), kus nendest, keda ülikoolis 1950. aasta paiku represseeriti, on juttu märksa üksikasjalisemalt kui nendest, kes represseerisid, ja nendest, kes ühel poolel olles püüdsid mõndagi teise poole inimest säästa. Kui need nimed ning tollased rollid nüüd ühemõtteliselt avada, suunaks see küll väga vajalikku valgust praegu liidrikohal asuvate inimeste ideoloogiale alustele, ent tooks ühtlasi avalikkuse ette ka selle, mis ei lubaks seda ideoloogiat ja tema kandjaid kriitikat pooldada. Kohustus kõnelda tött ka siis, kui see on karm, ning kohustus mõista absoluutselt iga inimest ja kaitsa eranditult kõiki ülekohtu eest satuvad just niisugustel kordadel paratamatult konfliktit. Kas pragmaatik lahendab selle konfliktit õiglasemalt kui fundamentalist?

Mulle tundub, et osa radikaalsetest pragmaatikustest on selles kõigutamalt veendunud. Tõendiks viitaksin I. Rosenfeldi artiklile «Rahvuslik idee ja «neovapsid»» ajalehes «Sovetskaja Estonija» (28. III 1989, nr. 74), kus Rahvaringet (kuhu minu arvates on koondunud silmapaistvalt suur osa radikaalsetest pragmaatikustest) ning uutismeelset ideoloogiat kaitstakse just nõnda, nagu tähendaks igasugune teisiti mõeldmine ilmingimata reaktsiooniaride obstruktsionismi.

EÜS on selles käsitluses olemuslikult parempoolne natsionalistlik organisatsioon, mille tegevliikmed ei anna enesele aru, et nende seisukohti võidakse väga kergesti ära kasutada kogu uutmisprotsessi (ja selle käigus saavutatud rahvuslike õiguste) vastu. Ent niivõit deklareerides teeb I. Rosenfeld väga jämeda, lähemalt päritolult stalinistliku vea, sest ta samastab opositsiooni automaatselt reaktsiooniga selle sõna aksioloogilises mõttes. Ja olles nähtavasti kindel, et ta kõneleb õigluse poolt, vabastab enese kohustusest mõista temast erinevalt mõtlemaid EÜS-i liikmeid nende ajaloolistes taotlustes, esitades karmi tõe pähe hoopiski fiktsiooni, selle, mis ei saa tõde olla, kuivõrd teda pole tundma õpitud.

VÕITLUSES oma eeldatava vastasega saab radikaalsele pragmaatikule opositsioon ikka ja alati tülits, segajaks, mis ei luba suvaliselt manööverdada. Radikaalne pragmatism tahab, et tema ülesanne oleks võimalikult lihtne, opositsioon teeb selle aga pragmaatikule meelest aina raskemaks. Siis ongi mugavam ning parem, kui opositsiooni ei oleks, kui arvatavate edumeelsete rinne oleks maksimaalselt ühene ja konsolideerunud. Ent siis tekibki tahe ideoloogilise monopolismi kehtestamiseks uuesti, tekib taas võimalus arenguks, mille tulemuseks on diktatuur. Kusjuures pole midagi lihtsamat (ega demagoogilisemat) kui põhjendada diktatuuri kasulikkust opositsiooni väidetava ebakonstruktiivsusega. Justkui peaks ilmingimata kõiki huvitama iga hinna eest võimule pääsemine!

EÜS

on algusest peale tekkinud opositsioonilise organisatsioonina, millel eeskätt puuduvad pretensioonid saada valitsevaks organisatsiooniks või koguni parteiks. Seletus on iseenesest väga lihtne: eetilise ja ideoloogiline, eriti aga just eetilise vundament, millele EÜS rajaneb, välistab diktatuuri, sealhulgas ka rahvusliku diktatuuri. Selles suhtes on I. Rosenfeldi süüdistused EÜS-ile tema väidetava natsionalismi pärast oma võhikkuses seda ülekohtusemad, mida ühemõttelisemalt ta nende alusel arvab EÜS-i progressi vastaste või vähemasti progressi takistavate jõudude hulka. Et ta ühtlasi segab kokku nii EÜS-i kui ka Vabadussõjajalaste Liidu, nätab täiendavalt, kui vulgariseeritud võivad akadeemiliselt graduateeritud inimeste ettekujutused rahvusliku ühiskonna poliitilises ajaloost olla. Kuid need süüdistused osutavad ka seda, kuidas progressi takistavaks teguriks võib saada ka algselt kõige paremate kavatsustega rajatud orientatsioon, niipea kui ta võtab enesele õiguse olla ainsana õigel teel.

SEST tee demokraatiale viib üksnes läbi opositsiooni tunustamise (ja mitte läbi hammaste, vaid enesestmõistetavalt). EÜS-i, teiste üliõpilasorganisatsioonide ja üliõpilasliikumiste põhiprobleemiks praegu ning lähemas tulevikus ongi see, kuidas dmeokraatlike ideaalide nimel seista diktatuuri ning diktatuurivõimaluste vastu nii, et selle juures ei muututaks ise diktaatoriks ega rakendataks diktaatorlikke võtteid. Selle asemel, et uurida, mida see tähendab, on I. Rosenfeld asunud süüdistama. Kuid nõnda on ta andnud jälle uue argumenti nendele, kes pole radikaalse pragmatismiga rahul sellepärast, et viimasele ei ole vahendite lubatavus probleemiks. EÜS-ile on ja on alati olnud.

Peeetu Mer

***

ANNAME TEADA, ET MEIE AJALEHT HAKKAB KANDMA NIME «UNIVERSITAS TARTUENSIS», VÄLJAANDJATE ASEMELE KIRJUTAME EDASPIDI — ÜLIKOOLI AJALEHT.

KELLEL ON HÄID HUUDLAUSEID, TOOGU NEED KÄHKU TOIMETUSSE!

***

Märkmeid Näituse tn. ühiselamust

Et tutvuda ideelis-poliitilise kasvatus tööga ja elamiskultuuriga Näituse tänava ühiselamus, selleks korraldasiid Kastani tn. internaadi nõukogu liikmed Näituse tänava internaadi tutvumiskäigu.

Tuleb märkida, et ühiselamu on hästi varustatud mööbliga, leidub palju riidekappe, laualampe, peaaegu igas toas on valjuhääldaja.

Tunnustavalt peab mainima ühiselamu nõukogu tööd näitliku agitatsiooni korraldamise osas. Peaaegu igas toas on pilte, loosungeid, plakateid. Kahju ainult, et nende valmistamisel on isikliku initsiatiivi osutatud ainult mõnes toas. Ühtki pilti ei olnud tubades nr. 33 ja 11. Toas nr. 11 ei hakanud vaatlejale silma ka ühtegi ilukirjanduslikku teost!

Enamikus tubades viiakse hästi läbi mitmesuguseid vestlusi, ainult mõnes toas jätab see soovida.

Seinalehe vastutav toimetaja Liblik peaks rohkem rõhku panema lehe sisule ja välisele kujundusele. Seinaleht peab senisest enam abistama ühiselamu nõukogu kommunistliku kasvatus teostamisel.

Toad olid üldiselt korras, ainult mõnes üksikus jättis kord soovida. Näiteks toas nr. 10 olid riided piljutud laiali mööda tuba toolidele, vooditele, laudadele ja öökappidele. Ka toas nr. 9 valitses segadus, kuigi vähemal määral. Eeskujuks korra suhtes võib tuua tuba nr. 5.

Mitmes korteris jättis soovida toidukappide korrashoid.

Tänu bolševike partei ja Nõukogude valitsuse pidevale hoolitsusele on meie vabariigis kultuurielu aladel saavutatud silmapaistvaid edusamme. Ülikoolis on kasvunud üliõpilaste arv mitmekordseks. Kapiitulistide ja kulakuvõsukeste asemel täidavad auditoriume ja laboratooriume töötava intelligentsi hulgest võrsunud noored, kommunistliku ühiskonna ülesehitajad.

Tähtis agitatsioonirelv kasutamata

Külastades Pioneeri tänava ühiselamut jääb üsna lohutu mulje näitliku agitatsiooni kasutamisest ruumide kaunistamise vahendina.

Eriti halb on olukord õppetöös. Siin ei ole peaaegu mitte midagi, millele silm võiks rahuldutult peatuma jääda, mis tekitaks töömeeleolu, innustaks maailmavaadet süvendama. Suure ruumi seinad on ilmetult lagedad. Riigivapp on asetatud lohakalt riivile. Miski ei

meenuta ülemaailmset rahuliikumist, kommunismi majandusliku baasi rajamise või nõukogude teaduse edusamme.

Tubadesse on ametühingu poolt hangitud maale ja mõningaid riigijuhide portreesid, täiesti aga on kasutamata nõukogude plakatkunst kui ülitähtis agitatsioonivahend. Oheski ühiselamu eluruumis ei ole seinal loosungit.

Vaatasime ühiselt filmi „Valgus Koordis“

Praegu näevad tuhanded vaatajad kinokraanidel Nõukogude Eesti esimest värvilist kunstilist filmi «Valgus Koordis». Füüsika II kursuse üliõpilased otsustasid üliõpilase Kristoffeli initsiatiivil juba filmi Tartus linastamise esimesil

päevil minna seda ühiselt vaatama. Olles lugenud H. Leberechti andekat jutustust «Valgus koordis», huvitas kõiki näha jutustuse sündmustikku kinolinal, tutvuda kolhoosikorra sündi Nõukogude Eestis käsitleva filmitööga.

Rahuliku töö kaitsja

Grupi «Ülikool relvadele» pöördumine üliõpilaste poole

Lenini ja Stalini poolt loodud ning bolševike partei poolt karastatud Nõukogude armee on uut tüüpi armee, meie maa rahvaste sõpruse ja vendluse armee. Ta seisab meie Nõukogude kodumaa riiklike huvide kaitsel.

Vankumatult ja kindlalt seisab meie Nõukogude armee meie kodu-

maa piiride kaitsel. Ombrisetuna rahva armastuse ja hoolitsusega, täiustub ta järjest ja muutub üha võimsamaks, olles valmis tagasi lööma igasugused ründed meie isamaa au ja vabaduse vastu.

Töestagem oma õppetööga piiritut ustavust meie Armeele!

Niisugune käitumine ei sobi

Pikema ettekandega esires TRÜ rektor. Ta käsitleb põhjalikult ülikooli võimaliku abi küsimust raudteetranspordile, näidates siin võimalusi kõikidele teaduskondadele. Nii peaksid arstid võitlema rea professionaalsete haigustega, keemikud ja füüsikud leidma teid vedurite kateldes rohkesti tekkiva ja kasutegurit alla viiva katlakivi likvideerimiseks, oma abi saavad pakuda juristid, geoloogid, jne. Ka üliõpilaste teaduslike ja diplomitööde «välja mõeldud» teemade asemel tuleb anda teemasid, mis on seotud abiga praktikale. Peale teadusliku abi saab ülikool abistada raudteelaste ideelis-poliitilise ja kultuurilise taseme tõstmisel loengute ja isetegevustega, oma spordibaasi ja instruktoritega. Raudteelased aga omalt poolt võivad tutvustada ülikooli töötajaid nõukogude tehnika saavutustega.

Tiigi tänava ühiselamus on juba ammu esinenud juhtumeid, kus kõrgemate korruste akendest loobitakse allolijaile vett kaela. Tänavu kevadel võttis «veesõda» eriti talumatult iseloomu.

Mitugi korda on veeloopimine võtnud hoopiski huligaanitseva iseloomu. Nii näiteks on valatud läbi märjaks rida küllastajaid, kirjakandjaid jne. Mitu inimest on hilinenud teatrisse, kuna nad on pidanud ümber riietuma. Korrakutsujatele on vastatud vaid labasuste ja jämedustega.

Sellisele ilmsele huligaanitemisele vaatub ühiselamu nõukogu kui mingile naljale. Nõukogu on kohustatud võitlema nõukogude üliõpilast labastavate mõjustuste vastu.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Nii ei tohi!

Kõige halvem olukord on Tiigi tn. ühiselamus. Sotsialistlik võistlus ei näita siin veel paljudes tubades oma viljastavat mõju. Paljud toad on korratud, laudadel vedeleb nõusid. Toidukappides esineb lubamatu antisanitaarne olukord. Toas 86 hoiab üliõpilane Mällo oma jalanõusid koos toiduaine-

tega öökapis. Toas nr. 51 puuduvad õppimisvõimalused täiesti. Kontrollbrigad leidis eest täieliku segaduse. Vooditel vedelesid püksid, vihnavari jms. Toa kollektiiv: Leonov, Klimovitski, Weisblatt ei tee midagi selleks, et eluruum korras hoida.

Koostöö

● Üliõpilased Juris Poni ja Ella-Maria Pastelkand esinemas raudteeklubis pärast edukaid liiprite korrosioonitõrjetalguid 1951. aasta märtsis.

8. detsembril 1951. a. korraldati Tartu Riikliku Ülikooli aulas õhtu, mis oli pühendatud TRÜ ja Eesti Raudtee Tartu osakonna raudteelaste loominguks koostööle. Õhtu avas Tartu raudtee poliitosaakonna ülem Berezin, kes oma lühikeses sõnavõtus mainis, et vaatamata meie ülikooli humanitaarsele ilmele on tal küllaltki võimalusi abistada meie raudteetranspordile nii tehniliste ja meditsiinilis-hügieeniliste probleemide lahendamisel kui ka loengute ja isetegevusega raudteelaste ideelis-poliitilise ja kultuurilise taseme tõstmiseks.

Pikema ettekandega esires TRÜ rektor. Ta käsitleb põhjalikult ülikooli võimaliku abi küsimust raudteetranspordile, näidates siin võimalusi kõikidele teaduskondadele. Nii peaksid arstid võitlema rea professionaalsete haigustega, keemikud ja füüsikud leidma teid vedurite kateldes rohkesti tekkiva ja kasutegurit alla viiva katlakivi likvideerimiseks, oma abi saavad pakuda juristid, geoloogid, jne. Ka üliõpilaste teaduslike ja diplomitööde «välja mõeldud» teemade asemel tuleb anda teemasid, mis on seotud abiga praktikale. Peale teadusliku abi saab ülikool abistada raudteelaste ideelis-poliitilise ja kultuurilise taseme tõstmisel loengute ja isetegevustega, oma spordibaasi ja instruktoritega. Raudteelased aga omalt poolt võivad tutvustada ülikooli töötajaid nõukogude tehnika saavutustega.

MEIE SAADIKUKANDIDAAT ON Karel Niido Karil p., kes sündis 1925. aastal eesti külas Abhaasia Autonoomses Nõukogude Sotsialistlikus vabariigis. Isa on tal Beria-nimelise kolhoosi sepp, ema töötab kolhoosispõldudel.

NSV Liit on ainus riik, kus on kõigile noortele antud ja tagatud õigus haridusele.

Võimatu on ülikooli lõpetamisel mitte avaldada sügavaimat tänu meie bolševike parteile ja valitsusele, kes on noortele andnud kõik võimalused kõrgema hariduse omandamiseks armastatud erialal.

Seoses pehmepaberi tootmise laiendamisega lõpetatakse ajalehede müük 31. aprillil. Umbertellimusi võtavad vastu kõik jaoskonnad.

Eile elas meie eesrindlik kosmonautide pere üle uue triumfi. Nikonov viibis avakosmoses viis päeva. Kosmosevalla areng jätkub. Siseorganid töötavad endiselt.

Lehekülje panid kokku TARMO VAHTER ja MARGUS SANGLEPP.

TUDENG!

Sinu stipi milmekordistab paljundus-aparaat.

NÕUA!

● TU 70 ● TU 70 ● TU 70 ● TU 70 ● TU 70 ● TU 70

Juubelitoimkonnad

Rektori käskkirjaga on kinnitatud järgmised 11 juubelitoimkonda:
 * juubeliürituste tk. (esimees teadusprorektor prof. Ants Kallikorm);
 * teadusürituste tk. (proi. Lembit Allikmets);
 * üliõpilasürituste tk. (Alar Pandis);
 * spordiürituste tk. (prof. Atko Viru);
 * propaganda tk. (dots. Sulev Uus);
 * kunsti- ja suveniiride tk. (ajaloomuseumi juhataja Ela Martis);
 * memoriaal- (dots. Tullio Ilomets);
 * kirjastuste (õppeprorektor dots. Valter Haamer);
 * külalistetk. (dots. Jaak Karu);
 * majandus- ja finantsik. (haldusprorektor dots. Vello Peedimaa);
 * heakorralduse ja ühiskondlike tööde tk. (vanemõp. Ants Kull).

1. ja 2. detsembri ürituste asjus

oli juubeliürituste komisjonil teisipäeval koosistumine üliõpilasseltside ja korporatsioonide esindajatega. Nõukogu saali olid tulnud komisjoni esimees prof. Ants Kallikorm ja liikmed dots. Toivo Kuldsepp ning prof. Herbert Ligi.

Muidugi ei ole juubeliürituste kava veel üksikasjalikult koos, võib tulla häid ideid ja muid muudatusi. Reedel, 1. detsembril on praegu plaanitud hommikul külalistel tervitusviisiidid rektorile, siis aktus (akadeemilis-kammerlik!, akadeemilised autasud!), õhtul teaduskondlike üritused, ka vastuvõetud üliõpilassündustest.

Laupäevale jääks audoktorite promoveerimine, pressikonverents, rongkäik (lilled viimine ja küünalde süütamine ülikooli auväärsetele isikutele) jm. Oodatakse veel noorteühenduste ettepanekuid ja kutsutavate külaliste kooskõlastamist.

Emakeelne ülikool ja Akadeemiline Muinsuskaitse Selts

Rahvusliku eestikeelse ülikooli avamine 70 aastat tagasi 1. detsembril 1919 oli Eesti rahva elus suursündmus, mis oma tähenduselt asetub kindlalt Eesti riikliku iseseisvuse kättevõtmise kõrvale.

Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli (1919–1940) igakülgset ja kaasaja tasemel teaduslikult läbitõttatud akadeemilist ajalugu pole veel niipea loota. Mitmed ülikooli selle perioodi tegevussuunad on kas vähe või üldse mitte uuritud. Ka sõjajärgne periood vajab põhjalikku ja igakülgset läbitõttamist. Ees seisab tõsine ja suur töö nii ajaloolastel kui teadusajaloolastel.

Õnneks ei alustata ju tähtselt kohalt, sest ülikooli teadusajaloo intensiivne uurimine algas juba kuuekümnendal aastal ja kulmineerus ülikooli 350. aastapäeva ettevalmistusperioodil. Ajaloolastele riskis esimesena pühendada ülikooli ajaloo uurimisele prof. H. Piirimäe. Teised tegutsesid hiljem «tellimuse» alusel, kui oli vaja ülikooli kolme-kõiteline ajaloo paika panna. Sedagi heitis tolleaegne EKP ideoloogiajuht RR, kes ise oli ülikooli juubelikomisjoni esimees, ülikooli ajaloolastele «Eesti Kommunistis» ette. Siit ka mõistatav meie ajaloolaste senini kestnud ettevaatlikkus EV Tartu Ülikooli ajaloo uurimise suhtes. Enesekaitseinstinkti oli isegi nii tugev, et ka ülikooli ajaloo komisjon ei sõandanud emakeelse ülikooli 70. aastapäeva tähistamist enne plaani võtta, kui uus rektor oli selle aulas inauguraatsiooni seremoonial pidulikult välja ütelnud.

Siinkohal on ajaloolise töö huvides kasulik meenutada, et kakskümend aastat tagasi, 1969. a. pühitseti ülikoolis rahvusliku ülikooli asutamise 50 aasta juubelit. Tõsi küll, tagasihoidlikult. Vabariigi aja kirjanduses ilmusid sellekohased artiklid prof. K. Siilivase sulest, üht-teist ka meie ajalehes.

Oma osa püüab anda meie rahvusliku ülikooli mõõdaniku uurimisele ka Akadeemiline Muinsuskaitse Selts /AMS/ ja tema juurde kuuluv vilistlasklubi. Vilistlasklubi asutati 11. jaanuaril 1989. a. ning ta liikmeteks on kas ülikoolis töötavad või töötanud inimesed, samuti väljaspool ülikooli Tartu linnas või selle lähemas ümbruses elavad ülikooli lõpetanud. Praegu on klubis 128 liiget.

Vilistlasklubi tegevusprogrammis on tähtsal kohal meie ülikooli kohta käiva ajaloolise ja kultuuriloolise materjali talletamine sõnas, kirjas ja kui võimalik, ka esemelisel. Eriti huvitab EV periood (1920–1940), sest tolle aja inimesi jääb üha vähemaks. Tööle on asunud mälestuste kogumise grupp.

Kogumistöö saadud antakse olenevalt temaatikast üle kas ülikooli teaduslikule raamatukogule või ajaloo muuseumile või mõlemale.

Vilistlasklubi leiab, et mälestuste kogumine tuleb viia laiemale alusele, kui seda seni on tehtud. Ülikooliga seotud või seotud olnud inimesi, kes võiksid oma aja ülikooli elu kohta väärtuslikku teavet anda, on ju väga palju. Neid on nii Eestimaal, teistes liiduvabariikides kui mujal maailmas. Eestlasi ja ka teistest rahvustest inimesi.

AMS-i VILISTLASKLUBI KUTSUB OLES KOIKI ÜLİKOOLOO VILISTLASE JA ÜLİKOOLOO SEOTUD OLVUID — NII KODU- KUI VALISMAAL — PANEMA KIRJA OMA MALESTUSI JA MEENU- TUSI ALMA MATER TARTUENSIS-e PÄIVILT JA SAATMA NEED MEILE SÄILITAMISEKS ÜLİKOOLOO.

TULLIO ILOMETS,
AMS'i Vilistlasklubi
esimees

● «Olukord sõjanduse ümber on taas kriitiline.» Sellise konstateeringuga algas õppeprorektor Heino Siiguri ja parteikomitee sekretäri Paul Kenkmanni pikem artikkel 17. märtsi «TRÜ-s». Lugupeetud professorid analüüsisid ülikoolis sõjanduse ümber kujunenud olukorda rektoraadi seisukohalt. On meeldiv nentida, et pingelist seisuga vaagides saadi peaaegu hakkama ilma «tugevate» väljendusteta.

Allakirjutanu püüab oma kirjutikus samuti jääda rahulikult ning heita pilk toimunud ja toimuvatele sündmustele üliõpilaste poole pealt. Kahe professorist ülikooli kõrgametikuni seisund on siiski mõnevõrra soodsam kui selle artikli autoril. Esiteks puudub neil niivõrd tihedat isiklik suhet sõjalise õpetusega ja

1987
 ● 16. oktoobril 1987. aastal andis «TRÜ» ülevaate üliõpilaste kohtumisest minister Väino Rajanuga. Meie küsimusele sõjalise õpetuse olukorras vastas ta järgmiselt: «Olen täiesti nõus pretensiooniga sõjaliste kateedrite osas. Tõstatasin selle küsimuse Moskvas esmalt ministri l. asetäitja ja pärast ka ministri enda juures. Pakuti niisugust lahendust, et ära kasutada kõrgkoolide omi õigusi: pakuda sõjaväest tulnud noormeesetele võimalus teha sõjalise algõpetuse eksam kohe semestri algul, nii saab vabaks. Kõige lähemal ajal kutsu- ministeeriumi sõjaliste kateedrite juhatajad koos rektoritega, et leida konkreetne lahendus.»

1987
 tat, võib-olla 3,5 aastat, mil saabub see hetk, kui ülikooli juhtkonnale saab selgeks näiteks sm. Fomenko ja mõnede teiste seltsimeeste kolbmatu isegi praegustes oludes.

Mulle jääb arusaamatuks, kuidas saaks sõjanduse kateedris töötada inimene, kes väidab, et Must meri on USA sisejärv, sest seda piiravad kõikjal tema sõjaväebaasid. Lubage küsida, kus baseerub NSV Liidu Musta mere laevastik? USA raketialveelaevade pidevas kohalolus Balti meres kahtlen ma sügavalt, ehkki seda kinnitas auväärse sõjanduse kateetri autoriteedile tuginev sm. Fomenko isiklikult. Kuidas suhtub ülikooli parteisekretär P. Kenkmann kommunist Fomenkosse, kes väitis ajalooainele, et tal on liiga heledad juuksed ja liiga

Aeg mõelda, aeg otsustada, aeg tegutseda

VEEL KORD SÕJANDUSEST

1986
 teiseks väljendasid nad eeldatavalt rektoraadi ja parteikomitee üksmeelset arvamust. Autor ei saa väita, et tema vaated toetaksid kõik üliõpilased ja tema kontaktid kateedriga on olnud vägagi «meeldiva», nagu ka suurel osal III–IV kursuse üliõpilastel.

1986
 Ma ei saa aga kuidagi nõustuda prof. H. Siiguri ja prof. P. Kenkmanniga, et olukord on jälle kriitiline. Autor on veendunud, et sõjanduse kriis ülikoolis hõlgub pidevalt sellest ajast saadik, kui kateedrisse jõudsid tegevteenistuse (osalt isegi sõja) läbinud meestest koosnevad kursused. Reservohvitseride ettevalmistuse süsteem oma jäikade reeglite ning kivistunud arusaamadega ei olnud nende vastuvõtmiseks valmis ega soovitud arvestada muutunud tingimusi. Esialgsed konfliktid ei lasknud kaua oodata, kuid nad olid algul väikesed ning protestid sumpusid kateedris endas osalt tänu tollase kateedrijuhataja polkovnik Endel Hirvlaane autoriteedile ja paindlikkusele, osalt tänu üliõpilaste organisatsioonidele ja killustatusele. Rektoraat ja parteikomitee ei näinud või ei soovinud näha algavat kriisi ning lasid õige aja mööda, et suurt tulekahju vältida.

● Esimesed signaalid algavast protsessist ilmusid juba 1986. aasta sügisel. Tuletagem meelde Ivo Rulli 1986. aasta septembris kirjutatud, kuid alles 6. märtsil 1987. aastal «TRÜ-s» ilmunud artiklit «Sõjaväest. Pidepunktidega Remarque'ilt», mis oli esimene tõsisem käsitlus armeest üldse nende aastate Eesti ajakirjanduses.

● TRÜ nõukogu arutas reservohvitseride ettevalmistamist 26. detsembril 1986. Polkovnik E. Hirvlaane kandis ette, et töö on alati tulemuslik olnud. Hiljutine kontroll juhtis tähelepanu ainult üksikutele puudustele, millest osa on juba likvideeritud. Ope-metoodilise töö parandamiseks loodi kateedris mitu komisjoni. E. Hirvlaane juhtis sama tähelepanu ärevale tendentsile — puudujate arvu pidevale kasvule, eriti ajaloo- ja žurnalistikaturgude seas, samuti ka arusaamatustele eksperimenditeaduskondade üliõpilastega. Probleemi peeti tollal tühisiks ning tehtud järeldus oli ühene: üliõpilased käigu korralikult kateedris. (Vägagi tuttav nõue ka praegu).

Ministriga kohtumisest on möödas pooleist aastat, kuid ma ei tea ühtki üliõpilast, kes oleks suutnud seda võimalust kasutada. Kas TU tudengid on tõesti nii oimetud või peitub tõke kusagil mujal? Ma mäletan hästi meie kateedri ohvitseride üleolevat suhtumist sellesse ettepanekusse, mida võiks resümee-rida järgmiselt: te ei oska ju mitte midagi, isegi mitte kõige lihtsamad asju (näit. päevnikuks olemist), käige korralikult kateedris kohal, siis saate eksamid-arvestused sooritada.

Ohvitseride taolised väited tegid üliõpilastele selgeks, et oodata muudatusi ülevõlt on mõttetu. Järgvalt kasvas veendumus, et loota saab ainult iseendale ja tuleb hakata tegutsema.

● Kõikide teaduskondade mees-üliõpilaste esindajate kokkusaamine tollase rektori Arnold Koobi, õppeprorektori Jüri Kärneri ja õppeosakonna ülema Mati Salundiga toimus 29. oktoobril 1987. aastal. Tudengid tõstasid viisakalt, kuid küllaliski otsustavalt rea üksikprobleeme — II kursusel õpitava nn. soldatski kursi likvideerimise, intensiivõppe molutamise asemel, sõjanduse päeva alguse ja pikkuse küsimuse ning seongute ja habeme lubatavuse, päevniku mõttetuse, väljaõppe seostamise kas armees omandatud eriala või ülikoolis õpitava elukutsega, sõjanduse hindemõju stipendiumile jne.

M. Salundi palus kätte tõsta neil üliõpilastel, kes on ühel või teisel põhjusel karistada saanud. Ilmnes, et neid oli umbes 45% kohalviibi-jaist. Rektor tunnistas, et ülikooli juhtkond pole kontrollinud kateedri õppejõudude pedagoogilist ja metoodilist kompetentsust. Ta nentis, et «ilmselt on vaja ette valmistada head metoodilised vahendid: arusaadavad, lühikesed, selged». («TRÜ» 13. november). A. Koop ütles kokkuvõtet tehes, et ta ei oodanud küsimuste sellist laaviini. Järelikult on sõjalises midagi lahti. Kateedriga on vähe tegeldud. Nüüdsest täis tähelepanu.

Üliõpilased olid saanud võimaluse südan- t kergendada ja enamik leppis sellega ning jäi ootama tege- susid või vähemalt asjalikku informatsiooni probleemide lahendamise- sest. Selline oli seis pooleist aastat tagasi oktoobris 1987. P. Kenkmanni ja H. Siiguri artiklist ilm- neb, et ohvitseridest õppejõudude atesteerimist pole seni tehtud ning hetkel pole see otstarbekoha- ne. Kas on veel vaja oodata 1,5 aas-

sinised silmad, mis olevat natsiona- nalisti tunnus. Seetõttu ei saa ka tsiviilkaitses arvestust sooritada. Need tudengid, kelle kursusel see seik juhtus, lõpetasid kaks aastat tagasi. Opeprorektor H. Siigur nõuab praegu, et me lähemeks ar- vestust sooritama sellesama sm. Fomenko juurde. Ma ütlen kindlalt ei, mitte kunagi.

Kateedri isikkoosseis väljendas kohe oma eitavat suhtumist kerkinud küsimustesse. Tuletagem meelde ohvitseride tollaegset põhiväit- det: te võite rääkida, palju tahate, kuid midagi ei muutu; rektor ei ole meie üleüldine, meie tööd reguleerivad Moskva kindralite instruksiooni- did.

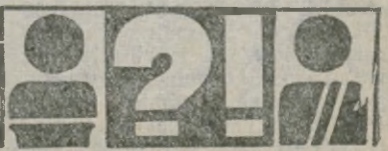
● Üliõpilased saavutasid pool- teist aastat tagasi siiski esimese pisivõidu: sõjalise päeva algus vii- di kella 8.15-le nagu kogu ülikoo- lis. Saavutus oli pisike, kuid põhi- mõttelise tähtsusega, sest näitas selgelt, et ülikooli juhib rektor, kel- lele ka sõjalise kateeder peab allu- ma.

Üliõpilased ise jätsid ära hom- mikused ülevaatused, kasutades mu- gavaimat, kuid tõhusaimat vahendi — mittekaunist. Me tulime täp- selt õppetöö alguseks.

Ma arvan, et nimelt siis lasi rek- toraat mööda viimase võimaluse vältida suurt protestipuhangut. 1988. aasta oktoobris ilmunud käsk- kiri oleks pidanud tulema aasta va- rem. Aasta hiljem ilmusid ka me- toodilised vahendid, mis pidid ole- ma arusaadavad, lühikesed, selged. Alar Pandis ja Kalev Vilgats and- sid sellele saavutusele hinnangu 27. detsembril «TRÜ-s». Nad kirju- tasid: «Kateedri poolt välja jaga- tud pakside kaustade järgi otsus- tades kasutatakse edaspidi ebasih- päraselt ülikooli paljundusvahen- deid ja raisatakse mõtlematult pa- berit.»

Kas pedagoogika kateeder ei võiks huvi tunda sõjanduse kateedri trükanduse vastu ja seda ana- lüüsida? Võib-olla teeb selle töö ära mõni pedagoogikast huvitav üliõpilane.

(Järg 4. lk.)

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 15 (1562)

Reedel, 21. aprillil 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

- PEAAHOOONE PEALT ●
- PEAAHOOONE PEALT ●
- PEAAHOOONE PEALT ●

Laua Eesti ja Ameerika lipp

Esmaspäeval kl. 15 rektori kabinetis. Rektor Jüri Käerner: «Viimasel ajal käib meil palju külalisi, aga nii kõrgeid külalisi küll harva. Sidemed Ameerikaga on meil lahti minemas: juba praegu õpib seal mitu meie üliõpilast. Kõige kaugemale on sidemed arenenud Florida ülikooliga.»

Rektori pika laua ümber istusid Ameerika Moskva saatkonna ajakirjandus- ja kultuurinõunik Philip C. Brown ning ajakirjandus- ja kultuurikonsul Leningradis James W. Hutcheson abikaasaga, prorektorid, inglise filoloogia kateedri juhataja dots. Heino Liiv, ajakirjanduse esindajad.

Külalised tutvusid ülikooliga ja mis eriti oluline — töid inglise filoloogia kateedri õpikuid ning meetodilisi õppevahendeid.

Siin oli Helsingi Ülikooli rektor

Helsingi Ülikooli rektoril PAIVIÖ TOMMILAL oli Tartus mitme-päevane programm. Kolmapäeva hommikutunnid mõõdusid žurnalistika kateedris. Tuttavad oldi juba varem — härra Tommila on ajaloolane ning viibinud Tartus paar korda varemgi ajaloolaste ja ajakirjanduskateedri rahva juures. Imestuse ja väikese kadedustundega vaatasime prospekti Soome ajakirjandusajaloo köidetest (ilmunud 7. kokku tuleb 10), mille peatoimetaja on praegune rektor ise. Need köited on nüüdset ka meie teadusraamatukogus olemas.

Ajakirjanduselu on meil kõvasti elavnenud ning külalisel oli päris huvitav seda teada saada ja sirvida Eesti uusi väljaandeid. Rektoriil jäi natuke mahti ka lühintervjuu jaoks «TÜ» ajalehele.

● Helsingi ja Tartu ülikooli sidemed?

«Kahe ülikooli vahel olid enne sõda päris tihedad sidemed. Neid oli igal teaduskonnal, aga samuti seltsidel ja teistel ühendustel. Pärast sõda jäid või tekkisid põhiliselt isiklikud kontaktid. Kateedritevaheline koostöö oli siiski mõnes valdkonnas olemas. Minul endal on koostöö olnud ajaloolaste ja ajakirjandusajaloo köidetega. Viimati olin siin 1986. aastal. Kontakte on kahel kõrgkoolil olnud teisi, nagu ülikoolide vahelised spordivõistlused jm. Need aina tihenevad ning süvenevad.»

Homme (see oli siis neljapäeval — toim.) kirjutame alla Helsingi ja Tartu ülikooli koostöölepingule. Samasugune leping saab teoks ka EPA-ga, sest põllumajanduslikke erialasid õpetatakse Helsingi ülikoolis nii nagu teigi õpetati varem enne EPA loomist.

Tartus oleme terve meeskonnaga, siin on ka prorektor Risto Ihamuotila, ja välissidemete osakonna juhataja Eeva Melkas.»

ÜRRU loodud!

Rahvarinde tugirühmad töötasid juba ennegi ja kes kõik ei ole ülikoolist rahvarinde ideid edasi kandnud ja seda tööd teinud! Aga teisipäeval võis iga tudeng ning ülikooli inimene tulla aulasse ja näha seda väge, kes Tartu Ülikooli Rahvarindeühenduse asutamiskonverentsile delegeritud.

Nagu oli välja kuulutatud, saigi algul kuulata nii dots. Marju Lauristini sisepoliitilise olukorra ülevaadet kui ka rektori prof. Jüri Käneri ülikooliprobleemide käsitlust. Meil on kriis — ülikoolis ja Eestiski, rääkimata sotsialismi kriisist kogu maailmas. Ettekanded töid need murekohad esile, püüame neist kirjutada ka järgmises lehes. Sõnavõtjate hulgas olid üliõpilased Tõnu Peets ja Kalev Vilgats, külalised TPI-st, Lätist ja Leedust jt.

Võeti vastu neli resolutsiooni: poliitilisest olukorrast Eestis, repressioonidest ülikoolis, sõjalisest õpetusest ja armeest ning ametiühingutest. Ja loomulikult võeti vastu oma programm ja põhikiri. (Vt. 2. lk. ja oota meie järgmist lehte.)

Valiti ÜRRU eestseisus: LEMBIT ALLIKMETS, JÜRI JAGOMÄGI, ERICH KUKK, MATTI LAAN, MIHKEL RÄRNOJA, PEETER TOOMIK ja KALEV VILGATS.

Tänu

Juba aastaid on anorgaanilise keemia kateedris valmistatud majanduslepingute raames dots. Toomas Tenno juhendamisel hapnikumootureid. Ka Ukraina TA Hüdrobiooloogia Instituudi lepingu teemaks oli portatiivsete seadmete val-

mistamine vee parameetrite mõõtmiseks. Kirjas tänab tellija T. Tennot, J. Moltšanovit ja kogu anorgaanilise keemia kateedri lepingulist kollektiivi tellimuse operatiivse ja kvaliteetse täitmise eest.

(Vt. ka eelmist «TRÜ-d»)

1988

● Üliõpilased polnud üksmeelsed ning me pole praegugi ühtsed oma arvamustes ja tegudes. Minu arvates jagunesid tudengid sügisel järgmiselt:

1) üliõpilased, kes nõudsid kateedri kohest sulgemist. See grupp jagunes omakorda veel kaheks: a) inimesed, kes olid siiralt selle otsuse poolt,

b) inimesed, kes taotlesid enda esile upitamist. Viimased taandusid esimeste raskuste puhul kiiresti;

2) üliõpilased, kes pooldasid sõjalise kateedri vabatahtlikkuse põhimõtet, eeldades, et tudengite armee võtmine varem või hiljem lõpetatakse. Sel juhul oleks kateeder päästerõngaks kõrgkoolis õppi-

konna mõtleivate inimeste enamik. Enam-vähem ühel platvormil olime ka naiste sõjanduse õpetuse suhtes: see tuleb kohe lõpetada. (Täpsustuseks: sõjanduse või sõjalise kateedri termini all mõistab autor tsiviilkaitset, naiste sõjameditsiini kui ka noormeestele antavat väljaõpet ehk sõjandust kitsamas mõistes.)

● Taoliste jõudude paigutuse juures oli vaja lahendust otsiva rektoraadi ja sõjakalt meelesstatud kateedri ees esineda võimalikult üksmeelsena. Järelikult tuli leida võimalikult laialedele hulkadele vastuvõetav tegevusprogramm. Samas oli vaja teha selgitustööd 3., 4. ja 5. grupi seas, et nad hakkaksid mõtlema ja et neid seejärel enda poole tõmmata. See nõudis aega ja esimesi käegakatsutavaid tulemusi, et tekiks usk enese jõusse.

I grupi esimest alaliiki tuli veen-

1) kohe lahendatavad ülesanded, mille lahendamiseks rektor ka valmis oleks (miinimumprogramm),

2) põhinõudmised, mille lahendamine nõuab aega, eeldatavalt n+1 kuud.

Meie miinimumnõudmised rahuldati rektori 14. oktoobri käskkirjaga, mida väga pikkamisi ja kõrvu-lõikuga kriginaga rakendati.

● Üliõpilaste põhinõudmised sõnastati 26. oktoobril aulas toimunud koosolekul, kus viibisid rektor, õppeprorektor, parteikomitee sekretär ja polkovnik V. Nossov ning teised ohvitserid. «Edasi» (1. nov. 1988) avaldas programmi koos vastava põhjendusega. Ruumi kokkuvõtte mõttes kordan ainult põhipunktid.

1. Vabastada ajateenistuse läbi-nud noormehed kohustuslikust re-

Aeg mõelda, aeg otsus-tada, aeg tegutseda

VEEL KORD SÕJANDUSEST

vatele meestele. Ma jagaksin antud rühma samuti kaheks:

a) need, kes nõudsid vabatahtlikkust kohe (juba sügisel),

b) need, kes pidasid vabatahtlikkuse kohest saavutamist eba-reaalset, kuid kelle arvates oli see lahendatav umbes aastaga;

3) üliõpilased, kelle arvates võiks sõjalist õppida teatud materiaalse stiimulite olemasolul, kuid naised peaksid olema vabastatud,

4) ükskõiksed, kellel oma seisukoht puudus,

5) üliõpilased, kelle arvamus võiks kokku võtta järgmiselt: «Mis te jändate, meist ei sõltu midagi. Ärge tehke märulit, rikutte suhted täitsa ära, aga meil on diplomit vaja. Elame selle jama vaikselt üle, vahest midagi läheb paremaks.»

● Me olime üksmeelsed vaid ühes punktis — tuleb lõpetada kõrgkoolist noormeeste armeesse võtmine. Seda seisukohta oli väga mugav toetada, sest see ei nõudnud midagi peale üldiste sõnade ega kellegagi otsesest konfliktist minemist. Seda nõudmist pooldas ühis-

da, et meie ees pole kergeratsaväe rünnakuga vallutatav välikindlus-tis, vaid tugev ja keeruline bastio-nide süsteem, mis on küll lootuse-tult vananenud, kuid ikkagi veel päris tugev. Tema lõhkumiseks on vaja korralikku ettevalmistust ja piisavat jõudude ülekaalu. Aega oli üliõpilastel vähe, sest stardipauk oli meie endi poolt antud, kuid kahjuks vajaliku ettevalmistuseta.

Sõjanduse ignoreerimine võttis tasapisi tuure juurde ning paralleelselt töötati välja ühisprogrammi.

● Terav kriis üliõpilaste seas tekkis oktoobri algul, kui rektor pani meid raske valiku ette. Ma ei täpsustaks asja, kuid lisan, et küsimus ei olnud tudengite eksmatrikujeerimises. Osa üliõpilasi oli nõus tingimusteta kapituleeruma, isegi kapitulatsioon oli valmis kirjutatud, kuid õnneks mõõdus kriis teistele asjaosalistele märkamatuult või jõudis informatsioon sellest nendeni hilinemisega. Liikumisesi-sene konflikt näitas, et üliõpilastel pole enam aega oodata. Üldine programm tuli jagada kaheks:

servohvitseride väljaõppe kursusest kõrgkoolis.

2. Lõpetada kõrgkoolidest aja-teenistusse kutsumine, võimaldades kõrgkoolides õppivatel kutsealustel

a) fakultatiivset sõjalist välja-õpet kõrgkoolis (2 semestri ulatu-ses 1 päev nädalas pluss praktiline laager 45 päeva),

b) aastane sõjaväeteenistus pä-rast kõrgkooliõpingute lõpetamist.

3. Vabastada kesk- ja kõrgkooli-des õppivad tütarlapsed tingimus-teta igasugusest sõjalisest õpetu-sest.

Nende nõudmiste vastu ei vaiel-nud ka kateedriülem polkovnik V. Nossov. Praeguseks on osa nõud-misi rahuldatud, kuid ainult osa, mistõttu ka konflikt jätkub.

Rektori 14. oktoobri käskkiri oli viimane katse lahendada tüli re-servohvitseride ettevalmistamise praeguses süsteemis. Käskkirja visa «tööle hakkamine» vihjas, et saavu-tatud kompromiss ei rahulda kum-bagi poolt. Sõjanduse kateeder oli

(Järg 4. lk.)

Nii tõstisid häält sõjalise õpetuse vastu naistudengid. AIN PROTSINI foto

ÖNNIS SAAB SEE TUND OLEMA, KUI MEIE OMA ISSANDALE KOSTA VÕIME: JAH, ISSAND, JUBA PÕLEB MINU SÜDA.
(Elu valgus. Välja annud Dr. Jakob Hurt. Tallinn 1907)

Vaim

Ja et võim nenda käes on, siis võivad nad sel ajal, kus rahva vaimujõud veel kammitas on, palju pinda võita ja kuigi vähe harida, siis ometi paljugi võimatuks teha, mis meile püüdmist väärt ja tulus on... Üheks tugevaks abinõuks selle Moskva härrade laastamise vastu on üksnes rahvakoolide ja rahvaelu väljahitamine rahvuslikul pinnal. Ja selle pinna näol on meile alal hoitud õhtumaine ja protestantlik kultuuripind, sest eestlased on oma karakteri, religiooni ja kultuuri järgi... õhtumaalased.

(Kõne pedagoogilisel õhtul Tartus, 1869)

Kes jõuab loomulise edasi voolamise tagasi voolamiseks muuta? Ükski inimene mitte! Millal saab korraka kantsli pealt kuulutatama, tuleval pühapäeval jätke oma Eesti lauluraamat kojo ja tooge saksa lauluraamat kaasa, meie tahame siitsaadik saksakeeli Jumalat teenida? Iialgil... Peale selle lahutab meid [ka] hommikupoolsetest naabritest nii palju asju, mis meie ütlesulamist nendega üsna mõistmatuks lootuseks ja soovimiseks teeb... Küll elame ja tahame elada ja saame elama oma naabritega armastuses ja sõbruses, kui ühe riigi liikmed, läbikäimises, asja ajamises ja muidu igal ettetulemisel, aga kõigiti kokkukulamist seks ei tarvis ega võimalik ole.

(Kõne Helmes, 1870)

Eesti keele alal ei võinud tegev üliõpilane ka õppetoolilt põrmugi teaduskasu saada. Edasi oli Ülikooli raamatukogu eesti- ja soomekeelsetest raamatutest päris lase, nii et Hurt sel alal aina omal kulul ja omal jõul oli sunnitud edasi sammuma.

(A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt, 1934)

Aastal 1870 oli Tartus üle tuhande üliõpilase ja — pandagu tähele — nende hulgas leidis neli noormeest, kes eestlased olid ja ülikooli haridusega varustatuina tahtsidki eestlasteks jääda. Meeste nimed on väärt, et neid meeles peetakse: Andreas Kurrikoff, stud. theol., Hugo Treffner, stud. phil., pärast theol., Heinrich Rosenthal, stud. med., ja Martin Wühner, stud. pharm.

Kõik neli valmisid ja vahustusid oma ülesandis Kalevipoja lugemise õhtul Hurda juhatusel.

(A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt)

Ta tutvunes küll oludega meie tollaegses saksa seltskonnas, omandas sellelt, mis omandada kõlbab, ka korporatsioonis ta ei kuulunud peanõutajate hulka, kuid kodus viibides ning isamaas ja oma rahva keskel olles suutis ta täielikult kodune ja omane olla. Ta ei olnud linnas midagi kaotanud, küll aga võitnud. Hurt ei olnud kaotaja iseloomuga.

(A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt)

Vaen

Dr. Jakob Hurt olgu selle poolest meile ka eeskujuks, et ta kiiviskajate ja vastastega niisama tõsiselt armastusega ümber käis kui oma lastega. Näituseks sattusin ma sel vastasel ajal elukiiskusse, aga Dr. Hurt oli see, kelle toimetuse najal ma uuesti oma eluülesannetele sain. — Tänu talle! Ma tulin mõne aasta pärast jälle Jaani kogudusse tagasi...

(Pärg dr. Jakob Hurti hauale. Pununud W. Rattur. Peterburis, 1907)

Kristlik kirik on meie võimalik ema ja tema on Euroopa rahvad selle järje peale kasvatanud, kus nad praegu seisavad... Tema on ka meie, Eesti rahva, vaimu ja südame harija olnud... Kes siis seda oma võimaliku ema põlgab... eksib minu arvates raskesti... Et Teile küll mitmelt poolt ja mitu korda seda meele on tuletatud ja Teie leht süiski selle poolest ei parane, siis on mul kaastöötegemine Teie Seitungi põllul võimata ja palun mina, minu nime oma kaastöötegitajate hulgast maha kustutada.

(Esimene kiri Jakobsonile, «Olevik», 18. juuli 1878)

Aga et Teie oma seisuse kasu ülemaaks olete seadnud, kui terve rahva ja kodumaa kasu, sellepärast ei saa Teie enam nõudma võima, et meie veel rahva eestvedamises ametit sellesama suguse usaldusega Teie hooleks anname nagu seiamaale. Üks tõsine rahva eestvedaja ei tohi kõikuda, tulgu ka kõik vana aja inkviitsioid veel ülesse ja tema vastu välja.

(Jakobsoni kirjast Hurdale 5. augustil 1878)

Enne kui priiuse pruukimisest rääkida võime, peame teadma, mis priiuse ehk vabaduse on... Selle järele peame ütleva: üks tõeste vaba ehk prii inimene ei saa ilmaski midagi oma hea südame tunnistuse vastu tegema, vaid seda täita, mis see käsib.

(Kõne I Eesti üldlaulupeol 1869)

Võideldagu siis ka mehiselt, et vale vajaks ja tõde tõuseks. Aga võideldagu asjalikult, ausasti, kristlikult.

(Önnistamise-kõne «Vanemise» Seltsi uue maja pühitsemise päeval 12. augustil 1906)

Teie olete nii tublisti paapstile pihta annud, et Teist kõige vähem arvata võime, nagu tahaksite Teie tema eksimata loomust osaline olla... Mina olevat oma seisuse kasu ülemaaks seadnud, kui terve rahva ja kodumaa kasu.

Kust olete Teie see otsuse võtnud? Senni ei ole mulle seda keegi veel süüks pannud, ka Teie mitte. Nüüd korraka on süü valmis ja käes! Mispärast? Ainsast sellepärast, et mina julgusin ühest tükist Sakalat laita ja temale vastu kirjutada...

Ma võin ütelda, mis ammet iale priitajaks järele jättis, olen ma kõik nüüsguse töö peale Eestirahva kasuks ära pruukinud. Teie teate väga hästi, et ma sellega mingisugust kasu enesele ei ole otsinud ega saanud, tänase päevani. Nüüd, et Teie pidin vastu panema, olen korraka tõiseks läinud?

(Hurda teine kiri Jakobsonile 10. sept. 1878)

Rahva viletsus aina kasvab võõraste ikke ja omaste ülbuse all.

(Aleksandri-kooli ümber käinud vaidluses ajakirjanduses 1872)

Meie vanad rahvalaulud laulavad veel heleda häälga, kuidas vanemad oma lapsi, lapsed vanemaid, vend sõsari, sõsar venda, kõik oma isamaad hellaste armastavad.

(Jakob Hurt, Pildid isamaa sündinud asjust. Tartu, 1879)

Töö

Ma tõlkisin üliõpilase seisuses Läävima talurahva seaduse raamatu Võru murdesse ja sain selle eest nelisada rubla. Raamatu nimi on «Lihwlandi Talorahva Seaduse raamat, Tartu, 1863». Seks tööks kulutasin ma pea aasta aega. Aga saadud raha oli mulle hädasti tarvis, sest et ma ülikoolis oma ülespidamise isepidin teenima.

(Hurda meenutustest. A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt)

Härta Hurt on keeleline talent ja võib oma elava agarusega tulevikus kindlasti midagi tublit luua, kui leivanuga tema tiibu ei kärbi.

(Kreutzwalldi kirjast Schiefnerile 4. sept. 1867)

Ta on geniaalselt elavaloomuline pea ja armastusväärne iseloom. Kõikide teiste noorte eestlaste hulgas, keda ma tundma olen õppinud, pole ma leidnud kedagi teist, kelle peale ma meie rahva tuleviku edendamise asjas nii palju lootusi saaksin panna kui Hurda peale. Temast võiks kord mees kasvada, kes kõikidest senistest püüdmistest vägevasti kõrgemale jõuab.

(Kreutzwalldi kirjast Jyrjö-Koskinenile 5. (17.) sept. 1867)

Mis Soomes rügemental ja Kirjallisuuden Seura ühendatud jõul ja rõõm toimetab, see terve hülgatöö seisab Eestis ühe mehe õladel, seda kannab üksnes Hurt; põlev rahvaarm... tema püütmisega, tema väsimata virkus.

(V. Reiman, Kivid ja killud, 1907)

Asunud Peterburi, oli Hurt pühendunud teadustööle ja kirjutas uurimuse eestikeele alal: «Die Estnischen nomina auf ne-purum», millega ta 24. II 1886 saavutas Helsingi ülikoolilt doktorikraadi. Näib, nagu oleks Hurt saavutanud doktorititlit hinnanud ka kui üht abinõu oma autoriteedi tõstmiseks; see andis nagu teadusmelhikuma värvingu ta edaspidistele püüdmistele... Oma edaspidiseis üleskutseis, aruandis jne. tarvitas ta nüüd allkirjana järjekindlalt dr. Jakob Hurt.

Au igale teaduseküündlale, mis õigusega seda nime kannab, ja meie tahame neid tänuga oma laialises majapidamises pruukida. Aga meie ainus elupätkene, kes patutöö ära peletab, on ja jääb Jeesus Kristus!

(Elu valgus. Välja annud Dr. Jakob Hurt. Tallinn 1907)

Mis puutub Hurda materjalide kehakusse, siis võivad selle poolest võistelda ainult kõige suuremad kogud, mis on olemas õpetatud seltsidel, kel palju tööjõudu ja rohked rahasummad tarvitada... Numbrite arv ulatub praegusel ajal 207 000 peale... Võrdluseks võib ütelda, et Soome Kirjallisuuden Seura Helsingis 20 aasta jooksul, 1880 kuni 1900, aastas kulutasid mitmed tuhandet margad, kokku on kogunud 205 000 numbrit.

(Kaarle Krohn, 1904)

Kes Vanast Kandlest oma jõudu täit aru ei saa ja päälegi vahest väljaandjast hukka paneb, et tema nüüsgust vana «lori» raamatusse kogunud, selle silmi ei võime minna siin lühikeses eeskõnes ära seletada. Aga kes Kandle ilu ise ära tunneb, sellele soovin teda kuuldes sedasama rõõmu, mis väljaandjal teda kokku seades oli.

(Eessõna «Vana Kandle» I osale 1875)

Aeg

Meie Eesti elu püüab edasi paremale ja ülemale järjele kui senni; see on selge. Meie peame seda tõemeeli ja südamest tegema, kui meie ajaloo rataste alla maha jääda ja ära purustatud saada ei taha.

(Önnistamise-kõne «Vanemise» Seltsi uue maja pühitsemise päeval 12. augustil 1906)

Jakob Hurda lesk Eugenie jäi pärast mehe surma elama endisse elamusse tütar Lindaga Peterburis, Staro-Petervovski pr. nr. 17, krt. 8, enamlaste ajajärguni, siis siirdusid mõlemad Tallinna, jättes endisse korterisse kõik mööblid ja Hurda raamatukogu ning panka kõik väärtasjad. Et neist väärtasjust midagi enam kätte ei saadud, on arusaadav, aga ka Hurda väga väärtuslikust raamatukogust pole korda läinud midagi päästa. Saadud andmetel olevat raamatud Hurda korterisse paigutatud enamlaste poolt puude puudusel küttematerjaliks ära tarvitatud.

(A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt)

Jakob Hurda 100ndal sünnipäeval olgu meie kohus mõelda sellele, mida võiks konkreetselt teha eesti folklooristliku uurimistöe edendamiseks. Mõni sellesihiline Jakob Hurda nimeline uurimis-stipendium; tema-nimeline iga-aastane auhind töö Tartu Ülikoolis — need peaksid olema teostatavad ilma eriliste raskusteta. Kuid sel puhul maksaks kaaluda ulatuslikumaidki kavatsusi.

(R. Viidalepp, Jakob Hurt — geniaalne rahvaluulekoguja. Tartu 1939)

Katkendid valis
LOONE KAUST,
eesti fil. IV

* * *

KÕIK ON OODATUD AULASSE KELL 11.

- Avasõnad — HARALD PEEP
- Rahvaluule ja rahvaluuleteadus — EDUARD LAUGASTE
- tänapäeva mõistes
- «Vana Kandle» lauludest — TIJU ROLL
- Setu lüroepika geograafilisest levikust — PAUL HAGU
- Kontaminatsioonide tähendus J. Hurda — UDO KOLK
- «Setukeste lauludes»
- «Noor-Eesti» põlvkond ja Jakob Hurda pärand — PEETER OLESK
- Jakob Hurt ajakirjanikuna — EPP LAUK
- Jakob Hurt ja Eesti Rahva Muuseum — JÜRI LINNUS

* * *

Pärast koosolekut samas kl. 17 kontsert setu lüroepikast (esinevad Anne Linnupu setu võrust ja rahvalauluansambel «Hellero»).

Eesti kirjanduse ja rahvaluule
kateeder

kollektsioon

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälkandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 16 (1563) Reede, 28. aprill 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

Kes saab nimelist stipendiumi?

V. I. Lenini nim. ANU VARRAK, ajal. IV k. ERIK ALLIKMETS, ravi VI k. MARGUS BENNO, ravi VI k. TOOMAS REMMELKOOR, biol. V k. KARL REINIK, keemia III k. TIINA KATTAL, kaubat. IV k. RAUL KANGRO, raamatup. III k.	J. Varese nim. ERGO PRAVE, KKT III k. J. Smuuli nim. KOIDU JORISOO, psühhol. V k. D. Uljanovi nim. NATALJA LOGINOVA, ravi IV k. J. Lauristini nim. MARET JAHU, def. V k. K. E. Baeri nim. URMAS TARTES, biol. V k.
K. Marxi nim. ENE-REET SOOVIK, ingl. I, III k. PRIIT PERENS, maj-küb. V k.	H. Pöögelmanni nim. SIIRI ODRATS, ingl. I, III k.
J. Anveldi nim. VIIVE REIMAN, rah. V k. Fr. Tuglase nim. KLEA VAHER, ingl. I, IV k.	TRÜ nõukogu stipendium TOOMAS HHO, ajal. IV k. MARIS VEINPALU, ravi IV k. SIIM VESKI, geol. V k. PRIIT PULLERITS, žurn. IV k. MARKO KIRM, füüs. III k. JAANUS TEPPAN, KKT II k. JURI JAANSON, KKT II k. JAAN UIBO, küb. IV k.
N. Burdenko nim. ALO JURILOO, ravi III k.	
E. Lenzi nim. ARVO PIHL, füüs. V k.	
G. Lurichi nim. HENN KOOLMEISTER, KKT III k.	

Uudis ühe lausega

- TARTU ÜLIKOOLI REKTOR PROFESSOR JURI KÄRNER JA HELSINGI ÜLIKOOLI REKTOR PROFESSOR PAIVIO TOMMILA KIRJUTASID ALLA KOOSTÖÖLEPINGULE: põhiliselt hakatakse vahetama üliõpilasi (20) ja õppejõude.
- TORUNI KOPERNIKU ÜLIKOOLI PROREKTOR PROFESSOR JAN GLUCHOWSKI OLI OIGUSTEADUSKONNA KÜLALISEKS: ta pidas loenguid ja arutas koostöösideid.
- MEIE KEVADPAEVADEL ESINESID TURU ÜLIKOOLI KAMMERKOOR JA PUHKPILLIORKESTER.
- TÄNA PEAKS TURU ÜLIKOOLI SOITMA MEIE TUDENGITE ESINDUS.
- ÜLIKOOLI KAMMERKOOR SOITIS ESIMESELE VALISREISILE SOOME JA ROOTSI.

EDUARD SAKI foto

Juubeli-hõngu

meil veel ei ole ja vaevalt satumeigi enam vana aja laadsesse pidu- misse, nagu aastakümneid kombeks oli. Juubelitähis on teine, teine on aeg ja on koguni niisugune, mis laseb sel daatumil välja paista. Kuid aeg on teinud ka oma töö, kaotanud väga palju Eesti aja ülikoolist ja sellega seotust. Ei tea me midagi täpsemat emakeelse ülikooli loomisraskustest, oma aja õppejõududest, ülikoolielust. Onneks on küll pead tõstmas enäisaeagsed tudengühendused. Ja mida teame sellest kirjandusestki, mis TÕ kohta kirjutatud? Tuleb nii välja, et peale selle, mida me teame kuulu järgi, mõned ka oma mälestustest ja elukogemustest, ei teagi me suurt midagi.

Avada, avada see oma tõelisuses, ka vastuolulisuses kõik rahvusülikooli puutus! Küllap hakkab seda linka täitma varsti Eesti press. Oli ju eelmisel reedel võimalus pöörduda otse juubeliürituste ettevalmistajate poole.

Oli pressikonverents, mille korraldas juubeli pressitoimikond koos Hariduskomiteega. Pole mõtet enam korraldada teispäevases «Edasis» kirjutatut. Ainult üht kordame — ei tule suurt juubeldamist. Korraldajail on täiesti ilus ja tõine eesmärk — siduda omavahel enam akadeemilist peret, siduda meid vilistlastega, eesti rahvaga. Näidata ülikoolis tehtut, minna edasi... koos. Ja mis parata, hariduse jaoks ei ole kunagi jätkunud nii palju raha, kui tarvis oleks. Võib juhtuda nüüdki, et tuleb puudu nii rahast kui inimestest.

- * Võib-olla saaksid mõned asutused ja ettevõtted teha ülikoolile töid ka väljaspool oma plaane;
- * võib-olla sõlmiks id asutused, ka kooperatiivid ülikooliga lepingu juubelisümbolika kasutamiseks oma esemetel, trükistel;
- * võib-olla on loomerahval midagi kavas oma ülikoolile kinkida...

Aeg läheb. Juba tuleval nädalal on ülikooli päev Jõgevamaal.

VARJE SOOTAK

Juubeliembleemi on valmistanud Kultuurikomitee reklaamivalitsuse disainer HEINO BRUNSFELDT.

TEABETALITUSELT

Paradoksaalne lugu — meie näiliselt infoküllasel ajal kurdavad inimesed sageli ja põhjendatult, et infot selle kohta, mis tegelikult toimub, neil ikkagi ei ole. Nõnda on see suurtes kui ka väikestes asjades. Nõnda on see nuriin juba ammu tõusnud ülikooliski ja vundunud siin pikalt nagu tuli toores puus. Põhimureks — ja koguni ülikooli kriisi üheks põhjuseks — öeldakse olevat infoosul: seltskond ei tea enamasti, mida juhtkond teeb; juhtkond jälle ei kuule seltskonna häält. Arusaamatuks jääb otsuste genees, ettevõtmiste lähtekohad, ei teata sedagi, mis tuleb ülikoolile «ülalt» (seni kuni reaalne autonoomia puudub, on noil asjul ilmselt suur tähtsus) ja «kõrvalt»...

Mis puudutab teabevahendust juhtkonnalt seltskonnale, siis siin tahab ülikooli teabetalitlus — muide esimene ja seni ainus omataoline N. Liidu ülikoolides — olukorda mõneti leevendada ja ladviku arupidamisest regulaarselt teada anda. Kunagi menukas infokoosolek tundub olevat siiski postnikitistlik nähtus ning praegustes kooskäimiste palangus ehk pisut kohatult kiretu.

Ülikooli akadeemilise parlamendi — õpetatud nõukogu — kõrval on kollegiaalseteks juhtimismoodustisteks veel laiendatud rektoraat (kord kuus) ja kõige operatiivsemad — rektoraat, kes peab nõu kord nädalas, tavaliselt esmaspäeviti pluss need korrad, mil tul-lakse kokku erakorraliselt asjus.

NIIISIIS: MIDA ARUTAS REKTORAAT ESMASPÄEVAL, 24. APRILLIL?

- Sellest sügisest hakkab ülikoolis toimuma sotsioloogia-õpetus. Kateder on olemas. Ilmutasime siin iseseisvust, sest kõrgemalt poolt ei ole meie soovi õpetada sotsioloogiat üldainena seni akt-septeeritud. Hakatakse ette valmistama sotsioloogiaspetsialiste ning õpetama sotsioloogilisi distsipliine teistegi erialade üliõpilastele.
- Viimasel ajal on aktuaalseks tõusnud ettevalmistusosa-konna ja ettevalmistuskursuste vajalikkusega seotud küsimused. Ühelt poolt on selge, et EO kisub teataval määral alla üldist taset. Samuti pole katedrid rahul sellega, et EO võtab ära niigi napp tunnitaseurublasid. Teisalt aga õigustab EO olemasolu tõiiasi, et tema abil on võimalik veidikeeni pidurdada ülikooli totaalset feminiseerumist. Ettevalmistuskursuste vajalikkust tõdeti üksmeelselt. On ju meie vabariigi keskkoollide tase äärmiselt ebahütlane.
- Selge on, et keeleseaduse rakendamist ei saa ülikool kõrvalle jätta. Teisalt aga peame arvestama ülikooli töö spetsiifikat (koosseisu pidev uuemine). Rektoraat jõudis seisukohale, et käsi-käes teiste Eesti kõrgkoolidega, eriti TPI-ga, tuleb välja töötada vastavasiselised põhimõtted. Ennekoike tähendab see, et vanematel kur-sustel hakkab muukeelsete üliõpilaste õpetamine toimuma ka eesti kee-les. Kõrgharidusega inimene, kes on läbinud studiumi Eestimaal, peab valdama siinset keelt nii kõnes kui kirjas.
- Selleks hetkeks, mil käesolev lehenumber lugejate kätte jõuab, on ehk langenud ka esialgne liisk sõjalise katedri kohta. Ni-melt otsustas rektoraat esmaspäeval panna nimetatud katedri olemas-olu küsimuse salajasele hääletusele reedel toimuvale õpetatud nõukogu koosolekul.
- Esmaspäeval saabus ülikooli ka uus määrus kohakaaslaste kohta. See paljundatakse ja saadetakse laiali asjaomastele allük-sustele, kus iga huviline sellega tutvuda võib.
- Rektoraat võttis põhimõtteliselt soosiva hoiaku korporat-sioonide avalikus pöördumises (vt. «TRÜ», 31. märts) väljendatud seisukohtade ja taotluste suhtes. Põhjalikum vastus ilmub lähemal ajal ülikooli ajalehes.
- Väljendati seisukohta, et ülikooli puhkpilliiorkestri väljatõstmine Nooruse t. ühiselamust ei ole vähemasti enne sügist voi-malik.
- Tõdeti, et varade ja nende arvelevõtmise seis ning kord üli-kooli raamatukogus on allpool igasugust kriitikat. Kui seal korda majja ei saada, on tagajärjeks juba ammu tavapärases saanud kohtuskäimine. Mida teha, see tuleb selgeks saada kõige lähemal ajal.
- Oma tegevust on alustamas väikeettevõte «METAR», mis on moodustatud TÜ ja Tartu Katsereemonditehase ühistöös. «ME-TAR»i põhiülesanne on hakata tootma teadusmahukat aparatuuri diag-nostika, teraapia ja kirurgia tarvis. TÜ teadusosakond kandis ettevõtte stardirahaks üle 25 tuhande rubla.
- Ülikooli lähituleviku rahakott peaks hakkama järjest enam lõh-nama valuuta järele. Suur on seejuures iseteenitava valuuta osa-tähtsus. Rektoraat võttis seisukoha, et kõige lähemal ajal tuleb sõnas-tada printsibiid omateenitav valuuta kasutamiseks.
- Taas on päevakorraile tõusnud juba mitmeid aastaid vana küsi-mus ülikooli baaskeskkoollist. Kavakohaselt tahetakse sel-leks muuta Tartu 1. Keskkool. Mõistagi tähendab see ülikooli teket koos kõigi sellest tulenevate probleemidega. Aga võrdsustamispoliitika tagajärjed on mõistagi palju hullemad.

TIIT MATSULEVITS

TEABETALITUSELT

A—nagu AJALEHT

Ajakirjanduspäeva puhul palus toimetus avaldada rektori käskkirjaga tänu järgmistele õppejõududele, kaastöölistele, üliõpilastele ja töökollektiividele:

- dotsentidele Ellen Uuspõllu, Jüri Valgele ja Jaak Peebole ning v.-õpetaja Asta Vesikile;
- autoritele Peeter Oleskile, Henn Käärile, Marju Lauristinile, Janno Reiljanile, Arno Susile, Aavo Luugile, Epp Laugule, Veera Andile, Peeter Vihalemmale, Tullio Hometsale ja Tiit Matsulevitšile;
- fotograafidele ja kunstnikele: Eduard Sakile, Arvo Villupile, Andres Joalale, Jaanus Allikale (EPA agr. I k.), Imme Viidalepale, Ilmar Kruusamäele;
- üliõpilastele Marin Laagile (eesti fil. IV), Urmas Loidile (žurn. II), Antti Roosele (geogr. V), Tõnu Peetsile (ravi II), Erkki Kõulu (žurn. I), Kalev Vilgatsile (ajal. III), Indrek Tarandile (ajal. III), Kaarel Tarandile (eesti fil. II), Tiit Pruulile (žurn. V), Priit Pulleritsule (žurn. IV), Rein Ahasele (geogr. III), Vaidek Mikliile (füüs. IV), Inga Kaatsile (žurn. IV), Tarmo Vahterile (žurn. I), Tore Lasnale (žurn. I), Loone Kaustile (eesti fil. IV), Toomas Anepalole (ajal. IV), Peep Mühlisile (ajal. III), Eduard Parhomenkole (ajal. V), Margus Sanglepale (žurn. II);
- TÜ garaažile;
- H. Heidemanni nim. trükikoja kollektiivile;
- TÜ kantselile kollektiivile.

On veel kümneid, kümneid inimesi, kelle mõtteväljatuste või käejutusteta seda lehte ei oleks. Kõik nad on pälvinud siira tänu, sest just nende kaudu on ka «TRÜ» uuenenud.

Oleme mõneti üsna raskes seisundis, sest kaastöid lausa sajab (enamike kaasneb ka kategooriline nõudmine — peab kohe ilmuma, või — kui teie ei avalda, avaldab see ja see väljaanne...). Ühte peab küll tunnustama — mida sisukam ja professionaalsem kaastöö, seda tagasihoidlikuma suhtumisega autor. Sellise kaastöö uputuse tõttu aga suureneb toimetuse töötajate rahulematum iseseisuga, sest ei jõua teemasid edasi arendada. Leheruum on napp, semestergi saab otsa.

Palju oleks kirja panna «TRÜ» sidemetest kolleegidega. Nii näiteks ilmub Stockholmis Ülikooli lehes «Gaudeamus» toimetaja E.-M. Fasthilt kaks lehekülge TÜ-s käigust.

Permi RÜ ajalehe kolmes numbris anti edasi vestlusring teemal «Baltimaade «natsionalism»? Tõde ja väljamõeldis», kus osalesid mitme Liidu ülikooli ajalehetegijad ja üliõpilased, «TRÜ» toimetaja ja ajakirjandusüliõpilane Kaur Hanson. See oli Moskvas toimunud APN-i seminaril neile, kes on tutvustanud oma kõrgkooli Põhja-Ameerika ja Kanada kõrgkoolide väljaannetes.

See rida tuleks päris pikk, püüame jätkata. Aga nüüd on ka ajakirjanduspäeva looks ette nähtud veerud täis.

Veel kord siiras tänu kõigile «TRÜ» abilistele!

Ülikoolis korraldatakse iga aasta oktoobris konkursi parimate teadustulemuste selgitamiseks. 1988. aastal lõpetatud töid laekus 38. Neist 21 arvati ENSV Riikliku Hariduskomitee kolleegiumil vabariigi kõrgkoolides 1988. aastal lõpetatud 35 parima uurimuse hulka (TPI-st 11 ja TPedI-st 3). Ülikoolis valminud tööde autorid on järgmised:

Füüsika ja matemaatika alal

1) E. Oja, 2) M. Abel, A. Kokk, 3) J. Lellep.

Keemia alal

1) I. Koppel, M. Kareison, U. Mölder, J. Koppel ja V. Pihl, H. Kuura, 2) **U. Palm**, M. Väärt-nõu, T. Siik ja M. Salve, A. Alumaa, E. Lust, K. Anni, U. Past, 3) T. Püssa ja U. Gussev, T. Kalvo,

Ülikooli 1988. aasta teadustulemustest

R. Mahlapuu, S. Mäesalu, P. Toomik, M. Utt.

Filosoofias

1) V. Sieben, Ü. Matjus, 2) J. Saarniit, A. Sukamägi, A. Must, ja V. Tatv, R. Murakas, O. Solotarjeva, A. Ennok, M. Saari, K. Tamme, R. Lepik.

Õigusteaduste alal

1) H. Lindmäe.

Meditsiinis

1) M. Lõvi-Kalnin, A. Kõdar, R. Redi, 2) R. Birkenfeldt, 3) J. Tammaru, E. Arak, A. Raal, V. Vahar, I. Aasav, M. Rooma, H. Tihane, 4) A. Tikk, U. Noormaa, T. Tomberg ja J. Tjuvajev, 5) M. Kull, 6) H. Sinimäe, A. Gus, K. Matt.

Biooligiateadustes

1) J. Järv, P. Palumaa ja A. Sepp, R. Toomik, 2) T. Seene, 3) R. Teesalu, M. Vligimaa, T. Jõudu.

Majandusteadustes

1) V. Raudsepp, M. Sörg, J. Alver, A. Susi, E. Ulst, N. Ivanova ja L. Ots, L. Sorikova, 2) H. Siigur, J. Kõre, T. Paas ja U. Nõu, K. Vahter.

Filoloogias

1) P. Alvre.

Haridusuuendus ülikoolis

Ettepaneku sellel teemal teaduslik-praktilise konverentsi korraldamiseks oktoobri teisel poolel kiitis oma istungil heaks ülikooli metoodikanõukogu. Idee traditsioonilise metoodikakonverentsi asemel just säärase ürituse läbi viia tuli «Suunaklubilt».

SUUNAKLUBI — see on märtsikuu alguses ülikooli parteikomitee liikme Agu Tamme kokkukutsitud asjahuviliste ring, keda ühendab tahtmine analüüsida ülikooli elu ja hetkeseisu, kavandada ja välja pakuda võimalikke perspektiivseid arengusuundi ning otsida teid, et kavand, plaanid ja otsused ülikooli arendamisest vaid ilusateks paberiteks ei jääks nagu seni.

Arutades ülikooli põhitegevuse — õppetöö — praegust olukorda, õppejõu seisundit tänases ülikoolis, üliõpilase ja õppejõu eneseteostuse võimalusi, jõudsimegi ühisele arusaamisele, et oleks aeg hakata ettevalmistusi tegema ülikooli arengu põhisuundadele pühendatud konverentsiks, kus päevakorras:

- hariduse sisu ja vormide kaasaajastamine,
- vaimse ressursi (nii õppe- kui teaduspoolelt ja tudengi võimalike vahendite tasandil) efektiivne rakendamine ja arendamine,

● selleks vajaliku ainelise baasi loomine.

Asja ette läheb konverents siis, kui ta ei kaldu hädaldamiseks materiaalse baasi kehvuse üle ega roosade utopiade või kõmisevate deklaratsioonide teele. Kõige oodatavad oleksid teaduskondade, osakondade, erialade, kateedrite tegevusprogrammid, milles kajastuksid konkreetsed ümberkujundused õppe- ja teadustöös lähiaastatel, silmas pidades nii majanduslikke kui sotsiaalseid realiteete.

See eeldab adekvaatse ja ammenda info omamist:

- ülikooli olukorrast ja perspektiividest kogu vabariigi ühiskondlik-poliitiliste ning majanduslike võimaluste ja vajaduste taustal,
- meie enda valmisolekust ja huvist oma seniseid stereotüüpe põhjalikult murdma hakata.

* * *

«Suunaklubis» ja kõrgkoolilaboris neid küsimusi arutades pidasime vajalikuks konverentsi eel sada sorti info kõigile kättesaadavaks tegemiseks avada ülikooli lehes rubriik «Haridusuuendus ülikoolis». Majanduslikku reaalsust võiks selles rubriigis tutvustada näiteks kõrgkooli ökonomika labor, pildi

saamiseks «inimfaktori» häälestustest uuenduskuursile ülikooli põhitegevuses aga kavatakse kõrgkoolilabor läbi viia avaliku arvamise küsitluse. Muidugi ootaks sellesse rubriiki ka kõiki muid probleeme välja toovaid (ja hea kui ka lahendusid) kirjatöid õppejõududele, teaduritele, üliõpilastele, kõigi ülikoolielu tasandite ja sfääride juhtidelt. Ka «Suunaklubi» ei kavata oma mõtteid vaka all hoida.

Erinevalt senisest konverentside korraldamise traditsioonist pakub kõrgkoolilabor end vajaduse ja huvi korral abiks ka teaduskondades ning kateedrites arutelude läbiviimisel. Teatavasti on laboril üsna suured mõttealgused ja muude ühisarutelude korraldamise kogemused, abiotsijad aga seni põhiliselt väljastpoolt ülikooli. Ehk tasuks konverentsiks ettevalmistumisel katsetada ka kollektiivse mõtetöö tehnikaid?

Kuigi konverentsini on veel viis kuud aega, hakkab korraldustoimkond ettepanekuid, infot, materjali, nõuandeid ja kaasalõuajaid ootama kõrgkoolilaborisse (Tähe 4, tel. 35149) juba praegu.

Korraldustoimkonna nimel
VALDO RUTTAS,
kõrgkoolilabori juhataja

Ex unitate vires

Rõõmuga jälgime iga uut sammu demokraatia suunas, tundes üha selgemini, et õpime ja oleme mitte teab kus, vaid ikkagi omas ülikoolis, tõelises *alma mater*'is. See kõik on positiivne ja meeliülendav, ent vaadake asja ka teisest küljest. Me ei oskagi nagu enam tunda ülikooli «omana», me ei tunne ta ees mingit moraalselt kohustust anda pisutki tagasi. Käse-sundusi on muidugi tudengil kogu aeg niigi kuhjaga turjal olnud, siit ka hoiak, kus kõike püütakse vaid kaalast ära saada. Nüüd aga, mil olukord meie õigustega normaliseerumas, on tõsine probleem kerkimas seoses meie kohustustega, õigemini meie teadvustamisega selles suhtes. On ju meil õigus kuuluda ülikooli suurde perre. Meil on aga ka kohustus seista sõnas ja teos hea oma *alma mater*'i eest. Ülikooli lähenevate juubeliüritustega seoses on vajadus tudengite abi järele väga aktuaalseks muutunud. Vaja oleks abi nii ehitus-, remondi- kui ka muudes sfäärides. Ülikooli juhtkond ei pea õigeks sundida administratiivkorras üliõpilasi neile töödele ja on tore, et sellisest «töökasvatuse» igandist oleme üle saanud. Küll aga tahaks

loota, et kõik asjalikud tudengid, eeskätt aga seltsid ja korporatsioonid, tulevad ise oma abi pakkuma. Võib olla polegi see abi nii suur kui vaja oleks, kuid see on siiski kaugel rohkem kui mitte midagi. Mõtlemine selle üle natuke, või mis siin enam mõeldagi — asugem teadetele. Ülikooli seltside ja korporatsioonide esindajad! Näidake, et olete ülikooli lahutamatu ja vajalik osa ning koondage oma jõud, et need probleemid lahendad!

EUE asesekretär
ÜLAR TEPPO

Baltisaksa konverents

Tähelepanu, kõik baltisaksa-huvilised!

Reedel, 19. mail algusega kell 11 toimub ülikooli teadusraamatukogu konverentsisaalis Tartu Ülikooli I baltisaksa ajaloo- ja kultuurikonverents, mis tänavu on pühendatud «Revalische Post-Zeitungi» 300. ja «Dörptsche Zeitung» 200. sünnipäevale. Konverentsi korraldajad on ülikooli ajakirjanduskateeder ja Akadeemiline Baltisaksa Kultuuri Selts Tartus ning peale pressilooiliste ettekannete tuleb jutuks baltisaksa kultuurielu selle muideski avaldustes. Osalevad nimekad teadlased ja noored lootustandvad uurijad mitmelt elualalt nii Tartust kui ka Tallinnast. Niisiis — kõik huvilised on oodatud!

TÜ žurnalistika kateeder
ABKS-i juhatus

OLAVI PAIDE foto

A — nagu «AKADEEMIA» ehk INDREK UDE ei tööta enam ÜLIKOOLI AJALEHES

Jaa, jaa, ikka küsitakse teda veel siit. Kolm korrespondentiaaasta «TRÜ-s» ja nüüd esimene aasta vastutava sekretärina verivärskes ajakirjas «Akadeemia». Esimene number on väljas, aitäh ja loomeindu kogu ajakirjaperele!

KORPORATSIOON „SAKALA“

Rohkem kui kolmkümmend aastat esindas Tartus eesti üliõpilaskonda vaid üks organisatsioon — EÜS. Selle sajandi esimesel kümnendil loodi aga nelja aasta jooksul üksteise järel kolm uut eesti üliõpilaskonda (EÜS «Ühendus» 1906. a., «Fraternitas Estica» 1907. a. ja «Sakala» 1909. a.). Ühelt poolt sai see võimalikuks tänu veidi vabamaks muutunud ühiskondli-

tegevliikmete jõupingutused. Korporatsiooni maja (Veski t. 69) pidulik sisseõnnistamine toimus natuke aega enne «Sakala» kolmandat aastapäeva — oktoobris 1911. a. Uues majas leidis ka eraldi ruum raamatukogu ja lugemislaua jaoks, kuhu oli tellitud keskmiselt kümmekond eesti-, vene- ja saksa keelseid perioodilist väljaannet. Raamatute muretsemiseks nähti

juba 116 tegev- ja noorliiget ning 139 viitlast, 1940. a. kevadeks kasvas liikmete koguarv 418-ni. Kuigi korporatsioonis oli peaaegu kogu aeg esindajaid kõigest teaduskondadest, torkavad oma arvukusega silma juura- ja majandustudendid. Aktiivselt võtsid «Sakala» liikmed osa ülikooli spordi- ja kultuuri- ja topeltkvarterit. Elavalt tegutsesid vilistlaskoondised Tallinnas ja Viljandis. Alates «Sakala» kahekümnendast aastapäevast hakati pidama lahtisi aktuseid, kus teaduslike etekannetega esinesid just vilistlased. 1937. a. asutati «Sakala» osakond ka Tallinna Tehnikaülikooli juurde.

KALENDRILEHELE ON KIRJUTATUD 12. MAI 1989. Juba peaaegu pool sajandit on möödunud ajast, mil Eesti rahva ja riigi vaba areng vägivaldselt katkestati, tema ühiskondlikud struktuurid maatastehti või tundmatuse ni moonutati. Hävitavate hoopide alla sattus ka

paljud murdusid ja lahustusid massis.

1985. aastal N. Liidus alguse saanud poliitiline liberaliseerumine on taas andnud võimaluse kõigile teohtelile ja -võimelisele vabalt tegutseda. Ja jällegi on endas

Tagasivaade

kele oludele, teisalt näitab see eesti ühiskonna arengut. EÜS jäi kitsaks järjest arvukamaks ja mitmealgeisemaks muutunud (ja muutuvale) eesti üliõpilaskonnale. Samas tähendas eesti meeskorporatsioonide loomine samasuguste õiguste kättevõtmist nagu saksa üliõpilastelgi.

vastavad summad ette reeglipäraselt igal semestril. Organisatsioonisisese tegevuse kõrvalt osalesid «Sakala» liikmed ka teiste rahvuslike organisatsioonide tegevuses. Sagedased olid kutsed teiste ühingute palvetega, et üliõpilased esineksid kõnedega mitmesugustel üritustel.

Tolleaegse üliõpilaselu lahulamatuks osaks olid suhted teiste riikide üliõpilastega. Sidemed Soome üliõpilastega olid «Sakalal» juba alates 1909. aastast. 1929. a. kirjutati aga alla sõprusleping Hel-

Tartu üliõpilaskond ja iseäranis tema organiseerunud osa, kelle vabameelsuses ja teotahtes nähti suurimat ohtu vägivalla paraadile. Korporantide isiklike toimetuste, mis seisid NKVD riulitel, võis lu-

kõige enam energiat kannnud üliõpilaskond. Meenutagem siin veel kord fosforiidi- ja militarismivastast liikumist *alma mater'*is, mis praegu on ergastanud juba laiemaid kihte kogu ühiskonnas. Oige pea jõudis aga ärksam osa üliõpilastest äratundmisele, et me ei vaja niivõrd mässu, revolutsiooni kui restauratsiooni. Meil tuleb taas üles ehitada need ühiskondlikud struktuurid ja taastada see vaimus, mis 50 aastat tagasi barbarite ohvriks langes.

1989. aasta alguseks olid ülikooli juures uuesti tegevusele ärganud korporatsioonid «Ügala», «Rotalia», «Filiae Patriae», «Fraternitas Livienensis», «Sakala», «India», «Vironia», «Fraternitas Estica», «Amicitia» ja EÜS, ENOS, EÜS «Logos» ning leedulaste «Vytis».

Korp. «Sakala» kontinuiteedi taastamisele Eestis pandi alus 13. veebruaril k.a., kui vilistlaskogu koosolek Tallinnas volitas vil. Eugen Künnapuud (coet. 1931), ksv. Alar Seppa (stud. med. V) ja ksv. Vallo Vanaasemet (stud. jur. III) moodustama initsiatiivgrupp korporatsiooni taastamiseks Tartus. Oige pea täienesid read ja moodustus umbes 30-liikmeline korp. «Sakala» restauratsioonitoimikond, kellest ligi poole moodustasid arstiteaduskonna tudengid; neile lisandus juriste, ajaloolasi, filolooge, majandusteaduskonna mehi jt. 24. veebruaril osaleti juba üliõpilaskorralduse organisatsioonide ringkäigus, küll aga veel mitte oma värvide, vaid sini-must-valge rahvuslippu all. Samal päeval korraldati ka pidulik õhtu valge lauaga arstiteaduskonna uue ühiselamu (Nooruse t. 7) saalis, kus võeti vastu teiste organisatsioonide esindajaid ja tutvustati laiemalt ennast. Käidi Raadi kalmistul ja asetati mälestuspärg Vabadussõja sangari Julius Kuperjanovi hauale.

3. MÄRTSIL REGISTRERIS ÜLIKOOLI NÕUKOGU KORP. «SAKALA» KOOS KORP. «FRATERNITAS LIVIENSISE» JA KORP. «INDLAGA». Sellega oli korp. «Sakala» taastatud *de jure*. Edasine tegevus oli suunatud põhiliselt tänase päeva ettevalmistamiseks. Selleks tuli astuda kontakti kõigi praegu Eestimaal elavate vilistlastega, välisriikides tegutsevate «Sakala» koondistega, läbi urida RAKA-s säilinud dokumentatsioon, üles otsida muuseumides säilinud varad. Kõige selleks on meestel tahet ja vaimu jätkunud ning suuremaid tõrkeid pole ette tulnud. Tunda annab aga meie ühiskonnas valitsev üldine vaesus. Ülikool on seni võimetu üliõpilaskorralduse toetama. Ise tuli leida võimalused mustade rebaseteklite, värviteklike ja -lindide valmistamiseks, samuti ruumid, kus koos käia. Siinkohal tahaks avaldada tänu «Edasi» toimetusele ja Tartu Kunstikooli juhtkonnale (korp. «Sakala» maja Veski t. 69 praegune valdaja), kes on meile vastu tuinud ja vajaduse korral meid oma katuse alla võtnud. Täna on paljud probleemid lahendatud, linna täitevkomitee on korporatsiooni registreerinud juriidilise isikuna ja Elamu-Sotsiaalpannas on meil oma arve numbriga 70 0057.

(Järg 3. lk.)

Korporatsioon «Sakala» asutamisloost võiks välja tuua järgmised momendid: 1908. a. kevadsemestril tekkis EÜS-is järjekordne korporatiivsete vaadete ringkond omavahelise nimetusega «Pernavia», võetakse suund «Fraternitas Villiensise» taastamisele. 5. novembril toimus uue korporatsiooni ametlik asutamiskoosolek 23 EÜS-i liikme osavõtul, määrati kindlaks loodava korporatsiooni põhimõtted. 18. novembril loobuti «Fraternitas Villiensise» nimest ja värvidest, töötati välja põhikirja, uuteks värvideks valiti sinine-violett-valge, nimi «Sakala» otsustatakse võtta alles aasta lõpus. 1909. a. 18. juunil kinnitas haridusminister korp. «Sakala» põhikirja, kahe päeva pärast lehvib Tartus esimest korda «Sakala» lipp. 21.—22. juunil toimus «Sakala» esimene avalik ülesastumine Tartus eesti muusika päeval. 14. novembril 1909. a. pühitses korporatsioon «Sakala» oma esimest aastapäeva, mida hiljem hakatakse lugema korporatsiooni asutamispäevaks. «Sakala» asutajaid oli kokku 29, neist 22 tegevliikmed ja 7 viitlast. Kuigi «Sakala» ja «Fr. Estica» EÜS-ist eraldumise põhjuseks oli mõlemal juhul peamisena nimetatud seltsi liigset suurust ja puudujääke sisesiseses organiseerimises, ei tõusnud «Sakala» asutamise jooksul kordagi tõsisemalt päevakorraile võimalus astuda lihtsalt «Fr. Esticasse». Viimases arvati olevat liig palju saksa korporatsioonide jäljendamist. «Sakala» otsis oma teed ja sakslastelt taheti üle võtta vaid osa organisatsioonilistest põhimõtetest ja üliõpilaselu kommetest, kui need ei läinud vastuollu asutajate põhimõtetega.

1908. a. fikseeriti «Sakala» põhimõteteks: rahvuslus, rahvameelsus, karskus (konvendi ruumides alkoholi tarvitamise keeld kehtis kuigi 1915. aastani), ühtehoidmine, eneseharimine vaimset ja kehaliselt ning korporatsiooni liikmete ainelise toetamine. Välja arvatud karskusidee, jäid teised põhimõtted püsima ja pole oma väärtust kaotanud tänini. Tolle aja kohta uudne oli ka «Sakala» põhikirja esimene punkt, mis lubas korporatsiooni liikmeiks saada vaid eestlasi. EV aastail selle järgi enam vajadust ei olnud ja nii võeti liikmeiks ka näiteks soomlasi, kes Tartus õppisid.

Korporatsiooni deviisiks sai «Üks kõigi, kõik ühe eest». Auvilistlane O. Rütli on neid sõnu 1934. a. ilmunud «Sakala» juubelialbumis tõlgendanud järgmiselt: «Isik, elades ühiskonnas, peab end teataval määral piirama — isikuvabaduste säilitamiseks ja tarbe korral end ka ühiskonna heaks ohverdama — üks kõigi eest. Kuid ka ühiskonnal on oma kohustused üksiku isiku vastu, et see võiks vabalt pareneda, edeneda ja elada, et isiku julgeolek oleks kindlustatud kõigiti — kõik ühe eest.»

Lühikese ajaga suutis «Sakala» ületada kõik organiseerimisraskused ja alustada korrapäraselt tegevust. Kindlasti aitas sellele kaasa oma maja ehitamine, mis ühise eesmärgina liitis nii vilistlaste kui

Esimene maailmasõda tõi kaasa korporatsiooni tegevuse vähenemise. Osa liikmetest oli mobiliseeritud ja ka «Sakala» maja võeti sõjaväeasutuste käsutusse. Samal perioodil, kui üksikute organisatsioonide tegevus rauges, võib täheldada aga koostöö süvenemist eri organisatsioonide vahel. Eesti üliõpilaskorralduse organisatsioonid unustasid omavahelised tülid ja astusid ühiselt välja ülikooli evakueerimisplaanide vastu, üksmeelele oldi (v.a. «Fr. Estica») suhtumises nn. «Dehio ülikooli» ja ka Eesti sõjaväkke astumise küsimuses.

EV tingimustes muutub «Sakala» tegevus enam konvendisiseseks, suuremat rõhku hakatakse pöörama oma liikmete kasvatamisele ja harimisele. Liikmete arv tõusis järjekindlalt. 1920. a. oli konvendis 68 tegev- ja noorliiget ning 40 vilistlast, 1934. a. sügissemestril aga

singi Ülikooli Häme osakonnaga, mis nägi ette ka vastastikuse stipendiaatide vahetamise. 1939. a. sõlmis sõprusleping Uppsala Ülikooli Gästrike-Hälsinge Nationiga. Lepingute sõlmimisel oli suur osa ka auvilistlastel O. Rütli ja J. Lillel, kes lepinguliste vahekorrad loomise ajal olid vastavalt Soome ja Rootsi konsuleiks Tartus.

Kolmekümnendate aastate teravaim probleem oli «Sakala» jaoks kahtlematult vapside liikumine. Kuigi korporatsioon tervikuna ei olnud sellesse liikumisse segatud, jättis osa tema vilistlaste kaasa haaratus «Sakala» mainele teatud jälje.

Korporatsioon «Sakala» likvideeriti nõukogude võimu poolt 1940. a. augustis koos teiste üliõpilaskorraldustega. Vabasse maailma pääses 250 «Sakala» liiget.

LAURI LINDSTRÖM

geda järgmisi ridu: javljalsja tšlenom antisovjetičeskoj, natsionalističeskoj, profašistskoj, poluvojnenoj organizatsii — nii suur oli hirm akadeemilise pere ees.

Suurriigi huve esindavate okupatsioonivõimude poolt väe võimuga noorsoole pealesunnitud organiseerumismõtted olid kutsutud ja seatud teostama kontrolli liikmekonna üle ja lämmatama iga vähegi isikupäraselt algatust. Komsomoli totaalne üleorganiseeritus on kasvatanud noorlest nivelleerunud halli massi, kes väljapääsu olukorrast leidis vaid joovasiavatest jookidest ammutatud pseudovabaduses. Üksikud omanõulised ja sõltumatult mõtlejad isiksused ja mitteametlikud ühendused olid kõik need aastakümned surutud seisundis. Selle surve all muutusid mõned neist küll veel tugevamaks, kuid

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 18 (1565)

Reede, 19. mai 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

„Ei kirjuta ka enam. Lähen Saaremaale ja hakkam õlut tegema”

**JUHAN
PEEGEL
70**

**NAESTERAHVAS KUI
NIISUGUNE**

«Et naesterahvas algmises luust tehtud on, siis on tema ka üleväga kõva ja tugev oma olemises ning püüdmises. Nõnda teame sündinud asjade loost mitmed näitused tuua, kus kindlate naesterahvaste ees mehed murdu maas olivad, aga naesterahvas jää-külma põlgutusega ja ironiliku muigamisega mokkadel nende viletsate peale alla vaatas. (Mõnigi praeguse aja mees võib seda sama tunnistada, ehk küll sahaja ja üksnes iseendale)».

(«TRÜ» 1975, nr. 9)

TÕEPOOLEST,

«...Süda värises, kas ikka võetakse armeesse või mitte, sest kaalusin vaevalt viiskümmend kilo, keha olid skorbuudilaigud, igemad ei tahtnud hambaid kinni pida...»

(«TRÜ» 1982, nr. 15)

«INIMENE on ainuke olend seasinsalses maailmas, kellele loodus on andnud võime heita nalja ühiskonna ja enda üle.»

(«Looming» 1972, nr. 1)

«Uudis ei ole see, kui koer inimest hammustab, vaid kui inimene koera hammustab.»

(Loengust)

«Enne aktuse lõppu anti sõna ka päevakangelasele endale. Ta tänas kõiki õnnitlejaid ja püüdis kaks tundi kuulnud kiidusõnu enda aadressil nulliks muuta väitega, et ta ei maksvat kunagi õigel ajal ametiühingu liikmemaksu.»

(«TRÜ» 1979, nr. 18)

«Ei ole neid aastaid lugenud, millel selle lehega ise hiljem seotud olen olnud. Puuda soola olen jõudnud küll koos hilisemate sekretäride ja toimetajatega koos ära süüa.»

(«TRÜ» 1978, nr. 31)

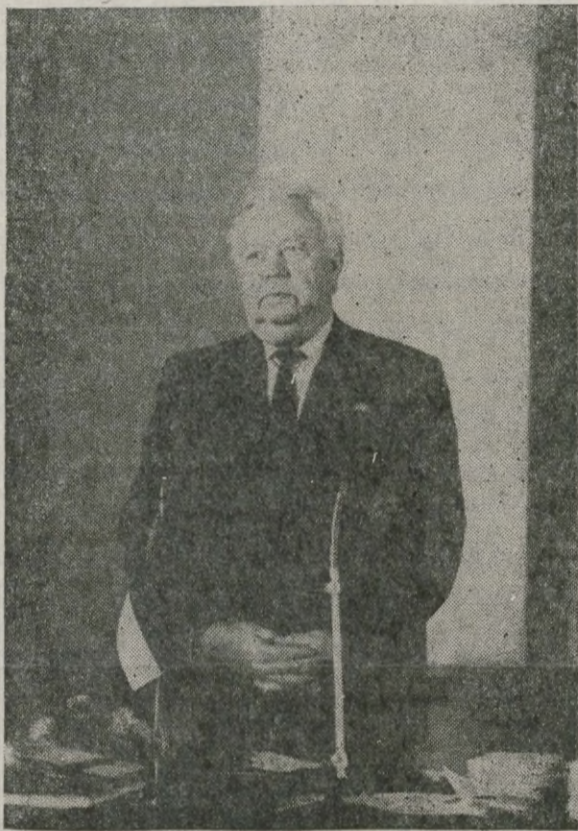
«Ilma korraldust ootamata istusin lauade seletuskirja kirjutama. Kui kiri valmis sai (väga hea seletuse leiutasin), tabasin end mõttelt: pole halba ilma heata. Minus on võimsad loomupärased eeldused saada silmapaistvaks ulmekirjanikuks. Küllap need eeldused üldises paberimõllus peatselt täisküpseks arenevad.»

(«TRÜ» 1979, nr. 29)

Et ajalehe lause lihtne ja selge, esimese lugemisega taibatav oleks, seda teavad kõik «Peepli lapsed». No aga mida me pealkirjaga öelda tahame? August Luur on selle juubilari soovi «Sirpi» pannud 60. sünnipäeva aegu. Ei usu me nüüdki, et Juhan Peegel ainult õlut tegema hakkab, ja ei tahagi. Soovime, et:

- * jätkuks aega tudengite ette astuda ja neid peeglikuult harida,
- * jõuaks kõik oma jutud ja muud tahtmised paberile jätta,
- * oleks tervist ja rõõmu ajakirjandusest ja inimestest.

«TRÜ»

Professor Juhan Peegli «lühike, kuid sisutu» (loe — piisavalt lühike, kuid sisurikas!) sõnavõtt ajalehe «TRÜ» 40. sünnipäeval.

Seda ajalehte on Juhan Peegel hulk aastaid toimetanud, rääkimata lehetegijate õpetamisest ajakirjanduse eriharus ja osakonnas.

OLAVI PAIDE foto

NB! Homme kl. 11 on aulas sõbralik kokkutulemine ja kl. 13 sõit Akside O. W. Masingu mälestuskivi avamiseks.

ÜLIKOOL

Acta Publica Universitatis Tartuensis

SELLES NUMBRIS:

- * Meie Ülikool 1988/1989
- * Valimised ja inauguratsioon
- * Tartu Ülikool ja suutuv Eesti (Kärner)
- * Ülikooli tähenõu (Trass)
- * Euroopa Ülikoolide Magna Charta
- * Ülikoo ja teadus (Lõhmus)
- * Teaduse üle ootustamine (Olenk)
- * Üliõpilasühendusteest (Kross/Strandberg)
- * EÕS Tartus taastatud
- * Rahvusülikooli juubel tolekul
- * 1. detsember 1919 (Laagus)
- * Tartu Ülikooli uus põhikirj

1

Jaauuar/märts

1989

TEABETALITUSELT

Rektoraadi esmaspäevane tavakoosolek toimus pühadest põhjustatud vaheaja järel taas 15. mail. Mis oli jutuks?

• Tõsiasi, et Ida-Virumaa on Eesti probleemseim piirkond, ja seda mitte üksi ökoloogilise katastroofi, vaid ka põhjalikult väärdunud sotsiaalsete ja demograafiliste suhete tõttu, pole kellelegi uudiseks. Mõistetav on sel taustal seegi, et tolle kandi ärksam seitskond usinalt lahendusteid otsima on asunud. Uheks mõjuriks asjade edendamisel näib olevat ka tihedam side ülikooliga. Mai lõpule ongi kavandatud ülikooli esinduse kohtumine Kohtla-Järve rajooni haridusjuhtidega, keda ennekõike huvitavad järgmised küsimused: kaadri ettevalmistus tolle probleemse piirkonna jaoks; võimalused tihedamaks kontaktiks piirkonna ja ülikooli vahel, koostöö, milles ülikooli teadlased aitaksid probleemide põhjusi paremini tunnetada ning lahendusteid välja pakkuda; piirkonnast pärit noorte inimeste edukus ülikoolis; tänavuse aasta vastuvõttingimused. Kohtumine — neid tuleb sealkandis veelgi — kuulub kahtlemata rahvusuniversiteedi juubeli eelsete ürituste programmi — pole ju seekord juubeli eesmärk teha õõnsat kõminat, vaid aktualiseerida ülikooli olemasolu tõiselt ning leida teid ülikoolist pärit eesti haritlaskonna integreerimiseks ühise asja tarvis.

• Kord ülikoolis lonkab juba tükemat aega — leiti, et vaja on seda parandada. Dekanaadid ja kateedrid peaksid ikka niipalju jõudma, et tööajal keegi töötajatest kohal oleks ja vajalikku informatsiooni edastaks.

• Esmaspäevast (s.o. 15. maist) on ülikooli peal käimas Balti sõjaväeringkonna tähtis kontrolldelegatsioon, kes ei ole rahul sõjalise õpetuse staatusega meie universiteedis. Nende jutu järgi olevat TÜ ainuke ülikool, kes ei ole suutnud sõjalise probleemi lahendada (ilmselt peetakse silmas kroonule meelepäras- lahendust). Infot, liiati usaldusväärset infot selle kohta, mida riigivõim tolle pikaleveninud asjaõitendamisega pingeväljas «kõrgkool — sõjandus» lõpuks ette võtab, meil ikkagi pole. Olevat küll alla kirjutatud uus asjakohane määrus, aga sellest liigub seni vaid kumu. Selge on vaid, et vähemalt alates uuest õppeaastast tudengite auditooriumist kroonuteenistusse ei kutsuta. Muus probleemseis asjus puudub kõrgete sõjaväeüleilmuste selge sõna, rääkimata juriidiliselt antud tagatistest. Kerge naeratusega on kroonunatšalnikud mõõnnd sõjateedri kohese kaotamise võimalust, taustaks on aga varjatud ähvardused. Garantiiid järeleandmistele püsivuse kohta ju keegi ei anna. Pidevalt helistavad rektorile ja prorektoritele esimese kursuse noormeeste emad ja paluvad: ärge Jumala pärast sõjakateedrit sulgege, see on siiski kõigest võimalikest kõige leebem variant kroonukohustust täita.

• Aina edeneb koostöö Soome Vabariigi ülikoolidega. Kuu lõpul sõidab väike delegatsioon TÜst (rektor, prorektor Siigur, professor Rätsep) lühikeseks ajaks Joensuuusse, sest sealne ülikool on pakkunud välja mitmeid ahvatlevaid asju (millega mõistagi eelnevalt hästi tutvuda tuleb). Näiteks igal aastal 10 meie majandustudengi koolitamist, mille jaoks on soomlased oma valitsuselt suuri summasid taotlemas; samuti hõlmavaid uurimissidemeid Joensuu ja Tartu vahel läänemeresoome rahvaste keele, kirjanduse ja kultuuri vallas.

• Nagu mujal maailmas ammu tavaks, tegelevad ülikoolid usinasti täienduskoolitusega — muidu enam lihtsalt ei jaksa ajaga ning nõudmistega sammu pidada. Nüüd on lõpuks täienduskoolituse süsteemi loomine kavas ka Tartu Ülikoolis. Loomisel on TÜ Täienduskoolituskeskus, mis hakkab lisakoolitust andma kõigil erialadel vastavalt ülikooli profiilile. Kaasatakse ka välismaa lektoreid, tehakse koostööd vastavate keskustega välismaal, iseäranis muidugi Soomes. Rektoraat avaldas soovi, et selle asjaga hakkaksid tegelema nimelt noored ärksad inimesed. Et too keskus käima panna, on vaja taipu ja energiat ja eestvedajatelt mõistagi keelteoskust (rahvusvahelisele areenile minnaks koostöös Helsingi Ülikooliga). Rektoraat palub endast märku anda neil, kes oleksid huvitatud täienduskoolituskeskuse juhtimisest (nagu öeldud, suur osa tööst on seotud tegutsemisega rahvusvahelisel areenil), see asi on tänuväärne ja mõistagi põnev. Keskuse juhiks võib kandideerida ka väljastpoolt ülikooli.

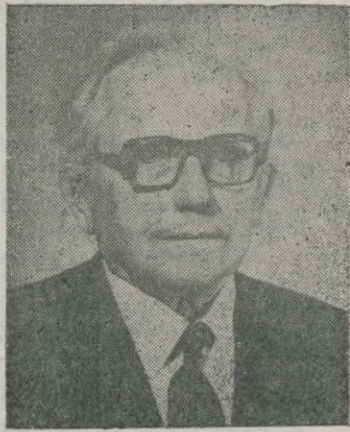
• Veel teinegi ajakohane ettevõtmise on ülikoolis teoksil — õpetajate järelekooolituskeskus. See loob võimaluse anda noortele õpetajatele soovikohaselt teinegi spetsialiteet, milleks praegune paindumatu «pärisstuumium» paraku vähe võimalusi pakub. Niisuguse keskuse loomine on susisenud juba mitu aastat, nüüd vahest jõutakse konkreetsete tegudeni. Nagu välismaa kogemuse on näidanud, on kõige efektiivsem töökorraldusvorm paari-kolmepäevane intensiivkursus ühel piiritletud teemal. Selliseid kursusi korraldatakse siis õppeaasta jooksul mitmeid, nii et iga õpetaja saab valida endale vajalikud. Lohisev vorm (näit. neljanädalased stacionaarkursused) ei õigusta end, ei ole efektiivne.

TIIT MATSULEVITS

TEABETALITUSELT

Uuest ajakirjast kirjutab peatoimetaja Tiit Matsulevitš 3. leheküljel.

Eduard Laugaste 80

22. mail saab 80-aastaseks meie rahvaluuleteaduse autoriteetsemad teadlasi, filoloogiadoktor, eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri professor Eduard Laugaste.

E. Laugaste on olnud aastail 1944–1947 eksisteerinud rahvaluulekateedri juhataja, mitmel korral ajaloo-keeleteaduskonna prodekaan ja dekaan. Tema uurimusi regivärstist, muistenditest, «Kalevipojast», rahvaluuleteaduse ajaloost, Jakob Hurdast jpm., samuti tööd «Vana kandle» jätkamisel tuntakse ja hinnatakse kõrgelt kogu maailmas. Prof. E. Laugaste mahukast teadus-

tööst annab detailise ülevaate äsja ilmunud «Eduard Laugaste tööde bibliograafia».

Esmaspäeval, 22. mail kl. 14 toimub ülikooli aulas prof. E. Laugaste 80. sünnipäevale pühendatud ettekandekoosolek, kus esinevad P. Hagu (Professor E. Laugaste lisandusi folkloristliku üldteooria arengusse), I. Rüütel (Muusikalise rõhu komponentidest runolaulus), H. Peep (Lehekülgi eesti kirjandusliku piltsatiiri ajaloost), E. Teder (E. Laugaste ja noorsooliikumised).

Elvi Pried

22. mail tähistab oma esimest juubelit kehalise kasvatuse ja spordi kateedri staažikaim töötaja vanemõpetaja Elvi Pried. Onnitleme!

Kolleevid ja õpilased

Kaljo Villako

Radioloogia ja onkoloogia kateedri juhataja professor Kaljo Villako tähistab täna oma 70. sünnipäeva. Palju õnne ja jaksu soovivad

kolleevid

TÜ nõukogus

28. aprillil

- TUNNUSTUSI
- VALIMINE
- SOTSIOLOOGIA ÕPETAMISEST
- TÜ 70
- ETTEVALMISTUSOSAKONDA JA -KURSUSED
- UUS NAISKORPORATSIION
- SÕJALINE ÕPETUS

● «Tugevat tervist, kõik muu tuleb iseenesest.» ütles rektor Jüri Käner Alma Ilvesele, keda oleme tundnud kui oma aulatadi. Nüüd otsustas ta aula hoidmise ära anda. Tema kauast hoolsat tööd jäab meenutama TÜ aukiri. Peahoone naised olid samuti tulnud oma töökaaslast tänama ja talle lilli andma.

«Mees, kes ei lase tavaliselt ülikooli nõukogul õigel ajal alustada.» on Lembit Visnapuu. Temale ja ta kolleegile Reet Priimani keskonnakaitse füüsika laborist oli taas üle anda autoritunnistust.

Afganistani presidendi autasu anti kätte sõjalise kateedri juhatajale Viktor Nossovile.

● Filosoofia kateedri professori kohale valiti samal kohal töötanud prof. Leonid Stolovitš.

● Sotsioloogia õpetamist ülikoolis tutvustas sotsioloogia kateedri juhataja prof. Paul Kenkmann. Ka teed loodi 1. märtsil. Selles töötatakse kaks teadusdoktorit ja kolm kandidaati. Üldprogrammi koostamisel arvestati Moskva jt. kõrgkoolide kogemusi, teaduskonniti programm varieerub. Oppeaasta algab loengutega (selleks ajaks peaks olema ilmunud ka õppevahend), toimub ka 2–3 seminari. Esimene kursus lõpeb arvestusega. Eksam on teisel semestril, kui on kuulatud ka poliitikateaduste aluste kursused. Seejä jäädav esimesele kolmele kursusele üldained, siis toimub spetsialiseerumine. Kavas on luua ülikoolis ka sotsioloogia instituut, mis ühendaks kateedri ja vastavad laborid. Liidu Hariduskomitee ei ole küll lubanud teha ühiskonnateaduste õpetamisel muudatusi. Nii peaks sotsioloogiat õpetama ainult üldainena teadusliku kommunismi raames. Ülikooli nõukogu otsust õpetada sotsioloogiat omaette kursusena toetab ka EKP Keskkomitee.

Sügisel võetakse esimesele kursusele 15 üliõpilast. Huvilistega on peetud kaks kohtumist, õppimissoovi on avaldanud ligi sada keskkoollõpetajat.

● TÜ 70 juubeli toimikondade info.

● Juubeliürituste toimikonna esimees prof. ANTS KALLIKORM: «Põhiüritused toimuvad 1. ja 2. detsembril. Esimese päeva hommikul on külaliste tervitusviisidid rektorile, keskpäeval peame aulas aktuse, õhtu sisustavad külalistele teaduskonnad, seltsid jt. Järgmise päeva hommikul tutvuvad külalised linna ja ülikooliga, peavad loenguid, keskpäeval on audoktorite promoveerimine, järgneb pressikonverents teadusraamatukogus. Juubeli pidulik lõpetamine toimub arvatavasti «Vanemuises». Rongkäigu korraldamine ei ole veel lõplikult otsustatud.

Väliskülaliste (sügisel on arvatud ka liiduvabariikide esindajad) arvukus seadsime algul 150, aga nüüd paistab, et koos teaduskondade ja tudengühenduste külalistega neid vist alla 400 ei tule.»

● Memoriaaltoimikonna esimees dots. TULLIO ILOMETS on andnud ajalehele ettevalmistustöödest intervjuu «TRÜ-s» nr. 15. Lisaks niipalju, et praegu on leitud kunstnikke umbes ühele kolmandikule kavandatud tööd. Ta soovitas allasutustel ka ise otsida kunstnikke, ilmingimata sellest aga öelda toimikonnale.

● Kunsti- ja suveniiride toimikonna esimees ELA MARTIS: «Suurt suveniiriuputust sel juube-

lil ei tule, aga üht-teist siiski: TÜ juubelimedal (autor A. Mölder), märk, vimpel, kleebis, plakatid, graafiline leht, meestele isegi lips jm.»

● Propagandatoimikonna esimees dots. SULEV UUS: «Esimene pressikonverents on peetud. Kahjuks ei tulnud peale «Vperjodi» keegi teistest venekeelsetest väljaannetest. Eestikeelses pressis on peagi TÜ tähtpäevamaterjale oodata, üleüldistes väljaannetes võib-olla enne juubelit lükkidele ei pääse. Koostööd saaksime aga teha nende Liidu kõrgkoolidega, kellega meil on sidemed. Välismaailma peaks TÜ juubel jõudma samuti nende õppeasutuste kaudu, kellega näiteks on koostööleping. Selleks võiksime ette valmistada sisukad materjalid. Kui aga seisab ees kohtumine mõne rajooniga, saaksime ise enne seda üht-teist avaldada rajoonilehes.»

● Teadusürituste toimikonna esimees prof. LEMBIT ALLIKMETS: «On planeeritud kaks konverentsi, toimuvad teaduskondade päevad. Sügissemestril organiseeritakse ka vilistlaspäevad.»

● Heakorraltoimikonna esimees vanemõpetaja ANTS KULL: «Ruumid, majad on allüksuste vahel ära jaotatud. Korra teadustuleb palju. Kõige raskem probleem ootab suvel, sest varem tegutses üliõpilaste suvemalend. Loodame uute üliõpilasühenduste abile.»

● Kirjastustoimikonna esimees VALTER HAAMER: «Ilmuma peaksid ülikoolielu 70 aasta kroonika, prof. S. Issakovi koostatud mälestuste bibliograafia ülikooli kohta, album tänava 180-aastaseks saavast peahoonest, raamat eelmise juubeli kohta, dokumentide kogumik eestikeelse ülikooli avamisest, selle arengust tänaseni jm.»

● Pikaks kujunes arutelu ettevalmistusosakonna ja -kursuste probleemide üle. Lühikokkuvõtte oleks niisugune. EO juhataja dots. Kalle Velsker: «Seni on päevasesse osakonda vastu võetud igal aastal 60 ja kaugõppesse 70 inimest. Viimasel oppeaastal jäi kaugõppeplaani täitmata (võeti 53). Päevasesse osakonda oli aga 2,8 soovijast ühele kohale. Et kaugõppes lõpetab juba aastaid kõige rohkem 50% vastuvõetust, tuleks kaaluda selle õppevormi vähendamist.» Praegu on kõik EO rühmad eestikeelsed. Vene õppekeele rühmade avamine ei ole otstarbekas: rühma suurus oleks maksimaalselt 20% I kursusele võetavate arvust, kuid koormus kasvaks iga sellise rühma avamisega vähemalt 900 tundi aastas. Mõttema oleks vastavasisulist tööd teha ettevalmistuskursustel.

● EK juhataja Eevi Rääm: «Ülikooli juures töötavad sellised kursused 1958. aastast isemajandamise alusel. Aastas võtab neist osa 1200–1300 inimest. Töötavad nii eesti kui vene rühmad, õppetöö toimub kolmes vormis: õhtune, kaugõpe, päevane. Kevaditi lõpetavad umbes pooled, neist pooled esitavad ka avalduse ülikooli astumiseks ning 57–60% võetakse ka vastu.»

● EPA NÕUKOGU OTSUSTAS ● Sõjandusest

EPA Õpetatud Nõukogu, toetusdes kogu üliõpilaskonna nõudmistele ja taotlede kaugemas perspektiivis kõrghariduse ning sõjalise ettevalmistuse täielikku lahutamist, kuid arvestades momendi reaalsust

otsustab:

▲ 1. Täielikult toetada vabariigi valitsuse pöördumist sõjaväelise ettevalmistuse, sõjaväeteenistuse ning ENSV territooriumil paiknevate väeosade tegevusega seoses olevates küsimustes NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi, NSVL Ministrite Nõukogu ja kaitseminister Dmitri Jazovi poole ning peab ots-

UNIVERSITAS TARTUENSIS 1632

TÜ nõukogu otsustas:

1. Pildada vajalikuks isemajandavate EK töö jätkamist, soovitudes rektoraadil need üle viia kooperatiivsele majandamisele.

2. Viia alates 1989/90. õppeaastast EO põhiliselt üle vabariigi muukeelsetele noortele (eelstatult Ida-Virumaa) eesti keele õpetamisele. EO-st võtta üliõpilasi vastu ainult eesti õppekeelele võrreldes. 3. Alates 1989/90. õppeaastast lõpetada vastuvõtt EO kaugõppesse.

● Registreeriti nais korporatsiooni «Amicitia».

● Sõjaline õpetus. Sellest ja ka arvamustest ülikooli nõukogus on viimasel ajal ajakirjanduses kirjutatud nii palju, et on võimatu midagi lõplikult selget kirja panna. Kuid ka nõukogus arutati on saanud pressis kohati erineva interpretatsiooni. Pealegi teame ju väga hästi, et päevapealt ei muuda ka TÜ otsus veel midagi.

Lähtudes nõukogu liikmete ettepanekust ning praeguse kontrolli tulemustest on oodata TÜ käsikirja sõjalise õpetuse kohta.

TÜ nõukogu hääletas selle poole, et:

● Sõjalises õpetuses käimine on vabatahtlik. Rektoril on õigus mitte rakendada käsikirja nr. 660 sätteid nende III ja IV kursuse üliõpilaste suhtes, kellel jäävad võlgnevused sõjalises õpetuses, mis nõuavad ette eksmatrikuleerimise võlgnevuste säilimisel uue õppeaasta alguseks.

Kuigi järgmiste punktide kohta ei hääletatud arvatigi, et võiks:

● Sõjalise kateeder säilitada, kuid selle töö vajab reorganiseerimist.

● Taotleda, et sõjaväeteenistuse läbi teinud üliõpilastele ei korraldataks kohustuslikku ohvitseride kursust pärast ülikooli lõpetamist.

● Taastada tsiviilkaitse õpetamine eesti keeles.

● Taotleda Hariduskomiteelt ja Kaitseministriumilt, et

* sõjaline õpetus ja tsiviilkaitse lahutataks akadeemilisest õppetööst;

* kateedrit peaks ülal pidama armee;

* taotleda sõjalise õppekeskuse loomist.

● Lõpetada naisüliõpilaste väljajõe sõjalise kateedri juures.

● Seada tingimuseks, et noorematele kursustele ja vabatahtlikele ei avaldataks survet ega tehtaks takistusi osavõtuks sõjalisest õpetusest. VARJE SÖÖTAK

ÕNNITLEMME!

Uus ajakiri sündinud

Nüüd on ta siis lõpuks käes, kauaoodatud «**ÜLIKOOL**. Acta Publica Universitatis Tartuensisa»: maht 14 trükipoognat, formaat «Looming», tiraaž ainult 1000 eksemplari, hind 2 rubla. Ei maksa ehmuda, sest tegelikult pole see üldsegi kallis — arvestagem isetasuvuse printsiipi, pisikest trükiarvu ja vene rubla väärtuse katastroofilist langust.

Kuna tiraaž on huvi ja vajadusi arvestades tõesti naeruväärsest pisike, siis on ka mõistetav, et ajakiri vabamüüki ei tule. Ajakirja toimetuse ehk ülikooli teabetalitus garanteerib trükise saamise igale ülikooli allüksusele (à 1 eks.) — kateedritele, laboritele, osakondadele, sektoritele. Selleks tuleb pöörduda «**ÜLIKOOL**» tehnilise toimetaja Ester Schnuri poole (ph. 223, tel. 421).

Ajakirja saavad ka kõik Eesti-maa toimetused, kirjastused, kõrgkoolid, loominguised liidud; firmad ja muud asutused, kellega ülikool on seotud, suuremad raamatukogud. Näiteks ülikooli teadusraamatukogu direktriisroua Peep avaldas soovi saada enda asutuse käsutusse vähemalt 100 eksemplari. Mõistagi saavad ajakirja kõik meie välispartnerid ja sõbrad N. Liidus. Suur osa tiraažist hoitakse rahvus-ülikooli juubeli küllaliste tarvis, samuti ülikooli külavastavate välismaalastele ning visiitkaardina kaasaõvõtmiseks välismaale (kokkuvõtet ning ülikooli struktuur on ka inglise keeles).

Peale õne- ja edusoovide oleks toimetuse tänuks ka selle eest, kui talle keegi ütleks, kust saaks järgmiste numbrite trükkimiseks kirjutuspaberit nr. 0 või 1 või ofsetpaberit nr. 1, samuti kaanematerjali kriitpaberit 160 g/m² (õiset). Lõpetuseks siiramad tänusõnad ülikooli kirjastusele, iseäranis proua Raismale ja proua Oravale!

TIIT MATSULEVITS,
peatoimetaja

Kaubandusüliõpilastel oma selts

15. mail toimus TÜ nõukogu saalis Eesti kaubandusüliõpilaste Seltsi «Hermes» asutamiskoosolek. Arutati põhikirjaga seonduvaid küsimusi ja valiti seltsi juhatus.

Järgmiseks sammuks on projektille kinnituse saamine ülikooli nõukogult.

Seltsi liikmeteks võivad astuda kaubandusüliõpilased ja teadlased-praktikud, kes tegelevad kaubandusega.

Kontaktid ülikooli majandusteaduskonna kaubandusökonoomika kateedri kaudul

Lugupeetud korp! korp!

FRATERNITAS ESTICA, SAKALA, UGALA, ROTALIA,
FRATERNITAS LIVIENSIS, REVELIA, INDLA

Teie pöördumist minu poole 31. märtsi ülikoolilehes käsitasin ma eelkõige kui Tartu Ülikoolis taasasutatud sõltumatute üliõpilasorganisatsioonide soovi aidata kaasa ülikooli uuendamisele ja akadeemilise vaimuse taastamisele. Et ülikooli tähtsamate asjade otsustamine toimub parlamentaarselt (ülikooli nõukogus) ja et pöördumises tõstatatud vaieldamatul oluliste küsimuste suhtes nõukogu veel lõplikku seisukohta võtnud ei ole, saan siinkohal esitada peamiselt oma isiklikud arvamused.

1. Teklid. See küsimus oli arutusel ka 28. aprillil õpetatud nõukogus. Tartu Ülikooli ametliku sini-puna-valge tekli kandmine ei ole kellelegi kohustuslik. Samuti ei ole keegi keelanud korporatsioonidel kanda oma värve. Üleülikoolilise tekli muutmise üheainsa käskkirjaga oleks ju ikka jälle too paljukirjutud ebademokraatia. Asja võib otsustada kõiki tudengeid hõlmav referendum. Ei maksa unustada sedagi, et nüüdseks on musta randi ja valge põhjaga tekkel akadeemiliste kooride tunnusmärk, ja seda mitte ainult Tartus.

2. Varad. Ülikooli juhtkonnal pole midagi selle vastu, et pöörduda Ministrite Nõukogu poole taotlusega tühistada 1940. aasta 31. augusti kurikuulus määrus. Siisulisele oleme selle oma praktilise tegevusega juba tühistanud (ega muidu võinuks teoks saada korp! korp! ja seltside taassünd). Korporatsioonide varade tagasisaamise asjus on ülikooli juhtkond moodustanud komisjoni, mille eesotsas on prof. A. Kallikorm ja millesse kuu-

avad mõistagi ülikooli muuseumide esindajad (suurem osa teadaolevaid varasid on hetkel meie muuseumide arvel). Loodame, et viisaka asjaajamise korral saavad korporatsioonid ja seltsid oma endised varad tagasi.

3. Rahad. Arvan, et seda, mis puudutab ülikooli juhtkonna poolset moraalselt toetust taastekivatele tudengiorganisatsioonidele, oleme me piisava selgusega näidanud ja kavatseme osutada edaspidi. Materiaalse ergutuse rahad on nüüdsest antud jagada teaduskondadele endile ning neile on tehtud korraldus töötada välja uus summade jaotamise kord. Kuid ma olen seisukohal, et sõltumatud üliõpilasorganisatsioonid peavad olema isemajandavad; rippumatus väljendub ikka kõikides eluvaldkondades. Muide, mitmed eestlastest väliskondade liikmed on mulle avaldanud siirast imestust, kui nad on kuulnud siin taasasutatud tudengiorganisatsioonide soovist saada raha ülikooli käest, kes niigi sipleb majandusraskustes. Rahaliste vahendite hankimisel olgu põhitoeks vastava organisatsiooni vilistlaskond ning tegevliikmete endi aktiivsus ja ettevõtlikkus.

4. Laulik. Ka selle vastu pole ülikooli juhtkonnal midagi. Palun pöörduda üliõpilaslauliku asjus kirjastusküsimustega tegeleva prorektori Valter Haameri poole.

5. Ruumid. Vabanevad ruumid on otsustatud anda ülikooli uutele allüksustele (laborid ja kateedrid), mis viimasel ajal ja lähitulevikus luuakse rahvusteaduste

edendamise eesmärgil.

6. Põhikirj. Tõepoolest on 30. septembril õpetatud nõukogus vastu võetud põhikirja kinnitamine piinlikult pikale veninud. Suusõnalised lubadused ja lubamised (kuni peaminister Toomeni välja) põhikirja praktiliselt realiseerida ei tähenda ju veel ofitsiaalset garantiid. Ma loodan väga, et see probleem laheneb veel enne suvevaheaega.

7. Üliõpilasorganisatsioonide koht. Siiani on tegelikult määratlemata nende roll ülikooli struktuuris, suhted ülikooli juhtkonnaga ja teiste struktuuriüksustega. Arvan, et selle rolli määratlemine saab toimuda sõltumatute tudengiorganisatsioonide endi osavõtul, sellest aga saame rääkida siis, kui on tekkinud Edustus, mille üheks põhifunktsiooniks on parlamentaarne sidepidamine organiseeritud üliõpilaskonna ja ülikooli vahel.

Loodan, et meie aus ja rahulik dialoog saab üheks mõjuriks, mis aitab ellu viia pöördumise lõpuosas sõnastatud eesmärgid. Tartu Ülikooli juhtkond tervitab sõltumatute üliõpilasorganisatsioonide initsiatiivi ja on juba ette tänulik kõigi koostööpakkumiste ning ideede eest, kui need vaid on suunatud meie ainsa rahvusülikooli ees seisvate probleemide lahendamisele.

Siira tunnustusega ja ettevõtlikkust soovides

Teie JURI KÄRNER

16. 05. 89

HARIDUSUUENDUS • HARIDUSUUENDUS • HARIDUSUUENDUS

Haritlase kolmühtsus ja ülikooliuuendus

TONU PEETS

Vt. ka «TRÜ» nr. 17
V. Ruttas — «Haridusuuendus ülikoolis»

Kui oleviku poliitikud võib-olla tõepoolest avavad tee meie ideaalidele lähedasse tulevikku, siis see tee vältimatult kulgeb läbi haridusasutuste, ka läbi ülikooli. Pärast teatud poliitiliste ja hariduspoliitiliste eelduste rajamist kujuneb just kooli ja hariduse uuenemine ühiskonna uuenemist limiteerivaks staadiumiks, *conditio sine qua non*.

Kõigil tasanditel uueneva kooli ja hariduse sihiks võiks olla haritlase kolmühtsus: professionaalne, sotsiaalne (eetiline) ja bioloogiline kvaliteet. Ehk teisisõnu: haritud inimene on erialaselt (ja kultuuriliselt) tark, kodanikuna arukas ja terve nii kehaliselt kui vaimuselt. Nii enesestmõistetav kui see kõik ongi, eeldab see ühtaegu kolme erinevat liiki ümberkorraldusi koolis ja hariduses, sh ülikoolihariduses, ja tündub, et mitte kõik need ümberkorraldused pole üldiselt nii enesestmõistetavad.

Alustagem olulisimast:

TERVIS

Ei ole vaja sellist haridust, mis ei väärtusta tervist ega õpeta terve olema, nagu ka sellist kooli (ülikooli), mis saadab ellu kõrge erialase ettevalmistusega, kuid madala terviseteadlikkusega poolhaiged või haiged. Tervis on isiksuse põhiomadus; sellesse koondub tema erialane, ühiskondlik ja looduslik (bioloogiline) võimekus.

Eesti noorsoo tervis pole kaugeleki kiita. Nii üldhariduskool kui ülikool on õpilase (üliõpilase) tervise suhtes vahel masendavalt ükskõikne. Peamine põhjus on vahest selles, et õpetajad ise on põlise nõukogude inimestena kaotanud tervise ja tervisetunde (sotsiaalne ja ökoloogiline stress). Lõpuks on ju meie sotsiaalsete gruppide enamiku elulaad orienteeritud akti-

dentaalsematele väärtustele, millelega on heas kooskõlas meid elatava, toitva-katva tööstuse toodang ja üldse nii tööstuse kui põllumajanduse senini valdav struktuur ning tühisisi tirazeeriv massikultuur, mida rohelised ja sinimustvalged lained alles ümber vormivad. Läheb aega, kuni inimkesksuse, looduskesksuse idee teostub keskkonnas ja eluhoiakutes, ja teostub paljuski just kooli ja hariduse kaudu.

Kõigepealt tuleks tervis väärtustada ülikoolis endas. Nimetaksin siin nelja valdkonda: terviseõpetus, jälgiv-ennetav tervishoid, olme, psühhokliima ja õppetöö korraldus (sellest lähemalt ülikooliuuenduse teiste aspektide juures).

Esiteks. Vältimatult on vaja üleülikoolilist terviseõpetuse kursust, sama enesestmõistetavat kui sissejuhatavad ühiskonna-ained. Selles kursuses oleks omaette küsimustering vaimse töö hügieen. Juba esimesel ülikooliaastal tuleks tudengile õpetada, millised on mälu seaduspärasused ja kuidas neid kõige otstarbekamalt kasutada; kuidas pingelistel perioodidel töötada tervist kahjustamata (kuidas ennast stimuleerida ilma medikamentideta); milline on kõige tulemuslikum töö ja puhkuse vahetamine. See kursus sisaldaks praktilisi soovitusi tervisliku toitumise ja loodusravi osas, hügieeni kitsamas mõttes, esmaabi kursust, seksoloogiat akadeemilisel tasemel, perekonna-psühholoogiat jne. Terviseõpetus võiks loovalt seostuda erinevate kehalise arengu tundidega kogu studiumi vältel.

Teiseks. Võiks viia sisse kogu üliõpilaskonda haaravad funktsionaalsed, laboratoorsed ja ankeet-uuringud (jälgiv-ennetav tervishoid), et välja selgitada, milliste haiguste riskigruppi tudeng kuulub ja millist eluviisi, toitumist, kehalist koormust talle soovitada.

Igal tudengil võiks ülikooliajal olla oma arst, kellega ta oma tervise ja eluviiside üle nõu peab. Ta saab seda arstipunkti muidugi praegugi teha, kuid küsimus on põhimõtteliselt erinevas lähenemises. Muide, aineliselt võiks stimuleerida terveid eluviise, näiteks lisades paarikümmend rubla nende stipile, kes ei suitseta. Arstiteaduskonnas võiks suitsetajad üldse stipendiumist ilma jätta. Võiks tõstatada küsimuse, kas neile diplomit tohib anda, sest millestki väga olulisest pole nad aru saanud.

Kolmandaks, olme. Eeskujulikuks on vaja muuta üliõpilaste toitlustamine, mille antinäiteks võiks olla krooniline makaroonism ja retsidiveeruv perversne sinikartuluss ülikooli sööklas. Ma arvan, et ülikoolis võiks inimene õppida ka tervislikke putrusid, täisteratooteid ja toorsalateid sööma, isegi kui kokkadele tervislikud toidud ei maitse või kui nende hankimine pole mugav. Elementaarne on planeerida lõunavaheaeg tunniplaanis. Eelmisel semestril oli arstiteaduskonna ühes õpperühmas koolipäeva pikkuseks 12 tundi, loomulikult lõunavaheaegajata. Pidevalt tuleks kontrollida ja normidega vastavusse viia auditooriumide ventilatsioon ja valgustus.

Neljandaks, psühhokliima ja õppetöö korraldus. See on küsimus tudengi enesetundest ülikoolis, õppetöö stressogeensusest. Tudeng vajab teatud vabadust oma ajakasutuse planeerimisel, sest õppetöö pole ju ainuke elamisviis siin maismaal. Üks päev nädalas võiks kuuluda loodusele ja vähemalt 2–3 tundi päevas võiks jääda kehaliseks arenguks. Oleks hea, kui vahearvestused, testid, kontrolltööd poleks alati seotud faalsete kuupäevade ja kella-aegadega, vaid pigem teatud perioodiga. Nii on võimalik koormust arukamalt jaotada, vältida öötööd jne.

(Järg 4. lk.)

Iriin Soomets

varjude ehmatav pikkus
tumepunasel lossiseinal
suvi nagu oleks olemas

vastuarmastus
tark pilk pragunenud raamide taga
kivist kaelakee rohu sees
jahe valge hämarus
lõpuks vaba ometi olemas
ometi kerge
ämber täis siledat vett
lõhnavad kased udu sees
valged karikakrad kimpudena
seisavad
ja on tõepoolest olemas.

***

vaatan aknast välja syles
Mats Traadi kõige uuem raamat
tuul — värskest lõigatud juuksed
võimalus võtta kohustus iga päev
välja mõelda vähemalt üks
keeruline kujund
mitte liiga keeruline
hääled ulatuvad aknast sisse
võõrad tyhjäd
võimalus jääda oma kohale edasi.

***

See armastusluuletuse viimane salm
on raamatukogu tempel
nii võikalt lilla
et enne tema sisu avamist
on juba näha: see on vilets hytt
ei kutsugi sisenema
uks avaneb
aken läheb pauguga kinni.

***

ainult mu nägu huvitab mind
peeglis kus jõörab Kuu
läbi kollaste ja roosade lilled
on midagi uut iga õõ
kuumil sõrmil põski kompan võõras
punased plekid sygavusen

laieneden
lilledest mõõda ja läbi kõik laguneb
libiseb eemale

kaelale puhkeb vistrikke
suruden käed sinna pöördub kõik
tuikuden hõre voodisse
keerduvad linad kahisevaks kõduks
haaraa
pimedusest seegi on uskumatult
hõre

hommikuks kõik meelest
muide kuidas kunagi.

Postkaart Tartust

lund sajab Raekoja platsil
ma närin kyysi sealsamas
mu sõbral on pikad patsid
la syda on valutamas.

***

Uudiseid inglise filoloogidelt

Sel õppeaastal on TÜ inglise filoloogid süvenenud T. S. Elioti loomingusse. Detsembris kutsuti ÜTÜ korraldamisel kirjanikust kõnelema vilistlasel Anne Allpere-Lange ja Toivo Pilli. Kuulajad olid õhtuks põhjalikult valmistunud: oli peetud ettekandeid Elioti esseedest, peensuseni analüüsitud XX sajandi inglise luule üht tippost — poemi «Tühermaa» («The Waste Land»), mille lähem mõistmine nõuab ulatuslikke taustteadmisi. Vilistlaste sisutihedale esinemisele järgnes arvukalt küsimusi ning elav arutelu. Veebruaris ja märtsis valmistati ette «Tühermaa» lavastus, mis esitati poeetikale vaatatajale 14. märtsil. Tegemist polnud tavapärase luulelugemisega: lavastaja Ene-Reet Soovik (inglise fil. III) oli poeemist loonud tervikliku etenduse. Teoses põimuvad, üksteisesse tungivaid inimhääl, ajastute ja vaimulaadide vaheldumist väljendasid laval kontrastsuseni erinevad tegelased (näitlejad Ene-Reet Soovik, Triinu Pakk, Siiri Odrats, Anneli Külaots, Tiit Lillipuu (kõik inglise III) ja Margus Sardis — inglise II). Lavalistes liikumises oli täpselt tabatud poeemi sisemist rütmi. Etendust on tehnilistel põhjustel raske korrata. Tänu õppetehnika osakonna meistri Paul Vesiku lahkele abile on õnneks kogu õhtu salvestatud videolindile.

Aprillis võeti osa ÜTÜ konverentsidest Viinias (Anneli Külaots, inglise III), Odessas (Aet Varik ja Triinu Pakk — mõlemad inglise III) ja Tallinna Pedagoogilises Instituudis (Ene-Reet Soovik, inglise III). Tartus korraldati ÜTÜ konverents 5. mail. Ettekanded käsitlesid teemasid inglise keele ajaloo kuni anglo-india kirjanduseni. Külalisesinejad olid Vilniusest ja Leningradist.

Juba mitmendat aastat ei hinda inglise filoloogide ÜTÜ konverentside ettekandeid mitte väikesearvuiline žürii, vaid kogu kuulajaskond. Peale töö teadusliku kaalu on tähtsad hindamiskriteeriumid esituse meisterlikkus, selgus ja atraktiivsus. Tänavu peeti parimaks Olesja Likkemetsa (Leningradi RU) ettekannet fonosemantiast. Kõik ülejäänud auhinnad jäid Tartusse. Ülikooli medali sai teisele kohale tulnud Siiri Odrats (inglise III), kes tutvustas oma psühholingvistilise eksperimendi tulemusi. Järgnesid Eva Rein (inglise V) ettekandega rütmi tähtsusest proosatekstide tõlgetes ja Triinu Pakk (inglise III) («Onomatopöa Joyce'i romaanis «Ulysses»»).

Võib veel lisada, et kõik kirjeldatud ettevõtmised toimusid inglise keeles — tava, millest Tartus pole kunagi taganatud.

KRISTA SOOMERE

TÄNU

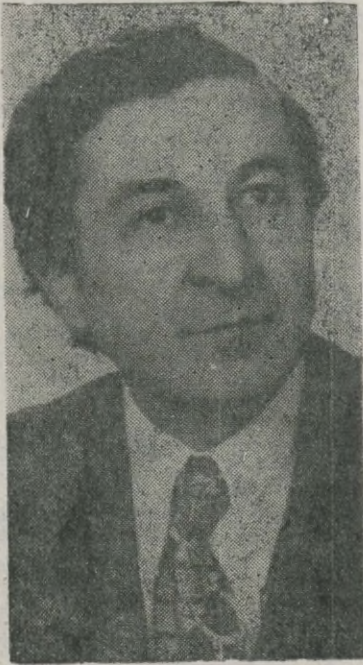
Rektori käskkirjas pälvivad tänu kauaaegse laitmatu töö eest 50. sünnipäeva puhul laborant ELLE ESSAU, 60. sünnipäeval autojuht EINARD KASE, 70. sünnipäeval valvur AINO NAHKUR ja 80. sünnipäeval majahoidja ALFRED LEHESTE.

Eesti NSV Haridushomitee käskkirjas avaldati tänu seoses UNESCO seminariga välissuhte osakonna töötajale REET LEHEMETSAL.

TÜ audktor professor Jiri Rotta surnud

15. aprillil varises ootamatult manalasse *doctor honoris causae Universitatis Tartuensis* arstiteaduse doktor prof. Jiri Rotta. Lakkas tuksust ühe tänapäeva tippõpetlase-mikrobioloogi süda, keda sidusid meie ülikooliga tihedad teadussidemed.

J. Rotta sündis 20. juunil 1925 Králöv Dvůr'is. Aastal 1950 lõpetas ta Praha Karli Ülikooli arstiteaduskonna. 1960 omistati talle teaduskandidaadi ja 1967 teadusdoktori kraad. Tema teadustöö on kulgenud Praha Hügieeni ja Epidemioloogia Instituudis, kus ta juhtas streptokokkide laborit. See labor on Olemaailmse Tervishoiuorganisatsiooni (ÜTO) keskuseks streptokokkide uurimise alal. Lahkunu sulest on ilmunud 4 monograafiat, üle 150 põhjaliku uurimuse streptokokkide bioloogia ja nende poolt põhjustatud nakkuste diagnoosimise, epidemioloogia ja profülaktika valdkonnast. ÜTO juhtiva spetsialistina on J. Rotta olnud konsultandiks peaaegu kõikides maailma suuremates vastava suunitlusega

teaduskustes, aktiivselt osalenud reuma laboratoorse diagnoosimise laboratoorse baasi loomisel arengumaades.

Esimesed teadussidemed meie ülikooli mikrobioloogia kateedriga sõlmusid J. Rottal aastal 1972. Mõõduv aastal kirjutati Prahas alla koostöölepingule Praha Hügieeni ja Epidemioloogia Instituudi ja Tartu Ülikooli vahel.

Ülikooli audktoriks valiti J. Rotta 1982. aastal meie õppeasutuse 350. aastapäeva puhul. Oma tohutu koormuse tõttu ei õnnestunud tal kordagi Tartusse tulla. Kuu aega enne surma 15. märtsil saadetud kirjas teatas ta, et koostöölepingu järgi on tema sõit Tartusse kavas sel aastal. Meie plaan oli seda sõitu ajastada rahvusülikooli 70. aastapäevale pühendatud üritustega. Paraku otsustas karm saatus teisiti.

Prof. AKIVO LENZNER, mikrobioloogia kateedri juhataja

Haritlase ...

(Algus 3. lk.)

Lõpuks mõjub siin tudengi enesetunnet kogu akadeemilise suhtluse laad, täpsemalt, kas õppejõu-üliõpilase suhtlus ongi akadeemiline, vastastikküsimuste arvestav ja teadlikkust eeldav või vastupidi — sundiv, hirmutav, alandav. Kuid selles edaspidi.

Järgmises lehenumbri lisaksin mõne kaemuse ülikooliuuenduse teistest aspektidest. Lähtetõdemuseks võiks siiski olla tervise väärtustamine. Selleta pole haridusel mõtet. Kas mitte kõik teadused pole teatavas määras vahendiõpetused tervise teenistuses?

¹ Siin võiksid olla eristatud kooli (kõik haridusasutused ja neis toimuv) ja haridus (koolis õpetatavad ja omandatud teadmised). Kooli- ja haridusuuendus oleksid seega erinevad, ehkki lahutamatud mõisted.

² Ülikoolis näen ma tudengina keskel kohal õppetööd ja selle vahetuid tingimusi. Mõistagi pole ma pädev puudutama teadustöö korraldust, finantsitegevust, ülikooli töötajate probleeme. «Suunaklubi» poolt algatatud rubriigis käsitletakse kindlasti ka neid küsimusi.

³ Vt. R. Silla, M. Teoste. Eesti

noorsoo tervis, Tln., 1989, lk. 180—195.

⁴ juhuslikumatele teisejärgulise-matele

⁵ võimalikke massuuringutel järgitavaid tervise ja patoloogia näitajaid vt. R. Silla, M. Teoste, 1989, lk. 195.

⁶ Ärge muretsege, suitsetajad, niikuinii midagi ei muutu, sest paljud teie profid on sama kirglikud suitsumehed kui teie ise. See on üks miljonist näitest sõna ja teo ühtsuse ja hariduse võime kohta maailmas midagi muuta. Tegelikult on inimese kõrgeim eesmärk ikkagi nauding.

Sotsiaalse arengu fondi toimkonnas

11. mail kinnitas toimkond TÜ sotsiaalse arengu fondist %-ta pangalaenu andmise juhendi (vt. allpool).

Toimkond leidis, et %-ta laenu ei võimaldata suvilate või maamajade ehitamiseks ja ostmiseks, turismireisideks, autode ostmiseks jne. Laenu tagastamisel tehtavad soodustused konkreetselt igaaastase sotsiaalse arengu fondi kasutamise korraga.

Lepinguliste töötajate 10% summade kasutamine on võimalik sotsiaalse arengu fondi jaotuse korra kõigi tingimuste piires.

Toimkond palub kiiresti (1. juuniks) ametiühingubüroodel välja selgitada:

1) individuaalamuehitajad, kes soovivad maja ehituse lõpetamiseks %-ta laenu;

2) kooperatiivkorterite omanikud, kes pole saanud kompensatsiooni pangakrediidi jäägi kustutamiseks;

3) perekonnad, kelle ülalpidamisel on laps-invaliidid või juba täisealiseks saanud invaliidid.

TÜ SOTSIAALSE ARENGU FONDIST %-TA PANGALAENU ANDMISE JUHEND.

I. Laenu võimaldatakse:

1) individuaalamuehitamiseks, kapitaalremondiks või ostmiseks;

2) kooperatiivkorterite sissemaksumiseks;

3) korteri ostmiseks;

4) elamistingimuste parandamiseks või majapidamise sisseadmiseks noortele peredele (kuni 30 a.) või paljulapseliste peredele (3 ja enam last);

II. Laenu saamise tingimused on:

1) töötamine ülikoolis üle 5 aasta;

2) elamine Eesti NSV-s üle 15 aasta;

3) laste olemasolu.

III. Laenu tagastamise maksimaalne tähtaeg on 10 aastat.

SUVEKS

Sangaste lastelaager vajab tööle II vahetusse 4.–25. juulil ja

III vahetusse 28. juulil — 17. august

* 4 kasvatajat

* 1 kehalise kasvatuses instruktorit

* 1 ujumisinstruktorit

Toiduraha palgast maha ei arvestata. Preemiavõimalus. Vastutasuks võimaldab tootmiskoondis «Estiko» kasutada Sangaste lossi talvelaagriks.

Soovijail võtta ühendust TK «Estiko» ametiühingukomiteega (tel. 7 18 80).

Praktikagrupp

NÄITUSELE!

Teisipäeval, st. 26. maist saab elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori saalis Leningradi mnt. 6 vaadata näitust «Rakenduslike ideid ülikoolilt». Avatud 23. mail kl. 13–16, 24. mail kl. 10–17 (seminarietekanded) ja 25. mail kl. 10–11.

TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 20. mail kl. 21 diskoprogramm «Käib töö ja vile koos...», diskotaat eksami sessiooni ootel äratamas seinä ääres tukkuvaid lumipeukesid.

Pühapäeval, 21. mail kl. 21 diskovurrkann.

VENIA LEGENDI

Üldajaloo kateedri dots. kt. Aadu Musta loeng dotsendi kutse taotlemiseks teemal «Eesti kultuuri- ja haridusajaloo allikad ENSV RAKA fondides» toimub reedel, 2. juunil kl. 10.15 ENSV RAKA aud. (J. Liivi t 4).

Programmeerimise kateedri dots. kt. Rein Prangi *venia legendi* loeng «Arvute kasutamisest matemaatilise loogika õpetamisel» toimub kolmapäeval, 24. mail k. 16 TU arvutuskeskuse hoones Liivi t. 2 aud. 104.

NÄITUSI TEADUSRAAMATUKOGUS

Viimaseid päevi saab vaadata sarjast «Eesti ilukirjandus võõrsil» romaane ja novelle, välja pannakse ka võõrsil ilmunud luuleraamatud.

TÄNUAVALDUS

Avaldame südamekõega tänu kõigile buršidele, kes sel aastal ülikooli lõpetades loovutavad oma eramispinna niisama tublidele järeltulijatele (pesa võiks olla kahe või kolme uruga). Saaja aadress: 202400, Tartu, Nõukogude 55–9.

ARMSAD KIRJUTAJAD!

Toimetusel on väga suur palve. Palume tuua oma kirjatükid toimetusse kõige kõige hiljemalt esmaspäeva varahommikul, loomulikult ka fotod. Et need ka reedesesse lehte jõuaksid, peavad nad kohe trükikotta jõudma (trükikojas on osa inimesi puhkusel). Teateid võib tuua veel teisipäeva ja kolmapäeva hommikul.

SESOONILÖPU PRALLE KLUBIS

26.—28. MAI

Reedel, 26. mail

kl. 18 Madis Trossi naljakava «Kuhu tõttad ratsavägi?»

kl. 22 Aivar Piltv & CO Diskoshow I

kl. 00 Keskööprogramm!

kl. 00.30 Diskoshow lähed edasi.

kl. 05 Head ööd! Kohtumiseni homme ja ülehommega õhtul!

kl. 23—03 Programm keldrikorruse videoteegis.

Laupäeval, 27. mail

kl. 18 Priit Aimala ja Jüri Aarma kammerkavas «Kaks kärbest»

kl. 22 Aivar Piltv & CO Diskoshow II

kl. 00 Keskööprogramm!

kl. 00.30 Diskoshow jätkub.

kl. 05 Head ööd! Kohtumiseni homme õhtul!

kl. 23—03 Programm keldrikorruse videoteegis.

NB! Külle on oodata majasõber P. Põhmi jagelema teemal «Kui vast seadusest» ülikooli klubis.

Näiteagitatsioon.

Pühapäeval, 28. mail

kl. 18 Videosalong «Kolm tundi naeru Harold Lloyd'i seltsis»

kl. 22 Aivar Piltv & CO Diskoshow III

kl. 00 Keskööprogramm!

kl. 00.30 Diskoshow jätkub.

kl. 03 Head ööd! Kohtumiseni sügisel!

kl. 23—03 Programm keldrikorruse videoteegis.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Sõjandusest arstiteaduskonnas

PROF. A.-E. KAASIK: «KAHJUKS EI PANDUD HÄÄLETUSELE KÜSIMUST, KAS KATEEDER JÄTTA ALLES VÕI MITTE»

Intervjuu arstiteaduskonna dekaani prof. A.-E. Kaasikuga. (vt ka «Edasi» 27. apr.)

Teie kommentaar TO nõukogu otsusele 28. aprillist 1989 sõjalisest õpetusest?

Ma ei saanud nõukogust osa võtta, kuna olin seotud erialase kongressiga. Kuid eemalseisjana leian, et kahjuks ei pandud hääletusele küsimust, kas jätta kateeder alles või mitte. Algul ju lubati nii toimida. Ja ikkagi peavad kõik oma võlgnevused hiljemalt 15. septembriks likvideerima, vastasel korral järgneb eksmatrikuleerimine.

Kuidas hakkab sõjaline õpetus arstiteaduskonnas toimuma praegu ja millised on tulevikuväljavaated?

Sõjalisega on kujunenud kriis ja see pole lõplikult lahenenud. Üliõpilased on segaduses. Kui kateeder oleks likvideeritud, oleks arstiteaduskond võtnud sõjameditsiini õpetamise enda peale kasutades ära osa sõjalise kateedri koosseisudest. Sõjanduse ja tsiviilkaitse õpetamine arstidele on vajalik, aga seda ei pea tegema vene ohvitserid. Tartu kliinikutes on personali, kel on välimeditsiini kogemusi ja keda saaks ära kasutada. Üldtaktika osa on aga arstidele täiesti mittevajalik ja

selle õpetamine tuleks lõpetada. Uue õppeplani järgi on sõjanduse tundide arv sama suur kui ennegi (254), kuid aine on jagatud kokku viiele semestrile (4.–8. sem.). Olime saavutamas kokkulepet, et aine oleks kontsentreeritud vaid kahele semestrile kohtmandal kursusel, kuid läbirääkimised kateedriga nurjusid tudengite boikoti tõttu. Boikott on halb vahend asju lahendada. Dekanaat ise loodab olukorda parandada kompromisside teel.

Tekkinud situatsiooni inimlikustamine oleneb eelkõige kateedrist endast. Sõjanduse kateedri kaadri valik kuulub rektoraadi kompetentsi, kuid siiski on Balti sõjaväeringkonna soovitusel määravamad. Kokkuvõttes: probleemile saame lahenduse leida alles siis, kui olukord on täielikult stabiliseerunud.

Ja lõpetuseks... tahaksin veel rõhutada, et

* tsiviilkaitse ja sõja (väli)meditsiini õpetamine on arstidele tarvilik. Meie arstid on väga abitud, kui tegu on massiliste õnnetusjuhtumitega (näit. Armeenia sündmused);

* arstidena meestel ja naistel vahet ei tehta. Kohustused on võrdsed;

* seni on õppeplaan dokument, millest tuleb kinni pidada;

* dekanaadi ühine seisukoht on: põhjalikult reguleerida sõjanduse ja ühiskonnateaduste õpetamist.

HANDO SINISALU
AIN PROTSINI foto

Mari ülikooli professor Ivan Ivanov on 1988. aastal avaldanud 157-leheküljelise teose «Марийские филологи. Библиографический сборник», milles on toodud üksik- asjalikult esile endised ja tänapäevased mari keele õppejõud ja uurijad Mari Riiklikust Ülikoolist, Mari Teaduslikust Uurimisinstituudist ja Mari pedagoogikainstituudist. Sis- sejuhatavalt on esitatud ülevaade

olnud vajalik. Soome-ugri keelte ning eesti keele alal on ikka olnud käepärast teadlasi, kellelt aspirandid on võinud saada juhiseid ja andmeid. Soome-ugri keelte kateedri perioodilises üllitises «Fenno-ugristica» ja Tallinnas ilmuvas rahvusvahelises ajakirjas «Советское финноугроведение» on mari aspirandid võinud ning võivad avaldada oma uurimusi. Viimasena

Tartu Ülikool mari keeleteadlaste kasvatajana

mari keele uurimisest alates 1775. aastast, millal ilmus esimene mari keele grammatika. 19. sajandil avaldatud uurimustest on eriti esile tõstetud Kaasani ülikooli soome-ugri keelte õppejõu Mihkel Veske 1889. aastal ilmunud uurimusi mari (= tšeremissi) keele murretest. 20. sajandil on pikemalt peatutud 1930. aastal asutatud Mari Teaduslikul Uurimisinstituudil, kus Valerian Vassiljev, Guri Karmazin ja nende kaaslasid korraldasid mari kirjakeelt ning harrastasid murrete uurimist. Murdeainestiku varal rikkast kirjakeelt ning tuletati uusi keeleid. Nende innukate filoloogide tegevust takistas ja koguni katkestas marrism ja stalinlik suhtumine eri rahvaste kirjakeelde ning kirjakeele arendamisse. G. Karmazin ja mõned tema kaaslasid pidid isegi elust lahkuma.

Alles sõjajärgseil aastail elustus taas mari kirjakeele teaduslik harrastus. Teadlaste kasvatamiseks suunati noori aspirantuuri Moskvasse, Leningradi ja Tartusse. Tartu RÜ soome-ugri keelte kateedri õppejõudude pedagoogiline ja teaduslik tegevus oli leidnud tunnustust kõikjal Nõukogude Liidu soome-ugri keskustes. Enamik noori marilasi saadetigi Tartusse.

Kronoloogiliselt asusid nad soome-ugri keelte kateedrisse järgmiselt: Lidia Vassikova 1951, Ivan Galkin 1953, Ivan Ivanov 1961, Gennadi Tužarov 1963, Jelizar Mustajev 1971, Emma Jakimova 1972, Juri Anduganov 1973, Zoja Ivanova 1975, Anatoli Kuklin 1978, Valerian Kuznetsov ja Valentin Vassiljev 1979. Käsiteldavas teoses mainitud aspirantidel on üha olnud järglasi, kellest Arkadi Jefremov 1982 ja Serafima Sibatrova 1983 on lõpetanud aspirantuuri. Soome-ugri keelte kateedris töötavad mari aspirandid praegugi usinasti. Tartu suunatud mari noored on kõik olnud andekad ja töökad. Siin alles on neil olnud häid võimalusi edasi õppida ning oma ala uurida. Tartu raamatukogudes on küllaldaselt fennougristikaalast ning teoreetilist kirjandust, millesse süvenemine on

mainitud ajakirja toimetajaks on mari keele eriteadlane ning pädev fennougrist Paul Kokla. I. Ivanovgi toob oma kogumikus tema esile mari filoloogina. Mari aspirantide arenemisele oli ja on tähtis eesti keele ja mõne võõrkeele (saksa või inglise) selgeks õppimine. Eesti keele omandamisega on neile saanud arusaadavamaks, kuidas oma emakeelt peab austama, arendama ja tarvitama, kui rikkalikud saavutused sel võivad olla jne.

Kõik omaaegsed mari aspirandid on kaitsnud kandidaadiväitekirjad. Tartus on kaitsnud kandidaadiväitekirja ka mõned noored mari filoloogid, kes pole siin olnud aspirantuuris. Tartu Ülikoolis on asjaomane nõukogu, milles saavad kaitsta oma väitekirju eri kohtades asuvad fennougristid. Kandidaadid töötavad Joškar-Olas või mujal kas dotsentidena või teaduritena. Tartus on marilastest doktoriväitekirja kaitsnud Lidia Vassikova, Ivan Galkin ja Ivan Ivanov. Nad on Joškar-Olas professoriteks.

Kõik Tartus koolituse ja teaduslikud kraadid kaanud mari filoloogid moodustavad omaette fennougristika koolkonna. Kuidas on töötanud mari filoloogid, kes on saanud Tartu koolituse, kõrgema fennougristikaalase ettevalmistuse, seda on I. Ivanov esile toonud. Vene tähestiku järgi on nad võetud bibliograafilisse ülevaatesse. Kõigepealt on toodud asjaomase filoloogi foto koos vajalike elulooliste andmetega. Sellele järgnevad bibliograafilised andmed avaldatud teostest ja uurimustest. Lõpuks on andmeid sellest, mida igast filoloogist on trükitis ilmunud. Bibliograafia on ulatuslik, kuid selles puuduvad andmed välismaail ilmunud kirjutistest.

Marimaal ja mujalgi «Tartu koolkonnaks» nimetatud fennougristikal on vanad juured. Sellele on pannud aluse juba omaaegsed professorid Andrus Saareste, Julius Mark ja Julius Mägiste. Nende õpilased ja järglased on seda jätkanud ja täiendanud.

PAUL ARISTE

ARNOLD JANNUS 70

Homme saab 70-aastaseks hügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni kateedri juhataja professor Arnold Jannus. Kolleegidelt õnne- ja edu-soovid paljudeks aastateks.

Avalik küsimus

TEADUSRAAMATUKOGULE MALTSAKASVATUSE ASJUS

Miks on teadusraamatukogu ümbritsevad kunagised ilusad muruplatsid muudetud õvilille ja maltsakasvatuse katselappideks? Mis ime-lik lillepeenar seal peasissekäigu kõrval — pool lillede, pool suitsukonide jaoks? Ja veel maja ees see umbrohus vahav madalpoosastik?!

Kas tuli kevad liiga äkki, et seni pole saadud hakkama või ootate kuni umbrohu kultiveerimise pärast trahv kaela sajab? Või on muud põhjused. Olge siis head inimesed ja pange kolmes keeles sil- did välja, kus teatate näiteks, et... «Direktor on ära, keegi ei anna korraldust» või «Raamatukogu palgaline aednik on haige» kui niisugune ametimees juhtub olema. Võib olla ka traditsioonilise «Ümbrus korraldatakse jaanipäevaks». Peasi et oleks sadadele raamatukogu külastajatele midagi rahustavat teatatud, milles asi. Oleks korrektsem eriti välismaalaste suhtes, kes meid alles tundma õpivad.

Lugupidamisega
TULLIO ILOMETS,
raamatukogu lugeja 1948.-st
aastast

KÄSITÖÖNÄITUS

TÜ üliõpilaste käsitöönäitus lahti 29. V — 2. VI Tiigi 78—208 kl. 12—18.

KRISTLIK ILMAVAADE JA VABADUSSÕDA

... on tähelepanu keskmes TARTU KIRJANDUSPÄEVADEL 89, mis toimuvad 27. ja 28. mail ülikooli raamatukogu konverentsisaalis. Korraldab Eesti Kirjanike Liidu Tartu osakond. Kavas on järgmised ettekanded:

Laupäeval, 27. mail kl. 15

1. Barbi Pilvre: Johannes Aaviku vaateid usukirjandusele.

2. Kristiina Ross: Ühest Piibli tõlkimise võimalusest.

3. Hando Runnel: Hendrik Adamson ja Teine Saamueli raamat.

4. Tiit Hennoste/Mart Orav: Valguseigatseja Reed Morn. Pühapäeval, 28. mail kl. 11

1. Margus Kasterpalu: Sõja-teema Vabadussõja-aegses eesti kirjanduses.

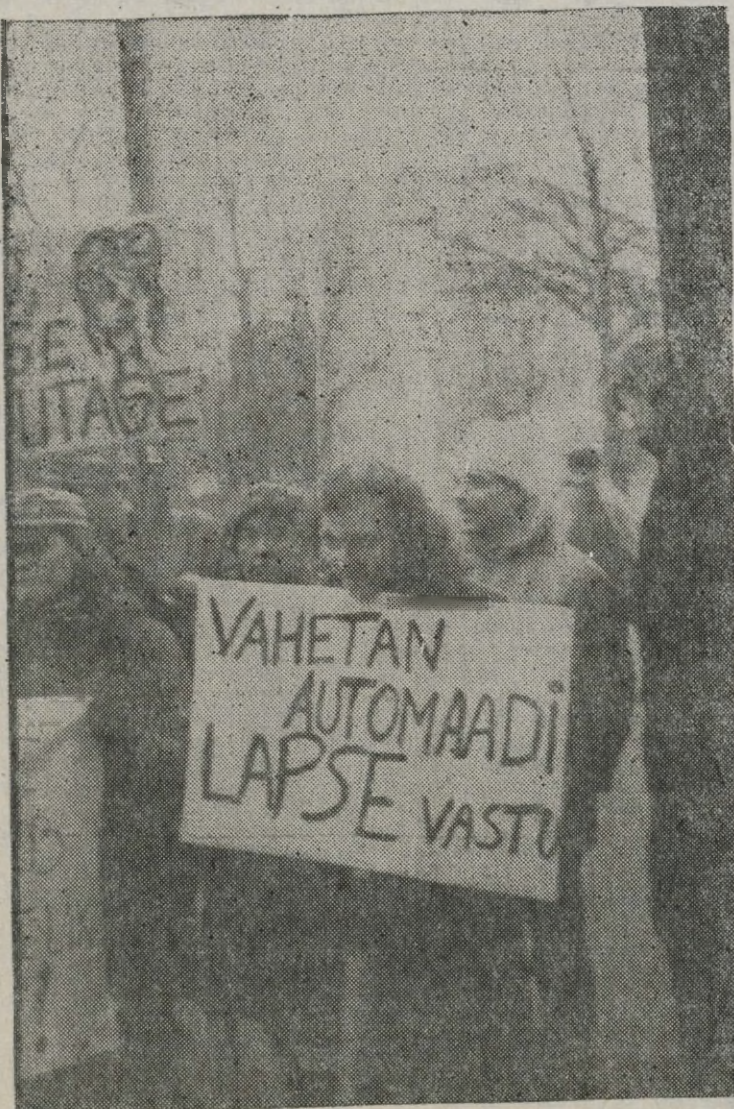
2. Pärt Lias: Albert Kivika «Ni-med marmortahvilil».

3. Ain Kaalep: Vabadussõja motiive Gustav Suitsu luules.

4. Peeter Olesk: Kolm -iooni Hando Runneli luules. (Kaassõnava võtt Udo Kolgilt). Kõik huvilised on oodatud.

NÄITUS VENE IKOONIDEST

Klassikalise Muinasteaduse Muuseumis välja pandud ikoonid esindavad muuseumi ikoonikogu. Näitus on meenutuseks eelmise aasta suurpidustustele Venemaal — 1988. aasta juunis pühitses Venemaa ristimise 1000. aastapäeva.

Eesti tulevikule mõeldes

(Algus 4. lk.)

See kõik iseloomustas eestlasi ka mujal. Kaasagsete mälestuste põhjal oli 1917. aasta väljaastumistest Petrogradis kõige enam organiseeritud ca 40 000 eestlase 26. märtsi demonstratsioon autonoomia nõudmiseks. Organisaatsiooni rohkus on iseloomulik ka eestlastele eksilis. Näiteks on ainuüksi Göteborgis üle viiekümne eesti seltsi. Niisugune hulk võib paista äärmuslik, ometi on see eestlasena säilimiseks hädavajalik, samuti iseloomulik rahvusele ekstreemseis tingimuses — võõrkeelses keskkonnas. Ilmselt on organiseeritus, mis ühendab individuaalsuse ja ühistegevuse, väikerahvale ja -riigile optimaalne ning vajalik ka igapäevaseks püsimiseks. Just selle struktuuri lammutamisest alustas võõras võim pärast 1940. aasta poliitilist rabandust. Esimeste ukaasidega saadeti laiali enamik seltsi ja organisatsioone.

Arenenum sotsiaalne korraldus ja laiemad võimalused koostööks erinevate töekspidamistega inimühenduste vahel eristavad Eestit ka praegu. Ometi pole meil kaugeltki tänapäevale vastavat ja kandvat, nagu 1918, ühiskonna sisemist struktuuri. Struktuuri, mis peaks vastu nii survele idast kui ka sissevoolule läänest ja mis kaitseks nii majandust kui kultuuri. Praegu on väga palju katusorganisatsioone: Rahvarinne, Interliikumine, Töökollektiivide Ühendnõukogu ja Liit, Maa- ja Linnatöötajate

ühendus, samuti Maaliit, Naiste Ühendus, ELO etc. Neid iseloomustab amorfsus ja manipuleeritavus, võimetud jõuda iga liikmeni ning nõrk vastupanuvõime kõiksugu (ülalt tulevatele) ideoloogiatele. Pärts sirge seljaga pole ses suhtes ka rohelised ja EMS. Sellistes organisatsioonides on väga suur vastutus juhtidel ja teravas olukorras satuvad löögi alla ainult need.

Kummalisel kombel on üliõpilasorganisatsioonid ülal loetletud hädadest praktiliselt puutumata. Siinkohal tuleb tänuõnada öelda komsomolile. *De mortuis nil nisi bonum*. Komsomol suutis kompromiteerida noorte hulgas organisatsiooni kui niisuguse. Mingi restauratsioon ei tulnud kõne alla. Väga umbusklikult suhtuti omavalitsuse loomise katsetesse. Ja oh imet — teatud aja möödudes hakkas passiivseks näägutatud üliõpilaskond ise organiseeruma.

Loodusteaduse järgi tekivad igas süsteemis spontaanselt korrapärad, kui seal vaid piisavalt energiat läbi voolab. Prognoosimaks lähemat tulevikku, tuleb pisut uurida üldhariduskooli kui kohta, kust tuleb peamine aines ja sisemine energia üliõpilaskonda. Liiatigi suunatakse sinna paaris aastaks arvestatav osa üliõpilasi. Koolisüsteem on ühiskonnaga tihedamalt seotud kui suhteliselt autonoomne kõrgkool. Koolis toimuvad üldjuhul needsamad protsessid mis kõrgkooliski. Opilaskomsomoli enam ei eksisteeri, õpilaskogude ja

omavalitsuste aeg hakkab sedapuhku ka mööda saama. Nad on oma ülesande üldjuhul täitnud — keskkooliõpilane enamasti ei pea enam kandma vormi ega korda pidama, õpilaste esindaja istub õppenõukogus, suhtlemine on muutunud vabamaks, õpetajat õpilasest eraldav sein on ohenenud. Kuid muudatused on peamiselt vormilised.

Erinevalt ülikoolist on koolis eestvedajaks ikkagi õpetaja. Õpetaja, kelle enda asend on suuresti muutunud. Hetkel ei ole koolist kõrgemal tasandil enam ühtegi organit, mis haridust juhiks või koordineeriks, ning õpetaja, kelle tegevus alles eile oli küllalt rangelt reglementeeritud, vastutab täna praktiliselt ise kogu «toodangu» eest. Hariduskomitee (PTU, VOTile) lisaks luuakse pidevalt juurde eespool mainit hädadega katusorganisatsioon — Haridus-, Õpetajate Liit, Hariduse Päästekomitee, Haridusnõukogu, all aga tõmbab tuul üha tugevamini. Närviline õhkkond ja inflatsioonist tingitud majanduslik surutis sunnib koolist lahkuma ka ärksamaid ning tugevamaid õpetajaid. Lisaks on otsustatud muuta programme ja õppeplaani. Ühe suure segaduse puhul (millel sel suvel juubel) öeldi: Prantsusmaa käärib, ainult ei tea, kas sest vein tuleb või äädikas.

Eestimaal aga valmib homme intelligents.

TOOMAS LIIVAMAGI

Ja keel voolab

«... ENSV kirjanduses on tunduv al maalar pääsnud mõjule nivelleeriv norm. Eksperimenteerimisvõim on haihtumas, stiil akadeemistund, individuaalsus tasandunud ja taandunud. Keeleuuduse «lühendat lõppude», isegi rahvapäraste ja üldtarvitava rd-partitsiibi kadumine vaateväljalt on vaid üks selle tendentsi sümptome, mis selgesti avaldub ka väga taltund tõkestiilis.» Nõnda arvas veljestolane Ants Oras Nõukogude Eesti kirjakeele kohta veerandsada aastat tagasi («Shakespeare ja Eesti kultuur», «Virittäjä» 1961, lk. 94). Murrang kroonulikkuse suunas, mis vallandati meie kirjakeeles stalinlikel aastatel, lõhestab meie keelejulgest praegugi. Talumees ei hakanud kolhoosnikuks muundudes kohe kodu seltsimehetama, kuid aruanne peitekeelt pidi ta õppima. Kakskeelsus saavutati kõigepealt ühe keele piires. Sunnitud kõnepruugid on aga andnud võimaluse meie keelepäävuse väärdumiseks. Nõnda on suutnud tõstatamine ja teostamine imbuuda nii meelt kui keelt pidi isegi kõõgikõnne.

Keel on hää juht inimkoosluse mängureeglite mõistmisse. Sotsiolingvistikas on mitmel puhul osutatud ühiskonna keskklassi hüperkor-

rektsuse fenomenile. Eelkõige seostatakse seda kõrgkeskklassiga. Just püüdlük keskpärasus üritab kõnes rangelt järgida norme, rääkida nii nagu on ette nähtud ja õige. USA sotsiolingvist B. Gulden väidab, et erilist kalduvust normitruult kõnedal ilmutavad isikud, kes on küll rahul oma hinnatud kohaga ühiskonnas, kuid ei suuda sisimas siiski endast ega teistest lugu pidada. Peteri printsiibi järgi oma ebakompetentsuse tasemele tõusnud kodanikud on seega eriti andunud õigekeelsuslased. Ning eeldatavasti ei piirdu nende korrataotlus ainult keelega.

Ent teotsemas on veel normiarmastajate kitsam ring ehk innukad levispetsialistid. Nemand ei rahuldu hoolitsemisega oma käitumise eest. Nende tublidus on sunnutud kaugeemale. Selliste entusiastlike emakeeleõpetajate eestvõttel sai teoks lausrünnak Eesti murretele ehk maanimeste kodukeelele. See üritus kulmineeris 1960-ndail aastail. Laste mõnitamise ja ähvardamise hinnaga võeti ühelt põlvkonnalt õigus oma vanemate keelele. Eesti keele loomulik areng väärati. Saavutati, et inimesele loomoomaselt vajalike rühmadeleeni ei toimi tihti enam murdealuselt lähtuvad

keeletavad, vaid on kokkama hakanud alternatiivsed kõnepruugid, mida ilmestavad sõnad nagu tavai ja padjom. Selleni viinud aktsioon oli omalaadne jätk 1941. ja 1949. aastal alustatule. Eelnevast mõneti koletumgi, kuna selle peamiseks direktiiviks oli asjaosaliste agar rumalus.

Nõnda nagu poliitiline vaakum kipub täituma mitut masti hädapoliitike esiletõusuga, toob ka keeleline surutis kaasa asekeelte kujunemise; surutise lõdvenemisele järgneb omakorda nende asekeelte levik. Viimasel ajal võib kohata inimesi, kes usuvad end tõemeeli kirjutavat või kõnelevat Võru vm. keelt. Sageli on nende kõnepruuk ometi eripärane murde-, aguli- ja kantsleikele segu, mida võiks pigem arvata päris uueks keeleks ja tähistada terminiga lingua estoperestroika.

Kas siirduda eelnimetet keelele või võtta taas malli ainuõigete normide teadjaile? Või hoopis näha, et meiegi «sõnade kaeuud on avatud», ehkki teisiti kui Homeroose aegadel kreeka keeles? Meie täis- tehtud «maakeele kaeu» kutsub ennekõike end kõlvuliseks seadma. Seejuures ei tasu uskuda, et juba esimesed ammutused toovad väärtuslikku esile, ja unustada, et keelekaevu toitva meelkonnagi põhjaveed tuleb puhastada.

KARL PAJUSALU

Rahvuslane Johannes Aavik

1894. aasta sügisest kuni 1902. aasta juunini õppis Johannes Aavik Kuressaare gümnaasiumis. Seega ajal, mil vene keel tehti sundkeeleks. Vastukaaluks venestussurvele moodustus ärksamatelt eesti soost õpilastest rahvuslik noorteorganisatsioon. Kuressaare nooreestlaste — «Noor Eesti» eelkäijate — tuumikuks olid Kuressaare kihelkonnakooli abikoolmeister Aleksander Jakson, gümnaasiumi õpilased Johannes Aavik ja Villem Grünthal (Ridala) ning linnakooli õpilane Karl Kider (kirjanikunimega Redik Soar). Rühmituse olulisemaid teendeid oli eestikeele õpetamise sisse- seadmine Kuressaare gümnaasiumis. Nii teatav ajakohi «Saarlane» 1901. aastal: «Esmaspäeval, 27. augustil kell 4 pärast lõunat tuli Kuressaare linnas üks nähtus ümsiks, mis üle maailma esimeseks sarnaseks nähtuseks tuleb lugeda. Sest siis avati esimene tund Kuressaare gümnaasiumis. Eestikeele õpetamise tarvis.» Eestivõitlejaiks ses asjas olid Johannes Aavik, Villem Grünthal ja Reinhold Paas.

Aaviku varastest töekspidamist saame ilmselt parima ülevaate tema 1898.—1900. aasta päevaraamatust: «Venelased päästsid individuumi orjusest, panivad aga rahvuse orjakülke. Sakslased pidasivad Eesti rahva 700 aastat orjakülkes, ümra et oleksivad sulanud. Eestla-

sed on ikka alles; venelased pidavad eesti rahvuse 100 aastat orjakülkes, ja Eesti rahvus on kadunud. Rahva surm ei ole nii kibe, nii haledust äratav, kus rahvuse surm.» Nii nägi Aavik suurimat ohtu rahvusele just Vene valitsuse poliitikas: «Saksa meel ja mõju on meie maal murtud, nüüd tarvis veel koledama kollil, vene vaimu, võimu ja valitsuse vastu võitlema hakata.» Ainus tee, mis võis eestlasi demoraliseerimisest päästa, oli Aaviku arvates «täielik autonoomia, se on koolides olgu Eesti keel õpetuskeeleks, eestlastel olgu oma ülikool, kohtu ja valitsuse keeleks olgu Eesti keel. Ohesõnaga Eesti maa peaks enam ehk vähem iseseisev riik olema.»

Nii sai Kuressaare aastatel alguse Johannes Aaviku elutöö, mis kokkuvõttes kõlaks: kõik Eesti ja eesti keele nimel. Pärast töö- ja rännurohket elukümneidit sai Aavikust 1912. aasta oktoobris Tartu kaheksaklassilise kommertskooli eesti ja prantsuse keele õpetaja.

Aavik teadis ja tunnetas, et just keel on kõige altim võõrmõjudele, ja seda entusiastlikumalt püüdis ta eesti keelt õpetada — ka salaja, ametlikult keelatud kursustel. Tema isiksusel oli õpilaste seas suur mõju, mida on hiljem tunnistanud mitmed meie kultuurielus tuntud

saanud inimesed.

Nii hindas Harri Moora oma käsikirjalises eluloos Aavikut kõrgelt: «Tema oli minu ilmavaate kujunemisele, pean ütlema, kõige suurem mõju. Ta ei õpetanud ainult keelt, kaldus tihti kõrvale, rääkis meie kirjandusest, kirjanikest, poliitikast, kirus vene kooli jne., ja seda kõike niisuguse elavuse ja vaimustusega, mis pidi kaasa tõmbama. — Nüüd alles hakkasin iseseisvalt mõtlema, sain aru, et meil on oma keel, kirjandus, ajalugu, et seda kui meie oma on tarvis tunda. Hakkasin ise õppima ja korraldama kursusi, millel Aavik alati oli valmis õpetama.»

Aaviku eesti keele kursused andsid olulise tõuke ka Eesti Noorsoo Rahvusliku Liidu asutamisele 1917. a. Tartus. Mõne aja pärast oli ENRL juba üle-eestiline: tal olid osakonnad Tallinnas, Viljandis jm. Üsna kõnekas on seegi, et 1917. aasta oktoobri lõpul valitud ülemaalse keskjuhatause kuuest liik- mest olid viis tulevased veljestolased: J. Aavik, A. Annist, A. Kivikas, H. Moora, J. Öunapu. Ka oma ideedelt ja tegutsemisviisidelt oli ENRL «Veljesto» eelkäijaid, aga ühtlasi ka pind, tänu millele «Veljesto» üldse tekkis. «Veljesto» algusaastate rahvusaateline ja hõimumeelne värving sai paljuski alguse Johannes Aavikult.

PEKKA ERELT

Ülikool ÜLIKOO LIKS

Praegune olukord eesti humanitaarhariduses on iseloomustatav ühe sõnaga: põhjas. Seda tunnistavad vist kõik asjaosalised. Tähendab, tuleb lõpetada suurte utopiaste loomine ja alustada olukorra muutmist. Ja seda tuleb teha otsekohe, vähemalt kahel põhjusel.

1. Teaduses on toimumas paradigma vahetus, kvalitatiivne muutus nii praktikas kui teoorias, mis vajab uut moodi mõtlemaid inimesi.

2. Eesti teaduses ja hariduses on

tulemas suur põlvkonnavaetus, mis tähendab, et praegused tulijad määravad meie humanitaarkultuuri üsna pikaks ajaks.

Mida peaks tegema, et olukord saaks kardinaalselt muutuda? Üks asi on juba tehtud. See on konkurentsi loomine kõrgkoolidele alternatiivsete hariduskanalite näol (Goethe gümnaasium, Humanitaar-instituut). Mida aga teha ülikoolis endas? Siin on minu arvates tarvis lahendada vähemalt 10 põhimõttelist probleemide kompleksi.

1. Vaja on muuta töötingimusi ja tasusüsteemi nii, et palk ja stipendiumid stimuleeriksid tõeliselt head tööd, mitte tööd olnud aastaid või läbitõttud sesse.

2. Vaja on luua ülikoolis institutiivide süsteem, mis seoks ühte õppetöö ja teaduse, samal ajal lahutades ja eraldi hinnates õppejõu kaht eri rolli: lektorit ja uurijat.

3. Vaja on suurendada õppejõu ja üliõpilase vabaduse ja vastutuse määra, anda suuresti nende otsustada, mida ja kuidas õpetada ja õppida. Samal ajal on tarvis luua tingimused selliseks vabaduseks ruumide, raamatute, ajakirjade, stažeerimisvõimaluste jm. kaudu.

4. On vaja viia nooremad õppejõud välja praegusest paaria seisundist, kus neil pole raha isegi elatusmiinimumi tasemel ning puuduvad võimalused ja õigused kaasa rääkida ülikooli asjades isegi üliõpilase tasemel.

5. On vaja ehitada õppeprogrammide üles kvalitatiivsel, mitte kvantitatiivsel printsiibil ja teha nad selliseks, et andekamatele üliõpilastele oleks jõukohane nende ületamine. See tähendab filoloogias loobumist mõtteviisist, et filoloog on see, kes on seinast seinale üle kuulanud õpitava keele grammatika ja üle lugenud seinast seinale õpitava kirjanduse klassika.

6. On vaja viia programmi- desse oluliselt enam teoreetilisi ja üldkultuurilisi aineid, et üliõpilane saaks aluse ja võimaluse loetavate tekstide sügavalt mõista ja neid mitmesuguste teaduslike meetoditega analüüsida.

7. On vaja teha pedagoogilise- sest teaduskonnast tõeline filoloogiateaduskond, liikvi- derida olukord, kus filoloogiks

saamiseks on vaja eriprogrammi või eriharidust. See tähendaks eelkõige hariduse ja ametiõpetuse lahutamist, kaheastmelist ülikooli, kes esimene aste oleks üldfiloloogiline ja teine ametiõpetuslik, vähemalt kolme haruga: pedagoogiline, teaduslik ja praktiline. Viimane annaks õpetust, mis meil seni täielikult puudub, nimelt oskuse teha kotitüest käsikirjadest fond ja publikatsioon. Selliseid inimesi vajavad nii kirjandusmuuseum kui kirjastused.

8. On vaja kaotada kursuse- süsteem, mis paneb kokku inimesed, kelle tegelik tead- miste tase on erinev, ja nivelleerib niiviisi antavat õpetust. Vajalik on süsteem, mis lubaks kokku panna võrdse taseme ja sarnaste huvidega inimesed.

9. On vaja kaotada loengusü- steem, mis unustab aastateks õppejõud ja semestriteks üli- õpilased. Et töesti saavutada pide- vat tööd, on tarvilikud kollokviumid, seminarid, rollimängud, ette- kanded jne.

10. On vaja kaotada praegune eksamisüsteem, kus üliõpi- lased seisavad kaks kuud õppejõudude uste taga sabas. Selle asemel peaks olema kord, mis lubab eksameid teha siis, kui üliõpi- lane on selleks valmis, ja sellises vormis, nagu õppejõud ja üliõpila- ne kokku lepivad.

Sellised olid lühidalt need 10 probleemipundart ning lahendust, mis oleks vaja läbi arutada ning ellu viia kõige lähemal ajal, ootamata korraldusi ja lube kõrgelt ja kaugelt. Ainult siis võib loota, et ülikoolist saaks taas õpetamise, õp- pimise ja teaduse tegemise koht — ÜLIKOO LIKS.

TIIT HENNSTE

SELTSLUSE MÖTTEST

Seltsi kui seltskondliku koondumise viisi võib vaadelda mitme kandi pealt. Ühest küljest on selts sõpruskond, mille tegevuse määravad selle sisemised seadused. Teisest küljest saab seltsi hinnata ka osa järgi, mida ta mängib ühiskonnas. Ja just viimast lähenemist arvan üliõpilasseltside vaatlemisel viljakama olevat. Üliõpilasseltsi näol on tegemist haritlaskonna organisatsiooniga, mille sellisena on avalikus elus ka kindel koht. Sisusse süüvimiseks on tululik vaadata seltse nende ajaloojises arengus.

***

Kuigi EÜS oli nimeliselt selts juba 1880-ndate aastate algul, saavutas seltslik mõtteviis seal lõpliku võidu alles sajandi vahetusel, seega ajal, mil hakkas tekkima rahvuslik haritlaskond. Mõneti sarnaselt läti ühiskonnas tekkis esimene samasugune selts «Austrums» 1883. aastal Moskvast. Riia Polütehnikumi juures aga jõuti seltsideni samuti sajandi vahetusel, ajal, mil hakkas kujunema läti haritlaskond.

Nii siin kui seal ilmusid seltsliku ideoloogiat kõige selgemini kandvad ühendused aga alles omariikluse aegu, rahvuskeelsete ülikoolide avamisel Tartus ja Riias. Hoopis teistsuguse arenguloogikaga leedu ühiskonnas tekkisid esimesed haritlaskonna organisatsioonid alles 1922. aastal avatud Kaunase Ülikooli juures, siis veel korporatsioonidena. Seltsliku sisuni jõuti omariikluse teisel aastakümnel, mis on seletatav nii traditsioonide puudumise, riigi majandusliku kehtivuse kui lõhega ilmaliku ja vaimuliku haritlaskonna vahel.

Niisiis näeme, et üliõpilaste ehk haritlaste seltslik organiseerumine

langeb kokku rahvusliku haritlaskonna tekkega ja jõuab täiuseni alles omariikluse olemasolul. Seega tekivad seltsid ajal, kus üksikute haritlaste kogum jõuab mingisse uude kvaliteeti, muutub sotsiaalseks grupiks. Toetun siin haritlaskonna määratlemisel leedu kultuurifilosoofi Stasys Salkauskise intelligent-sikontseptsioonile kui hetkel mulle kõige käepärasemale. Tema järgi on intelligents mittepartikulaarne alaliselt eksisteeriv ühiskondlik grupp, mis oma universaalse vaimse hariduse tõttu on ühiskonnas selle eneseteadvuse väljendaja, tasakaalu hoidja, kultuuriloome ja progressi ergutaja, isikuvabaduse kaitsja ja ühiskondliku juhtimise ergutaja. Salkauskis vaatleb intelligenti kui ühiskonnale vajalikku gruppi. Nii nagu rahvuslik ühiskond vajab täiuslikuks kultuuriliseks arenguks omariiklust, nii vajab ta ka oma haritlaskonda — vaimset eliiti.

Kuid kõik see ei seleta veel piisavalt seltside ja rahvusliku haritlaskonna üheaegset teket. S. Salkauskise poolt välja toodud haritlaskonna ülesannete sisu poole pöördudes näeme, et selle tunnused langevad üldjoontes kokku omal ajal seltsidele esitat nõuetega. Näiteks peab Ilmar Tõnisson 1931. aastal ilmunud üliõpilase käsiraamatus korporatsioonide ja seltside erinevuseks seda, et esimesed on suunatud sisse, teised väljapoole. Tema nägemuses iseloomustab seltsi osalus avalikus elus. Seega leidis noor rahvuslik haritlaskond just seltsides sobiva vormi oma ülesannete realiseerimiseks ja sellest vaatepunktist tuleks mõista ka seltslust kui mõtte- ja tegutsemisviisi. Üliõpilasseltsi vorm rahuldab eesti haritlaskonda 1930-ndate aastate al-

guseni, kui tehti järgmine samm.

1931. aastal astus kokku eriti rafineeritud haritlaskonna organisatsioon — Eesti Rahvuslaste Klubi, mis juba täiesti teadlikult hakkas tegelema ühiskonna ja rahvusriigi arengu suunamisega.

Artiklit nõnda pealkirjastades pidasin silmas erinevust omariikluseaegse ja praeguse haritlaskonna vahel. Kuigi seltsid ja korporatsioonid tollal teineteisele kiiresti lähenesid, säilis siiski mõningane vahe. Praegustel seltsidel ja korporatsioonidel on minu arvates aga suured eeldused kasvada just seltsluse mõtte kandjaks ülalpool osutatud tähenduses. Praegu jagunetakse organisatsioonidesse vaid isikliku meeldivuse printsiibil, organisatsioonide loomus on aga sama.

***

Ülalpool sai viidatud omariiklusele kui hädavajalikule eeldusele rahvuskultuuri täiuslikuks arenguks. On aga selge, et omariiklus nõuab praegusest erinevat sotsiaalset struktuuri, ning haritlaskonna taasorganiseerumist üliõpilaste ühinguks võiks vaadelda kui alternatiivse struktuuri loomist. Sisuliselt teenib see ettevõtmine sama eesmärgi mis Kodanike Komiteedki. Kui kommunistliku partei dirigeeritud valitsus näeb siin vaid alternatiivset võimustruktuuri, siis ma arvan, et hetkel mitte vähem oluliseks tuleb pidada alternatiivse sotsiaalse struktuuri loomist. Et seini kehtiv ühiskonnakorraldus on igati püüdnud takistada rahvusliku individuaalsuse avaldumist, siis tuleb luua uus ja sobilikum. Ühiskonna uut moodi korraldamine annab võimaluse ka riigi teistmoodi korraldamiseks.

AAVO KOKK

Jaan Kroon

Mus puudub täius
(vist nagu kõigis meis) —
vaid tänases
ma elada ei suuda.

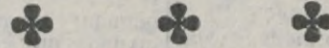
Mis sest,
et midagi ei muuda
unerännud ammu käidus.

Ma koban käsikaudu avanevat ust.
Mus silmad
on pimestunud möödunudust
ning sisemuses keerleb, tantsiskleb ja keeb
mälestuste imeline lähe.

Veel
ja veel...

Ma kummardan
ja astun üle läve.

1985

Jalutades kord Tallinnas Glehni lossi ligidal, jäin silmitsama ühte kõrgete kuuskedega ümbritsetud eraeda. Puud olid võimsad, sihvakad ja kaunid. Nad võisid olla umbes pooleaja-aastased: oksad hargnesid alles paari meetri kõrguselt. Tüvede vahel oli laiutavatele kaastastele ette jäänud jõuetumate kände. Aed oli kui peo peal, iga möödamineja võis visata pilgu üle peenarde, hõreda lehtla, puuriitade, pesunõõride. Ometi tundus seal olevat midagi, mis ei lubanud mul niisama edasi astuda.

Lühikese mõtlemise järel mõistsin, et neid puud polnud istutatud mitte pilvede läbitorkamiseks või silmarõõmuks, vaid selleks, et pererahvas end oma mikromaailmas, võõraste pilkude eest kaitsuna ja puutumatusena võiks tunda. Oleksin nagu leidnud mõttelise väljenduse pidevalt, iga päev kogetud muljele, mis võib-olla just oma tavalisuse tõttu polnud mind varem ärgitanud end sõnadesse panema.

Kujutlesin nende puude elukroonikat. Peremees istutas nad põlvkustena ümber oma aia. Viieteistkümnendaastastena varjasid nad juba aias toimuvat välise uudistaja eest. Kahekümneviiestena seisid kui müür: proovigu keegi meist läbi murdal me kaitseme oma seljatagust! Kümme aastat hiljem langesid maa ligidalt esimesed kuivanud oksad, tugevamate vahele surutud kiduramad kuused paistsid läbi, kuid siiski võis pererahvas veel tunda end kindlana uudishimutsejate ja — kes teab — ka kaetajate eest. Neljakümneviiesena olid ladvad juba kõrged ja võimsad, tihe roheline müür oli ülespoole nihkunud, ladvad õõtsusid tuules, mida all tundagi polnud.

Tekkis loomulik paralleel inimestega, ühiskonnaga. Mängudeajast välja jõudes, viieteistkümnendaastastena mõistetakse äkki, et ollakse loodud ja võimelised midagi ära tegema: hõisatakse ja tehakse järele ideaalidele, mida pakuvad välja kahekümneviiesed, kes on omandanud intellektuaalse mõtlemise alge. Seistakse «tühiastjad» eest ja tehakse romantikat otsides meelitusi. Unistatakse parimast võimalikust ja veel enamast. Kui võimalik, kaitsakse oma seljaga põhimõtteid, mida vanem põlvkond rumaluseks peab. Kolmekümneviiestena hakatakse hülgama noorusaateid, perekond ja majandusmured sunnivad elusse realistlikumalt suhtuma, minevikule ülalt alla pilke saatma. Võib-olla siis tuntaksegi esimest korda, et sel kõigel pole mõtet: peamine on hoida elu sees endal, see, mis on seljataga, on siiski ainult selja taga, omast nahast eemal. Ja aetaksegi pead üha kõrgemale, elutarkused ja kogemused panevad justkui mõistma mingeid kõrgemaid väärtusi. Tormilisuse asendab tasakaaluluk ja ettevaatlikkus, otsekoheuse oskus jätta vajalikku muljet.

See on ju hirmus! Ma ei taha iialgi saada ratsionaalselt äraelavaks enesesse keskendunud «targaks». Põrgusse kristall kappides ja ülemuste usaldus, kui ma seejuures hülgan oma ülesande: seista kui müür mulle hoida antud aia eest.

Ja ikkagi: noorelt surra ma ei taha, täiskasvanud lapseks ei taha ma samuti saada. Järelikult on normaalne areneda ennast alalhoidvaks ja kõrgustes rangelt pead vangutavaks elutargaks. Lihtsalt pole teist teed — paratamatult kogunevad kogemused teevad oma töö.

Praegu oleme aga noored. Tehkem siis meelitusi ja kulutagem tühja väärtuslikku energiat! Vanemate targutusi kuuldes arvestagem, et läheme nendega täpselt sama rada — ka nemad olid kunagi sellised — ning unustagem nende õpetussõnad ja etteheited. Kaitskem oma seljatagust võõra pahatahtlikkuse eest, sest peale meie ei tee seda keegi. Tehkem ära oma töö, vananagem, ja hakakem hurjutama meie jälgedesse astunud uusi unistajaid!

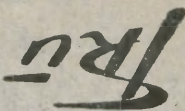
TIIT PALU

EÜS «LOGOS»
4. okt. 1988—26. mai 1989
Mälestame õigeaegselt lahkunut
EÜS «Veljesto»

Kirjanike maja aias 18. mail 1989. a.

SELLE LEHENUMBRI ILMUMISEGA LOEB EÜS «LOGOS» OMA TEGEVUSE LÖPPENUKS.

TÄNA, 26. MAIL KINNITAS ÜLIKOOLI NOUKOGU EÜS «VELJESTO».

EÜS «VELJESTO» POSTIAADRESS ON: 202400 TARTU POSTKAST 287.

Eesti tulevikule mõeldes

Vist iga kultuurinimene on üritanud mõtestada praegusi ühiskondlikke suundumusi. Muuhulgas püütakse seletada seda üle-eestilist organiseerumistarvidust, mis nüüd on vallanud ka üliõpilaskonda. Keegi ei või kindlalt öelda, kui palju on ses tegelelike vajadustele vastavat, edasi- viivat ja kui palju restauratiivset «olnu olevaks olemist» või koguni «olematu olevaks olemist». Me ei saa üle, mööda ega lahtil oma minevikust. EÜS-i taastamisel räägiti, et oleme jälle iseseisvuse idanemise juures. Vene Impeeriumi lugu uuri des ilmneb meie olukorra sarnasus 1905. aastaga. Tõepoolest, on ak tuaalne küsimus kindral Bezobra zovist ning sellest, kas ja millal tema tankid Eestisse jõuavad. Vene maa seisukohalt võiks oluline olla Stolõpini esilekerkimine ja see, mis tast saab. Tagasi Eesti juurde tul les huvitab meid kõiki 1918. aasta.

Fakti, et Eesti Riigi tekkimise päev pole üheselt määratav, on nõukogude ajaloolased tõlgendanud

kui kogu sündmuse juhuslikkust. Pigem oli tegemist paratamatusega, mille puhul sündmuse kuupäevaline fikseerimine ei omagi erilist tähtsust. Eesti ühiskonna sisemine struktuur hakkas kujunema kohe pärast «ärkamist». Siin võib nime tada liikumist eestikeelse Aleksand rikooli eest, mille toetuseks loodi abikomiteed üle maa peakomiteega Tartus, aga ka laulupidude korral damist, vanavara kogumist etc. Side «pääkomiteega» oli lõtv, vaba ja demokraatlik. Järgnevalt organi seerusid praktiliselt kõik elualad. Olid ühisused tootmise edendamiseks, majandus- ja tarvitajateühisused, laenu-hoiuühisused, lisaks haridus-, põllumeeste-, karskus-, laulu mängu- jm. seltsid. Tavaliselt tekkis nende töö koordineerimiseks ka keskühisus või liit. Ikka alt üles. Korraldati kursusi, vaieldi, õpiti koos tegutsema. 1918. aastaks oli eesti ühiskond praktiliselt välja ku junenud ja töötava sisemise struk tuuriga.

(Järg 3. lk.)

MÖTTEID VALMIVAST ? -ST

Teadjam lugeja tabas pealkirjast vihje EÜS «Veljesto» I koguteosele «Mõtteid valmivast intelligentsist» aastast 1923. Omas ajas on ka käesolev kirjatükk pühendatud samale probleemile ehk täpsemalt: kas saab pruukida terminit «intelligents» praeguste eesti üliõpilaste tähenduses?

Olles asjaosalisena huvitet võimalikult positiivsest vastusest, võtan luubi alla selle osa kõrgkooli õpilastest, kes isekeskis olles on arvanud end üliõpilaskonna eliidi olevat. Tõesti, EV-aegne kogemus näitab, et akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid olid intelligentsile vägagi viljakaks taimelavaks. Et aga mõtet edasi arendada, tuleb leida vastus küsimusele, mis või kes on intelligents. Teatmeteosed seda paraku ei võimalda ja nii olen sunnitud pöörduma ülalmainitud koguteose juurde, milles A. Annist kirjutab: «... Et objektiivselt mõelda, on vaja olla ainult intellekt, olla vaba kõigest. Eriti aga parteidest. Intelligents «kui niisugune» on täiesti iseseisev. Midaagi, mis ei allu kõikvõimsaile puht-majanduslikele sotsiaalsäädusile.../osa võttes ühel või teisel pool võitlusest on tema, intelligentsi kohus mõjuda vähemalt seks, et see oleks kultuuriline võitlus, et selleks valitaks abinõusid kultuuri üldsihi seisukohalt /- - / /kultuuritöö on/ nende päämine ülesanne, see, mida võivad teha ainult nemad. Olgu kord milline tahes, selleks on neid tarvis /- - /»

Siit saab tuletada mõned meid rahuldavad intelligentsi tunnused. Niisiis! Intelligents on:

- mõtleivate inimeste kogum;
- vaba poliitilistest ja majanduslikest mõjutustest;
- kultuuri kandja ja levitaja.

***

Saanud tugipunkti arutluse jätkamiseks, võime tagasi pöörduda meie praeguste akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide juurde. «Üliõpilaskonna eliit» tunneb end olevat õigustatud taolist enesekohast asesõna pruukima, kuna nad on koondunud seltsidesse/korporatsioonidesse. Seega, kui tahame kontrollida, kas «selit» on intelligents, peame vaatama, kuivõrd on intelligentsi tunnused omased nende organisatsioonidele.

● Väide 1: Akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid on mõtlevate

inimeste kogumid, mis väljendub eelkõige nende tekkimise ja tegevuse läbimõelduses ning põhjendatuses.

Selle väite valguses jagunevad seltsid/korporatsioonid selgelt kaheks rühmaks. Esimese rühma moodustavad need, mille liikmed olid sõpruskonnaks koondunud juba ammu enne organisatsiooni formaalset sündi. Nende ühenduste teket õigustab tõik, et organiseerumist peeti vajalikuks teatud kaugemaleulatuvate eesmärkide saavutamiseks. Nende tegevus on algselt saadik olnud läbi mõeldud ja nende eesmärkide olemasoluga ka põhjendatud. Teise rühma kuuluvad organisatsioonid, mis tekkisid esimeste seltside/korporatsioonide formeerumisele järgnenud vaimustuspuhangu tulemusena. Seega puudub esialgu ka tegevuse läbimõeldus ja põhjendatus.

● Väide 2: Akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid on iseseisvad, välistest poliitilistest ja majanduslikest mõjutustest sõltumatud üksused.

Mis puutub majanduslikku külge, siis on see momentil kõikide seltside/korporatsioonide nõrk koht. Varakusega ei saa keegi küeldada, pigem vastupidi. Meie materialistlikus maailmas, kus valdavaks on kujunenud ühelt poolt valitsejate tahe ja teiselt poolt meie endi madalamat sorti kired, võib peagi asi nii kujuneda, et meele määrab see, kes maksab.

Poliitiliste mõjutustega on lugu keerulisem. Peamine hädakoht peitub inimestes enestes. Stagnatsioonijal saadud brežnevismi doos ei tapa üksikisikut, kuid võib saada saatustlikuks organisatsioonile. On juba saamaski. Pöörake vaid tähelepanu sellele, kuivõrd loomulikult võeti üle must-valged väärtushinnangud, sallimatus teisitimõtlejate suhtes, põhimõte: organisatsiooni huvid on alati üle üksikliikme omadest. Paljudes kohtades lisandub sellele veel autoritaarne juhtimine. Niisiis on meie seltsid/korporatsioonid pahupidise brežnevismi küüsis.

● Väide 3: Akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid on eesti rahvuskultuuri kandjad ja levitajad, seda peamiselt oma liikmetes sügava kultuurihuvi ja töötahtega haritlaste kasvatamise tõttu.

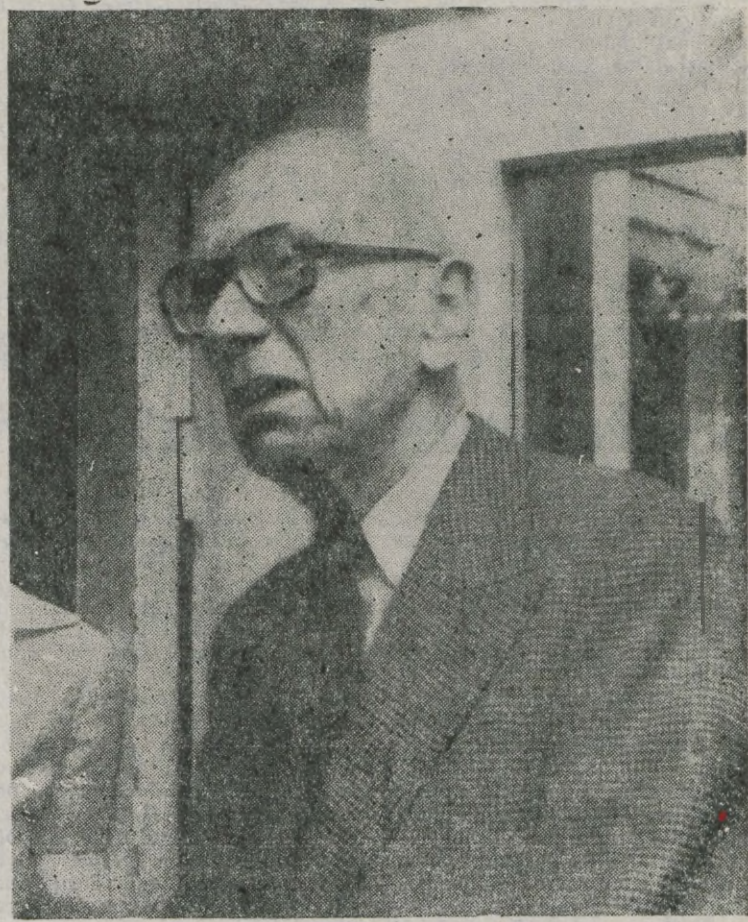
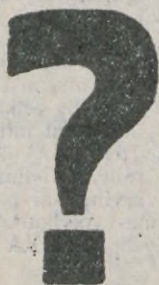
Väide on pretensioonikas ja sellele ligi pääsemiseks peab alustama kaugemalt. Usun, et ei ole va-

jadust tõestada rahvustunde tarvilikkust. See on väikerahvale üks peamisi kultuurilisi tundeid, mis peaks ärgitama rahvuskultuuri edendamisele. Miks «peaks»? Aga seepärast, et rahvustunde kultuuritööle ärgitav roll pole meis ise veel ärganud. Ma ei eita, et kultuuri arenguks tuleb luua vastavad sotsiaal-poliitilised tingimused. Kas pole me aga tõstnud neid tingimusi kohale, mis kuulub kultuurile endale. Öeldakse, et aeg on selline, ja nõutakse kõigilt poliitilises elus kaasalöömist. Ent mõelgem korra, mida see tähendab, kui poliitika saab intelligentsi jaoks primaarseks. Seda tähendab, et kultuur muutub tema jaoks sekundaarseks.

Meie üliõpilasseltsid/korporatsioonid kipuvad praegu tegelema aga just poliitikaga. Poliitika on igal vähegi sobival juhul «Eesti asja ajamine» ja ka rabelemine positsiooni pärast teiste üliõpilasorganisatsioonide seas. Taoline tegevus on kõigi südamele nii armas, et kipub ununema, mille pärast üliõpikooli üldse tuld — hariduse saamine. Et aga haritus on peamine intelligent-olemise tingimus, tuleb välja nii, et seltsid/korporatsioonid on kujunenud takistuseks intelligentsi taastootmisel, seega ka rahvuskultuuri säilitamisel ja edendamisel.

Nõnda selgus, et minu lootused tõestada organiseerunud üliõpilaste kuulumist intelligentsi hulka olid puha põhjendamata. Enamgi — tulemused on lausa vastupidised ja nüüd ei aita enam miski peale deus ex machina: tunnistan ausalt, et lisasin pidevalt musta ja kraapisin maha roosat värvi. Seetõttu sai pilt paistma kõverpeeglist, kuid ma arvan, et kui esitatu just tegelikkus ei ole, siis reaalne oht kindlasti. Seepärast: vaadake siia peeglist ja otsige palki oma silmist!

TAGO HOLSTING

VOLDEMAR VAGA:

«Aga kui ma räägin «Veljesto» taotlustest tol ajal, siis tahaksin ma veel ühte esile tõsta. See on see, mida stalinlik ajalooteadus ja filosoofia nimetab Lääne ees lõimitamiseks. Ühest küljest loomulikult vankumatu patriotism ja isamaa-armastus, aga teisest küljest süvenemine Lääne kultuurisse, samuti püüd seda täiendada, laiendada, süvendada. Meie olemegi ju Läänes. See on teile, noorsoole, väga tähtis. Arge tehke endale illusioone sellest, et te juba tunnete huvi Lääne kultuuri ja elu vastu. Ma ütlen teile ühte asja. Te olete siiski nõukogude inimesed. Ma ütlen labaselt: Järgest saadik on teie peajusid loputatud stalinismiga. Olge teadlikud sellest. Ja teie esmane püüdlus peab olema sellest lahti saada!»

24. veebr. 1989

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 20 (1567)

Reede, 2. juuni 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

TÜ nõukogus

26. mail

- TUNNUSTUSI
- VALIMISED
- ÜLIKOOLI VÄIKEETTEVÖTTED
- KVALIFITSEERITUD KAADRI ETTEVALMISTAMINE
- UUED ÜLIÖPILASSELTSID

● Koosoleku algul anti kaks autoritunnistust molekulaarse modelleerimise labori juhatajale meditsiinikandidaadile Raik-Hiio Mikkelisale molekulumudelid eest.

Veenide ühendamise meetodi eest said autoritunnistuse prof. Endel Tünder, assistent Alari Ilves ja aspirant Sandor Sabo.

● Enne hääletamise juurde asumist tuleb rektor prof. Jüri Kärner meelde, et ülikooli nõukogu üritab nüüd ise kutseid anda. Teadussekretär Veera Andil oli veel hommikul kõne Moskva, kust oldi arvamused, et vormistatagu ülikoolis taotlused ära ning toodagu Hariduskomiteesse. Lubati, et atestaadile jäetakse tartlaste endi kuupäevad. Tartu Ülikooli nõukogu toetub siin 16. veebruari otsusele, kus ka TÜ on nende 23 kõrgkooli hulgas, kes võivad hakata ise andma kutseid vastava kraadiga õppejõududele.

Hääletatigi professorikute andmise poolt psühholoogiadoktor Peeter Tulvistele ja filoloogiadoktor Tiit-Rein Viitsole.

Dotsendikute said füüsika-matemaatikakandidaadid Arvet Pedas ja Rein Prank. Erandkorras otsustati taotleda dotsendi kutse vanemõpetaja Martin Loimile.

Nõukogu liikmed hääletasid ühehääliselt selle poolt, et taastada õigusteaduse kandidaadi kraad ja dotsendikute EDGAR TALVIKULE. Küsimuse kandis ette õigusteaduskonna dekaan dots. Inge-Maret Orgo.

E. Talvik (sünd. 1911) töötas siin 1940. aastast algul assistendi-

na, seejärel kateedrijuhatajana, 1948–1950 oli dekaan. 1940. aastal registreeris ülikooli nõukogu tema magistrikraadi ümber kandidaadikraadiks. 1946 andis VAK kandidaadikraadi ja dotsendikute. 1950. aastal suunati E. Talvik kaheks aastaks NSVL TA Oiguse Instituuti doktorantuuri. Kuid veel enne doktorantuuri lõppemist arutas partei Tartu oblastikomitee 1952. aasta detsembris tema personaalküsimust ning poliitilise mineviku varjamise pärast heideti ta parteist välja. See oli ka ülikoolist vallandamise põhjuseks. Teadusliku kraadi ja kutse tühistas VAK 1953. aasta veebruaris.

1966. aastal pöördus rektor prof. Feodor Klement küll VAKi poole ettepanekuga see otsus tühistada, kuid põhjenduseks peeti seda, et tühistamise aluseks on partei otsus, mida ei ole muudetud.

Selle aasta 30. märtsil arutas EKP Keskkomitee büroo E. Talviku küsimust ning leidis, et tegemist oli poliitilise vägivallega teadustöötaja suhtes. Kunagine partei otsus tühistati ja VAKi saadeti sellekohane EKP Keskkomitee esimese sekretäri Vaino Väljase allkirjaga kiri ettepanekuga taastada kraad ja kutse. VAK omakorda pöördus asja vormistamiseks ülikooli poole. Oigusteaduskonna ettepanek oli taastada Edgar Talvikule õigusteaduse kandidaadi kraad ja dotsendikute.

Prof. Heino Siigur tundis huvi kas on teada, kes tegi omal ajal VAKile tühistamise ettepaneku. Paraku ei ole see teada, pealegi ei

pruugi toimikus kõik materjalid alles olla. Prof. Johannes Kalits, kes oli õigusteaduskonna üliõpilane aastail 1945–1950, toetas taastamise ettepanekut 1950. aasta lõpetanute nimel.

● Ülikooli juures on loodud viis väikeettevõtet. Nende direktorid olid kutsutud nõukogu informeerima oma tegevusest. Kohale olid tulnud kolme firma esindajad.

«Uniconsult» on välissidemete vahendus- ja konsultatsioonifirma.

«Estar» asutati TÜ ja Biokeskuse arendus- ja katsetootmisväikeettevõtteks.

«Metar» on TÜ ja Tartu Katse-remonditehase ühendatud väikeettevõtte kõrgtehnoloogilise aparatuuri tootmiseks ja uute teadusmahukate aparatuuride väljatöötamiseks ning katsemakettide valmistaja.

● Päevakorrapunkti kvalifitseeritud kaadri ettevalmistamisest esitasid kõrgkooliurimise labori juhataja dots. Valdo Ruttas ja dots. Agu Tamm.

Hariduse seis on meil igapäevaeliselt kõige paremini teada, seepärast pöördun vaid lõpparvamusega. Rektor prof. Jüri Kärner pani südamele konkreetsemat tegutsemist. Ülikoolis peaks kaaluma seda, milliseid teaduskraade ja kuidas saame ise hakata kaitsma. Moodustati kaks toimkonda, nendest dots. Heino Tüürpu juhendatav toimikond hakkabki sellega tegelema. Teiseks oluliseks küsimuseks on astmelisele haridusele ülemineku ettevalmistamine. See jääb prof. Heino Siiguri juhitava toimikonna ülesandeks. Esitatud otsuse projekti vastu ei võetud.

● Jooksvatest küsimustest võiks märkida:

* doktorantuuri suunati Janno Reiljan, Hele Everaus ja Rafik Grigorjan. Vanemteaduri kohale viidi Heidi Maaros;

* otsustati avada sporditeooria kateeder;

* registreeriti üliõpilasseltsid «RSR» (rahvusvaheliste suhete ring) ja «Hermes». Selts «Logos» registreeriti ümber «Veljestoks».

VARJE SOOTAK

KROONIKA

Filoloogiateaduskonnal uus dekaan

TOIVO KULDSEPP

1. septembrist asub filoloogiateaduskonna dekaanikohustusi täitma dotsent Toivo Kuldsepp (valimised toimusid 19. mail).

Energiline mees sündis 1945. aastal Tartus. Kooliaastad möödusid Pärnus, kus 1964. aastal lõpe-

tas keskkooli. Seejärel viibis kolm aastat Riias sõjaväeteenistuses. 1972. aastal lõpetas Tartu ülikooli soome kirjanduse erialal. Samast aastast töötab ülikooli õppejõuna. 1978. aastast filoloogikandidaat, dotsent. 1973. aastast töötas vaheaegadega Soome ülikoolides eesti keele ja kirjanduse õppejõuna.

Teaduspoolel on tema ülesandeks hoida soome ja eesti kirjanduse kontakte.

Abielus, kaks lütart.

***

Põhilist eesmärki dekaani töös näeb liikumises deentraliseerimise suunas. Iga allüksus vastutagu oma tegude eest ise.

Allpool tulevad initsiatiivid peab õigeks ülespoole võimendada, ülalt tulevad ettekirjutused pehmendada, et inimesed saaksid rahulikult tööd teha.

Kuidas filoloogiateaduskonda sohu vajumisest päästa, sellest räägime uue dekaaniga lähemalt sügisel.

Mikk Titma ülikoolis. Moskvast ka.

EKP Keskkomitee sekretäridega on alati omamoodi huvitav kohtuda. Ärge leidke selles lauses ironiat ega sedagi, et kõik kuuldu on alati meie jaoks uus ja huvitav. Pigem paneme tähele ju seda, mis ütlemata jäetakse, kui täpselt küsimustele vastatakse, kuidas inime ne on muutunud või muutub oma uuel ametipostil. Küllap seda peavad kohtuma tulijad isegi silmas, ja kerge neil ei ole.

EKP Keskkomitee ideoloogiasek-

retär filosoofiadoktor Mitt Titma esines nõukogu saalis 24. mail. Ta on ülikooli õigusteaduskonna vilistlane, oli ka 1965. aastal ülikooli komsomolikomitee sekretär. Kohtumisel said täis mitmed-mitmed märkmikulehed ja kassett — ühesõnaga oli, mida kuulata. Kuid kirjutajale ja eks meile kõigile ole peale sadanud ja sadamas igapäevane kongressipoliitika Moskvast. Ahhime erinevaid kanaleid (mis nüüd viga — mitmel väljaandel omad ajakirjanikud kohal, s.t. vähemalt

Moskvas, kui mitte kongressisaalis). Eriline heameel on sellest, et üliõpilasest «Edasi» mees Tiit Pruuli suudab nii värsket infot nii värskelt pilguga Tartusse läkitada.

Ja nii me kuulame-vaatame Moskvat, tõmmates paralleele sellegagi, mida arvas eelseisva kongressi kohta Mikk Titma. Aga ehk järgmises lehes Moskvast olnute endi muljeid.

KAIJA PAJU

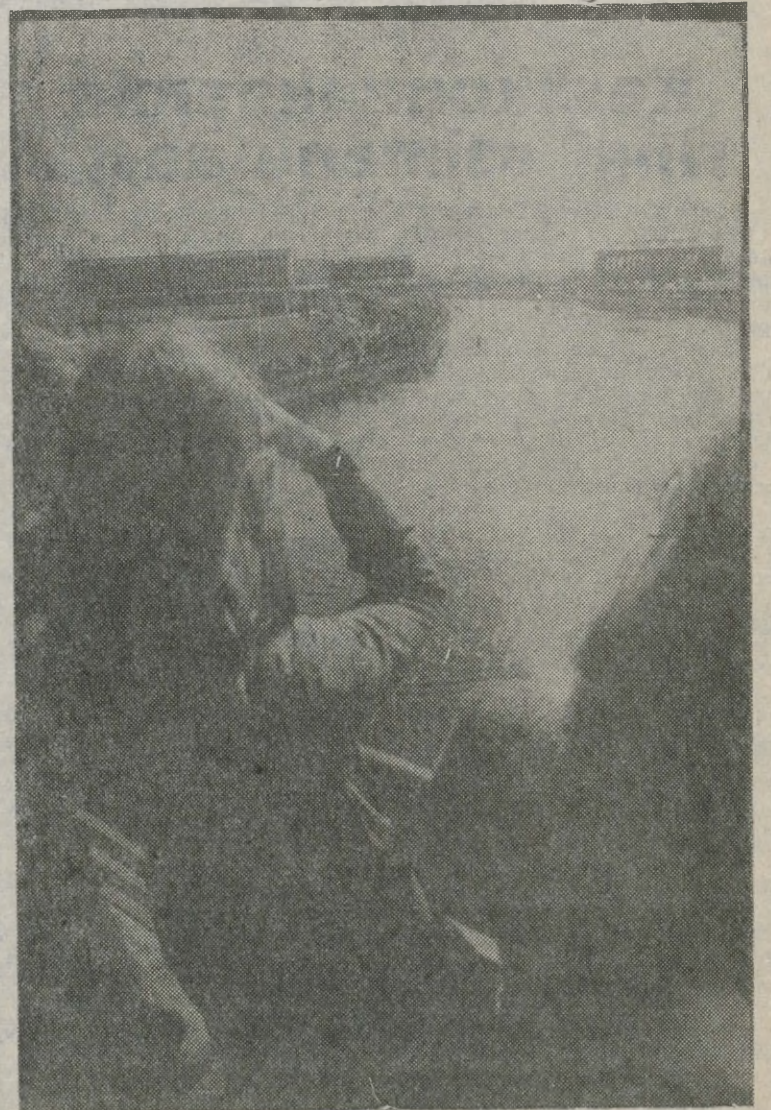
Limericki ülikool!?

Lugupeetud õppejõud-teadlased! Kes on huvitatud koostöö algatamisest Limericki Ülikooliga Iirimaa, püüdke kontakti võtta Andres Raukasega (35447, sõna jätmiseks 33635). Tutvumiseks on pakkuda Limericki Ülikooli loodusteaduste- ja tehnoloogiateaduskonna ning humanitaarteaduskonna

uurimissuunad ja publikatsioonide nimistud. Nimetatud pragmaatilise suunitlusega kõrgkooli kolmanda, äri- ja raaliteaduskonna materjalid seni kahjuks puuduvad.

Tooksin mõned näited humanitaarteaduskonna artiklite pealkirjadest:

- «Rahvusvahemused ja lõhestatud ühiskondade valitsemine»;
- «Euroopa Ühenduse regionaalpoliitika eesmärgid»;
- «Ekspressgarantiid kindlustusseadusandluses»;
- «Konstitutsiooniline debatt tsaristlikus Soomes»;
- «Naiste õigused ja katoliiklus»;
- «Leseõlve maailmatunnetus»;
- «Väikefirmad — kasv ja areng»;
- «Naised ja ettevõtlus».

Mis sealt paistab? Ei muud, kui s e s s...

Komsomolikomitee info 15. maist

I
Soovitused astuda EKP liikmeks anti järgmistele üliõpilastele: Alo Jüriloole (ravi VI), Paavo Kollomile (kaub-ök. IV), Marko Seemenile (maj-küb. V) ja Jaan Tammele (maj-küb. V).

II
Komsomoliarvelt võeti maha 28 endist üliõpilast (ühel või teisel põhjusel k. a. jaanuarikuus TU stationaarsetest osakondadest lahkunud).

III
Isikliku avalduse põhjal arvati TU komsomoliarvest välja järgmised daamid ja härrad: Eva Raud (ajal II), Liina Viil (def. I), Anu Mikk (def. I), Andres Pinsel (ravi II), Ülle Teearu (ravi II), Andres Kulla (ravi III), Maie Luide (stom. IV), Kaire Praats (stom. IV), Aivar Liiv (biol. I), Ülo Niinemets (biol. I), Meelis Pärtel (biol. I), Märt Kivine (eesti f. II), Kerttu Veldi (eesti f. II), Jaano-Martin Ots (žurn. II), Vilja Kallaste (žurn. IV), Piret Tamm (žurn. IV), Andres Rekker (keem. III), Aivo Orav (keem. IV), Tarmo Bakler (maj-küb. I), Jaanus Varu (maj-küb. I), Pirje Kass (mat. V), Raili Lahi (mat. V), Aivi Mehilde (mat. V), Kai Niinepuu (mat. V), Kersti Soosalu (mat. V), Raili Veelmaa (mat. V), Uve Sustrava (teenistaja).
P. S. Vabandame avalduse esitanud Lea Morgeni ja Ivo Rulli ees, kes on juba TU komsomoliarvest välja arvatud seoses ülikoolist komsomoliarvest maha võtmata lahkumisega vastavalt TU komsomoli-

komitee otsusele 28. märtsist k. a. Analoogilise avalduse esitanud Tarmo Kariisile (ravi II) teatame, et isikuid, kes ei kuulu TU komsomoliorganisatsiooni (Tarmo Kariis TU komsomoliarvel ei ole), ei saa ka sealt (kahjuks!) välja arvata.

IV
TU komsomolikomitee palub oma komsomolipiletile järele tulla või informeerida komsomolikomitee avaldusega oma edasistest suhetest TU komsomoliorganisatsiooniga järgmistel daamid ja härradel: Jaanus Leim (MO insener), Eve Künnik (tead. rmtk. — pole pilte), Küllike Lääne (ravimtaimede õppe-labor), Märt Läänemets (ajal. ja sem. labor), Külli Zeigo (Ansip) (ÜMPI), Airi Korbun (def. V), Jaak Viitso (ravi II), Kadri Palo (Muuk) (ravi V), Ave Aava (ravi V), Küllike Kask (ped. VI, pole pilte), Ene Seppa (stom. I), Eve Vuks (stom. IV), Andrei Kazakov (spordimed. IV, komsomoliarvel mujal), Anatoli Zorin (spordimed. IV, komsomoliarvel mujal), Daisy Holm (ingl. f. II), Krista Pikkat (Härm) (inglise f. II), Marve Allik (Viira) (ingl. f. III, kaugõpe 051289), Klea Vaher (ingl. f. IV), Ene Kaasik (saksa f. V), Kaia Käosaar (saksa f. V), Aivar Klimbek (vene f. II, pole pilte), Ilona Jägel (keem. V), Anna Aunap (Sõrmus) (keem. V), Kaja Kits (keem. III, pole pilte), Anneli Norden (rah. ja kred. V), Art Soonets (maj-küb. II), Peeter Kamberg (kaubatundm. I), Andres Jaadla (õig. III), Tiina Roht (õig. IV), Agne Koks (õig. V).

Täname juba ette!

Korporatsioon «Revelia»

3. detsembril 1920. aastal kinnitati Tartus Ülikooli valitsuse juures korporatsioon «Revelia».

Asutajaliikmed tulid valdavas enamikus teistest korporatsioonidest ja olid kantud mõttest luua uus, ajastu nõudele vastav intiimorganisatsioon. See mõte sai alguse korp. «Sakala» noorliikmete väljasõidust Haaslavale, mis kujunes korp. «Sakala» teiseks kevadkommersiks, sest tegelik korp. «Sakala» kevadkommersis peeti ära Tartus noorliikmete puudumisele vaatamata.

Sügisel ülikooli õppetöö algul lahkus korp. «Sakalast» rida liikmeid, nende seas ka uue koondise loomise mõtte algatajaid. Kohe peale lahkumist asusid nad aktiivselt kavatsitava korporatsiooni loomisele. 1920. aasta oktoobri alguses peeti ära esimene mõtteosaliste koosolek, kus fikseeriti põhimõtted ning koostati esialgne põhikirj. Et korporatsioonid olid algselt moodustunud maakondlikul printsiibil ja kandsid valdavalt maakondade

nimesid, jääd pärast pikki nimeotsinguid pidama «Revelia» nimel, mille all nii Läti Hendriku kroonikates kui ka «Taani hindamiseraamatus» oli mõistetud Tallinna ümbruskonda.

Korporatsiooni välistunnusena otsustati tarvitusele võtta roheline-must-valge lipp, tekkel ja rinnapael. Lipukirjaks ja kooseksisteerimise põhimõtteks sai «Üks kõigi, kõik ühe eest».

1924. aastal oli lõpetanud ülikooli palju korporante, seetõttu otsustati luua korp. «Revelia» vilistlaskogu. Koosolekul töötati välja vilistlaskogu põhikirj ning 1925. aasta algul registreeriti vilistlaskogu ametlikult.

Politiiliselt hoiti erapooletuse joont, algul ei sekutud ka üliõpilaskonna tegevusse. Alates 1924. aastast hakkas korp. «Revelia» osa võtma Edustuse tööst ning alates 1928. aastast kuuluti ka EKL-i koosseisu.

Seoses liikmeskonna kasvuga ja mitmete liikmete siirdumisega Tal-

linna alustas tegevust korp. «Revelia» Tallinna osakond, mis registreeriti Tehnikaülikooli juures.

Enne korporatsioonide likvideerimist oli korp. «Revelias» 250 liiget. Välismaale pääsenud 70 liikmest on välja kasvanud korp. «Revelia» väliskoondised Rootsis, Kanadas, USA-s, Austraalias ja Saksamaal.

* * *

Seoses võimalusega taastada üliõpilasarjandusse on käesolevaks momendiks asunud oma tegevuse jätkamisele ka korp. «Revelia». Korp. «Revelia» on registreeritud Tartu Ülikooli juures 31. märtsil k. a.

Taastamisel on ka vilistlaskogu ja seoses sellega palutakse kõigil korp. «Revelia» endistel liikmetel endast märku anda aadressil:

Tallinn
Voolu tn. 9a
Voldemar Silla
tel. 51 37 68

(Nõutu repliik)

Vaatasin A. E. Kerge lavastust kaks korda (25. ja 29. apr.) ja nõutus häälingus otsisin võlit mõistmiseks. On selleks sõja absurdus, unenäolisus? Täitsa mõeldav, kas või nukrasilmse Ahase meenutuse-na. Aga absurd peaks sel juhul olema ängistav, ent laval toimuv kisub kohalt koomilisest õitu kohmakaks «ballett-draamaks». Rühm tormab pöördlaval sihituis suundades

«In corpore»—mille nimel

ja saal ilsitab. Esimesel taganemisel mõjus ja efektna võte — aegluubis «kaadrid» — saab pärast mitu korda ekspluateerides tüütaks. Rikkalik püssipaugutamine teises pooles matab teksti, häirivat «eleuvust» sünnitab ka kohatu saali sihitimine. Lasud lindilt olid ärevamad ja stiilsemad. Kehast lahkuvad alati hinged jäävad jälle eraldi kujundiks, muus laadis.

Kaht etendust võrreldes oli teises tõstetud tekstiandmise tempot, mitmed kohad vuristati lohakalt maha, mõttelaeng hajus. Kui nü edasi läheb, hakkab sõjamäng «poistele» laval lõbu tegema ja tüki vaimeline pool lagunema. Süski on tõsiseid terviklikke osatähti. Eelkõige Ahas — Rain Simmul, mõtlik, unistav ja äraolev nooruk. Aga ka Jüri Lumiste Martinson ning Hannes Kaljujärve Kohlapuu. Ja enesestmõistetava professionaalsusega loodud Heikki Haravee kooli-

direktor. Mõni stseen läheb hingeõrna ja puhtana: Ahase kojujõudmine; Hilda antud põsemusi. Mõni teine koht jälle jääb lohise-ma, nagu vana Nika (Tiit Lilleorg) soolo jt. Kummaline küll, kuid liikumisele rajatud massilavastuses puudub tegelikult läbiv rütm, puudub pingestatus. Tulemus saab kaootiline ja see pole taotlusena võetav sõjakaos, pigem lavastuse kreedo ja idee puudumine. «Sõjateater» on lugeda vahe-eesriidelt. Heakene küll, aga mängureeglid peaks ikkagi kehtestama nii, et sünniks kunstiline tervik. Mosaiik ise-iseisvalt võttes huvitavatest leidudest ei sulda ühtseks nägemuseks. Või oligi mõeldud pakkuda eiga-ühele midagi? Ei usu, tahan arvata A.-E. Kerge paremini. Ometi jääb minusse küsimus: mille nimel seesugune «In corpore...» sai loodud?

PILLE-RIIN PURJE

Rahvakunstiansambel saab uue juhi

Teisipäeval, 23. mail toimus rahvakunstiansambli kevadkoosolek. Kuulati aruannet eelmise aasta tööst («Gaudeamus», kontsertreisid Vietnamis, Saaremaale ja Kaunasse), valiti uus juhatus. Juunikuus võrustatakse Uppsala

Ülikooli rahvakunstiansambli (Folk Dance Society). Koosolek otsustas, et on vaja välja vahetada ansambli kunstiline juht, sest koostöö praeguse juhiga ei laabu ning ansambel elab madalseisus.

TU RKA

Keskkonnakeemia ringi esimene aasta

Johann Georg Dragendorffi (1836—1898) eestvedamisel alustas 1888. aastal tegevust keemilis-bakterioloogilise analüüsi labor. Uuritid toiduaineid, vett ja pliiisaldust tapeedis.

Tänapäevalgi on toksiliste ühendite leviku, tuvastamise ja mõju uurimine keemikute seas populaar. Eriti on seda soodustanud elektroonika ja keemia areng, mis annab võimalusi pidevaks ja kiireks keskkonna seisundi jälgimiseks.

Keskkonnas toimuva uurimine nõuab mitmete teadusharude koostööd. Tartu üliõpilaste looduskaitseringis on see õnnestunud tudenglikul tasemel. Ringi liikmeskond kasvab ja kõikide kaasalõõtjate rakendamiseks on tekkinud jagunemine huvialade järgi. Keemiatudengitel tuli mõte oma keskkonnakeemia ringi moodustamiseks. Mõte sai teoks 3. oktoobril 1988.

17. mail marssis seltskond tulevase keskkonnakeemikuid Karl XI bastionile semestrit lõpetama. Va-

bade tudengite vabas käitumises oli vist midagi imelikku, et nõukogude miilitski heitis vennaskonnale valvsa pilgu. Veendunud, et tordi kõrvale rüübiti ainult «Pepsit», ta lahkus.

Kavas oli Katrin Idla ettekanne «H₂S elektrood», mis valmis dots. Mihkel Pärnoja juhendamisel. Kuulati ka Jüri Ruudu reisimuljeid Poolast õhu puhtuse kaitse aktsiooni nädalast.

JAAK JAAKU

Autasustamisi

Eesti NSV Hariduskomitee aukirjaga autasustati 60. sünnipäeval kauaaegse kohusetundliku töö eest teadusraamatukogu katalogiseerimisosakonna operaatorit LEA TRIKKANTIT.

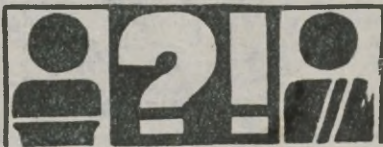
Eesti NSV Arhiivide Peavalitsuse ja Riigiasutuste Töötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee aukirja pälvitud nõukogude

arhiivinduse 70. aastapäeva puhul prof. HELMUT PIIRIMAE ja dots. AADU MUST.

TU aukirja said kauaaegse kohusetundliku töö eest 50. sünnipäeval vaneminsener SIRJE ARRAK ja 60. sünnipäeval tänuväärse töö eest pedagoogina ja teadlasena prof. KALJU POLDVERE.

Küünlavalgusõhtud

PÄNTRI B-KORPUSE III KORRUSEL JA MUJAL

Rõõmsalt väreleb küünlaleek. Tule sära kandub seda hardunult vaatavasse silmapaari. Hanesulg krabiseb pärgamentpaberil. Uued ja uued lõhnaküünlad inspireeritud teaduslikud mõtted saavad kirjasonaks. On XX sajandi lõpp. Sess läheneb kellelki küsimata.

Mitu hämaralt õdusat õhtupoolikut kinkisid Pälsoni 14 elanikele ülikooli ehitusjaoskonna elektrimehed: tudengi päev lõppes koos astronoomilise päevaga, seda võis pikendada vaid küünal või petrooleumlamp. Külmutuskapid sulasid tühjaks ja hakkasid haisema.

Asi sai alguse tegelikult juba sellest, kui ühiselamus hakkas käima mitut masti töömehe, kaablirull õlal. Neid oli igasuguseid: tuletõrjesignalsatsioonimehed, teleantennimehed ja muud mehed. Ja muudkui puurivad aga auke seinale. Pälsoni 14 kaitsevaim Juhan näitas mulle, kuidas kolmandal korrusel tuletõrjekaablimehed augu niimoodi läbi seinale puurisid, et elektrijuhtmedki krohvi all ära õnestasid. Asi lõppenud lühisega. Tuletõrjetaat polenud sootuks ära.

Ka nüüd oli kolmandal korrusel elektrijuhtmetega midagi lahti. Kas ka ära puuritud? Ei tea. Aga parandamiskatsele vastuseks lendas läbi maja peakilbi ühe faasi kaitse. See oli õõl vastu 17. maid. Osas tubadest kadus vool laevalgustitest, osas kadus vool sootuks. Kaks päeva telefonivõtmist ei andnud mingeid tulemusi. Elektrikuid oma toru tõstmas polnud. Üldtelefonilt kostis kellegi daami kõrgendatud pahasusega hää, et see polevat nende asi ja las valveelektrikud teevad oma töö ise ära. Hommikul vastu 19. maid (pioneerorganisatsiooni sünnipäeva auks vahest?) saadi asi siiski korda. Aega võttis, aga asja sai. Ja küünlaromantika maksab ka midagi.

Mis tuletõrjesignalsatsioonisse puutub, siis ei ole Päntri elanikud aru saanud, mistarvis mitusada meetrit kaablit on tuksi keeratud. Signalsatsioonijuhtmed jooksevad kokku valvurruumi, seal on neisse sõlm keeratud. Piiksuv aparaat on aga komandandi toas. Võib-olla oskavad pritsimehed asja mõtet seletada.

Aga elektrimeestele teen ettepaneku küünlavalgusõhtuid korraldada hoopis talvel, eriti pakasega. Siis on romantika veelgi ehedam. Lisaks vara saabuvale pimedusele külmutab aknast—uksest sisse puhuv viige külm ehk lõhki ka muidu leige radiaatori.

Jääme põnevil ootama!

EBERHARD SAMMELSELG

Tänu

Kauaaegse laitmatu töö eest pälviv rektori käskkirjas tänu 50. sünnipäeva puhul vanemõpetaja ELVI PRII, 55. sünnipäeval insener LUDMILLA VALKOVAJA ja 80. sünnipäeval valveteenistaja RICHARD VENGRI.

Kauaaegse eeskujuliku töö eest ülikoolis avaldati tänu vanempreparaator REGINA KIIVILE.

Trükiseid

I. Gussak, H. Gussak, R. Teesalu. Südamete rütmihäirete kliinilised aspektid. Tartu 1989, 500 eks., 154 lk., 30 kop.

Metoodilised materjalid kondiitri-kaupadest. I. Siimon. Tartu 1989, 300 eks., 120 lk., 25 kop.

Optika praktikum VI. Interferents. Difraktsioon. Metoodiline juhend füüsikaosakonna üliõpilastele. Matti Laan, Peeter Paris. Tartu 1989, 500 eks., 84 lk., 15 kop.

Schriftliche Gebrauchsformen in Deutsch. Textmuster für Studenten und Aspiranten. Von Susanne Müller. Tartu 1989, 350 eks., 60 lk., 10 kop.

Abitabelid pediaatritele. Metoodiline vahend arstiteaduskonna pediaatriaosakonna üliõpilastele ja jaoskonnapediaatritele. Helju Tälli, Aino Paves, Üllita Nigesen, Karin Orgulas. Tartu 1989, 1500 eks., 128 lk., 25 kop.

Haritlase kolmühtsus ja kooliuuendus 2.

Tõnu Peets

Üle-eelmises lehenumb-
ris oli nimetatud võima-
lusi, et uuenevas ülikoolis
väärtustada tervist kui
haritlase kolmühtsuse üht
osa. Teiseks osaks oleks
tema erialane ja kultuuri-
line pädevus,

professio- naalsus

Ülikool on *via scientiarum et artiarum*¹ ja Opetaja on teejuht. Opetaja ja Opiilase teedrajav suhtlus vajab tingimusi: vahendeid, reegleid ja kaitset — lärmaka päevakaja ja eksleva odavuse eest. Neid tingimusi on vaja paljuski uuesti luua, nii nagu ka tingimusi Opetaja eneseloomeks. Palju on kõnel-
dud välissidemetest ja stažeerimis-
võimalustest välismaal, ülikooli
autonoomiast, uutest õppeplaanidest,
ühiskonnaõpetuse ümberkorraldusest,
ainesüsteemist, õpikirjandusest,
paljundusvõimalustest, õppe- ja teadustöö lähendamisest,
arvutus-, video- ja laboratooriumi-
tehnikast jne. Üleminck IME-le loob
palju uusi võimalusi. Lisaksin neli
diskutiivset küsimust.

1.

Esiteks, kateedrite kõrgeim kompetents aineõpetuse korraldamisel. On ilmne, et nagu kõigel, on sellelgi piirid. Kateedrite kompetents erineb. Miks? Esiteks, mitte kõik teadusala tipud ei ole koondunud ülikoolikateedrisse, vaid osa töötab ka mujal: instituutides, laboratooriumides jne. Niisiis pole võimalik, et kateeder esindab pigem teoreetikuid ja pedagooge kui eksperimenteerivaid teadlasi ja tipp-praktikuid, mis mõistagi ei välista, aga iseenesest ka ei eelda nendega tihedat sidet. Kateeder võib esindada vaid ühte vaatenurka ja ei pruugi esindada kõrgeimat taset teoorias ega meetodikas. Teiseks, kõik ei ole pedagoogikakateedrid. Aineõpetuse meetodika valdamine ei tähenda iseenesest kõiges veel parimat kõrgkoolipedagoogikat. Eriteaduslikult kompetentne kateeder võib vahel kasutada pedagoogikas monstroosseid, düsfunktsionaalseid meetodeid. Kolmandaks, väikese ja pikka aega maailmale suletud linna ülikoolis, kus kodurahu ja sidemed maksavad ka midagi, pole mitte alati tagatud, et kateedrisse on läbi aastakümnete valitud oma ala parimad. Muidugi, Eesti on väike, parimaid ehk polegi igal alal väga palju (või, nagu öeldud, ei soovi nad kõik tegelda õppetöoga). Tuleb sügavasti lugu pidada neist, kes vahel ka kohusetundest on jäänud Alma Mater'i juurde ega ole pööranud «laiale teele», suurema hüvituse suunas.

Jah, kuid ei saa ka öelda, et õppejõu tööd lausa ei hüvitataks. Kui loengukursus on juba sisse tallatud, siis võibolla alati ei olegi väga raske seda käigus hoida. Pealegi Eestis üldiselt pole samal (kitsamaal) teadusalal konkureerivad kateedrid ning maailma õppe- ja teaduskirjanduse teatav keeleline ja eriti füüsilise kättesaamatus tude-
ngi jaoks võimaldab vahel läbi

ajada ka koduvillasemalt (see ei tähenda halvustust rahvusliku teaduse traditsioonidele). Neis kirjel-
datud oludes võibolla ei lähe ka kolleeg seda koduvillasust ilmingi-
mata ette heitma.

Nende kolme teguri (leadlaskona hajutatud, puudulik pädevus kõrgkoolipedagoogikas, ülikooli isolatsioon) summatsioonis võibki (võiski) ajapikku kujuneda välja «Teadus — see olen mina»-sündroom (TSOMS), mis võib (võis) komplitseeruda, kui lubate nii radikaalset väljendit, kateedriüüriluseks, teatud minitotalitarismiks, mille eesmärgiks on säilitada positsioon ja autoriteet, võibolla ka sissetulek, kusjuures kõneldatakse ikka parimatest kavatsustest. Jah, muidugi, need ongi parimad, kuid peamiselt vaid enda jaoks. Halvimal, vist väga harva, kuid siiski esineval juhul, kui on teatud pärlilikke eeldusi «raske isiksusena», avaldub kateedrijuhikultus, nagu kõneldatakse, mitte just sõbralikus kollegiaalsuses, üsna varjamatus halvaksapanus üliõpilaste vastu, sunni- ja hirmupedagoogikas ja, last but not least, üsnagi madalas õppe- ja küllap ka teadusliku töö tasemes, ehkki nõudlikkus võib olla kõrge, mis olukorda veelgi komplitseerib. Aastakümnetega hukutab

tundlikud. Teiseks, kui eivat hinnang kujuneb üksmeelselt tervel kursusel, nagu selleks pretsedente ju ka on, kõneleb see üsna objektiivselt kateedri või õppejõu töö vähestest või soovimatutest tagajärgedest. Kolmandaks, tude-
ng, eriti anonüümse küsitluse puhul, on võrdlemisi erapooletu, sest teda ei seo lektoriga kauased koostöösidemed.

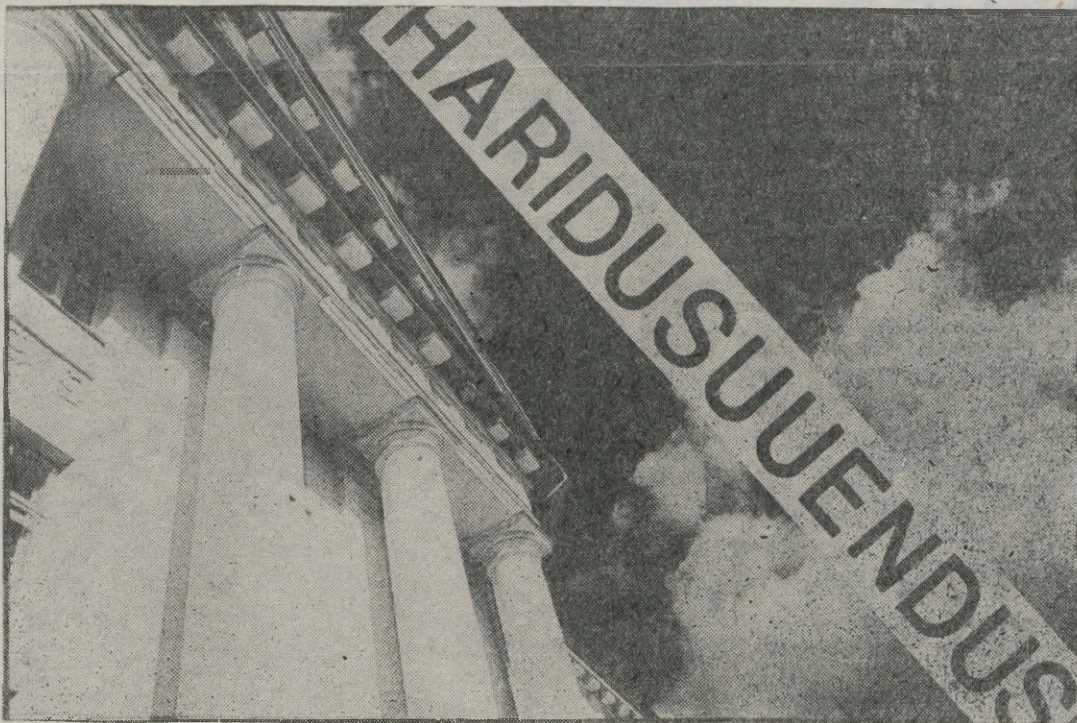
TSOMS-i ravis võiks olla esikohal efektiivne kaadripoliitika. Vajaduse korral võiks mõneks aastaks kutsuda külalisõppejõude NSV Liidust või välismaalt, nagu seda Eesti Vabariigi TÜ-s laialdaselt praktiseeriti. Igal semestril võiks ankeeteerida üliõpilaste hinnangut kateedrite tööle ja neid tulemusi tegelikult arvestada õppejõude atesteerimisel.

Niisiis on täiesti loomulik, et tudeng «valib» endale professori. Selles ei maksa näha midagi ultravasakpoolset, hungveipingiliku, proletkultu. Kui kelleski tekib tõeline hirm, et selline «paljasjalgsete mäss» võib huupi pöörduda iga õpetlase vastu, kes oma nõudlikkuse või «lihtsalt silmade poolest ei meeldi», siis selline hirm võib kergeti olla TSOMS-i esimesi sümptomeid või lihtsalt kaasneda täie-

kolmas — võrattu lektor, neljas — mõistev ja abistav, viies — suurepärane organisatsioon. Need omadused põimuvad erinevates vahetõlgetes, parimal juhul on nad esin-
datud võrdse küllusega. Hinnangu andmisel tuleks alustada voorustest. Üliõpilaste hinnang on vaid olu-
korra indikaatoriks, kaadri alal langetab otsuseid muidugi dekaan, teaduskonnanoõukogu ja rektor, kusjuures kaebekirjavastused kõrgetelt parteilistelt protektoritelt ei tohiks nüüdsel ajal enam omada määravat tähtsust.

2.

Teiseks, õppetöö korraldusest. Aine ja eriala omandamiseks on oluline tudengite huvi, huvitatuse ja soodsate hoiakute kujundamine, nende teadlikkuse äratamine. Oluline on vältida hirmu ja sundust, sest see uinutab teadlikkust. Seepärast oleks ülikoolis vaja selgesõnaliselt välja kuulutada loengute vabakuulamisõigus koos pideva teadmiskontrolli ja praktikumide (seminaride) range kohustuslikkusega. Puudujate kontroll loengutes ajal naeruväärne fiktsioon,

taoline juht terve kateedri, tõrjub kõrvale konkurendid ja järelekasvu, valib kaastöötajaid oma mõõdu järgi, ei soovi ega suuda välja anda korralikku õpikirjandust, ja mis peamine — muutudes professori karikatuuriks, tekitab teatud vastumeelsust ka oma aine vastu, mida õpitakse eksamihirmus, teades, et paljugi tuleb hiljem ümber õppida. Selline võimukas karikatuur on mitte ainult teaduskonna, vaid terve ülikooli häbi, mis ühelegi vastava eriala tudengipõlvkonnale ei jää märkamata.

Paradoksaalsel moel on kateedri pedagoogilise ja kaudselt ka teadusliku kompetentsi hindamisel just üliõpilased kõige objektiivsemad. Kuidas nii? Esiteks, neil on hea võrdlusvõimalus, sest igal semestril kohtuvad kümnekonna erineva kateedriga, kellest vähemalt enamus on omal alal tõeliselt asja-

liku pessimismi ja usaldamatusega üliõpilaste vastu. Kas see saab siis olla Opetaja lähtekohaks? Ma ei usu, et nimekad ja lugupeetud professorid oleksid kunagi kartnud, et tudengid neid endale «ei vali». Kui aga keegi kuskil seda tööpoolest kardab, siis ... *Titulus non facit professorem*².

Ma ei arva, et ülikoolil oleks kateedrite kompetentsi ja TSOMS-iga erilisi probleeme. Olukord erineb võibolla ka teaduskonniti. Kui aga kuskil tekib see oht, vajab see vast ka laiemat tähelepanu ja kiiret lahendust.

Tuleks muidugi hoiduda sellest, et suures hindamise tuhinas mõni inimene kuulutatakse kõlbmatuks. Taotluseks võiks olla aidata tal leida sobivaimat rakendust. Inimesed on ju erinevad: mõni on tagajärjekas teadlane, teine — hea sulega,

eriti kui sellest tehakse järeltööd õppedistsipliini kohta. Kohalolija võib vargsi tegelda muude asjadega ja tegelikult on puudujaid märksa rohkem kui tavaliselt märgitud. Vahel ongi õigem loengu ajal kodu või raamatukogus seda või teisi aineid õppida, eriti kui loeng on kehv või nõudmiste ulatusele vastav materjal olemas. Lõpuks, teadmiste puudub omadus ette loetuna külge kleepuda, nii nagu õpikust pole palju kasu, kui ta on padja all. Kõige tähtsam on huvi ja tahe³.

Tuleks tagada nõudlikkuse kõrge tase ühelt poolt ja õpikirjanduse kättesaadavus või nõudmiste ulatuse selge määratlus teiselt poolt⁴. Iga ainekursuse alguses peaks tudeng saama õppeaine detailse programmi koos meetodiliste nõuannetega, rõhuasetuse ja peamiste seoste määratlemisega ning ulatuslike viidetega õpikirjandusele, monograafiatele, artiklitele.

3.

Kolmandaks, loengu eesmärgiks ei maksa pidada ainult õppematerjalide vahendamist. Üliõpilane pole Gutenbergi press. Mõni kateeder on suutnud aastatega välja anda terve raamatukogu õppevahendeid, mõni teine — paar vähenõudlikku või koguni eksitavaid brošüüri. Rahvuskultuuri vajadusi silmas pidades tuleks küpses eas võimekatele autoritele kiiresti luua kõik tingimused (loominguline stipendium, õppekoormuse vähendamine, abitööjõud) akadeemiliste käsiraamatute koostamiseks või õpikute tõlkimiseks ja need ülikooli vahendusel kvaliteetselt kirjastada. «Loengu eesmärkideks peaksid kõigepealt olema sissejuhatus ainesse ja praktikumidesse, ettevalmistus tööks teistes õppevormides ning iseseisvaks tööks, terminoloogia tutvustamine, nõudmiste ulatuse määratlemine, aine ja eriala omandamiseks soodsa motivatsiooni kujundamine»⁵

4.

Neljandaks, mõni mõte haridusest kui pagasist. Üliõpilane vajab oma tulevasele erialale rohkem kui vaid kitsalt erialaseid teadmisi. Näiteks võibolla psühholoogiat, loogikat, kindlasti aga võõrkeelt. Ei ole ju ilus, kui Tartu ülikooli diplomiga haritlane läheb end Londonis või Leningradis maha müüa. Vabatahtlikkuse jutlustamine selles küsimuses pole vist mõttekas. Ka siin peaks nõudlikkuse ulatuse määrama ülikool⁶. Umbkeelsus pärsib ka professionaalsust. Võõrkeel on erialaaineks igal erialal ja sellisena peaks olema ülikoolis kohustuslik. Tuleks taastada ka ladina keele õpetus akadeemilises mahus. (Juba selleks oleks vaja klassikalise filoloogiat kateedrit.)

Selline oleks tudengi nägemus ülikooli uuendamise võimalustest haritlase professionaalsuse tagamiseks. Järgmises lehenumbris lõpetaksin selle käsitluse, arutelles ülikooli laiema sotsiaalse eesmärgi üle.

¹ tee teadmiste ja kunstide (asjatundlikkuse) juurde

² tiitel ei tee professoriks

³ Opeosakonna juhataja Mati Salundi vestluses 17. 05. 89.: «Praktika näitab, et loengul käimine iseenesest ei tähenda edasijõudmist, võib osutada vastupidi: loengus käivad need, kes õpivad hästi.»

⁴ Vt. Ülikooli Rahvarindeühenduse programm, II, p. 2. — «TRÜ» nr. 16, 28. 04. 89.

⁵ M. Salundi vestluses 17. 05. 89.

⁶ Vt. URRÜ programm, II, p. 7.

PROFESSOR HEIGO MIIDLA

1919—1989

29. mail sängitasid sõbrad, kolleegid ja õpilased Vana-Jaani kalmistule professor Heigo Miidla. 29. detsembril saanuks Eesti esimene taimefüsioloogia doktor seitsmekümneseks. Sellest auväärsest east üle poole, ligi nelikümne aastat oli elatud *alma mater*'i röömude ja muredega. Assistentid markantse professorini, see on sihikindla teadlase tüüpiline, kuid raske karjäärtee sõjajärgsete aastakümnete Tartu Ülikoolis.

Heigo Miidla sündis 1919. aastal Harjumaal Kloostri vallas. Maaelu mõjul tekkinud huvi põllumajanduse ja bioloogia vastu realiseerus pärast Nõmme humanitaargümnaasiumi lõpetamist ülikooli põllumajandusõpetuskonnas. Järgnesid intensiivse teadusliku töö aastad Eesti TA Polli katsebaasi puuviljanduse sektoris, kus lõplikult kujunes edasise uurimistöö teemaatika — viljapuude füsioloogia, taime kasvatamine ja areng. Kandidaadiväitekirja kaitses Heigo Miidla 1959. aastal, töötades sel ajal juba TRÜ taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedris.

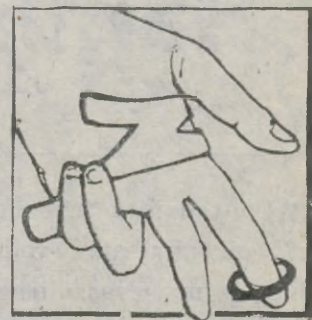
Tema elutööks sai fenoolsete ühendite biosünteesi, ainevahetuse ja funktsioonide uurimine taimes. Lignifitseerumise biokeemilise mehhanismi väljaselgitamisel oli Heigo Miidla esirinnas Eesti ja Nõukogude Liidu bioloogiateaduses, kaitses doktoridissertatsiooni 1970. aastal ja kujunes selles valdkonnas rahvusvahelise maine-

ga teadlaseks, millest annavad tunnistust korduvad esinemised rahvusvahelistel kongressidel ja konverentsidel, kodu- ja välismaistes ajakirjades ilmunud publikatsioonid (kokku üle 150), laialdased välissidemed, hulgalised oponentingud.

Viljaka teadusliku tegevuse kõrval oli Heigo Miidla hinnatud õpetaja. Tema sulest on ilmunud mahukas taimefüsioloogia õpik kõrgkoolidele, tema juhendamisel on diplomeeritud üle pool sajatu taimefüsioloogi, ta oli ka bioloogia-geograafiateaduskonna esimene dekaan. Kõigile bioloogiaosakonna üliõpilastele jääb kindlasti meelde tema entusiasm võrkeelte õpetamise organiseerimisel.

Vitaalse isiksusena ja oma eriala patrioodina oli Heigo Miidla üliõpilastele Taimefüsioloogia Seltsi ja Vabariikliku taimefüsioloogia ja -biokeemia probleemnõukogu juhatajate liige, ELUS-i taimefüsioloogia sektiooni esimees, iga-aastaste taimefüsioloogia sügiskoolide organiseerija. Tänu tema organisatoorsele visadusele on suuresti välja kujunenud Eesti taimefüsioloogide eneseteadvus ja kokkukuuluvustunne. Energiat, elurõõmu ja tahtmist osaleda jätkus alati, alati on tööd tehtud armastuse ja vaimustusega. Oleme kaotanud erudeeritud õpetaja, abivalmis ja energilise kolleegi.

Kolleegid

VENIA LEGENDI

2. juunil kl. 11 toimub Nooruse 9 aud. 301 majandusküberneetika ja statistika kateedri dotsendi kt. Villem Tamme *venia legendi* loeng «Üliõpilase iseseisva töö planeerimise mudel reaalse ajabüdzeti tingimustes».

2. juunil kl. 12 toimub samas kateedri dotsendi kt. Riina Veirami *venia legendi* loeng «Objektorienteeritud lähenemine majandusinfosüsteemide loomisel».

AJALEHT ILMUB JUUNIS

16. kuupäeval ja kas 30. või paar päeva varem. Viimane lehenumber on pühendatud ainult lõpetajatele. Nii et kes veel sel semestril sõna soovib, kähku lugu toimetusse!

ARMSAD LÕPETAJAD!

Teile pühendatud «TRÜ» erinumber ilmub arvatavasti juuni viimastel päevadel (sõltub viimastest riigieksamitest). Et see leht jõuaks iga lõpetajani, soovime teha ühistellimusi: tooge toimetusse tellijate arv, raha ja koht, kuhu ajalehed jätta (soovime dekanati).

Taastrükk * Taastrükk

VANASÖNU

Õöl üheksa poega, päeval mitu mõtet, koosolekul tuhat kõnet.

Kes süis näppu põletab, kui pihid on, kes süis spikrit kasutab, kui teadmisi on.

Kõige raskemad tööd on: lamba kael niita, seasoolikad harutada, öela ämmaga elada ja kolm kirjanduse eksamit sessioonil ära teha.

EKSAMIL

Õppejõud: «Kuidas te kujutlete üliõpilaste olukorda kommunismi tingimustes?»

Üliõpilane: «Igaühelt tema teadmiste kohaselt, aga stipendiumi... vajaduste kohaselt.»

MÕISTATUSI

Lapsena läheb, habemega tuleb? (Teadusliku töö saatus trükikojas)

Inglismaalt sõitis läbi, Prantsusmaalt sõitis läbi, Saksamaalt sõitis läbi. Itaaliast sõitis läbi, Gruusiast sõitis läbi, Ukrainast sõitis läbi, saabus Eestisse, jõudis Tartusse ja lendas kraavi.

(Eesti filoloog kolme kirjanduse eksamit sooritamas)

«TRÜ» nr. 34, 31. dets. 1958

UUT RAHVATARKUST

Kes kütse karielajaks arvab või lutsu leivakõrvaseks või võimlemist ülikooli peaaaineks.

SEE OLI NII

1959. aastal korraldati Tartu Riiklikus Ülikoolis tervete eluviiside nädal. Kahjuks ei taha eluviisid (ka terved) hästi ühe nädala raames ära mahtuda. Seetõttu võib loota, et tuleval aastal pühendatakse TRÜ-s tervetele eluviisidele ka kaks nädalat.

«TRÜ» nr. 40, 31. dets. 1959

VANASÖNA EI VALETA

Eksamist

Oleks, kes algu alustaks ja lugu lõpetaks, küll mina keskel keerutaksin. (Viru-Nigula).

Kuldsuu eksamil

Hää pernaine küt rattapulgast ka pudru. (Rõuge). Osav kisub kivistki leiva välja. (Tõstamaa).

Dekanaat

Igaüks teab oma asjad ja dekanat teab karja asjad. (Torma). Kellel hais nõnna lätt, küll tuu tarrõ tuulutata. (Põlva).

«TRÜ» nr. 38, 29. dets. 1967

EESTI VANASÖNU

Sandi vald on suur.

(Konspektikerjaja)

Kes lõikuse ajal und armastab, saab leivast lahti.

(Sess)

SUUR MÖTE VÄIKSES VORMIS

Sõna pistab, sõna päästab.

«TRÜ» nr. 39, 27. dets. 1968

SESSIHABE-SASSIHABE

Sessi ajal pole aega habet ära ajada.

Kui ta kasvab, las süis olla — ilmselt teda vajan ma.

Muudkui õpin, habe kasvab raamatute vahele. Leiab õiged leheküljed — ma ei vasta kahele.

Pärast sessi habe sassis, vaja maha ajada. Sest et mõne maja klassis habet küll ei vaja ma.

Nagunii ei lubata ja ju süis pole vaja.

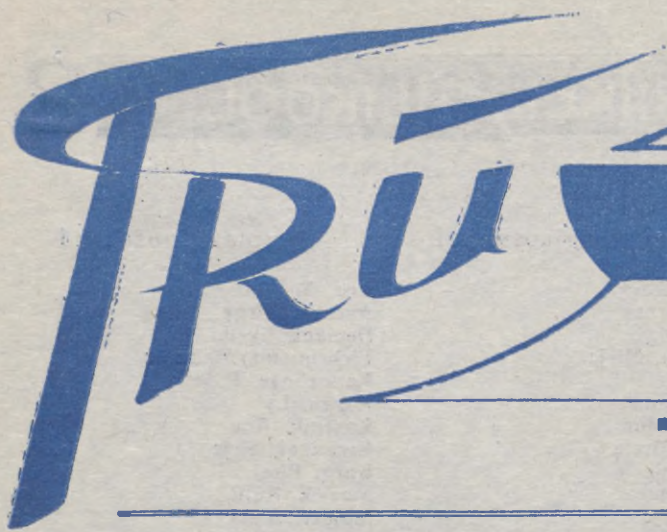
Nii ei jäägi üle muud kui habe ära ajada.

«TRÜ» nr. 1, 14. jaan. 1983

LÕPUAKTUSED

Biol-geogr. t.	20. VI	kl. 15.
Õigust.	21. VI	kl. 12.
Filoloogiat.	22. VI	kl. 12.
Matem.	23. VI	kl. 12.
Majandust.	23. VI	kl. 15.
Ajaloot.	24. VI	kl. 12.
Füüs.-keemiat.	27. VI	kl. 12.
KKT	28. VI	kl. 12.
Arstid.	30. VI	kl. 13.

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 22 (1569)

Kolmapäev, 28. juuni 1989

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 3 kop.

BETTI ALVER

LOOTUS

Oht lootust ma vajan,
olen alati
vajand —
et iial ei alga
julm
lobisev
sajand,
et iial ei alga
must
marduse
aasta,
et surutud südant
leinad
ei laasta,
et ka painatud elu
ei paadu,
ei pleegi,
et me suuri surnuid
ei kamanda
keegi.

ARVO VALTON

on
kirjutanud

* Lugege kaks tuhat aastat tagasi välja öeldud mõtteid ja mõelge, mida uut on teil lisada. Ja küsige siis: kas tulite siia maailma selleks, et korrata nii vanu asju? ... Ja siiski olete teie üksainus, kordumatu.

* Maailm elab sinu kujutlustes. Aeg-ajalt küsi endalt, kas see või teine sinu kujutlustest on maailmale vajalik ...

* Kui usud, et elus on midagi olulist, milleni sa iialgi ei jõua, siis sa oled teel selle poole. Kui sa seda ootamatult kohtad ja ära ei tunne, siis mata lootus ...

* Ajad on sellised, et isegi tulevik on juba eilne päev.

* Kuni sul pole last, võid olla ise laps. Oma lapse eest salaja oled seda ka edaspidi. Vähemasti seni, kuni sul on alles veel ükski vanematest ...

* Kolm on tähtsat asja elus: olla vaba ja õiglane ning mitte näha nende kahe vahel vastuolu ...

* Mõnd sarjatakse kulunud tõdede ütlemise eest, aga kui paljusid peaks sarjama kulunud valede ütlemise eest.

* Teadmistest saad suurimat rõõmu siis, kui sa neid mõnel määral kardad — aimates keerukusi, mida need toovad su ellu ...

* Mees tellis keskusest tõe, aga see läks posti peal kaduma.

Ajaloo-osakond

Jaago, Kalev
Lindström, Elo
Lippmaa, Aivar
Lippmaa, Ivi
Mägi, Reet
Mägi, Silver
Ollerma, Avo
Otsepp, Riina
Pavelts, Epp — kiitusega
Petersell, Külli
Pödder, Helbe
Rohtla, Karin
Ruusing, Helge
Savisaar, Eva
Siilivask, Mart
Turba, Vilja
Uusmaa, Riho
Vislapuu, Ain-Andris

Kursusejuhendaja
dots. HILLAR PALAMETS

Defektoloogiaosakond

Ereline, Eva
Jahu, Maret — kiitusega
Juhanson, Krista
Kiius, Signe
Kokk, Marge
Kreevald, Heli
Kriisa, Signe
Kuiva, Sirje
Laur, Merle
Nook, Leelo
Pari, Eve
Rommel, Eelika
Rommel, Meego

Raviosakond

Aas, Endla
Allikmets, Erik — kiitusega
Allikmets, Kristina — kiitusega
Allikmäe, Riho
Arak, Terje
Arming, Siiri
Brand, Ruth
Enniko, Merike
Guardado, Siiri
Haldre, Kai
Haller, Ruth
Hansson, Kai — kiitusega
Idla, Andres — kiitusega
Jõgi, Rain
Jüriloo, Anne
Kadarik, Merle
Kahusk, Anneli
Kaibald, Vaike
Kazmina, Galina
Keldrima, Tiina
Kelk, Margus
Kirr, Maire
Kirss, Anne
Kirss, Fred
Kivi, Kersti
Klet, Artur
Kokk, Kadri
Kolk, Marit
Kree, Sirje
Kubjas, Mare
Kukk, Marina
Kulpson, Allan
Kurik, Margit
Kuusik, Esta
Kõljalg, Siiri
Lagzdina, Mari-Ann

Ajaloo- teaduskond

Sildnik, Karmen
Tina, Katrin
Veede, Ulle
Vellendi, Anneti

Kursusejuhendaja
dots. TIHU-KAI AUNAPUU

Psühholoogiaosakond

Isat, Pille
Ojap, Sulev

Kursusejuhendaja
vanemõp. GÁLINA VUKS

Mittetatsionaarselt
lõpetajad

Ajaloo-osakond

Bruus, Aino
Einberg, Tiit
Ermel, Inga
Grosberg, Heli
Krigoltoi, Liivika
Kruus, Olav
Lillak, Ulle
Mark, Reet
Pupart, Mehis
Põvvat, Lea
Ratassepp, Ingrid
Reichardt, Heiki

Arsti- teaduskond

Lega, Karin
Leht, Kai
Lember, Elo
Lepp, Lilian
Liigant, Aive — kiitusega
Loime, Lia
Loorents, Jüri
Looring, Harri
Lutter, Piia
Margus, Benno — kiitusega
Müürisepp, Piret
Nelis, Marje
Nigu, Marju
Nurm, Vahur
Ojassalu, Ene
Pallo, Heli
Pari, Triin — kiitusega
Park, Mare
Pauman, Tiina

Tammoja, Jüri
Tikk, Simmu — kiitusega

Kursusejuhendaja
vanemõp. VILLU TAMUL

Defektoloogiaosakond

Angerjas, Liivi
Hansen, Aire
Hommik, Anne
Jalakas, Piret
Kaljuste, Marika
Kaminskas, Piret
Kuningas, Ly
Lüütsepp, Hele-Mall
Põldsaar, Kalev
Rebane, Anneli
Sanlin, Reet
Toom, Maive
Varik, Ene

Kursusejuhendaja
dots. TIHU-KAI AUNAPUU

Psühholoogiaosakond

Koolipsühholoogia eriala

Aader, Helve
Bork, Sirje
Horm, Heldur
Kaidro, Ester
Kivipõld, Elmar
Linnamägi, Anne
Männi, Aita
Org, Helgi
Piirimaa, Karin
Rannik, Lea

Rõuk, Astrid
Rümmel, Helle
Takk, Koidula

Sotsiaalpsühholoogia eriala

Asi, Inge
Kikas, Eve — kiitusega
Kleemann, Karli
Lüüs, Indrek
Murdvee, Mart — kiitusega
Niinoja, Külli
Raba, Janne
Raudsepp, Esta
Reva, Sirje
Rull, Kaie
Tüür, Eduard
Vapper, Tiina

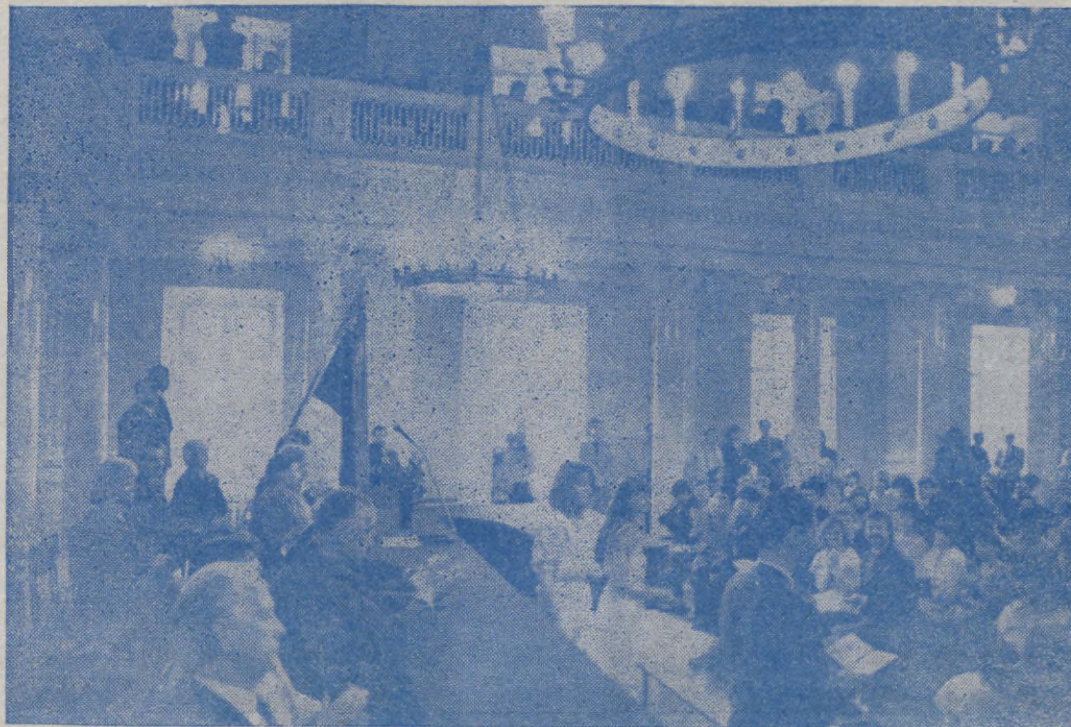
Tööpsühholoogia eriala

Alikas, Arnold
Erik, Inna
Gross, Laine
Havakats, Asta
Mitt, Tiina
Mitt, Valdur
Oit, Monika — kiitusega
Pajula, Aili
Raun, Mait-Hando
Rebane, Riina
Ruus, Heino
Rätsep, Silver
Säue, Kaupo — kiitusega
Sepp, Tõnu
Siilbek, Valdur
Vakurov, Igor

Kursusejuhendaja
dots. JAAN HUIK

Varmets, Ulvi
Varvas, Mall
Vertsli, Ulle
Vink, Kai
Vään, Siiri
Oun, Maret

Kursusejuhendaja
prof. VELLO SALUPERE

Arsti- teaduskond

(Algus 1. lk.)

(vene õppekeelega)

Barkova, Tamara
Bizjako, Rimma
Dobraja, Elvira
Galustjan, Vladimir
Gorodetskaja, Galina
Holodkova, Svetlana
Hozomia, Rada — kiitusega
Iljuško, Svetlana — kiitusega
Jankovskaja, Olga
Jegorova, Jelena
Jegorov, Nikolai
Klimar, Evi — kiitusega
Kozõreva, Natalja
Kvatsadze, Tamta
Levadnaja, Jelena
Loioš, Aleksandr
Mihailikova, Galina
Paitšadze, Nino
Petrosov, Vladislav
Petrosova, Elena
Rešetnikova, Veronika
Sapon, Oleg
Šiščenkova, Jelena
Ubilava, Mai
Vakulina, Natalja
Vestfal, Rudolf
Tšetõrkina, Olga

Kursusejuhendaja
prof. VELLO SALUPERE

Pediaatriaosakond

Allik, Hiie
Amjärv, Kristel
Jürisson, Maie
Kallandi, Olle
Kask, Küllike
Kirs, Kaisa
Klaassen, Tiina — kiitusega
Klamas, Reet
Kosk, Annika
Krigul, Piret
Kurepõld, Katrin
Kõrgemaa, Riia
Leetma, Marge
Lind, Tiina
Miggur, Anne-Ly
Murumets, Ülle
Nilbe, Silvia
Nurm, Olla-Karin
Pihl, Eve
Pärnpuu, Meeli
Rea, Tiina
Rogova, Marina
Rulli, Maris
Sikka, Maire
Soonvald, Lilia
Suluste, Jaanika
Talvik, Inga
Tõnisson, Tiit
Uueküla, Sirje
Viirsalu, Mairi
Väinsalu, Vilve

Kursusejuhendaja
prof. LEA BOSTON

Sportmeditsiinosakond

Belskaja, Jelena
Brutšene, Laimute
Deveikis, Saulius
Fahrutdinov, Marat
Golub, Irina
Jahjajeva, Zohra
Javorskaja, Marina
Kalabuhova, Tatjana
Paronjan, Vita
Sapon, Rima
Sljakota, Lorita
Volokitin, Aleksander
Volokitina, Ljudmila
Kursusejuhendaja
prof. TOOMAS KARU

(kõrgema kehakultuuri-
haridusega)

Bolšakova, Aleksandra
Borissov, Aleksander
Galentas, Arvidas
Golovnjov, Igor
Gurko, Aleksej
Jevtušenko, Viktor
Kasatkin, Gennadi
Paranjan, Eduard
Savinova, Oksana
Sinenki, Vladimir
Sošorin, Sergei
Zaripova, Elmira
Zukovskaja, Jelena

Kursusejuhendaja
prof. TOOMAS KARU

Stomatoloogiaosakond

Adler, Erika
Artma, Agnes
Ausing, Signe
Bachmann, Mirja
Ilves, Kati
Jurtom, Jana
Jänes, Valdur
Kaldma, Merle
Küiver, Kaie
Koitla, Anu
Koppel, Irje
Kotlova, Inga
Kriisk, Siivi
Lepik, Raile
Olak, Jana
Paesüld, Evelin
Pinnas, Ene
Raudjalg, Junika
Rebane, Kadri
Silm, Hiie
Sivonen, Angela
Schihalejev, Heli
Tamme, Tiia
Targo, Lana
Tenso, Riina
Tepper, Katrin
Veri, Piret

Kursusejuhendaja
ass. RUTH VASAR

Farmaatsiaosakond

Aru, Angela
Avestik, Virge
Demant, Evelin
Eichelmann, Maire
Kannelmäe, Pille
Kargu, Ly
Kaseniit, Anu
Kivimägi, Sirje
Kurg, Piret
Maasik, Külli
Mõlder, Signe
Nežinets, Kaie
Nummert, Marjaana
Nummert, Merike
Pihu, Marika
Pogost, Marina
Siimo, Kristiine
Song, Reine
Sova, Estra
Ujok, Merilin
Viidalepp, Anne
Tomingas, Valve

Kursusejuhendaja
dots. ILMAR KRÜSE

*

Bioloogia- geograafia- teaduskond

Bioloogiaosakond

Annuk, Tiina
Asi, Tiina
Aren, Lea
Eek, Kaja
Ehrlich, Lore — kiitusega
Ehrlich, Ollas
Eller, Heli
Evik, Karin
Fomitšov, Robert
Holst, Karin
Jaanus, Andres
Jaanus, Tiia
Jürgenstein, Toomas
Hõrak, Peeter
Kalamees, Andres
Knoll, Pille
Kollin, Mariell
Lehtmets, Pia
Liiv, Urmas
Luigujõe, Leho
Matt, Tiina
Moor, Kristjan
Moor, Mari
Nigul, Lenne
Paakspuu, Triin
Perner, Krista
Pomerants, Riina
Purre, Evelyn
Päid, Imbi
Pärn, Kaia
Püttsepp, Juhani
Rasso, Tuuli
Remm, Anu

Remmelkoor, Reele
Remmelkoor, Toomas —
kiitusega

Rumberg, Ilona
Rõöp, Tiit
Saarva, Evelin
Sepp, Silvia
Sillasoo, Ülle
Songisepp, Epp
Tartes, Urmas — kiitusega
Tänav, Ago
Tänav, Rutt
Tääkre, Kristel
Veersoo, Urve
Undrits, Liis

Kursusejuhendaja
ass. ILLE HILPUS

Geograafiaosakond

Aunap, Raivo
Aunap, Tiina
Ennok, Katrin
Jänes, Meeli
Kraav, Madis
Krumm, Maret
Küberson, Mairi
Land, Anu
Lukk, Piret
Mikk, Jaanus
Nuu, Andres — kiitusega
Pallo, Toomas
Peedumäe, Tiia
Püüa, Almi — kiitusega
Raam, Raivo
Roose, Antti — kiitusega
Seevri, Andres
Seevri, Ülle
Tauer, Pilvi
Vasser, Kaie

Kursusejuhendaja
dots. IVAR AROLD

Geoloogiaosakond

Alasi, Aira
Agasild, Donald — kiitusega
Eek, Külli
Eek, Peeter — kiitusega
Karjus, Anne
Kattel, Taavo
Pomerants, Marko
Puura, Erik — kiitusega
Puusepp, Mait
Soesoo, Alvar
Tinn, Oive
Veski, Siim — kiitusega

Kursusejuhendaja
dots. ASTA ORASPOLD

Filoloogiateaduskond

Eesti keele ja kirjanduse eriala

Elijas, Eve
Jaas, Kerttu
Kasterpalu, Karin
Kivastik, Mart
Kronberg, Janika
Kuusk, Margit — kiitusega
Laumets, Anu
Lebrecht, Ülle
Leppik, Helle
Margus, Malle
Nõmm, Mari
Pöör, Rita
Raid, Katrin
Riismaa, Kersti
Tammaru, Ivi
Tarvo, Aili
Tiidla, Malle
Uibu, Krista
Vainik, Ene — kiitusega
Valdma, Tiina
Võlt, Mihkel

Kursusejuhendaja
vanemõp. PAUL HAGU

Zurnalistika eriala

Alatalu, Epp
Eier, Tiina
Ernits-Kaljuste, Imbi
Kumberg, Eeva
Luik, Jüri
Pinn, Merike
Schwede, Indrek
Ugur, Kadri

Kursusejuhendaja
vanemõp. EPP LAUK

Inglise keele ja kirjanduse eriala

Abroi, Ave
Järv, Merle
Kriis, Ene
Laarmann, Pilleke
Laur, Irene
Lehismäe, Tiina
Lehtpuu, Mai
Lepik, Leela
Nurk, Sirje
Puusepp, Erika
Rahuoja, Vesta — kiitusega
Rattiste, Anu
Rein, Eva
Reinvald, Tea — kiitusega
Roose, Annetriin
Tamsalu, Evelin
Teigar, Ingrid — kiitusega
Tiirats, Anu
Timmusk, Ene
Tuhte, Piia
Vega Salamanca, Mare

Kursusejuhendaja
dots. AINO JÕGI

Saksa keele ja kirjanduse eriala

Aabreidaal, Svea
Aader, Eva
Hunt, Eve
Kaasik, Ene
Kannik, Hille
Kindsigo, Jana
Käosaar, Kaia
Loos, Virge
Lunge, Helle
Mihkelson, Kaja
Peda, Karin
Pärn, Eeva
Reinvart, Pille
Terve, Kaie
Värv, Marge

Kursusejuhendaja
dots. KARL LEPA

Prantsuse keele ja kirjanduse eriala

Leibak, Jana

Kursusejuhendaja
vanemõp. TIIT VILIMAA

Vene keele ja kirjanduse eriala (eesti rühm)

Aasumets, Regina
Amer, Ingrid
Hallang, Tuuli
Jürgens, Tiia
Kuusik, Pille
Org, Astrid
Rebane, Katrin
Ruusalu, Anneli
Saar, Viive
Salum, Aili
Steinberg, Erik

Kursusejuhendaja
vanemõp. ANN MÄLTS

Vene keele ja kirjanduse eriala (vene rühm)

Antonova, Tatjana
Gukasjan, Karine
Gurvitš, Jevgeni
Januševskaja, Lilia
Kazakova, Ilana
Krõlova, Ljudmila
Medvedjeva, Anna
Obatnin, Gennadi
Permjakov, Jevgeni
Prokofjeva, Olga — kiitusega
Sigalova, Tatjana
Suštšova, Svetlana
Tuisk, Viktoria — kiitusega
Valiulina, Tatjana
Vammus, Jelena

Kursusejuhendaja
vanemõp. PEETER TOROP

Filoloogia- teaduskond

Mittestatsionaarselt
lõpetajad

Eesti keele ja kirjanduse
eriala

Aan, Anneli
Annuk, Eve
Asveit, Hannele
Jääger, Rita
Kikerpill, Tiina
Kuusik, Tiina
Kõõmnemägi, Tiina
Must, Ivi
Mõmmik, Tiia-Mai
Poom, Irja-Gea
Purje, Pille-Riin
Raudvere, Silva
Ribenis, Karin
Schmidt, Lianne
Sooberg, Jüri
Tamm, Katrin
Väljaste, Tiina

Kursusejuhendaja
dots. ELLEN UUSPÖLD

Zurnalistika eriala

Jürvelson, Astra
Karlep, Ivo
Klaats, Erika
Pupart, Meelis
Relve, Hendrik

Kursusejuhendaja
dots. MARJU LAURISTIN

Saksa keele ja kirjanduse
eriala

Elias, Liivi
Rüütel, Pille
Suurmets, Mailis

Kursusejuhendaja
dots. KOIDU UUSTALU

Inglise keele ja kirjanduse
eriala

Altmäe, Kairit
Ets, Mari

Kask, Mare
Luik, Heili
Nakkurt, Sirje
Raide, Ave
Sauter, Piret
Streimann, Alar

Kursusejuhendaja
vanemõp. LEILI KOSTABI

Vene keele ja kirjanduse
eriala

Gordejeva, Natalja
Hõldobova, Natalja
Kozlova, Marika
Laanemäe, Tiia
Laaneser, Melita
Logunova, Niina
Semendjajeva, Natalja
Sulb, Anne
Švarjova, Irina
Zadorožnaja, Juliana

Kursusejuhendaja
dots. IGOR CERNOV

Kehakultuuriteaduskond

Aasorg, Lembe
Aidla, Margit — kiitusega

Ambos, Heli
Arula, Aivar
Asi, Kaire
Daniel, Artur
Dobrovolskaja, Lia
Gescheimer, Hell
Hallaste, Leelo
Juga, Karin
Juudas, Margit
Jõelaid, Erki
Jürgel, Jelena
Kaljo, Margit
Kallit, Katrin
Kapp, Helen — kiitusega
Kliiver, Merike
Kinna, Koidu
Kits, Aivar
Kool, Jane
Kull, Jüri
Kurg, Külki
Kurruk, Triinu
Lippe, Sirje
Luht, Silvar
Mast, Toomas
Melnikova, Larissa
Mitt, Toomas
Musting, Kalmer
Mänd, Triina
Ojala, Valdur
Oro, Margus
Pikk, Aarne

Pukki, Liia
Ratnik, Esta
Roonurm, Aivo
Rooveer, Karin
Räbovõitra, Rutti
Sild, Astrid
Solovjov, Andrei
Soosaar, Maret
Tomera, Teele
Tuul, Heiki — kiitusega
Viiljak, Pille
Volmer, Jaak
Võsaste, Rainer

Kursusejuhendaja
vanemõp. HANNO SELG

Mittestatsionaarselt
lõpetajad

Alaküla, Kristjan
Bergman, Eve
Divissenko, Andrei
Gromakova, Viktoria
Kroonberg, Liivi
Lepik, Krista
Mäesalu, Katrin
Olli, Haldur
Silm, Aivar
Šinkarjova, Irina
Vahter, Peeter
Uudeküll, Katrin

Majandusteaduskond

Kaubandusökonoomika
eriala

Statsionaarselt lõpetajad

Hindrichson, Viive
Irval, Anu
Kiisküla, Margus — kiitusega
Kollom, Paavo
Kuum, Toomas
Lauri, Eve
Lepik, Anneli
Lillemaa, Ela
Lillo, Marge
Nestra, Merle
Pavlova, Janika
Pikk, Ivar
Raudsik, Tiina
Roose, Ülle
Saar, Priit
Siimut, Merike
Siimut, Raul — kiitusega
Tamm, Katrin
Tomingas, Ingrid
Valdmaa, Anu
Vahemets, Heli
Vihmaru, Eve

Kursusejuhendaja
dots. TIHU PAAS

Rahanduse ja krediidi
eriala

Alajõe, Toivo
Fjodorova, Jana
Haller, Marika
Hütt, Ahti
Kiho, Külli
Lokk, Eili
Madsen, Lea
Nagel, Kristiina
Norden, Anneli
Oopkaup, Inge
Rammus, Agne
Reigo, Anne-Ly
Reiman, Viive — kiitusega
Reitmann, Piret
Sandalane, Signe
Sasko, Jana
Sepp, Karin
Sulbi, Kaidi
Sõkkal, Marju
Vallandi, Peeter
Väljataga, Katrin
Õismaa, Meeli

Kursusejuhendaja
asp. MARGUS HANSON

Tööstuskaubatundmise
ja kaubanduse
organiseerimise
eriala

Alliksoo, Aet
Ant, Anne — kiitusega
Haljaste, Pirje — kiitusega
Ilves, Ave
Karindi, Merle — kiitusega
Kattai, Tiina — kiitusega
Kingola, Tiia
Kitsing, Urmas
Lukke, Jana
Medzyte, Rita
Murutar, Alo
Müürisepp, Ülle
Oja, Ülle — kiitusega
Pajumäe, Anu
Pormeister, Enn
Preemel, Ene
Punger, Tarmo
Sillaste, Ludmilla — kiitusega
Valge, Piret
Õismaa, Kaupo

Toidukaubatundmise
ja kaubanduse
organiseerimise
eriala

Agurauja, Tiina
Heinsoo, Heldur
Kuusvere, Kaja
Külm, Monika
Lahi, Mari-Ly
Lepik, Maiu
Pellinen, Aulis
Raidväli, Katrin
Rauk, Karin
Raubel, Kristel
Sonn, Urve
Vals, Karin
Vorman, Katrin

Kursusejuhendaja
dots. NEEME ROOSE

Raamatupidamise ja
majandusanalüüsi
(kaubandusraamatupidamise
ja -analüüsi) eriala

Aunap, Riina
Berezin, Ingrid
Järvpõld, Tiina
Konsa, Anneli
Kreek, Evelyn
Krevald, Maret
Kuntur, Marje
Köpp, Tiina
Laane, Tiina
Ladva, Riina
Lahtmaa, Külli
Lepmets, Eve
Matt, Merike
Ojamu, Katrin
Paas, Vello
Reissar, Tiina
Sarik, Elna
Selgmäe, Eve
Tomson, Riina
Vahter, Liivi

Kursusejuhendaja
dots. SINAIDA KALNIN

(Järg 4. lk.)

Füüsika-keemiateaduskond

Keemiaosakond

Arulepp, Mati
Aunap, Anna
Heinoja, Kalju
Idla, Katrin — kiitusega
Ispravnoi, Aare
Jaaniste, Kaire
Jägel, Ilona
Jänes, Alar
Kaasik, Sulev
Kahre, Olev
Kalaus, Külli
Kaljuste, Kalle
Kalmus, Kaja
Kask, Kalev — kiitusega
Kiintok, Krista
Kokk, Raili
Kubja, Monica
Land, Tiit — kiitusega
Ninaste, Ülle
Olesk, Andres
Perkson, Anti
Prodel, Annely
Rebane, Ana
Sädeme, Marianne
Tammeveski, Raidi
Tammeveski, Urho-Kaido —
kiitusega
Tillmann, Ülle
Tõnutare, Tõnu
Vellerind, Anneli
Välis, Meelis

Kursusejuhendaja
dots. TOOMAS TENNO

Füüsikaosakond

Aabloo, Alvo — kiitusega
Jaek, Andres
Jägel, Arvo — kiitusega
Kaasik, Marko
Lindmaa, Üllar
Lippmaa, Mikk — kiitusega
Lüsi, Matti
Ollikainen, Olavi — kiitusega
Mullari, Tanel
Pihl, Arvo — kiitusega
Pullonen, Kalev
Raudsepp, Urmas
Rebane, Jüri — kiitusega
Rebane, Meeri
Reimand, Indrek — kiitusega
Repän, Villu
Sool, Rait
(vene õppekeelega)
Jermakova, Tatjana
Karpov, Igor
Matisen, Eduard
Perelõgin, Viktor
Päsok, Andrei
Roots, Katrin
Solodov, Jevgeni
Strugovets, Juri
Štšerbakov, Pavel
Zadunaiskaja, Eleonora
Väli, Lidia

Kursusejuhendaja
ass. MART TAMMEORG

Bioloogia-geograafiateaduskonna lõpuaktuse kolm pilti on MEELIS LOKILT.

Majandus- teaduskond

(Algus 3. lk.)

(vene õppekeelega)

Astahhova, Jelena — kiitusega
Fedosejeva, Jelena
Hodnevitš, Tatjana
Härm, Marina
Ivanova, Evi
Jodkina, Anna
Kedrova, Inga
Kisseljova, Inna
Koros, Jelena
Kulikova, Galina
Matvejeva, Valentina
Oškanova, Tatjana
Popkova, Svetlana
Tšuhljajev, Andrei
Vodolazskaja, Tatjana

Kursusejuhendaja
staž. ANNELI KÖLU

Majandusküberneetika eriala

Arendi, Heidi
Huik, Üllar
Kallakmaa, Angelika
Kalmer, Aarne
Kivimägi, Maris
Korss, Terje
Lauri, Maris
Ohlau, Aili
Ruubel, Henn
Pallum, Priit
Perens, Priit — kiitusega
Pelska, Liivi
Pung, Tiina
Seemen, Marko — kiitusega
Seli, Kersti
Tamm, Jaan — kiitusega
Tõiste, Liina
Vahter, Rita
Viin, Ülla
Vool, Jaan
Oun, Anneli

Kursusejuhendaja
teadur AIVAR VALGE

Mittestatsionaarselt
lõpetajad

Kaubandusökonomika eriala

Filatenco, Maire
Hõlpus, Maia
Kangro, Riina
Karik, Mare
Kartau, Lea
Katušin, Marina
Kraft, Marge
Kuusemäe, Kaja
Kuusk, Liina
Kõlves, Taivo
Loog, Liane
Metsik, Tiina-Mary
Onga, Tiit
Palvadre, Piret
Peterkop, Külli
Põldma, Liivi
Raitar, Heli
Riit, Kersti
Rimmeld, Aive
Sinimets, Ene
Tamberg, Aime
Truss, Ester
Udras, Ene
Vann, Piret
Varend, Onneli
Vetka, Vaike

Kursusejuhendaja
dots. AINO SIIMON

(vene õppekeelega)

Aleksandrova, Liliana
Banahevitš, Aleksei
Baranets, Irina
Bodaševskaja, Irina
Bondartšuk, Marina
Dunajeva, Svetlana
Essers, Irina
Izotova, Tatjana
Kuprina, Irina
Mazjakina, Irina
Mehtijev, Movsum
Rjabinina, Valentina
Selezņova, Jelena
Sokolova, Vanda
Solovei, Larissa
Zahharova, Valentina
Trifonova, Katerina
Tselikina, Marina

Rahanduse ja krediidi
eriala

Aamer, Andrus
Aasmäe, Jaan
Alljärv, Tea
Dsilna, Silva
Elias, Ruth
Jõgeva, Piret
Kuusik, Martin
Möller, Taivo
Ots, Heikki
Otsus, Maire
Perfiļjeva, Olga
Randoja, Lembe
Sepp, Henri
Tlisler, Marge
Viimsalu, Anneli

(vene rühm)

Barinova, Valentina
Efa, Tatjana
Kazunina, Valentina
Koppel, Larissa
Medvedeva, Olga
Narits, Natalja — kiitusega
Nikolajenko, Jelena
Sapegina, Jelena
Sokolova, Tatjana
Simf, Emilia

Kursusejuhendaja
prof. VAMBOLA RAUDSEPP

Raamatupidamise ja majandusanalüüsi (kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi) eriala

Heinla, Eda
Karu, Kaia
Kliisküla, Tiit
Lehete, Tarmo
Lina, Ülle
Miilius, Rein
Nurmeots, Eva
Puidak, Jüri
Sannik, Anneli
Sirk, Katrin
Tamm, Merle
Vainola, Kersti
Vallimäe, Valdek

Kursusejuhendaja
vanemõp. PRIIT PEETS

Õigusteaduskond

Ahlberg, Indrek
Aleksandrov, Veljo
Alliksaar, Ahto
Ambos, Vahur
Aru, Marlin
Heitur, Merle
Ilmjärv, Margus
Kaljuste, Üllar
Kivistik, Taivo
Konnatam, Ruth
Krüger, Kaia
Krüger, Urmas
Kulu, Andres
Lainde, Kaja — kiitusega
Lekko, Hiie
Lekko, Indrek
Liivamägi, Linnar
Lillepea, Mariza
Martens, Urvo
Mehide, Argo
Meister, Inga
Menets, Tarmo
Mets, Margus
Mäe, Reet
Mühlberg, Anton
Paas, Harland
Parv, Andrus
Pohla, Asko — kiitusega
Põld, Kersti
Ritsoson, Maris
Rood, Heiki
Roosalu, Kristina — kiitusega
Saarma, Toomas
Sehver, Monika — kiitusega
Sepp, Ulvi
Tammiksaar, Urmas
Trikkel, Tuuli
Tropp, Mare — kiitusega
Tusti, Mariann
Vichmann, Marcel — kiitusega
Väljaots, Ly
Onnik, Andrus
Ülviste, Endla

Kursusejuhendaja
dots. HEIKI PISUKE

Mittestatsionaarselt
lõpetajad

Antipin, Andrei
Aver, Allan
Bobkov, Vladimir

Dumnov, Jüri
Embrih, Irina
Glaase, Vahur
Hint, Aivar
Hint, Kristel
Husnullima, Zanetta
Ignatjev, Villem
Ivaškevits, Anatoli
Kallaste, Rein
Kasper, Liina
Kodusaar, Katrin
Korka, Küllike
Kostjunin, Konstantin
Kullõr, Ülle — kiitusega
Kunman, Leo
Kurepalu, Ivar
Kuznetsov, Andrei
Külavee, Urmas
Lall, Annika
Mikli, Airi
Mikli, Valmond
Murro, Oie
Mäik, Helie
Müürsepp, Viktoria
Orlovskaja, Jelena
Ortikova, Ljudmila
Ortikova, Marina
Ostapenko, Raissa
Otsalu, Aleksandr
Otto, Iivi
Paulson, Maile
Pielberg, Ann
Pihlak, Heino-Vello
Pistšev, Sergei
Poret, Peeter
Prokudina, Svetlana
Pugonen, Valeri
Puolakainen, Karin
Raave, Riho
Rebbas, Tõnis
Santšov, Vjatseslav
Sõmer, Rita
Zernand, Mati
Talvik, Rinaldo
Teiv, Kersti
Tihhanski, Vladimir
Travnikov, Sergei
Tsirlina, Alla
Utkin, Jüri
Vahemets, Kaja
Valdas, Irina
Velitško, Oleg
Viira, Kadi
Vinni, Helgi

Matemaatika- teaduskond

Matemaatika
eriala

Aava, Urmas
Arandi, Tiina
Hinno, Krista — kiitusega
Hollas, Tea
Hüva, Ülle
Kalamees, Katrin
Kalberg, Eero
Kalda, Katrin — kiitusega
Kalda, Raivo
Kass, Pirje
Kivisto, Liina
Klemmer, Karin
Kuusk, Cedrut
Krabl, Daire
Käis, Tiina
Lahi, Raili
Laius, Mariann
Lepp, Karin

Lill, Aivo
Lill, Margit
Matiisen, Kärt
Mehide, Aivi
Mullari, Anu
Niinepuu, Kai — kiitusega
Pandis, Alar
Peetre, Suule
Põldaru, Kauri
Sakk, Ain

Sepp, Toivo
Simmo, Piret
Soosalu, Kersti
Sorgus, Marina
Sündema, Liivika
Taal, Deivi
Timmermann, Riina
Toom, Tuuli
Vaaks, Andres
Veelmaa, Raili

Kursusejuhendajad
dots. VIRGE SOOMER,
dots. KALLE KAARLI

Rakendusmatemaatika eriala

Haabpiht, Ago
Halapuu, Sirje
Helekivi, Jüri
Järg, Tiina
Kalamees, Valdeko
Kangro, Urve — kiitusega
Kolde, Tiit
Nikiforova, Margarita
Palm, Tiia
Paulus, Tiit
Pettai, Ülle
Puksand, Rein
Saare, Ingrid
Sadrak, Peep
Sampere, Ly
Sampere, Meelis — kiitusega
Schotter, Natalja

Kursusejuhendaja 1989. a. alguseni
dots. MATI TOMBAK

Toimetaja VARJE SOOTAK

ÜLIKOOLI AJALEHT

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemann nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, III. «TRO» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2536. Tiraaž 4000 eks. MB-01573.

«Тарту Рийаляк Юдикool» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.